។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

វិនយបិដកេ

មហាវគ្គ-អដ្ឋកថា

១. មហាខន្ធកំ

ពោធិកថា

ឧភិន្នំ បាតិមោក្ខានំ, សង្គីតិសមនន្តរំ;
សង្គាយឹសុ មហាថេរា, ខន្ធកំ ខន្ធកោវិទា។

យំ តស្ស ទានិ សម្បត្តោ, យស្មា សំវណ្ណនាក្កមោ;
តស្មា ហោតិ អយំ តស្ស, អនុត្តានត្ថវណ្ណនា។

បទភាជនិយេ អត្ថា, យេហិ យេសំ បកាសិតា;
តេ ចេ បុន វទេយ្យាម, បរិយោសានំ កទា ភវេ។

ឧត្តានា ចេវ យេ អត្ថា, តេសំ សំវណ្ណនាយ កឹ;
អធិប្បាយានុសន្ធីហិ, ព្យញ្ជនេន ច យេ បន។

អនុត្តានា ន តេ យស្មា, សក្កា ញាតុំ អវណ្ណិតា;
តេសំយេវ អយំ តស្មា, ហោតិ សំវណ្ណនានយោតិ។

១. តេន សមយេន ពុទ្ធោ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ ពោធិរុក្ខមូលេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោតិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ “តេន សមយេន ពុទ្ធោ ភគវា វេរញ្ជាយ”ន្តិអាទីសុ វិយ ករណវចនេ វិសេសការណំ នត្ថិ, វិនយំ បត្វា បន ករណវចនេនេវ អយមភិលាបោ អារោបិតោតិ អាទិតោ បដ្ឋាយ អារូឡ្ហាភិលាបវសេនេវេតំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឯស នយោ អញ្ញេសុបិ ឥតោ បរេសុ ឯវរូបេសុ។

កឹ បនេតស្ស វចនេ បយោជនន្តិ? បព្ពជ្ជាទីនំ វិនយកម្មានំ អាទិតោ បដ្ឋាយ និទានទស្សនំ។ យា ហិ ភគវតា “អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, ឥមេហិ តីហិ សរណគមនេហិ បព្ពជ្ជំ ឧបសម្បទ”ន្តិ (មហាវ. ៣៤) ឯវំ បព្ពជ្ជា ចេវ ឧបសម្បទា ច អនុញ្ញាតា, យានិ ច រាជគហាទីសុ ឧបជ្ឈាយឧបជ្ឈាយវត្តអាចរិយអាចរិយវត្តាទីនិ អនុញ្ញាតានិ, តានិ អភិសម្ពោធឹ បត្វា សត្តសត្តាហំ ពោធិមណ្ឌេ វីតិនាមេត្វា ពារាណសិយំ ធម្មចក្កំ បវត្តេត្វា ឥមិនា អនុក្កមេន ឥទញ្ចិទញ្ច ឋានំ បត្វា ឥមស្មិញ្ច ឥមស្មិញ្ច វត្ថុស្មឹ បញ្ញត្តានីតិ ឯវមេតេសំ បព្ពជ្ជាទីនំ វិនយកម្មានំ អាទិតោ បដ្ឋាយ និទានទស្សនំ ឯតស្ស វចនេ បយោជនន្តិ វេទិតព្ពំ។

តត្ថ **ឧរុវេលាយ**ន្តិ មហាវេលាយំ; មហន្តេ វាលិករាសិម្ហីតិ អត្ថោ។ អថ វា **“ឧរូ”**តិ វាលិកា វុច្ចតិ; **“វេលា”**តិ មរិយាទា; វេលាតិក្កមនហេតុ អាហដា ឧរុ ឧរុវេលាតិ ឯវម្បេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ អតីតេ កិរ អនុប្បន្នេ ពុទ្ធេ ទសសហស្សកុលបុត្តា តាបសបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា តស្មឹ បទេសេ វិហរន្តា ឯកទិវសំ សន្និបតិត្វា កតិកវត្តំ អកំសុ – “កាយកម្មវចីកម្មានិ នាម បរេសម្បិ បាកដានិ ហោន្តិ, មនោកម្មំ បន អបាកដំ; តស្មា យោ កាមវិតក្កំ វា ព្យាបាទវិតក្កំ វា វិហឹសាវិតក្កំ វា វិតក្កេតិ, តស្ស អញ្ញោ ចោទកោ នាម នត្ថិ, សោ អត្តនាវ អត្តានំ ចោទេត្វា បត្តបុដេន វាលិកំ អាហរិត្វា ឥមស្មឹ ឋានេ អាកិរតុ, ឥទមស្ស ទណ្ឌកម្ម”ន្តិ។ តតោ បដ្ឋាយ យោ តាទិសំ វិតក្កំ វិតក្កេតិ, សោ តត្ថ បត្តបុដេន វាលិកំ អាកិរតិ។ ឯវំ តត្ថ អនុក្កមេន មហាវាលិករាសិ ជាតោ, តតោ នំ បច្ឆិមា ជនតា បរិក្ខិបិត្វា ចេតិយដ្ឋានមកាសិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ – “ឧរុវេលាយន្តិ មហាវេលាយំ; មហន្តេ វាលិករាសិម្ហីតិ អត្ថោ”តិ។ តមេវ សន្ធាយ វុត្តំ – “អថ វា ឧរូតិ វាលិកា វុច្ចតិ; វេលាតិ មរិយាទា; វេលាតិក្កមនហេតុ អាហដា ឧរុ ឧរុវេលាតិ ឯវម្បេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ។

ពោធិរុក្ខមូលេតិ ពោធិ វុច្ចតិ ចតូសុ មគ្គេសុ ញាណំ; តំ ពោធឹ ភគវា ឯត្ថ បត្តោតិ រុក្ខោបិ “ពោធិរុក្ខោ”ត្វេវ នាមំ លភិ, តស្ស ពោធិរុក្ខស្ស មូលេ ពោធិរុក្ខមូលេ។ **បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ**តិ បឋមំ អភិសម្ពុទ្ធោ; អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា សព្ពបឋមំយេវាតិ អត្ថោ។ **ឯកបល្លង្កេនា**តិ សកិម្បិ អនុដ្ឋហិត្វា យថាអាភុជិតេន ឯកេនេវ បល្លង្កេន។ **វិមុត្តិសុខបដិសំវេទី**តិ វិមុត្តិសុខំ ផលសមាបត្តិសុខំ បដិសំវេទយមានោ។

បដិច្ចសមុប្បាទន្តិ បច្ចយាការំ។ បច្ចយាការោ ហិ អញ្ញមញ្ញំ បដិច្ច សហិតេ ធម្មេ ឧប្បាទេតីតិ “បដិច្ចសមុប្បាទោ”តិ វុច្ចតិ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ។ វិត្ថារោ បន សព្ពាការសម្បន្នំ វិនិច្ឆយំ ឥច្ឆន្តេន វិសុទ្ធិមគ្គតោ គហេតព្ពោ។ **អនុលោមបដិលោម**ន្តិ អនុលោមញ្ច បដិលោមញ្ច។ តត្ថ “អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា”តិអាទិនា នយេន វុត្តោ អវិជ្ជាទិកោ បច្ចយាការោ អត្តនា កត្តព្ពកិច្ចករណតោ “អនុលោមោ”តិ វុច្ចតិ។ “អវិជ្ជាយ ត្វេវ អសេសវិរាគនិរោធា សង្ខារនិរោធោ”តិអាទិនា នយេន វុត្តោ ស្វេវ អនុប្បាទនិរោធេន និរុជ្ឈមានោ តំ កិច្ចំ ន ករោតីតិ តស្ស អករណតោ “បដិលោមោ”តិ វុច្ចតិ។ បុរិមនយេន វា វុត្តោ បវត្តិយា អនុលោមោ, ឥតរោ តស្សា បដិលោមោតិ ឯវម្បេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ អាទិតោ បន បដ្ឋាយ យាវ អន្តំ, អន្តតោ ច បដ្ឋាយ យាវ អាទី បាបេត្វា វុត្តត្តា ឥតោ អញ្ញេនត្ថេន អនុលោមបដិលោមតា ន យុជ្ជតិ។

មនសាកាសីតិ មនសិ អកាសិ។ តត្ថ យថា អនុលោមំ មនសិ អកាសិ, ឥទំ តាវ ទស្សេតុំ “**អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា**”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ អវិជ្ជា ច សា បច្ចយោ ចាតិ អវិជ្ជាបច្ចយោ។ តស្មា **អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា សម្ភវន្តី**តិ ឥមិនា នយេន សព្ពបទេសុ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ។ វិត្ថារោ បន សព្ពាការសម្បន្នំ វិនិច្ឆយំ ឥច្ឆន្តេន វិសុទ្ធិមគ្គតោវ គហេតព្ពោ។

យថា បន បដិលោមំ មនសិ អកាសិ, ឥទំ ទស្សេតុំ **អវិជ្ជាយ ត្វេវ អសេសវិរាគនិរោធា សង្ខារនិរោធោ**តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **អវិជ្ជាយ ត្វេវា**តិ អវិជ្ជាយ តុ ឯវ។ **អសេសវិរាគនិរោធា**តិ វិរាគសង្ខាតេន មគ្គេន អសេសនិរោធា ។ **សង្ខារនិរោធោ**តិ សង្ខារានំ អនុប្បាទនិរោធោ ហោតិ។ ឯវំ និរុទ្ធានំ បន សង្ខារានំ និរោធា វិញ្ញាណំ និរុទ្ធំ, វិញ្ញាណាទីនញ្ច និរោធា នាមរូបាទីនិ និរុទ្ធានិយេវ ហោន្តីតិ ទស្សេតុំ **សង្ខារនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ**តិអាទីនិ វត្វា **ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតី**តិ វុត្តំ។ តត្ថ **កេវលស្សា**តិ សកលស្ស; សុទ្ធស្ស វា សត្តវិរហិតស្សាតិ អត្ថោ។ **ទុក្ខក្ខន្ធស្សា**តិ ទុក្ខរាសិស្ស។ **និរោធោ ហោតី**តិ អនុប្បាទោ ហោតិ។

ឯតមត្ថំ វិទិត្វាតិ យ្វាយំ “អវិជ្ជាទិវសេន សង្ខារាទិកស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ច អវិជ្ជានិរោធាទិវសេន ច និរោធោ ហោតី”តិ វុត្តោ, សព្ពាការេន ឯតមត្ថំ វិទិត្វា។ **តាយំ វេលាយ**ន្តិ តាយំ តស្ស អត្ថស្ស វិទិតវេលាយំ។ **ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសី**តិ ឥមំ តស្មឹ វិទិតេ អត្ថេ ហេតុនោ ច ហេតុសមុប្បន្នធម្មស្ស ច បជាននាយ អានុភាវទីបកំ “**យទា ហវេ បាតុភវន្តី**”តិអាទិកំ សោមនស្សយុត្តញាណសមុដ្ឋានំ ឧទានំ ឧទានេសិ, អត្តមនវាចំ និច្ឆារេសីតិ វុត្តំ ហោតិ។

តស្សត្ថោ – **យទា ហវេ**តិ យស្មឹ ភវេ កាលេ។ **បាតុភវន្តី**តិ ឧប្បជ្ជន្តិ។ **ធម្មា**តិ អនុលោមបច្ចយាការបដិវេធសាធកា ពោធិបក្ខិយធម្មា។ អថ វា **បាតុភវន្តី**តិ បកាសន្តិ; អភិសមយវសេន ព្យត្តា បាកដា ហោន្តិ។ **ធម្មា**តិ ចតុអរិយសច្ចធម្មា។ អាតាបោ វុច្ចតិ កិលេសសន្តាបនដ្ឋេន វីរិយំ; **អាតាបិនោ**តិ សម្មប្បធានវីរិយវតោ។ **ឈាយតោ**តិ អារម្មណូបនិជ្ឈានលក្ខណេន ច លក្ខណូបនិជ្ឈានលក្ខណេន ច ឈានេន ឈាយន្តស្ស។ **ព្រាហ្មណស្សា**តិ ពាហិតបាបស្ស ខីណាសវស្ស។ **អថស្ស កង្ខា វបយន្តី**តិ អថស្ស ឯវំ បាតុភូតធម្មស្ស កង្ខា វបយន្តិ។ **សព្ពា**តិ យា ឯតា “កោ នុ ខោ ភន្តេ ផុសតីតិ; នោ កល្លោ បញ្ហោតិ ភគវា អវោចា”តិអាទិនា, តថា “កតមំ នុ ខោ ភន្តេ ជរាមរណំ; កស្ស ច បនិទំ ជរាមរណន្តិ ; នោ កល្លោ បញ្ហោតិ ភគវា អវោចា”តិអាទិនា ច នយេន បច្ចយាការេ កង្ខា វុត្តា, យា ច បច្ចយាការស្សេវ អប្បដិវិទ្ធត្តា “អហោសិ នុ ខោ អហំ អតីតមទ្ធាន”ន្តិអាទិកា សោឡស កង្ខា អាគតា, តា សព្ពា វបយន្តិ អបគច្ឆន្តិ និរុជ្ឈន្តិ។ កស្មា? **យតោ បជានាតិ សហេតុធម្ម**ន្តិ យស្មា អវិជ្ជាទិកេន ហេតុនា សហេតុកំ ឥមំ សង្ខារាទី កេវលំ ទុក្ខក្ខន្ធធម្មំ បជានាតិ អញ្ញាតិ បដិវិជ្ឈតីតិ។

២. ទុតិយវារេ – **ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសី**តិ ឥមំ តស្មឹ វិទិតេ អត្ថេ “អវិជ្ជាយ ត្វេវ អសេសវិរាគនិរោធា សង្ខារនិរោធោ”តិ ឯវំ បកាសិតស្ស និព្ពានសង្ខាតស្ស បច្ចយក្ខយស្ស អវពោធានុភាវទីបកំ វុត្តប្បការំ ឧទានំ ឧទានេសីតិ អត្ថោ។ តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – យស្មា បច្ចយានំ ខយសង្ខាតំ និព្ពានំ អវេទិ អញ្ញាសិ បដិវិជ្ឈិ, តស្មា យទាស្ស អាតាបិនោ ឈាយតោ ព្រាហ្មណស្ស វុត្តប្បការា ធម្មា បាតុភវន្តិ, អថស្ស យា និព្ពានស្ស អវិទិតត្តា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ, តា សព្ពាបិ កង្ខា វបយន្តីតិ។

៣. តតិយវារេ – **ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសីតិ** ឥមំ យេន មគ្គេន សោ ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយនិរោធសង្ខាតោ អត្ថោ កិច្ចវសេន ច អារម្មណកិរិយាយ ច វិទិតោ, តស្ស អរិយមគ្គស្ស អានុភាវទីបកំ វុត្តប្បការំ ឧទានំ ឧទានេសីតិ អត្ថោ។ តត្រាបាយំ សង្ខេបត្ថោ – **យទា ហវេ បាតុភវន្តិ ធម្មា អាតាបិនោ ឈាយតោ ព្រាហ្មណស្ស,** តទា សោ ព្រាហ្មណោ តេហិ វា ឧប្បន្នេហិ ពោធិបក្ខិយធម្មេហិ, យស្ស វា អរិយមគ្គស្ស ចតុសច្ចធម្មា បាតុភូតា, តេន អរិយមគ្គេន **វិធូបយំ តិដ្ឋតិ មារសេនំ** “កាមា តេ បឋមា សេនា”តិអាទិនា នយេន វុត្តប្បការំ មារសេនំ វិធូបយន្តោ វិធមេន្តោ វិទ្ធំសេន្តោ តិដ្ឋតិ។ កថំ? **សូរិយោវ ឱភាសយមន្តលិក្ខំ,** យថា សូរិយោ អព្ភុគ្គតោ អត្តនោ បភាយ អន្តលិក្ខំ ឱភាសេន្តោវ អន្ធការំ វិធមេន្តោ តិដ្ឋតិ, ឯវំ សោបិ ព្រាហ្មណោ តេហិ ធម្មេហិ តេន វា មគ្គេន សច្ចានិ បដិវិជ្ឈន្តោវ មារសេនំ វិធូបយន្តោ តិដ្ឋតីតិ។

ឯវមេត្ថ បឋមំ ឧទានំ បច្ចយាការបច្ចវេក្ខណវសេន, ទុតិយំ និព្ពានបច្ចវេក្ខណវសេន , តតិយំ មគ្គបច្ចវេក្ខណវសេន ឧប្បន្នន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឧទានេ បន “រត្តិយា បឋមំ យាមំ បដិច្ចសមុប្បាទំ អនុលោមំ, ទុតិយំ យាមំ បដិលោមំ, តតិយំ យាមំ អនុលោមបដិលោម”ន្តិ វុត្តំ; តំ សត្តាហស្ស អច្ចយេន “ស្វេ អាសនា វុដ្ឋហិស្សាមី”តិ រត្តិំ ឧប្បាទិតមនសិការំ សន្ធាយ វុត្តំ។ តទា ហិ ភគវា យស្ស បច្ចយាការបជាននស្ស ច បច្ចយក្ខយាធិគមស្ស ច អានុភាវទីបិកា បុរិមា ទ្វេ ឧទានគាថា, តស្ស វសេន ឯកេកមេវ កោដ្ឋាសំ បឋមយាមញ្ច មជ្ឈិមយាមញ្ច មនសាកាសិ, ឥធ បន បាដិបទរត្តិយា ឯវំ មនសាកាសិ។ ភគវា ហិ វិសាខបុណ្ណមាយ រត្តិយា បឋមយាមេ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរិ, មជ្ឈិមយាមេ ទិព្ពចក្ខុំ វិសោធេសិ, បច្ឆិមយាមេ បដិច្ចសមុប្បាទំ អនុលោមបដិលោមំ មនសិ កត្វា “ឥទានិ អរុណោ ឧគ្គមិស្សតី”តិ សព្ពញ្ញុតំ បាបុណិ។ សព្ពញ្ញុតប្បត្តិសមនន្តរមេវ ច អរុណោ ឧគ្គច្ឆិ។ តតោ តំ ទិវសំ តេនេវ បល្លង្កេន វីតិនាមេត្វា សម្បត្តាយ បាដិបទរត្តិយា តីសុ យាមេសុ ឯវំ មនសិ កត្វា ឥមានិ ឧទានានិ ឧទានេសិ។ ឥតិ បាដិបទរត្តិយា ឯវំ មនសិ កត្វា តំ “ពោធិរុក្ខមូលេ សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន និសីទី”តិ ឯវំ វុត្តសត្តាហំ តត្ថេវ វីតិនាមេសិ។

ពោធិកថា និដ្ឋិតា។

អជបាលកថា

៤. អថ ខោ ភគវា សត្តាហស្ស អច្ចយេន តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋហិត្វា ពោធិរុក្ខមូលា យេន អជបាលនិគ្រោធោ តេនុបសង្កមីតិ ឯត្ថ ន ភគវា តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋហិត្វា អនន្តរមេវ ពោធិរុក្ខមូលា យេន អជបាលនិគ្រោធោ តេនុបសង្កមិ។ យថា បន “ភុត្វា សយតី”តិ វុត្តេ ន “ហត្ថេ អធោវិត្វា មុខំ អវិក្ខាលេត្វា សយនសមីបំ អគន្ត្វា អញ្ញំ កិញ្ចិ អាលាបសល្លាបំ អកត្វា សយតិ”ច្ចេវ វុត្តំ ហោតិ, ភោជនតោ បន បច្ឆា សយតិ, ន នសយតីតិ ឥទមេវេត្ថ ទីបិតំ ហោតិ។ ឯវមិធាបិ “ន តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋហិត្វា អនន្តរមេវ បក្កាមី”តិ វុត្តំ ហោតិ, វុដ្ឋានតោ ច បន បច្ឆា បក្កាមិ, ន នបក្កាមីតិ ឥទមេវេត្ថ ទីបិតំ ហោតិ។

អនន្តរំ បន អបក្កមិត្វា ភគវា កិំ អកាសីតិ? អបរានិបិ តីណិ សត្តាហានិ ពោធិសមីបេយេវ វីតិនាមេសិ។ តត្រាយំ អនុបុព្ពិកថា – ភគវតិ កិរ ពុទ្ធត្តំ បត្វា សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន និសិន្នេ “ន ភគវា វុដ្ឋាតិ; កិំ នុ ខោ អញ្ញេបិ ពុទ្ធត្តករា ធម្មា អត្ថី”តិ ឯកច្ចានំ ទេវតានំ កង្ខា ឧទបាទិ។ អថ ភគវា អដ្ឋមេ ទិវសេ សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ ទេវតានំ កង្ខំ ញត្វា កង្ខាវិធមនត្ថំ អាកាសេ ឧប្បតិត្វា យមកបាដិហារិយំ ទស្សេត្វា តាសំ កង្ខំ វិធមិត្វា បល្លង្កតោ ឦសកំ បាចីននិស្សិតេ ឧត្តរទិសាភាគេ ឋត្វា ចត្តារិ អសង្ខ្យេយ្យានិ កប្បសតសហស្សញ្ច ឧបចិតានំ បារមីនំ ពលាធិគមដ្ឋានំ បល្លង្កំ ពោធិរុក្ខញ្ច អនិមិសេហិ អក្ខីហិ ឱលោកយមានោ សត្តាហំ វីតិនាមេសិ, តំ ឋានំ **អនិមិសចេតិយំ** នាម ជាតំ។ អថ បល្លង្កស្ស ច ឋិតដ្ឋានស្ស ច អន្តរា បុរត្ថិមតោ ច បច្ឆិមតោ ច អាយតេ រតនចង្កមេ ចង្កមន្តោ សត្តាហំ វីតិនាមេសិ, តំ ឋានំ **រតនចង្កមចេតិយំ** នាម ជាតំ។ តតោ បច្ឆិមទិសាភាគេ ទេវតា រតនឃរំ មាបយិំសុ។ តត្ថ បល្លង្កេន និសីទិត្វា អភិធម្មបិដកំ វិសេសតោ ចេត្ថ អនន្តនយំ សមន្តបដ្ឋានំ វិចិនន្តោ សត្តាហំ វីតិនាមេសិ, តំ ឋានំ **រតនឃរចេតិយំ** នាម ជាតំ។

ឯវំ ពោធិសមីបេយេវ ចត្តារិ សត្តាហានិ វីតិនាមេត្វា បញ្ចមេ សត្តាហេ ពោធិរុក្ខមូលា យេន អជបាលនិគ្រោធោ តេនុបសង្កមិ។ តស្ស កិរ និគ្រោធស្ស ឆាយាយ អជបាលកា គន្ត្វា និសីទន្តិ; តេនស្ស អជបាលនិគ្រោធោត្វេវ នាមំ ឧទបាទិ។ **សត្តាហំ វិមុត្តិសុខបដិសំវេទីតិ** តត្រាបិ ធម្មំ វិចិនន្តោយេវ វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទេន្តោ និសីទិ។ ពោធិតោ បុរត្ថិមទិសាភាគេ ឯស រុក្ខោ ហោតិ។ ឯវំ និសិន្នេ ច បនេត្ថ ភគវតិ ឯកោ ព្រាហ្មណោ គន្ត្វា បញ្ហំ បុច្ឆិ។ តេន វុត្តំ **“អថ ខោ អញ្ញតរោ”**តិអាទិ។ តត្ថ **ហុំហុង្កជាតិកោតិ** សោ កិរ ទិដ្ឋមង្គលិកោ នាម , មានវសេន កោធវសេន ច “ហុំហុ”ន្តិ ករោន្តោ វិចរតិ, តស្មា “ហុំហុង្កជាតិកោ”តិ វុច្ចតិ។ “ហុហុក្កជាតិកោ”តិបិ បឋន្តិ។

ឯតមត្ថំ វិទិត្វាតិ ឯតំ តេន វុត្តស្ស វចនស្ស សិខាបត្តមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ។ តស្សត្ថោ – យោ ពាហិតបាបធម្មតាយ **ព្រាហ្មណោ** ន ទិដ្ឋមង្គលិកតាយ, ហុំហុង្ការកភាវាទិបាបធម្មយុត្តោ ហុត្វា កេវលំ ជាតិមត្តកេន ព្រហ្មញ្ញំ បដិជានាតិ, សោ ព្រាហ្មណោ ពាហិតបាបធម្មត្តា ហុំហុង្ការប្បហានេន **និហុំហុង្កោ**, រាគាទិកសាវាភាវេន **និក្កសាវោ**, ភាវនានុយោគយុត្តចិត្តតាយ **យតត្តោ**, សីលសំវរេន វា សញ្ញតចិត្តតាយ **យតត្តោ**, ចតុមគ្គញាណសង្ខាតេហិ វេទេហិ អន្តំ, វេទានំ វា អន្តំ គតត្តា **វេទន្តគូ**, មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស វុសិតត្តា **វុសិតព្រហ្មចរិយោ។ ធម្មេន ព្រហ្មវាទំ វទេយ្យ**, “ព្រាហ្មណោ, អហ”ន្តិ ឯតំ វាទំ ធម្មេន វទេយ្យ, យស្ស សកលេ លោកសន្និវាសេ កុហិញ្ចិ ឯការម្មណេបិ រាគុស្សទោ ទោសុស្សទោ មោហុស្សទោ មានុស្សទោ ទិដ្ឋុស្សទោតិ ឥមេ ឧស្សទា នត្ថីតិ។

អជបាលកថា និដ្ឋិតា។

មុចលិន្ទកថា

៥. អកាលមេឃោតិ អសម្បត្តេ វស្សកាលេ ឧប្បន្នមេឃោ។ អយំ បន គិម្ហានំ បច្ឆិមេ មាសេ ឧទបាទិ។ **សត្តាហវទ្ទលិកា**តិ តស្មិំ ឧប្បន្នេ សត្តាហំ អវិច្ឆិន្នវុដ្ឋិកា អហោសិ។ **សីតវាតទុទ្ទិនី**តិ សា ច បន សត្តាហវទ្ទលិកា ឧទកផុសិតសម្មិស្សេន សីតវាតេន សមន្តា បរិព្ភមន្តេន ទូសិតទិវសត្តា សីតវាតទុទ្ទិនី នាម អហោសិ។ **អថ ខោ មុចលិន្ទោ នាគរាជា**តិ តស្សេវ មុចលិន្ទរុក្ខស្ស សមីបេ បោក្ខរណិយា និព្ពត្តោ មហានុភាវោ នាគរាជា។ **សត្តក្ខត្តុំ ភោគេហិ បរិក្ខិបិត្វា**តិ ឯវំ ភោគេហិ បរិក្ខិបិត្វា ឧបរិមុទ្ធនិ មហន្តំ ផណំ ករិត្វាវ ឋិតេ; តស្មិំ តស្ស បរិក្ខេបព្ភន្តរំ លោហបាសាទេ ភណ្ឌាគារគព្ភប្បមាណំ អហោសិ, តស្មា ភគវា និវាតេ បិហិតទ្វារវាតបានេ កូដាគារេ និសិន្នោ វិយ ជាតោ។ **មា ភគវន្តំ សីត**ន្តិអាទិ តស្ស តថា ករិត្វា ឋានការណបរិទីបនំ។ សោ ហិ “មា ភគវន្តំ សីតំ ពាធយិត្ថ, មា ឧណ្ហំ, មា ឌំសាទិសម្ផស្សោ ពាធយិត្ថា”តិ តថា ករិត្វា អដ្ឋាសិ។ តត្ថ កិញ្ចាបិ សត្តាហវទ្ទលិកាយ ឧណ្ហមេវ នត្ថិ, សចេ បន អន្តរន្តរា មេឃោ វិគច្ឆេយ្យ ឧណ្ហំ ភវេយ្យ , តម្បិ នំ មា ពាធយិត្ថាតិ ឯវំ តស្ស ចិន្តេតុំ យុត្តំ។ **វិទ្ធ**ន្តិ ឧព្ពិទ្ធំ; មេឃវិគមេន ទូរីភូតន្តិ អត្ថោ។ **វិគតវលាហក**ន្តិ អបគតមេឃំ។ **ទេវ**ន្តិ អាកាសំ។ **សករវណ្ណ**ន្តិ អត្តនោ រូបំ។

សុខោ វិវេកោតិ និព្ពានសង្ខាតោ ឧបធិវិវេកោ សុខោ។ **តុដ្ឋស្សា**តិ ចតុមគ្គញាណសន្តោសេន សន្តុដ្ឋស្ស។ **សុតធម្មស្សា**តិ បកាសិតធម្មស្ស។ **បស្សតោ**តិ តំ វិវេកំ យំ វា កិញ្ចិ បស្សិតព្ពំ នាម, តំ សព្ពំ អត្តនោ វីរិយពលាធិគតេន ញាណចក្ខុនា បស្សន្តស្ស។ **អព្យាបជ្ជ**ន្តិ អកុប្បនភាវោ; ឯតេន មេត្តាបុព្ពភាគោ ទស្សិតោ។ **បាណភូតេសុ សំយមោ**តិ សត្តេសុ ច សំយមោ; អវិហឹសនភាវោ សុខោតិ អត្ថោ។ ឯតេន ករុណាបុព្ពភាគោ ទស្សិតោ។ **សុខា វិរាគតា លោកេ**តិ វីតរាគតាបិ សុខាតិ ទីបេតិ។ **កាមានំ សមតិក្កមោ**តិ យា “កាមានំ សមតិក្កមោ”តិ វុច្ចតិ; សា វិរាគតាបិ សុខាតិ អត្ថោ។ ឯតេន អនាគាមិមគ្គោ កថិតោ។ **អស្មិមានស្ស យោ វិនយោ**តិ ឥមិនា បន អរហត្តំ កថិតំ; អរហត្តញ្ហិ អស្មិមានស្ស “បស្សទ្ធិវិនយោ”តិ វុច្ចតិ។ ឥតោ បរញ្ច សុខំ នាម នត្ថិ, តេនាហ “ឯតំ វេ បរមំ សុខ”ន្តិ។

មុចលិន្ទកថា និដ្ឋិតា។

រាជាយតនកថា

៦. មុចលិន្ទមូលាតិ មហាពោធិតោ បាចីនកោណេ ឋិតមុចលិន្ទរុក្ខមូលា។ **រាជាយតន**ន្តិ ទក្ខិណទិសាភាគេ ឋិតំ រាជាយតនរុក្ខំ ឧបសង្កមិ ។ **តេន ខោ បន សមយេនា**តិ កតរេន សមយេន។ ភគវតោ កិរ រាជាយតនមូលេ សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន និសិន្នស្ស សមាធិតោ វុដ្ឋានទិវសេ អរុណុគ្គមនវេលាយមេវ “ភោជនកិច្ចេន ភវិតព្ព”ន្តិ ញត្វា សក្កោ ទេវរាជា ឱសធហរីតកំ ឧបនេសិ។ ភគវា តំ បរិភុញ្ជិ, បរិភុត្តមត្តស្សេវ សរីរកិច្ចំ អហោសិ។ សក្កោ មុខោទកំ អទាសិ។ ភគវា មុខំ ធោវិត្វា តស្មិំយេវ រុក្ខមូលេ និសីទិ។ ឯវំ ឧគ្គតេ អរុណម្ហិ និសិន្នេ ភគវតិ។

តេន ខោ បន សមយេន តបុស្សភល្លិកា វាណិជាតិ តបុស្សោ ច ភល្លិកោ ចាតិ ទ្វេ ភាតរោ វាណិជា។ **ឧក្កលា**តិ ឧក្កលជនបទតោ។ **តំ ទេស**ន្តិ យស្មិំ ទេសេ ភគវា វិហរតិ។ កតរស្មិញ្ច ទេសេ ភគវា វិហរតិ? មជ្ឈិមទេសេ។ តស្មា មជ្ឈិមទេសំ គន្តុំ អទ្ធានមគ្គប្បដិបន្នា ហោន្តីតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ **ញាតិសាលោហិតា ទេវតា**តិ តេសំ ញាតិភូតបុព្ពា ទេវតា។ **ឯតទវោចា**តិ សា កិរ នេសំ សព្ពសកដានិ អប្បវត្តីនិ អកាសិ។ តតោ តេ កឹ ឥទន្តិ មគ្គទេវតានំ ពលឹ អកំសុ។ តេសំ ពលិកម្មកាលេ សា ទេវតា ទិស្សមានេនេវ កាយេន ឯតំ អវោច។ **មន្ថេន**

ច មធុបិណ្ឌិកាយ ចាតិ អពទ្ធសត្តុនា ច សប្បិមធុផាណិតាទីហិ យោជេត្វា ពទ្ធសត្តុនា ច។ **បតិមានេថា**តិ ឧបដ្ឋហថ។ **តំ វោ**តិ តំ បតិមាននំ តុម្ហាកំ ភវិស្សតិ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ។ **យំ អម្ហាក**ន្តិ យំ បដិគ្គហណំ អម្ហាកំ អស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ។ **ភគវតោ ឯតទហោសី**តិ យោ កិរស្ស បធានានុយោគកាលេ **បត្តោ** អហោសិ, សោ សុជាតាយ បាយាសំ ទាតុំ អាគច្ឆន្តិយា ឯវ អន្តរធាយិ។ តេនស្ស ឯតទហោសិ – “បត្តោ មេ នត្ថិ, បុរិមកាបិ ច ន ខោ តថាគតា ហត្ថេសុ បដិគ្គណ្ហន្តិ, កិម្ហិ នុ ខោ អហំ បដិគ្គណ្ហេយ្យំ មន្ថញ្ច មធុបិណ្ឌកញ្ចា”តិ។

បរិវិតក្កមញ្ញាយាតិ តតោ បុព្ពេវ ភគវតោ សុជាតាយ ទិន្នភោជនំយេវ ឱជានុប្បពន្ធនវសេន អដ្ឋាសិ, ឯត្តកំ កាលំ នេវ ជិឃច្ឆា ន បិបាសា ន កាយទុព្ពល្យំ អហោសិ។ ឥទានិ បនស្ស អាហារំ បដិគ្គហេតុកាមតាយ **“ន ខោ តថាគតា”**តិអាទិនា នយេន បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ ។ តំ ឯវំ ឧប្បន្នំ អត្តនោ ចេតសា ភគវតោ ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ។ **ចតុទ្ទិសា**តិ ចតូហិ ទិសាហិ។ **សេលមយេ បត្តេ**តិ មុគ្គវណ្ណសេលមយេ បត្តេ។ ឥទំយេវ ភគវា បដិគ្គហេសិ, តេយេវ សន្ធាយ វុត្តំ។ ចត្តារោ បន មហារាជានោ បឋមំ ឥន្ទនីលមណិមយេ បត្តេ ឧបនាមេសុំ, ន តេ ភគវា អគ្គហេសិ។ តតោ ឥមេ ចត្តារោបិ មុគ្គវណ្ណសិលាមយេ បត្តេ ឧបនាមេសុំ, ភគវា ចត្តារោបិ បត្តេ អគ្គហេសិ តេសំ បសាទានុរក្ខណត្ថាយ, នោ មហិច្ឆតាយ។ គហេត្វា ច បន ចត្តារោបិ យថា ឯកោវ បត្តោ ហោតិ តថា អធិដ្ឋហិ, ចតុន្នម្បិ ឯកសទិសោ បុញ្ញវិបាកោ អហោសិ។ ឯវំ ឯកំ កត្វា អធិដ្ឋិតេ **បដិគ្គហេសិ ភគវា បច្ចគ្ឃេ សេលមយេ បត្តេ មន្ថញ្ច មធុបិណ្ឌិកញ្ច។ បច្ចគ្ឃេ**តិ បច្ចគ្ឃស្មឹ; បាដេក្កំ មហគ្ឃស្មិន្តិ អត្ថោ។ អថ វា **បច្ចគ្ឃេ**តិ អភិនវេ អព្ភុណ្ហេ; តង្ខណេ និព្ពត្តស្មិន្តិ អត្ថោ។ ទ្វេ វាចា ឯតេសំ អហេសុន្តិ **ទ្វេវាចិកា**។ អថ វា ទ្វីហិ វាចាហិ ឧបាសកភាវំ បត្តាតិ អត្ថោ ។ តេ ឯវំ ឧបាសកភាវំ បដិវេទេត្វា ភគវន្តំ អាហំសុ – “កស្ស ទានិ ភន្តេ អម្ហេហិ អជ្ជ បដ្ឋាយ អភិវាទនបច្ចុដ្ឋានំ កាតព្ព”ន្តិ? អថ ភគវា សីសំ បរាមសិ, កេសា ហត្ថេ លគ្គឹសុ។ តេ តេសំ អទាសិ “ឥមេ តុម្ហេ បរិហរថា”តិ។ តេ កេសធាតុយោ លភិត្វា អមតេនេវ អភិសិត្តា ហដ្ឋតុដ្ឋា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា បក្កមឹសុ។

រាជាយតនកថា និដ្ឋិតា។

ព្រហ្មយាចនកថា

៧. អថ ខោ ភគវា សត្តាហស្ស អច្ចយេន តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋហិត្វា វុត្តប្បការមេតំ សព្ពំ កិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា រាជាយតនមូលា បុនបិ យេន អជបាលនិគ្រោធោ តេនុបសង្កមិ។ **បរិវិតក្កោ ឧទបាទី**តិ តស្មឹ និសិន្នមត្តស្សេវ សព្ពពុទ្ធានំ អាចិណ្ណសមាចិណ្ណោ អយំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ។ កស្មា បនាយំ សព្ពពុទ្ធានំ ឧប្បជ្ជតីតិ? ធម្មស្ស មហន្តភាវំ គរុភាវំ ភារិយភាវំ បច្ចវេក្ខណាយ ព្រហ្មុនា យាចិតេ ទេសេតុកាមតាយ ច។ ជានន្តិ ហិ ពុទ្ធា “ឯវំ បរិវិតក្កិតេ ព្រហ្មា អាគន្ត្វា ធម្មទេសនំ យាចិស្សតិ, តតោ សត្តា ធម្មេ គារវំ ឧប្បាទេស្សន្តិ, ព្រហ្មគរុកោ ហិ លោកសន្និវាសោ”តិ។ ឥតិ ឥមេហិ ទ្វីហិ ការណេហិ អយំ វិតក្កោ ឧប្បជ្ជតីតិ។

តត្ថ **អធិគតោ ខោ ម្យាយ**ន្តិ អធិគតោ ខោ មេ អយំ។ **អាលយរាមា**តិ សត្តា បញ្ច កាមគុណេ អល្លីយន្តិ, តស្មា តេ “អាលយា”តិ វុច្ចន្តិ។ តេហិ អាលយេហិ រមន្តីតិ **អាលយរាមា**។ អាលយេសុ រតាតិ **អាលយរតា**។ អាលយេសុ សុដ្ឋុមុទិតាតិ **អាលយសម្មុទិតា។ យទិទ**ន្តិ និបាតោ។ តស្ស ឋានំ សន្ធាយ “យំ ឥទ”ន្តិ បដិច្ចសមុប្បាទំ សន្ធាយ “យោ អយ”ន្តិ ឯវមត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ **ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បាទោ**តិ ឥមេសំ បច្ចយា ឥទប្បច្ចយា, ឥទប្បច្ចយាវ **ឥទប្បច្ចយតា**, ឥទប្បច្ចយតា ច សា បដិច្ចសមុប្បាទោ ចាតិ **ឥទប្បច្ចយតា បដិច្ចសមុប្បាទោ។ សោ មមស្ស កិលមថោ**តិ យា អជានន្តានំ ទេសនា នាម, សោ មម កិលមថោ អស្ស; សា មម វិហេសា អស្សាតិ អត្ថោ។ **ភគវន្ត**ន្តិ ភគវតោ។ **អនច្ឆរិយា**តិ អនុ អច្ឆរិយា។ **បដិភំសូ**តិ បដិភានសង្ខាតស្ស ញាណស្ស គោចរា អហេសុំ, បរិវិតក្កយិតព្ពភាវំ បាបុណឹសុ។

ហលន្តិ ឯត្ថ ហការោ និបាតមត្តោ; អលន្តិ អត្ថោ។ **បកាសិតុ**ន្តិ ទេសិតុំ។ អលំ ទានិ មេ ឥមំ កិច្ឆេន អធិគតំ ធម្មំ ទេសេតុន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **បដិសោតគាមិ**ន្តិ បដិសោតំ វុច្ចតិ និព្ពានំ; និព្ពានគាមិន្តិ អត្ថោ។ **រាគរត្តា**តិ កាមរាគភវរាគទិដ្ឋិរាគេន រត្តា។ **ន ទក្ខន្តី**តិ ន បស្សិស្សន្តិ។ **តមោខន្ធេន អាវុដា**តិ អវិជ្ជារាសិនា អជ្ឈោត្ថដា។ **អប្បោស្សុក្កតាយា**តិ និរុស្សុក្កភាវេន; អទេសេតុកាមតាយាតិ អត្ថោ។

៨. យត្រ ហិ នាមាតិ យស្មឹ នាម លោកេ។ **ភគវតោ បុរតោ បាតុរហោសី**តិ ធម្មទេសនាយាចនត្ថំ ទសសុ ចក្កវាឡសហស្សេសុ មហាព្រហ្មានោ គហេត្វា អាគម្ម ភគវតោ បុរតោ បាតុរហោសិ ។ **អប្បរជក្ខជាតិកា**តិ

បញ្ញាមយេ អក្ខិម្ហិ អប្បំ រាគទោសមោហរជំ ឯតេសំ ឯវំសភាវាតិ **អប្បរជក្ខជាតិកា។ ភវិស្សន្តិ ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ**តិ បដិវិជ្ឈិតារោ។

បាតុរហោសីតិ បាតុភវិ។ **សមលេហិ ចិន្តិតោ**តិ រាគាទីហិ មលេហិ សមលេហិ ឆហិ សត្ថារេហិ ចិន្តិតោ។ **អបាបុរេតន្តិ** វិវរ ឯតំ។ **អមតស្ស ទ្វារន្តិ** អមតស្ស និព្ពានស្ស ទ្វារភូតំ អរិយមគ្គំ។ **សុណន្តុ ធម្មំ វិមលេនានុពុទ្ធន្តិ** ឥមេ សត្តា រាគាទិមលានំ អភាវតោ វិមលេន សម្មាសម្ពុទ្ធេន អនុពុទ្ធំ ចតុសច្ចធម្មំ សុណន្តុ។

សេលេ យថា បព្ពតមុទ្ធនិដ្ឋិតោតិ សេលមយេ ឯកគ្ឃនេ បព្ពតមុទ្ធនិ យថាឋិតោវ យថា ចក្ខុមា បុរិសោ សមន្តតោ ជនតំ បស្សេយ្យ, ត្វម្បិ សុមេធ សុន្ទរបញ្ញ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណេន សមន្តចក្ខុ ភគវា ធម្មមយំ បញ្ញាមយំ បាសាទមារុយ្ហ សយំ អបេតសោកោ សោកាវតិណ្ណំ ជាតិជរាភិភូតញ្ច ជនតំ អវេក្ខស្សុ ឧបធារយ។

ឧដ្ឋេហីតិ ភគវតោ ធម្មទេសនត្ថំ ចារិកចរណំ យាចន្តោ ភណតិ។ **វីរា**តិអាទីសុ ភគវា វីរិយវន្តតាយ **វីរោ**។ ទេវបុត្តមច្ចុកិលេសាភិសង្ខារមារានំ វិជិតត្តា **វិជិតសង្គាមោ**។ ជាតិកន្តារាទិនិត្ថរណសមត្ថតាយ **សត្ថវាហោ**។ កាមច្ឆន្ទឥណស្ស អភាវតោ **អណណោ**។

៩. **អជ្ឈេសនន្តិ** យាចនំ។ **ពុទ្ធចក្ខុនា**តិ ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញាណេន ច អាសយានុសយញាណេន ច។ ឥមេសញ្ហិ ទ្វិន្នំ ញាណានំ ពុទ្ធចក្ខូតិ នាមំ។ **អប្បរជក្ខា**តិ បញ្ញាចក្ខុម្ហិ រាគាទិរជំ អប្បំ យេសំ, តេ **អប្បរជក្ខា**។ យេសំ តំ មហន្តំ តេ **មហារជក្ខា**។ យេសំ សទ្ធាទីនិ ឥន្ទ្រិយានិ តិក្ខានិ តេ **តិក្ខិន្ទ្រិយា**។ យេសំ តានិ មុទូនិ តេ **មុទិន្ទ្រិយា**។ យេសំ តេយេវ សទ្ធាទយោ អាការា សុន្ទរា តេ **ស្វាការា**។ យេសំ តេយេវ សទ្ធាទយោ អាការា អសុន្ទរា តេ **ទ្វាការា**។ យេ កថិតការណំ សល្លក្ខេន្តិ, សុខេន សក្កា ហោន្តិ វិញ្ញាបេតុំ តេ **សុវិញ្ញាបយា**។ យេ បរលោកញ្ច វជ្ជញ្ច ភយតោ បស្សន្តិ តេ **បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនោ។ ឧប្បលិនិយន្តិ** ឧប្បលវនេ។ ឥតរេសុបិ ឯសេវ នយោ។ **អន្តោនិមុគ្គបោសីនីតិ** យានិ ឧទកស្ស អន្តោ និមុគ្គានេវ បោសយន្តិ។ **សមោទកំ ឋិតានីតិ** ឧទកេន សមំ ឋិតានិ។ **ឧទកំ អច្ចុគ្គម្ម ឋិតានីតិ** ឧទកំ អតិក្កមិត្វា ឋិតានិ។

អបារុតាតិ វិវដា។ **អមតស្ស ទ្វារា**តិ អរិយមគ្គោ។ សោ ហិ អមតសង្ខាតស្ស និព្ពានស្ស ទ្វារំ។ **បមុញ្ចន្តុ សទ្ធន្តិ** សព្ពេ អត្តនោ សទ្ធំ បមុញ្ចន្តុ។ បច្ឆិមបទទ្វយេ អយមត្ថោ , អហញ្ហិ អត្តនោ បគុណំ សុប្បវត្តិម្បិ ឥមំ បណីតំ ឧត្តមំ ធម្មំ កាយវាចាកិលមថសញ្ញី ហុត្វា មនុជេសុ ទេវមនុស្សេសុ ន ភាសិន្តិ។

ព្រហ្មយាចនកថា និដ្ឋិតា។

បញ្ចវគ្គិយកថា

១០. **បណ្ឌិតោ**តិ បណ្ឌិច្ចេន សមន្នាគតោ។ **ព្យត្តោ**តិ វេយ្យត្តិយេន សមន្នាគតោ។ **មេធាវីតិ** ឋានុប្បត្តិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតោ។ **អប្បរជក្ខជាតិកោ**តិ សមាបត្តិយា វិក្ខម្ភិតត្តា និក្កិលេសជាតិកោ វិសុទ្ធសត្តោ។ **អាជានិស្សតីតិ** សល្លក្ខេស្សតិ បដិវិជ្ឈិស្សតិ។ **ភគវតោបិ ខោ ញាណំ ឧទបាទីតិ** សព្ពញ្ញុតញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ “ឥតោ សត្តមទិវសមត្ថកេ កាលំកត្វា អាកិញ្ចញ្ញាយតនេ និព្ពត្តោ”តិ។ **មហាជានិយោ**តិ សត្តទិវសព្ភន្តរេ បត្តព្ពមគ្គផលតោ បរិហីនត្តា មហតី ជានិ អស្សាតិ **មហាជានិយោ** អក្ខណេ និព្ពត្តត្តា។ **អភិទោសកាលំកតោ**តិ ហិយ្យោ កាលំកតោ, សោបិ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនេ និព្ពត្តោតិ អត្ថោ។ **ពហូការា**តិ ពហូបការា។ **បធានបហិតត្តំ ឧបដ្ឋហឹសូ**តិ បធានត្ថាយ បេសិតត្តភាវំ មុខោទកទាននាទិនា ឧបដ្ឋហឹសុ។

១១. **អន្តរា ច គយំ អន្តរា ច ពោធិន្តិ** ឧបកោ ពោធិមណ្ឌស្ស ច គយាយ ច អន្តរេ ភគវន្តំ អទ្ទស។ **អទ្ធានមគ្គប្បដិបន្នន្តិ** អទ្ធានមគ្គំ បដិបន្នំ។

សព្ពាភិភូតិ សព្ពំ តេភូមកធម្មំ អភិភវិត្វា ឋិតោ។ **សព្ពវិទូតិ** សព្ពំ ចតុភូមកធម្មំ អវេទី អញ្ញាសិ។ **សព្ពេសុ ធម្មេសុ អនូបលិត្តោ**តិ សព្ពេសុ តេភូមកធម្មេសុ កិលេសលេបេន អលិត្តោ។ **សព្ពញ្ជហោ**តិ សព្ពំ តេភូមកធម្មំ ជហិត្វា ឋិតោ។ **តណ្ហក្ខយេ វិមុត្តោ**តិ តណ្ហក្ខយេ និព្ពានេ អារម្មណតោ វិមុត្តោ។ **សយំ អភិញ្ញាយា**តិ សព្ពំ ចតុភូមកធម្មំ អត្តនាវ ជានិត្វា។ **កមុទ្ទិសេយ្យន្តិ** កំ អញ្ញំ “អយំ មេ អាចរិយោ”តិ ឧទ្ទិសេយ្យំ។

ន មេ អាចរិយោ អត្ថីតិ លោកុត្តរធម្មេ មយ្ហំ អាចរិយោ នាម នត្ថិ។ **នត្ថិ មេ បដិបុគ្គលោ**តិ មយ្ហំ បដិភាគបុគ្គលោ នាម នត្ថិ។ **សីតិភូតោ**តិ សព្ពកិលេសគ្គិនិព្ពាបនេន សីតិភូតោ។ កិលេសានំយេវ និព្ពុតត្តា

និព្ពុតោ។

កាសីនំ បុរន្តិ កាសិរដ្ឋេ នគរំ។ **អាហញ្ញំ អមតទុន្ទុភិន្តិ** ធម្មចក្កប្បដិលាភាយ អមតភេរឹ បហរិស្សាមីតិ គច្ឆាមិ។

អរហសិ អនន្តជិនោតិ អនន្តជិនោ ភវិតុំ យុត្តោ។ **ហុបេយ្យបាវុសោតិ** អាវុសោ ឯវម្បិ នាម ភវេយ្យ។ **សីសំ ឱកម្បេត្វាតិ** សីសំ ចាលេត្វា។

១២. សណ្ឋបេសុន្តិ កតិកំ អកំសុ។ **ពាហុល្លិកោតិ** ចីវរពាហុល្លាទីនំ អត្ថាយ បដិបន្នោ។ **បធានវិព្ភន្តោតិ** បធានតោ វិព្ភន្តោ ភដ្ឋោ បរិហីនោ។ **អាវត្តោ ពាហុល្លាយាតិ** ចីវរាទិពហុលភាវត្ថាយ អាវត្តោ។ **ឱទហថ ភិក្ខវេ សោតន្តិ** ឧបនេថ ភិក្ខវេ សោតំ; សោតិន្ទ្រិយំ ធម្មសវនត្ថំ អភិមុខំ ករោថាតិ អត្ថោ។ **អមតមធិគតន្តិ** អមតំ និព្ពានំ មយា អធិគតន្តិ ទស្សេតិ។ **តាយ ឥរិយាយាតិ** ទុក្ករឥរិយាយ។ **បដិបទាយាតិ** ទុក្ករបដិបទាយ។ **អភិជានាថ មេ នោតិ** អភិជានាថ នុ មេ សមនុបស្សថ។ **ឯវរូបំ ភាសិតមេតន្តិ** ឯតំ ឯវរូបំ វាក្យំ ភាសិតន្តិ អត្ថោ។ **អសក្ខិ ខោ ភគវា បញ្ចវគ្គិយេ ភិក្ខូ សញ្ញាបេតុន្តិ** "អហំ ពុទ្ធោ"តិ ជានាបេតុំ អសក្ខិ។

១៣. ចក្ខុករណីតិ បញ្ញាចក្ខុំ សន្ធាយាហ។ តតោ បរំ សព្ពំ បទត្ថតោ ឧត្តានមេវ។ អធិប្បាយានុសន្ធិយោជនាទិភេទតោ បន បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមដ្ឋកថាយំ វុត្តនយេន វេទិតព្ពំ។ តតោ បដ្ឋាយ ហិ អតិវិត្ថារភីរុកស្ស មហាជនស្ស ចិត្តំ អនុរក្ខន្តា សុត្តន្តកថំ អវណ្ណយិត្វា វិនយកថំយេវ វណ្ណយិស្សាម។

១៨. សាវ តស្ស អាយស្មតោ ឧបសម្បទា អហោសីតិ អាសាឡ្ហីបុណ្ណមាយ អដ្ឋារសហិ ទេវតាកោដីហិ សទ្ធឹ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋិតស្ស "ឯហិ ភិក្ខូ"តិ ភគវតោ វចនេន អភិនិប្ផន្នា សាវ តស្ស អាយស្មតោ **ឯហិភិក្ខូបសម្បទា** អហោសិ។

១៩. អថ ខោ អាយស្មតោ ច វប្បស្សាតិ អាទិម្ហិ វប្បត្ថេរស្ស បាដិបទទិវសេ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ, ភទ្ទិយត្ថេរស្ស ទុតិយទិវសេ, មហានាមត្ថេរស្ស តតិយទិវសេ, អស្សជិត្ថេរស្ស ចតុត្ថិយន្តិ។ ឥមេសញ្ច បន ភិក្ខូនំ កម្មដ្ឋានេសុ ឧប្បន្នមលវិសោធនត្ថំ ភគវា អន្តោវិហារេយេវ អហោសិ។ ឧប្បន្នេ ឧប្បន្នេ កម្មដ្ឋានមលេ អាកាសេន គន្ត្វា មលំ វិនោទេសិ។ បក្ខស្ស បន បញ្ចមិយំ សព្ពេ តេ ឯកតោ សន្និបាតេត្វា អនត្តលក្ខណសុត្តេន ឱវទិ។ តេន វុត្តំ **"អថ ខោ ភគវា បញ្ចវគ្គិយេ"**តិអាទិ។

២៤. តេន ខោ បន សមយេន ឆ លោកេ អរហន្តោ ហោន្តីតិ បញ្ចមិយា បក្ខស្ស លោកស្មឹ ឆ មនុស្សា អរហន្តោ ហោន្តីតិ អត្ថោ។

បញ្ចវគ្គិយកថា និដ្ឋិតា។

បព្ពជ្ជាកថា

៣១. បុព្ពានុបុព្ពកានន្តិ បវេណិវសេន បោរាណានុបោរាណានន្តិ អត្ថោ។ **តេន ខោ បន សមយេន ឯកសដ្ឋិ លោកេ អរហន្តោ ហោន្តីតិ** បុរិមា ឆ ឥមេ ច បញ្ចបញ្ញាសាតិ អន្តោវស្សម្ហិយេវ ឯកសដ្ឋិ មនុស្សា អរហន្តោ ហោន្តីតិ អត្ថោ។

តត្រ យសអាទីនំ កុលបុត្តានំ អយំ បុព្ពយោគោ – អតីតេ កិរ បញ្ចបញ្ញាសជនា សហាយកា វគ្គពន្ធេន បុញ្ញានិ ករោន្តា អនាថសរីរានិ បដិជគ្គន្តា វិចរន្តិ, តេ ឯកទិវសំ គព្ភិនឹ ឥត្ថឹ កាលំកតំ ទិស្វា "ឈាបេស្សាមា"តិ សុសានំ នីហរិំសុ។ តេសុ បញ្ច ជនេ "តុម្ហេ ឈាបេថា"តិ សុសានេ ឋបេត្វា សេសា គាមំ បវិដ្ឋា។ យសោ ទារកោ តំ សរីរំ វិជ្ឈិត្វា បរិវត្តេត្វា ច ឈាបយមានោ អសុភសញ្ញំ បដិលភិ។ សោ ឥតរេសម្បិ ចតុន្នំ ជនានំ "បស្សថ ភោ ឥមំ អសុចឹ បដិកូល"ន្តិ ទស្សេសិ។ តេបិ តត្ថ អសុភសញ្ញំ បដិលភិំសុ។ តេ បញ្ចបិ ជនា គាមំ គន្ត្វា សេសសហាយកានំ កថយិំសុ។ យសោ បន ទារកោ គេហម្បិ គន្ត្វា មាតាបិតូនញ្ច ភរិយាយ ច កថេសិ។ តេ សព្ពេបិ អសុភំ ភាវយិំសុ។ អយមេតេសំ បុព្ពយោគោ។ តេនាយស្មតោ យសស្ស នាដកជនេសុ សុសានសញ្ញាយេវ ឧប្បជ្ជិ, តាយេវ ច ឧបនិស្សយសម្បត្តិយា សព្ពេសំ វិសេសាធិគមោ និព្ពត្តីតិ។

អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសីតិ ភគវា យាវ បច្ឆិមកត្តិកបុណ្ណមា, តាវ ពារាណសិយំ វិហរន្តោ ឯកទិវសំ តេ ខីណាសវេ សដ្ឋិ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ។

៣២. ទិព្ពា នាម ទិព្ពេសុ វិសយេសុ លោភបាសា។ **មានុសា** នាម មានុសកេសុ វិសយេសុ លោភបាសា។ **មាឯកេន ទ្វេ**តិ ឯកេន មគ្គេន ទ្វេ មា អគមិត្ថ។ **អស្សវនតា**តិ អស្សវនតាយ។ **បរិហាយន្តី**តិ អនធិគតំ នាធិគច្ឆន្តា វិសេសាធិគមតោ បរិហាយន្តិ។

៣៣. អន្តកាតិ លាមក ហីនសត្ត។ **អន្តលិក្ខចរោ**តិ រាគបាសំ សន្ធាយាហ។ តញ្ហិ សោ “អន្តលិក្ខចរោ”តិ មញ្ញា អាហ។

៣៤. នានាទិសា នានាជនបទាតិ នានាទិសតោ ច នានាជនបទតោ ច។ **អនុជានាមិ ភិក្ខវេ តុម្ហេវ ទានិ តាសុ តាសុ ទិសាសុ តេសុ តេសុ ជនបទេសុ បព្ពាជេថា**តិអាទិម្ហិ បព្ពជ្ជាបេក្ខំ កុលបុត្តំ បព្ពាជេន្តេន យេបរតោ “ន ភិក្ខវេ បញ្ចហិ អាពាធេហិ ផុដ្ឋោ បព្ពាជេតព្ពោ”តិអាទី កត្វា យាវ “ន អន្ធមូគពធិរោ បព្ពាជេតព្ពោ”តិ ឯវំ បដិក្ខិត្តា បុគ្គលា, តេ វជ្ជេត្វា បព្ពជ្ជាទោសវិរហិតោ បុគ្គលោ បព្ពាជេតព្ពោ។ សោបិ ច មាតាបិតូហិ អនុញ្ញាតោយេវ។ តស្ស អនុជាននលក្ខណំ “ន ភិក្ខវេ អននុញ្ញាតោ មាតាបិតូហិ បុត្តោ បព្ពាជេតព្ពោ, យោ បព្ពាជេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កដស្សា”តិ ឯតស្មិំ សុត្តេ វណ្ណយិស្សាម។

ឯវំ បព្ពជ្ជាទោសវិរហិតំ មាតាបិតូហិ អនុញ្ញាតំ បព្ពាជេន្តេនាបិ ច សចេ អច្ឆិន្នកេសោ ហោតិ, ឯកសីមាយ ច អញ្ញោបិ ភិក្ខុ អត្ថិ, កេសច្ឆេទនត្ថាយ ភណ្ឌុកម្មំ អាបុច្ឆិតព្ពំ។ តស្ស អាបុច្ឆនាការំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, សង្ឃំ អបលោកេតុំ ភណ្ឌុកម្មាយា”តិ ឯត្ថ វណ្ណយិស្សាម។ សចេ ឱកាសោ ហោតិ, សយំ បព្ពាជេតព្ពោ។ សចេ ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទីហិ ព្យាវដោ ហោតិ, ឱកាសំ ន លភតិ, ឯកោ ទហរភិក្ខុ វត្តព្ពោ “ឯតំ បព្ពាជេហី”តិ។ អវុត្តោបិ ចេ ទហរភិក្ខុ ឧបជ្ឈាយំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពាជេតិ, វដ្ដតិ។ សចេ ទហរភិក្ខុ នត្ថិ, សាមណេរោបិ វត្តព្ពោ “ឯតំ ខណ្ឌសីមំ នេត្វា បព្ពាជេត្វា កាសាយានិ អច្ឆាទេត្វា ឯហី”តិ។ សរណានិ បន សយំ ទាតព្ពានិ។ ឯវំ ភិក្ខុនាវ បព្ពជិតោ ហោតិ។ បុរិសញ្ហិ ភិក្ខុតោ អញ្ញោ បព្ពាជេតុំ ន លភតិ, មាតុគាមំ ភិក្ខុនិតោ អញ្ញោ។ សាមណេរោ បន សាមណេរី វា អាណត្តិយា កាសាយានិ ទាតុំ លភតិ។ កេសោរោបនំ យេន កេនចិ កតំ សុកតំ។

សចេ បន ភព្ពរូបោ ហោតិ សហេតុកោ ញាតោ យសស្សី កុលបុត្តោ, ឱកាសំ កត្វាបិ សយមេវ បព្ពាជេតព្ពោ។ “មត្តិកាមុដ្ឋិំ គហេត្វា ន្ហាយិត្វា កេសេ តេមេត្វា អាគច្ឆាហី”តិ ច បន ន វិស្សជ្ជេតព្ពោ។ បព្ពជិតុកាមានញ្ហិ បឋមំ ពលវឧស្សាហោ ហោតិ, បច្ឆា បន កាសាយានិ ច កេសហរណសត្ថកញ្ច ទិស្វា ឧត្រសន្តិ, ឯត្តោយេវ បលាយន្តិ, តស្មា សយមេវ នហានតិត្ថំ នេត្វា សចេ នាតិទហរោ ហោតិ, “នហាហី”តិ វត្តព្ពោ។ កេសា បនស្ស សយមេវ មត្តិកំ គហេត្វា ធោវិតព្ពា។ ទហរកុមារកោ បន សយំ ឧទកំ ឱតរិត្វា គោមយមត្តិកាហិ ឃំសិត្វា នហាបេតព្ពោ។ សចេបិស្ស កច្ឆុ វា បិឡកា វា ហោន្តិ, យថា មាតា បុត្តំ ន ជិគុច្ឆតិ , ឯវមេវ អជិគុច្ឆន្តេន សាធុកំ ហត្ថបាទសីសានិ ឃំសិត្វា នហាបេតព្ពោ។ កស្មា? ឯត្តកេន ហិ ឧបការេន កុលបុត្តា អាចរិយុបជ្ឈាយេសុ ច សាសនេ ច ពលវសិនេហា តិព្ពគារវា អនិវត្តិធម្មា ហោន្តិ, ឧប្បន្នំ អនភិរតឹ វិនោទេត្វា ថេរភាវំ បាបុណន្តិ, កតញ្ញូ កតវេទិនោ ហោន្តិ។

ឯវំ នហាបនកាលេ បន កេសមស្សុំ ឱរោបនកាលេ វា “ត្វំ ញាតោ យសស្សី, ឥទានិ មយំ តំ និស្សាយ បច្ចយេហិ ន កិលមិស្សាមា”តិ ន វត្តព្ពោ, អញ្ញាបិ អនិយ្យានិកកថា ន កថេតព្ពា។ អថ ខ្វស្ស “អាវុសោ, សុដ្ឋុ ឧបធារេហិ សតឹ ឧបដ្ឋាបេហី”តិ វត្វា តចបញ្ចកកម្មដ្ឋានំ អាចិក្ខិតព្ពំ, អាចិក្ខន្តេន ច វណ្ណសណ្ឋានគន្ធាសយោកាសវសេន អសុចិជេគុច្ឆបដិកូលភាវំ និជ្ជីវនិស្សត្តភាវំ វា បាកដំ ករោន្តេន អាចិក្ខិតព្ពំ។ សចេ ហិ សោ បុព្ពេ មទ្ទិតសង្ខារោ ហោតិ ភាវិតភាវនោ, កណ្ដកវេធាបេក្ខោ វិយ បរិបក្កគណ្ឌោ, សូរិយុគ្គមនាបេក្ខំ វិយ ច បរិណតបទុមំ, អថស្ស អារទ្ធមត្តេ កម្មដ្ឋានមនសិការេ ឥន្ទាសនិ វិយ បព្ពតេ កិលេសបព្ពតេ ចុណ្ណយមានំយេវ ញាណំ បវត្តតិ, ខុរគ្គេយេវ អរហត្តំ បាបុណាតិ។ យេ ហិ កេចិ ខុរគ្គេ អរហត្តំ បត្តា, សព្ពេ តេ ឯវរូបំ សវនំ លភិត្វា កល្យាណមិត្តេន អាចរិយេន ទិន្ននយំ និស្សាយ នោ អនិស្សាយ។ តស្មាស្ស អាទិតោវ ឯវរូបី កថា កថេតព្ពាតិ។

កេសេសុ បន ឱរោបិតេសុ ហលិទ្ទិចុណ្ណេន វា គន្ធចុណ្ណេន វា សីសញ្ច សរីរញ្ច ឧព្ពដ្ដេត្វា គិហិគន្ធំ អបនេត្វា កាសាយានិ តិក្ខត្តុំ វា ទ្វិក្ខត្តុំ វា សកឹ វា បដិគ្គាហេតព្ពោ។ អថាបិស្ស ហត្ថេ អទត្វា អាចរិយោ វា ឧបជ្ឈាយោ វា សយមេវ អច្ឆាទេតិ, វដ្ដតិ។ សចេបិ អញ្ញំ ទហរំ វា សាមណេរំ វា ឧបាសកំ វា អាណាបេតិ “អាវុសោ, ឯតានិ កាសាយានិ គហេត្វា ឯតំ អច្ឆាទេហី”តិ តំយេវ វា អាណាបេតិ “ឯតានិ គហេត្វា អច្ឆាទេហី”តិ សព្ពំ វដ្ដតិ។ សព្ពំ តេន ភិក្ខុនាវ ទិន្នំ ហោតិ។

យំ បន និវាសនំ វា បារុបនំ វា អនាណត្តិយា និវាសេតិ វា បារុបតិ វា, តំ អបនេត្វា បុន ទាតព្ពំ។ ភិក្ខុនា ហិ សហត្ថេន វា អាណត្តិយា វា ទិន្នមេវ កាសាវំ វដ្ដតិ, អទិន្នំ ន វដ្ដតិ, សចេបិ តស្សេវ សន្តកំ ហោតិ, កោ បន វាទោ ឧបជ្ឈាយមូលកេ! អយំ "**បឋមំ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទាបេត្វា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ការាបេត្វា**"តិ ឯត្ថ វិនិច្ឆយោ។

ភិក្ខូនំ បាទេ វន្ទាបេត្វាតិ យេ តត្ថ សន្និបតិតា ភិក្ខូ, តេសំ បាទេ វន្ទាបេត្វា; អថ សរណគ្គហណត្ថំ ឧក្កុដិកំ និសីទាបេត្វា អញ្ជលិំ បគ្គណ្ហាបេត្វា ឯវំ វទេហីតិ វត្តព្ពោ។ "យមហំ វទាមិ, តំ វទេហី"តិ វត្តព្ពោ។ អថស្ស ឧបជ្ឈាយេន វា អាចរិយេន វា "ពុទ្ធំ សរណំ គច្ឆាមី"តិអាទិនា នយេន សរណានិ ទាតព្ពានិ យថាវុត្ត បដិបាដិយាវ ន ឧប្បដិបាដិយា។ សចេ ហិ ឯកបទម្បិ ឯកក្ខរម្បិ ឧប្បដិបាដិយា ទេតិ, ពុទ្ធំ សរណំយេវ វា តិក្ខត្តុំ ទត្វា បុន ឥតរេសុ ឯកេកំ តិក្ខត្តុំ ទេតិ, អទិន្នានិ ហោន្តិ សរណានិ។

ឥមញ្ច បន សរណគមនូបសម្បទំ បដិក្ខិបិត្វា អនុញ្ញាតឧបសម្បទា ឯកតោ សុទ្ធិយា វដ្ដតិ។ សាមណេរបព្ពជ្ជា បន ឧភតោសុទ្ធិយាវ វដ្ដតិ, នោ ឯកតោ សុទ្ធិយា។ តស្មា ឧបសម្បទាយ សចេ អាចរិយោ ញត្តិទោសញ្ចេវ កម្មវាចាទោសញ្ច វជ្ជេត្វា កម្មំ ករោតិ, សុកតំ ហោតិ។ បព្ពជ្ជាយ បន ឥមានិ តីណិ សរណានិ ពុ ការធការាទីនំ ព្យញ្ជនានំ ឋានករណសម្បទំ អហាបេន្តេនេវ អាចរិយេនបិ អន្តេវាសិកេនបិ វត្តព្ពានិ។ សចេ អាចរិយោ វត្តុំ សក្កោតិ, អន្តេវាសិកោ ន សក្កោតិ; អន្តេវាសិកោ វា សក្កោតិ, អាចរិយោ ន សក្កោតិ; ឧភោបិ វា ន សក្កោន្តិ, ន វដ្ដតិ។ សចេ បន ឧភោបិ សក្កោន្តិ, វដ្ដតិ។

ឥមានិ ច បន ទទមានេន "ពុទ្ធំ សរណំ គច្ឆាមី"តិ ឯវំ ឯកសម្ពន្ធានិ អនុនាសិកន្តានិ វា កត្វា ទាតព្ពានិ, "ពុទ្ធំ សរណំ គច្ឆាមី"តិ ឯវំ វិច្ឆិន្ទិត្វា មការន្តានិ វា កត្វា ទាតព្ពានិ។ **អន្ធកដ្ឋកថាយំ** នាមំ សាវេត្វា "អហំ ភន្តេ ពុទ្ធរក្ខិតោ យាវជីវំ ពុទ្ធំ សរណំ គច្ឆាមី"តិ វុត្តំ, តំ ឯកអដ្ឋកថាយម្បិ នត្ថិ, បាឡិយម្បិ ន វុត្តំ, តេសំ រុចិមត្តមេវ, តស្មា ន គហេតព្ពំ។ ន ហិ តថា អវទន្តស្ស សរណំ កុប្បតីតិ។

អនុជានាមិ ភិក្ខវេ ឥមេហិ តីហិ សរណគមនេហិ បព្ពជ្ជំ ឧបសម្បទន្តិ ឥមេហិ ពុទ្ធំ សរណំ គច្ឆាមីតិអាទីហិ ឯវំ តិក្ខត្តុំ ឧភតោសុទ្ធិយា វុត្តេហិ តីហិ សរណគមនេហិ បព្ពជ្ជញ្ចេវ ឧបសម្បទញ្ច អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ តត្ថ យស្មា ឧបសម្បទា បរតោ បដិក្ខិត្តា, តស្មា សា ឯតរហិ សរណមត្តេនេវ ន រុហតិ។ បព្ពជ្ជា បន យស្មា បរតោ "អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, ឥមេហិ តីហិ សរណគមនេហិ សាមណេរបព្ពជ្ជ"ន្តិ អនុញ្ញាតា ឯវ, តស្មា សា ឯតរហិបិ សរណមត្តេនេវ រុហតិ។ ឯត្តាវតា ហិ សាមណេរភូមិយំ បតិដ្ឋិតោ ហោតិ។

សចេ បនេស មតិមា ហោតិ បណ្ឌិតជាតិកោ, អថស្ស តស្មិំយេវ ឋានេ សិក្ខាបទានិ ឧទ្ទិសិតព្ពានិ។ កថំ? យថា ភគវតា ឧទ្ទិដ្ឋានិ។ វុត្តញ្ហេតំ –

> "អនុជានាមិ , ភិក្ខវេ, សាមណេរានំ ទស សិក្ខាបទានិ, តេសុ ច សាមណេរេហិ សិក្ខិតុំ។ បាណាតិបាតា វេរមណី, អទិន្នាទានា វេរមណី, អព្រហ្មចរិយា វេរមណី, មុសាវាទា វេរមណី, សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានា វេរមណី, វិកាលភោជនា វេរមណី, នច្ចគីតវាទិតវិសូកទស្សនា វេរមណី, មាលាគន្ធវិលេបនធារណមណ្ឌនវិភូសនដ្ឋានា វេរមណី, ឧច្ចាសយនមហាសយនា វេរមណី, ជាតរូបរជតបដិគ្គហណា វេរមណី"តិ (មហាវ. ១០៦)។

អន្ធកដ្ឋកថាយំ បន "អហំ, ភន្តេ, ឥត្ថន្នាមោ យាវជីវំ បាណាតិបាតា វេរមណិសិក្ខាបទំ

សមាទិយាមី"តិ ឯវំ សរណទានំ វិយ សិក្ខាបទទានម្បិ វុត្តំ, តំ នេវ បាឡិយំ ន អដ្ឋកថាសុ អត្ថិ, តស្មា យថាបាឡិយាវ ឧទ្ទិសិតព្ពានិ។ បព្ពជ្ជា ហិ សរណគមនេហេវ សិទ្ធា, សិក្ខាបទានិ បន កេវលំ សិក្ខាបរិបូរណត្ថំ ជានិតព្ពានិ។ តស្មា តានិ បាឡិយំ អាគតនយេន ឧគ្គហេតុំ អសក្កោន្តស្ស យាយ កាយចិ ភាសាយ អត្ថវសេនបិ អាចិក្ខិតុំ វដ្ដតិ។ យាវ បន អត្តនា សិក្ខិតព្ពសិក្ខាបទានិ ន ជានាតិ, សង្ឃាដិបត្តចីវរធារណដ្ឋាននិសជ្ជាទីសុ បានភោជនាទិវិធិម្ហិ ច ន កុសលោ ហោតិ, តាវ ភោជនសាលំ វា សលាកភាជនដ្ឋានំ វា អញ្ញំ វា តថារូបដ្ឋានំ ន បេសេតព្ពោ, សន្តិកាវចរោយេវ កាតព្ពោ, ពាលទារកោ វិយ បដិជគ្គិតព្ពោ, សព្ពមស្ស កប្បិយាកប្បិយំ អាចិក្ខិតព្ពំ, និវាសនបារុបនាទីសុ អាភិសមាចារិកេសុ វិនេតព្ពោ។ តេនាបិ "អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, ទសហង្គេហិ សមន្នាគតំ សាមណេរំ នាសេតុ"ន្តិ (មហាវ. ១០៨) ឯវំ បរតោ វុត្តានិ ទស នាសនង្គានិ អារកា បរិវជ្ជេត្វា អាភិសមាចារិកំ បរិបូរេន្តេន ទសវិធេ សីលេ សាធុកំ សិក្ខិតព្ពន្តិ។

បព្ពជ្ជាកថា និដ្ឋិតា។

ទុតិយមារកថា

៣៥. មយ្ហំ ខោ ភិក្ខវេតិ មយា ខោតិ អត្ថោ។ អថ វា យោ មយ្ហំ យោនិសោ មនសិការោ, តេន ហេតុនាតិ អត្ថោ។ បុន **អនុប្បត្តា**តិ ឯត្ថ វិភត្តិ បរិណាមេត្វា មយាតិ វត្តព្ពំ។

ទុតិយមារកថា និដ្ឋិតា។

ភទ្ទវគ្គិយកថា

៣៦. ភទ្ទវគ្គិយាតិ តេ កិរ រាជកុមារា រូបេន ច ចិត្តេន ច ភទ្ទកា វគ្គពន្ធេន ច វិចរន្តិ, តស្មា "ភទ្ទវគ្គិយា"តិ វុច្ចន្តិ។ **តេន ហិ វោ**តិ ឯត្ថ វោការោ និបាតមត្តោ។ **ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទី**តិ កេសញ្ចិ សោតាបត្តិមគ្គោ, កេសញ្ចិ សកទាគាមិមគ្គោ, កេសញ្ចិ អនាគាមិមគ្គោ ឧទបាទិ។ តយោបិ ហិ ឯតេ មគ្គា "ធម្មចក្ខូ"តិ វុច្ចន្តិ។ តេ កិរ តុណ្ឌិលជាតកេ តឹសធុត្តា អហេសុំ, អថ តុណ្ឌិលោវាទំ សុត្វា បញ្ចសីលានិ រក្ខឹសុ; ឥទំ នេសំ បុព្ពកម្មំ។

ភទ្ទវគ្គិយកថា និដ្ឋិតា។

ឧរុវេលបាដិហារិយកថា

៣៧. បមុខោតិ បុព្ពង្គមោ។ **បាមោក្ខោ**តិ ឧត្តមោ វិសុទ្ធបញ្ញោ។

៣៨. អនុបហច្ចាតិ អវិនាសេត្វា។ **តេជសា តេជ**ន្តិ អត្តនោ តេជេន នាគស្ស តេជំ។ **បរិយាទិយេយ្យ**ន្តិ អភិភវេយ្យំ, វិនាសេយ្យំ វាតិ។ **មក្ខ**ន្តិ កោធំ។ **នត្វេវ ច ខោ អរហា យថា អហ**ន្តិ អត្តានំ "អរហា អហ"ន្តិ មញ្ញមានោ វទតិ។

៣៩. នេរញ្ជរាយំ ភគវាតិអាទិកា គាថាយោ បច្ឆា បក្ខិត្តា។

៤៤-៩. វិស្សជ្ជេយ្យន្តិ សុក្ខាបនត្ថាយ បសារេត្វា ឋបេយ្យន្តិ អត្ថោ។ "ភន្តេ អាហរ ហត្ថ"ន្តិ ឯវំ វទន្តោ វិយ ឱណតោតិ **អាហរហត្ថោ។ ឧយ្យោជេត្វា**តិ វិស្សជ្ជេត្វា។ **មន្ទាមុខិយោ**តិ អគ្គិភាជនានិ វុច្ចន្តិ។

៥១. ចិរបដិកាតិ ចិរកាលតោ បដ្ឋាយ។

៥២. កេសមិស្សន្តិអាទីសុ កេសា ឯវ កេសមិស្សំ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ **ខារិកាជ**ន្តិ ខារិភារោ។

ឧរុវេលបាដិហារិយកថា និដ្ឋិតា។

ពិម្ពិសារសមាគមកថា

៥៥. លដ្ឋិវនេតិ តាលុយ្យានេ។ **សុប្បតិដ្ឋេ ចេតិយេ**តិ អញ្ញតរស្មិំ វដរុក្ខេ; តស្ស កិរេតំ នាមំ។ **ទ្វាទស នហុតេហី**តិ ឯត្ថ ឯកំ នហុតំ ទសសហស្សានិ។ **អជ្ឈភាសី**តិ តេសំ កង្ខាច្ឆេទនត្ថំ អភាសិ។

កិសកោវទានោតិ តាបសចរិយាយ កិសសរីរត្តា "កិសកោ"តិ លទ្ធនាមានំ តាបសានំ ឱវាទកោ អនុសាសកោ សមានោតិ អត្ថោ។ អថ វា សយំ កិសកោ តាបសោ សមានោ វទានោ ច អញ្ញេ ឱវទន្តោ អនុសាសន្តោតិបិ អត្ថោ។ **កថំ បហីន**ន្តិ កេន ការណេន បហីនំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – "ត្វំ ឧរុវេលវាសិអគ្គិបរិចារកានំ តាបសានំ សយំ ឱវាទាចរិយោ សមានោ កឹ ទិស្វា បហាសិ, បុច្ឆាមិ តំ ឯតមត្ថំ កេន ការណេន តវ អគ្គិហុត្តំ បហីន"ន្តិ។

ទុតិយគាថាយ អយមត្ថោ – ឯតេ រូបាទិកេ កាមេ ឥត្ថិយោ ច យញ្ញា អភិវទន្តិ, ស្វាហំ ឯតំ សព្ពម្បិ រូបាទិកំ កាមប្បភេទំ ខន្ធុបធីសុ មលន្តិ ញត្វា យស្មា ឥមេ យិដ្ឋហុតប្បភេទា យញ្ញា មលមេវ វទន្តិ, តស្មា ន យិដ្ឋេ ន ហុតេ អរញ្ជឹ; យិដ្ឋេ វា ហុតេ វា នាភិរមិន្តិ អត្ថោ។

តតិយគាថាយ – **អថ កោចរហី**តិ អថ ក្វចរហិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ចតុត្ថគាថាយ – **បទ**ន្តិ និព្ពានបទំ។ សន្តសភាវតាយ **សន្តំ**។ ឧបធីនំ អភាវេន **អនុបធិកំ**។ រាគកិញ្ចនាទីនំ អភាវេន **អកិញ្ចនំ**។ តីសុ ភវេសុ អលគ្គតាយ យំ កាមភវំ យញ្ញា វទន្តិ, តស្មិម្បិ កាមភវេ អសត្តំ។ ជាតិជរាមរណានំ អភាវេន **អនញ្ញថាភាវី**។ អត្តនា ភាវិតេន មគ្គេនេវ អធិគន្តព្ពំ, ន អញ្ញេន កេនចិ អធិគមេតព្ពន្តិ **អនញ្ញនេយ្យំ**។ យស្មា ឦទិសំ បទមទ្ទសំ, តស្មា ន យិដ្ឋេ ន ហុតេ អរញ្ជិំ។ តេន កិំ ទស្សេតិ? យោ អហំ ទេវមនុស្សលោកសម្បត្តិសាធកេ ន យិដ្ឋេ ន ហុតេ អរញ្ជិំ, សោ កិំ វក្ខាមិ “ឯត្ថ នាម មេ ទេវមនុស្សលោកេ រតោ មនោ”តិ។

៥៦. ឯវំ សព្ពលោកេ អនភិរតិភាវំ បកាសេត្វា អថ ខោ អាយស្មា ឧរុវេលកស្សបោ “សាវកោហមស្មី”តិ ឯវំ ភគវតោ សាវកភាវំ បកាសេសិ។ តញ្ច ខោ អាកាសេ វិវិធានិ បាដិហារិយានិ ទស្សេត្វា។ **ធម្មចក្ខុ**ន្តិ សោតាបត្តិមគ្គញាណំ។

៥៧. **អស្សាសកា**តិ អាសីសនា; បត្ថនាតិ អត្ថោ។ **ឯសាហំ ភន្តេ**តិ ឯត្ថ បន កិញ្ចាបិ មគ្គប្បដិវេធេនេវស្ស សិទ្ធំ សរណគមនំ, តត្ថ បន និច្ឆយគមនមេវ គតោ, ឥទានិ វាចាយ អត្តសន្និយ្យាតនំ ករោតិ។ មគ្គវសេនេវាយំ និយតសរណតំ បត្តោ, តំ បរេសំ វាចាយ បាកដំ ករោន្តោ បណិបាតគមនញ្ច គច្ឆន្តោ ឯវំ វទតិ។

៥៨. **សិង្គីនិក្ខសវណ្ណោ**តិ សិង្គីសុវណ្ណនិក្ខេន សមានវណ្ណោ។ **ទសវាសោ**តិ ទសសុ អរិយវាសេសុ វុត្ថវាសោ។ **ទសធម្មវិទូ**តិ ទសកម្មបថវិទូ។ **ទសភិ ចុបេតោ**តិ ទសហិ អសេក្ខេហិ អង្គេហិ ឧបេតោ។ **សព្ពធិទន្តោ**តិ សព្ពេសុ ទន្តោ; ភគវតោ ហិ ចក្ខុអាទីសុ កិញ្ចិ អទន្តំ នាម នត្ថិ។

៥៩. **ភគវន្តំ ភុត្តាវិំ ឱនីតបត្តបាណិំ ឯកមន្តំ និសីទី**តិ ភគវន្តំ ភុត្តវន្តំ បត្តតោ ច អបនីតបាណិំ សល្លក្ខេត្វា ឯកស្មិំ បទេសេ និសីទីតិ អត្ថោ។ **អត្ថិកាន**ន្តិ ពុទ្ធាភិវាទនគមនេន ច ធម្មសវនេន ច អត្ថិកានំ។ **អភិក្កមនីយ**ន្តិ អភិគន្តុំ សក្កុណេយ្យំ។ **អប្បាកិណ្ណ**ន្តិ អនាកិណ្ណំ។ **អប្បសទ្ទ**ន្តិ វចនសទ្ទេន អប្បសទ្ទំ។ **អប្បនិគ្ឃោស**ន្តិ នគរនិគ្ឃោសសទ្ទេន អប្បនិគ្ឃោសំ។ **វិជនវាត**ន្តិ អនុសញ្ចរណជនស្ស សរីរវាតេន វិរហិតំ។ “វិជនវាទ”ន្តិបិ បាឋោ; អន្តោ ជនវាទេន រហិតន្តិ អត្ថោ។ “វិជនបាត”ន្តិបិ បាឋោ; ជនសញ្ចារវិរហិតន្តិ អត្ថោ។ **មនុស្សរាហសេយ្យក**ន្តិ មនុស្សានំ រហស្សកិរិយដ្ឋានិយំ។ **បដិសល្លានសារុប្ប**ន្តិ វិវេកានុរូបំ។

វិម្ពិសារសមាគមកថា និដ្ឋិតា។

សារិបុត្តមោគ្គល្លានបព្ពជ្ជាកថា

៦០. **សារិបុត្តមោគ្គល្លានា**តិ សារិបុត្តោ ច មោគ្គល្លានោ ច។ **តេហិ កតិកា កតា ហោតិ “យោ បឋមំ អមតំ អធិគច្ឆតិ, សោ អារោចេតូ”**តិ តេ កិរ ឧភោបិ គិហិកាលេ ឧបតិស្សោ កោលិតោតិ ឯវំ បញ្ញាយមាននាមា អឌ្ឍតេយ្យសតមាណវកបរិវារា គិរគ្គសមជ្ជំ អគមំសុ។ តត្រ នេសំ មហាជនំ ទិស្វា ឯតទហោសិ – “អយំ នាម ឯវំ មហាសត្តនិកាយោ អប្បត្តេ វស្សសតេ មរណមុខេ បតិស្សតី”តិ។ អថ ឧភោបិ ឧដ្ឋិតាយ បរិសាយ អញ្ញមញ្ញំ បុច្ឆិត្វា ឯកជ្ឈាសយា បច្ចុបដ្ឋិតមរណសញ្ញា សម្មន្តយិំសុ “សម្ម មរណេ សតិ អមតេនាបិ ភវិតព្ពំ, ហន្ទ មយំ អមតំ បរិយេសាមា”តិ អមតបរិយេសនត្ថំ សញ្ចយស្ស ឆន្នបរិព្ពាជកស្ស សន្តិកេ សបរិសា បព្ពជិត្វា កតិបាហេនេវ តស្ស ញាណវិសយេ បារំ គន្ត្វា អមតំ អបស្សន្តា បុច្ឆិំសុ “កិំ នុ ខោ, អាចរិយ, អញ្ញោបេត្ថ សារោ អត្ថី”តិ? “នត្ថាវុសោ, ឯត្តកមេវ ឥទ”ន្តិ ច សុត្វា “តុច្ឆំ ឥទំ អាវុសោ និស្សារំ, យោ ទានិ អម្ហេសុ បឋមំ អមតំ អធិគច្ឆតិ, សោ ឥតរស្ស អារោចេតូ”តិ កតិកំ អកំសុ។ តេន វុត្តំ – “តេហិ កតិកា កតា ហោតី”តិអាទិ។

បាសាទិកេន អភិក្កន្តេនាតិអាទីសុ ឥត្ថម្ភូតលក្ខណេ ករណវចនំ វេទិតព្ពំ។ **អត្ថិកេហិ ឧបញ្ញាតំ មគ្គ**ន្តិ ឯតំ អនុពន្ធនស្ស ការណវចនំ; ឥទញ្ហិ វុត្តំ ហោតិ – “យំនូនាហំ ឥមំ ភិក្ខុំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធេយ្យំ, កស្មា? យស្មា ឥទំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធនំ នាម អត្ថិកេហិ ឧបញ្ញាតំ មគ្គំ ញាតោ ចេវ ឧបគតោ ច មគ្គោ”តិ អត្ថោ។ អថ វា អត្ថិកេហិ អម្ហេហិ “មរណេ សតិ អមតេនាបិ ភវិតព្ព”ន្តិ ឯវំ កេវលំ អត្ថីតិ ឧបញ្ញាតំ និព្ពានំ នាម, តំ មគ្គន្តោ បរិយេសន្តោតិ ឯវម្បេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។

បិណ្ឌបាតំ អាទាយ បដិក្កមីតិ សុទិន្នកណ្ឌេ វុត្តប្បការំ អញ្ញតរំ កុដ្ដមូលំ ឧបសង្កមិត្វា និសីទិ។ សារិបុត្តោបិ ខោ “អកាលោ ខោ តាវ បញ្ហំ បុច្ឆិតុ”ន្តិ កាលំ អាគមយមានោ ឯកមន្តំ ឋត្វា វត្តបដិបត្តិបូរណត្ថំ

កតភត្តកិច្ចស្ស ថេរស្ស អត្តនោ កមណ្ឌលុតោ ឧទកំ ទត្វា ធោតហត្ថបាទេន ថេរេន សទ្ធិំ បដិសន្ថារំ កត្វា បញ្ហំ បុច្ឆិ។ តេន វុត្តំ – “អថ ខោ សារិបុត្តោ បរិព្ពាជកោ”តិអាទិ។ **ន តាហំ សក្កោមី**តិ ន តេ អហំ សក្កោមិ។ ឯត្ថ ច បដិសម្ភិទាបត្តោ ថេរោ ន ឯត្តកំ ន សក្កោតិ។ អថ ខោ ឥមស្ស ធម្មគារវំ ឧប្បាទេស្សាមីតិ សព្ពាការេន ពុទ្ធវិសយេ អវិសយភាវំ គហេត្វា ឯវមាហ។

យេ ធម្មា ហេតុប្បភវាតិ ហេតុប្បភវា នាម បញ្ចក្ខន្ធា; តេនស្ស ទុក្ខសច្ចំ ទស្សេតិ។ **តេសំ ហេតុំ តថាគតោ អាហា**តិ តេសំ ហេតុ នាម សមុទយសច្ចំ; តញ្ច តថាគតោ អាហាតិ ទស្សេតិ។ **តេសញ្ច យោ និរោធោ**តិ តេសំ ឧភិន្នម្បិ សច្ចានំ យោ អប្បវត្តិនិរោធោ; តញ្ច តថាគតោ អាហាតិ អត្ថោ។ តេនស្ស និរោធសច្ចំ ទស្សេតិ។ មគ្គសច្ចំ បនេត្ថ សរូបតោ អទស្សិតម្បិ នយតោ ទស្សិតំ ហោតិ, និរោធេ ហិ វុត្តេ តស្ស សម្បាបកោ មគ្គោ វុត្តោវ ហោតិ។ អថ វា **តេសញ្ច យោ និរោធោ**តិ ឯត្ថ តេសំ យោ និរោធោ ច និរោធុបាយោ ចាតិ ឯវំ ទ្វេបិ សច្ចានិ ទស្សិតានិ ហោន្តីតិ។ ឥទានិ តមេវត្ថំ បដិបាទេន្តោ អាហ – “**ឯវំវាទី មហាសមណោ**”តិ។

ឯសេវ ធម្មោ យទិ តាវទេវាតិ សចេបិ ឥតោ ឧត្តរិ នត្ថិ, ឯត្តកមេវ ឥទំ សោតាបត្តិផលមត្តមេវ បត្តព្ពំ, តថាបិ ឯសោ ឯវ ធម្មោតិ អត្ថោ។ **បច្ចព្យត្ថ បទមសោក**ន្តិ យំ មយំ បរិយេសមានា វិចរាម, តំ បទមសោកំ បដិវិទ្ធាត្ថ តុម្ហេ; បត្តំ តំ តុម្ហេហីតិ អត្ថោ។ **អទិដ្ឋំ អព្ភតីតំ ពហុកេហិ កប្បនហុតេហី**តិ អម្ហេហិ នាម ឥទំ បទំ ពហុកេហិ កប្បនហុតេហិ អទិដ្ឋមេវ អព្ភតីតំ; ឥតិ តស្ស បទស្ស អទិដ្ឋភាវេន ទីឃរត្តំ អត្តនោ មហាជានិភាវំ ទីបេតិ។

៦២. គម្ភីរេ ញាណវិសយេតិ គម្ភីរេ ចេវ គម្ភីរស្ស ច ញាណស្ស វិសយភូតេ។ **អនុត្តរេ ឧបធិសង្ខយេ**តិ និព្ពានេ។ **វិមុត្តោ**តិ តទារម្មណាយ វិមុត្តិយា វិមុត្តោ។ **ព្យាកាសី**តិ “ឯតំ មេ សាវកយុគំ ភវិស្សតិ អគ្គំ ភទ្ទយុគ”ន្តិ វទន្តោ សាវកបារមិញ្ញាណេ ព្យាកាសិ។ **សាវ តេសំ អាយស្មន្តានំ ឧបសម្បទា អហោសី**តិ សា ឯហិភិក្ខុបសម្បទាយេវ តេសំ ឧបសម្បទា អហោសិ។ ឯវំ ឧបសម្បន្នេសុ ច តេសុ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ សត្តហិ ទិវសេហិ អរហត្តេ បតិដ្ឋិតោ, សារិបុត្តត្ថេរោ អឌ្ឍមាសេន។

អតីតេ កិរ អនោមទស្សី នាម ពុទ្ធោ លោកេ ឧទបាទិ។ តស្ស សរទោ នាម តាបសោ សកេ អស្សមេ នានាបុប្ផេហិ មណ្ឌបំ កត្វា បុប្ផាសនេយេវ ភគវន្តំ និសីទាបេត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្សាបិ តថេវ មណ្ឌបំ កត្វា បុប្ផាសនានិ បញ្ញាបេត្វា អគ្គសាវកភាវំ បត្ថេសិ។ បត្ថយិត្វា ច សិរិវឌ្ឍស្ស នាម សេដ្ឋិនោ បេសេសិ “មយា អគ្គសាវកដ្ឋានំ បត្ថិតំ, ត្វម្បិ អាគន្ត្វា ឯកំ ឋានំ បត្ថេហី”តិ។ សេដ្ឋិ នីលុប្បលមណ្ឌបំ កត្វា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ, តត្ថ ភោជេត្វា ទុតិយសាវកភាវំ បត្ថេសិ។ តេសុ សរទតាបសោ សារិបុត្តត្ថេរោ ជាតោ, សិរិវឌ្ឍោ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោតិ ឥទំ នេសំ បុព្ពកម្មំ។

៦៣. អបុត្តកតាយាតិអាទីសុ យេសំ បុត្តា បព្ពជន្តិ, តេសំ អបុត្តកតាយ។ យាសំ បតី បព្ពជន្តិ, តាសំ **វេធព្យាយ** វិធវាភាវាយ។ ឧភយេនាបិ **កុលុបច្ឆេទាយ។ សញ្ចយានី**តិ សញ្ចយស្ស អន្តេវាសិកានិ។ **មគធានំ គិរិព្ពជ**ន្តិ មគធានំ ជនបទស្ស គិរិព្ពជំ នគរំ។ **មហាវីរា**តិ មហាវីរិយវន្តោ។ **នយមានាន**ន្តិ នយមានេសុ។ ភុម្មត្ថេ សាមិវចនំ, ឧបយោគត្ថេ វា។ **កា ឧសូយា វិជានត**ន្តិ ធម្មេន នយន្តីតិ ឯវំ វិជានន្តានំ កា ឥស្សា។

សារិបុត្តមោគ្គល្លានបព្ពជ្ជាកថា និដ្ឋិតា។

ឧបជ្ឈាយវត្តកថា

៦៤-៥. អនុបជ្ឈាយកាតិ វជ្ជាវជ្ជំ ឧបនិជ្ឈាយកេន គរុនា វិរហិតា។ **អនាកប្បសម្បន្នា**តិ ន អាកប្បេន សម្បន្នា; សមណសារុប្បាចារវិរហិតាតិ អត្ថោ ។ **ឧបរិភោជនេ**តិ ភោជនស្ស ឧបរិ។ **ឧត្តិដ្ឋបត្ត**ន្តិ បិណ្ឌាយ ចរណកបត្តំ។ តស្មិញ្ហិ មនុស្សា ឧច្ឆិដ្ឋសញ្ញិនោ, តស្មា ឧត្តិដ្ឋបត្តន្តិ វុត្តំ។ អថ វា ឧដ្ឋហិត្វា បត្តំ ឧបនាមេន្តីតិ ឯវម្បេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ **អនុជានាមិ ភិក្ខវេ ឧបជ្ឈាយ**ន្តិ ឧបជ្ឈាយំ គហេតុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ **បុត្តចិត្តំ ឧបដ្ឋបេស្សតី**តិ បុត្តោ មេ អយន្តិ ឯវំ គេហស្សិតបេមវសេន ចិត្តំ ឧបដ្ឋបេស្សតិ។ ឯស នយោ ទុតិយបទេបិ។ **សគារវា សប្បតិស្សា**តិ គរុភាវញ្ចេវ ជេដ្ឋកភាវញ្ច ឧបដ្ឋបេត្វា។ **សភាគវុត្តិនោ**តិ សភាគជីវិកា។ **សាហូតិ វា**តិអាទីនិ បញ្ច បទានិ ឧបជ្ឈាយភាវសម្បដិច្ឆនវេវចនានិ។ **កាយេន វិញ្ញាបេតី**តិ ឯវំ សទ្ធិវិហារិកេន “ឧបជ្ឈាយោ មេ ភន្តេ ហោហី”តិ តិក្ខត្តុំ វុត្តេ សចេ ឧបជ្ឈាយោ “សាហូ”តិអាទីសុ បញ្ចសុ បទេសុ យស្ស កស្សចិ បទស្ស វសេន កាយេន វា វាចាយ វា កាយវាចាហិ វា “គហិតោ តយា ឧបជ្ឈាយោ”តិ ឧបជ្ឈាយគ្គហណំ វិញ្ញាបេតិ, គហិតោ ហោតិ ឧបជ្ឈាយោ។ ឥទមេវ ហិ ឯត្ថ ឧបជ្ឈាយគ្គហណំ, យទិទំ ឧបជ្ឈាយស្ស ឥមេសុ

បញ្ចសុ បទេសុ យស្ស កស្សចិ បទស្ស វាចាយ វា សាវនំ កាយេន វា អត្ថវិញ្ញាបនន្តិ។ កេចិ បន សាធូតិ សម្បដិច្ឆនំ សន្ធាយ វទន្តិ។ ន តំ បមាណំ, អាយាចនទានមត្តេន ហិ គហិតោ ហោតិ ឧបជ្ឈាយោ, ន ឯត្ថ សម្បដិច្ឆនំ អង្គំ។ សទ្ធិវិហារិកេនាបិ ន កេវលំ ឥមិនា មេ បទេន ឧបជ្ឈាយោ គហិតោតិ ញាតុំ វដ្ដតិ។ “អជ្ជតគ្គេ ទានិ ថេរោ មយ្ហំ ភារោ, អហម្បិ ថេរស្ស ភារោ”តិ ឥទម្បិ ញាតុំ វដ្ដតិ។

៦៦. តត្រាយំ សម្មាវត្តនាតិ យំ វុត្តំ សម្មា វត្តិតព្ពន្តិ, តត្រ អយំ សម្មាវត្តនា។ **កាលស្សេវ ឧដ្ឋាយ ឧបាហនា ឱមុញ្ចិត្វា**តិ សចស្ស បច្ចូសកាលេ ចង្កមនត្ថាយ វា ធោតបាទបរិហរណត្ថាយ វា បដិមុក្កា ឧបាហនា បាទគតា ហោន្តិ, តា កាលស្សេវ ឧដ្ឋាយ អបនេត្វា។ **ទន្តកដ្ឋំ ទាតព្ព**ន្តិ មហន្តំ មជ្ឈិមំ ខុទ្ទកន្តិ តីណិ ទន្តកដ្ឋានិ ឧបនេត្វា តតោ យំ តីណិ ទិវសានិ គណ្ហាតិ, ចតុត្ថទិវសតោ បដ្ឋាយ តាទិសមេវ ទាតព្ពំ។ សចេ អនិយមំ កត្វា យំ វា តំ វា គណ្ហាតិ, អថ យាទិសំ លភតិ តាទិសំ ទាតព្ពំ។

មុខោទកំ ទាតព្ពន្តិ សីតញ្ច ឧណ្ហញ្ច ឧទកំ ឧបនេត្វា តតោ យំ តីណិ ទិវសានិ វឡញ្ជេតិ, ចតុត្ថទិវសតោ បដ្ឋាយ តាទិសមេវ មុខធោវនោទកំ ទាតព្ពំ។ សចេ អនិយមំ កត្វា យំ វា តំ វា គណ្ហាតិ, អថ យាទិសំ លភតិ តាទិសំ ទាតព្ពំ។ សចេ ទុវិធម្បិ វឡញ្ជេតិ, ទុវិធម្បិ ឧបនេតព្ពំ។ ឧទកំ មុខធោវនដ្ឋានេ ឋបេត្វា វច្ចកុដិតោ បដ្ឋាយ សម្មជ្ជិតព្ពំ។ ថេរេ វច្ចកុដឹ គតេ បរិវេណំ សម្មជ្ជិតព្ពំ; ឯវំ បរិវេណំ អសុញ្ញំ ហោតិ។ ថេរេ វច្ចកុដិតោ អនិក្ខន្តេយេវ អាសនំ បញ្ញបេតព្ពំ។ សរីរកិច្ចំ កត្វា អាគន្ត្វា តស្មឹ និសិន្នស្ស **“សចេ យាគុ ហោតី”**តិអាទិនា នយេន វុត្តវត្តំ កាតព្ពំ។ **ឧក្លាបោ**តិ កេនចិ កចវរេន សង្កិណ្ណោ, សចេ បន អញ្ញោ កចវរោ នត្ថិ, ឧទកផុសិតានេវ ហោន្តិ, ហត្ថេនបិ បមជ្ជិតព្ពោ។

សគុណំ កត្វាតិ ទ្វេ ចីវរានិ ឯកតោ កត្វា, តា ឯកតោ កតា ទ្វេបិ សង្ឃាដិយោ ទាតព្ពា។ សព្ពញ្ហិ ចីវរំ សង្ឃដិតត្តា “សង្ឃាដី”តិ វុច្ចតិ។ តេន វុត្តំ – “សង្ឃាដិយោ ទាតព្ពា”តិ។ **នាតិទូរេ គន្តព្ពំ នាច្ចាសន្នេ**តិ ឯត្ថ សចេ ឧបជ្ឈាយំ និវត្តិត្វា ឱលោកេន្តំ ឯកេន វា ទ្វីហិ វា បទវីតិហារេហិ សម្បាបុណាតិ, ឯត្តាវតា នាតិទូរេ នាច្ចាសន្នេ គតោ ហោតីតិ វេទិតព្ពំ។ **បត្តបរិយាបន្នំ បដិគ្គហេតព្ព**ន្តិ សចេ ឧបជ្ឈាយេន ភិក្ខាចារេ យាគុយា វា ភត្តេ វា លទ្ធេ បត្តោ ឧណ្ហោ វា ភារិកោ វា ហោតិ, អត្តនោ បត្តំ តស្ស ទត្វា សោ បត្តោ គហេតព្ពោតិ អត្ថោ។ **ន ឧបជ្ឈាយស្ស ភណមានស្ស អន្តរន្តរា កថា ឱបាតេតព្ពា**តិ អន្តរឃរេ វា អញ្ញត្រ វា ភណមានស្ស អនិដ្ឋិតេ តស្ស វចនេ អញ្ញា កថា ន សមុដ្ឋាបេតព្ពា។ ឥតោ បដ្ឋាយ ច បន យត្ថ យត្ថ នការេន បដិសេធោ ករិយតិ, សព្ពត្ថ ទុក្កដាបត្តិ វេទិតព្ពា។ អយញ្ហិ ខន្ធកធម្មតា។ **អាបត្តិសាមន្តា ភណមានោ**តិ បទសោធម្មទុដ្ឋុល្លាទិវសេន អាបត្តិយា អាសន្នវាចំ ភណមានោ។ **និវារេតព្ពោ**តិ “កឹ ភន្តេ ឦទិសំ នាម វត្តុំ វដ្ដតិ, អាបត្តិ ន ហោតី”តិ ឯវំ បុច្ឆន្តេន វិយ វារេតព្ពោ។ វារេស្សាមីតិ បន កត្វា “មហល្លក, មា ឯវំ ភណា”តិ ន វត្តព្ពោ។

បឋមតរំ អាគន្ត្វាតិ សចេ អាសន្នេ គាមោ ហោតិ, វិហារេ វា គិលានោ ភិក្ខុ ហោតិ, គាមតោ បឋមតរំ អាគន្តព្ពំ។ សចេ ទូរេ គាមោ ហោតិ, ឧបជ្ឈាយេន សទ្ធឹ អាគច្ឆន្តោ នត្ថិ, តេនេវ សទ្ធឹ គាមតោ និក្ខមិត្វា ចីវរេន បត្តំ វេឋេត្វា អន្តរាមគ្គតោ បឋមតរំ អាគន្តព្ពំ ។ ឯវំ និវត្តន្តេន បឋមតរំ អាគន្ត្វា អាសនបញ្ញាបនាទិ សព្ពំ កិច្ចំ កាតព្ពំ។ **សិន្នំ ហោតី**តិ តិន្តំ សេទគ្គហិតំ។ **ចតុរង្គុលំ កណ្ណំ ឧស្សារេត្វា**តិ កណ្ណំ ចតុរង្គុលប្បមាណំ អតិរេកំ កត្វា ឯវំ ចីវរំ សំហរិតព្ពំ។ កឹ ការណា? **មា មជ្ឈេ ភង្គោ អហោសី**តិ។ សមំ កត្វា សំហរិតស្ស ហិ មជ្ឈេ ភង្គោ ហោតិ, តតោ និច្ចំ ភិជ្ជមានំ ទុព្ពលំ ហោតិ តំ និវារណត្ថមេតំ វុត្តំ។ តស្មា យថា អជ្ជ ភង្គដ្ឋានេយេវ ស្វេ ន ភិជ្ជតិ, តថា ទិវសេ ទិវសេ ចតុរង្គុលំ ឧស្សារេត្វា សំហរិតព្ពំ។ **ឱភោគេ កាយពន្ធនំ កាតព្ព**ន្តិ កាយពន្ធនំ សំហរិត្វា ចីវរភោគេ បក្ខិបិត្វា ឋបេតព្ពំ។

សចេ បិណ្ឌបាតោ ហោតីតិ ឯត្ថ យោ គាមេយេវ វា អន្តរឃរេ វា បដិក្កមនេ វា ភុញ្ជិត្វា អាគច្ឆតិ, បិណ្ឌំ វា ន លភតិ, តស្ស បិណ្ឌបាតោ ន ហោតិ, គាមេ អភុត្តស្ស បន លទ្ធភិក្ខស្ស វា ហោតិ; តស្មា “សចេ បិណ្ឌបាតោ ហោតី”តិអាទិ វុត្តំ។ សចេបិ តស្ស ន ហោតិ, ភុញ្ជិតុកាមោ ច ហោតិ, ឧទកំ ទត្វា អត្តនា លទ្ធតោបិ បិណ្ឌបាតោ ឧបនេតព្ពោ។ **បានីយេន បុច្ឆិតព្ពោ**តិ ភុញ្ជមានោ តិក្ខត្តុំ “បានីយំ ភន្តេ អាហរិយតូ”តិ បានីយេន បុច្ឆិតព្ពោ។ សចេ កាលោ អត្ថិ, ឧបជ្ឈាយេ ភុត្តេ សយំ ភុញ្ជិតព្ពំ។ សចេ ឧបកដ្ឋោ កាលោ, បានីយំ ឧបជ្ឈាយស្ស សន្តិកេ ឋបេត្វា សយម្បិ ភុញ្ជិតព្ពំ។

អនន្តរហិតាយាតិ តដ្ដិកចម្មខណ្ឌាទីសុ យេន កេនចិ អនត្ថតាយ បំសុសក្ខរមិស្សាយ ភូមិយា បត្តោ ន ឋបេតព្ពោតិ អត្ថោ។ សចេ បន កាឡវណ្ណកតា វា សុធាពទ្ធា វា ហោតិ និរជមត្តិកា, តថារូបាយ ភូមិយា ឋបេតុំ វដ្ដតិ។ ធោតវាលិកាយបិ ឋបេតុំ វដ្ដតិ។ បំសុរជសក្ខរាទីសុ ន វដ្ដតិ។ តត្រ បន បណ្ណំ វា អាធារកំ វា ឋបេត្វា តត្រ និក្ខិបិតព្ពោ។ **បារតោ អន្តំ ឱរតោ ភោគ**ន្តិ ឥទំ ចីវរវំសាទីនំ ហេដ្ឋា ហត្ថំ បវេសេត្វា អភិមុខេន ហត្ថេន

សណិកំ និក្ខិបនតុំ វដ្ដតិ។ អន្តេ បន គហេត្វា ភោគេន ចីវរវំសាទីនំ ឧបរិ និក្ខិបន្តស្ស ភិត្តិយំ ភោគោ បដិហញ្ញតិ, តស្មា តថា ន កាតព្ពំ។

ចុណ្ណំ សន្នេតព្ពន្តិ ន្ហានចុណ្ណំ ឧទកេន តេមេត្វា បិណ្ឌិ កាតព្ពា។ **ឯកមន្តំ និក្ខិបិតព្ពន្តិ** ឯកស្មិំ និទ្ធមេ ឋានេ បបេតព្ពំ។ ជន្តាឃរេ បរិកម្មំ នាម អង្គារមត្តិកឧណ្ហោទកទានាទិកំ សព្ពំ កិច្ចំ។ **ឧទកេបិ បរិកម្មន្តិ** អង្គបច្ចង្គឃំសនាទិកំ សព្ពំ កិច្ចំ។ **បានីយេន បុច្ឆិតព្ពោតិ** ជន្តាឃរេ ឧណ្ហសន្តាបេន បិបាសា ហោតិ, តស្មា បុច្ឆិតព្ពោ។

សចេ ឧស្សុហតីតិ សចេ បហោតិ; ន កេនចិ គេលញ្ញេន អភិភូតោ ហោតិ; អគិលានេន ហិ សទ្ធិវិហារិកេន សដ្ឋិវស្សេនាបិ សព្ពំ ឧបជ្ឈាយវត្តំ កាតព្ពំ, អនាទរេន អករោន្តស្ស វត្តភេទេ ទុក្កដំ។ នការបដិសំយុត្តេសុ បន បទេសុ គិលានស្សាបិ បដិក្ខិត្តកិរិយំ ករោន្តស្ស ទុក្កដមេវ។ **អប្បដិឃំសន្តេនាតិ** ភូមិយំ អប្បដិឃំសន្តេន។ **កវាដបិដ្ឋន្តិ** កវាដញ្ច បិដ្ឋសង្ឃាតញ្ច អច្ឆុបន្តេន។ **សន្តានកន្តិ** យំកិញ្ចិ កីដកុលាវកមក្កដកសុត្តាទិ។ **ឧល្លោកា បឋមំ ឱហារេតព្ពន្តិ** ឧល្លោកតោ បឋមំ ឧល្លោកំ អាទឹកត្វា អវហរិតព្ពន្តិ អត្ថោ។ **អាលោកសន្ធិកណ្ណភាគាតិ** អាលោកសន្ធិភាគា ច កណ្ណភាគា ច អន្តរពាហិរវាតបានកវាដកានិ ច គព្ភស្ស ច ចត្តារោ កោណា បមជ្ជិតព្ពាតិ អត្ថោ។

យថាបញ្ញត្តំ បញ្ញបេតព្ពន្តិ យថា បឋមំ បញ្ញត្តំ អហោសិ, តថេវ បញ្ញបេតព្ពំ។ ឯតទត្ថមេវ ហិ យថាបញ្ញត្តំ សល្លក្ខេត្វា នីហរិត្វា ឯកមន្តំ និក្ខិបិតព្ពន្តិ បុរិមវត្តំ បញ្ញត្តំ។ សចេ បន បឋមំ អជានន្តេន កេនចិ បញ្ញត្តំ អហោសិ, សមន្តតោ ភិត្តិំ ទ្វង្គុលមត្តេន វា តិវង្គុលមត្តេន វា មោចេត្វា បញ្ញបេតព្ពំ។ ឥទញ្ហិ បញ្ញាបនវត្តំ។ សចេ កដសារកោ ហោតិ អតិមហន្តោ ច, ឆិន្ទិត្វា កោដឹ និវត្តេត្វា ពន្ធិត្វា បញ្ញបេតព្ពោ។ សចេ កោដឹ និវត្តេត្វា ពន្ធិតុំ ន ជានាតិ, ន ឆិន្ទិតព្ពោ។ **បុរត្ថិមា វាតបានា ថកេតព្ពាតិ** បុរត្ថិមាយ វាតបានា ថកេតព្ពា។ ឯវំ សេសាបិ វាតបានា ថកេតព្ពា។

វូបកាសេតព្ពោតិ អញ្ញត្ថ នេតព្ពោ។ **វូបកាសាបេតព្ពោតិ** អញ្ញោ ភិក្ខុ វត្តព្ពោ "ថេរំ គហេត្វា អញ្ញត្ថ គច្ឆា"តិ **វិវេចេតព្ពន្តិ** វិស្សជ្ជាបេតព្ពំ។ **វិវេចាបេតព្ពន្តិ** អញ្ញោ វត្តព្ពោ "ថេរំ ទិដ្ឋិគតំ វិស្សជ្ជាបេហី"តិ។ **ឧស្សុក្កំ កាតព្ពន្តិ** បរិវាសទានត្ថំ សោ សោ ភិក្ខុ ឧបសង្កមិត្វា យាចិតព្ពោ។ សចេ អត្តនា បដិពលោ ហោតិ, អត្តនាវ ទាតព្ពោ។ នោ ចេ បដិពលោ ហោតិ, អញ្ញេន ទាបេតព្ពោ។ **កិន្តិ នុ ខោតិ** កេន នុ ខោ ឧបាយេន។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ **លហុកាយ វា បរិណាមេយ្យាតិ** ឧក្ខេបនីយំ អកត្វា តជ្ជនីយំ វា និយស្សំ វា ករេយ្យាតិ អត្ថោ។ តេន ហិ "ឧបជ្ឈាយស្ស ឧក្ខេបនីយកម្មំ កត្តុកាមោ សង្ឃោ"តិ ញត្វា ឯកមេកំ ភិក្ខុំ ឧបសង្កមិត្វា "មា ភន្តេ អម្ហាកំ ឧបជ្ឈាយស្ស កម្មំ ករិត្ថា"តិ យាចិតព្ពា។ សចេ ករោន្តិយេវ, "តជ្ជនីយំ វា និយស្សំ វា ករោថា"តិ យាចិតព្ពា។ សចេ ករោន្តិយេវ, អថ ឧបជ្ឈាយោ "សម្មា វត្តថ ភន្តេ"តិ យាចិតព្ពោ។ ឥតិ តំ សម្មា វត្តាបេត្វា "បដិប្បស្សម្ភេថ ភន្តេ កម្ម"ន្តិ ភិក្ខូ យាចិតព្ពា។

សម្បរិវត្តកំ សម្បរិវត្តកន្តិ សម្បរិវត្តេត្វា សម្បរិវត្តេត្វា។ **ន ច អច្ឆិន្នេ ថេវេ បក្កមិតព្ពន្តិ** យទិ អប្បមត្តកម្បិ រជនំ គឡតិ, ន តាវ បក្កមិតព្ពំ។ **ន ឧបជ្ឈាយំ អនាបុច្ឆា ឯកច្ចស្ស បត្តោ ទាតព្ពោតិ**អាទិ សព្ពំ ឧបជ្ឈាយស្ស វិសភាគបុគ្គលវសេន កថិតំ។ **ន ឧបជ្ឈាយំ អនាបុច្ឆា គាមោ បវិសិតព្ពោតិ** បិណ្ឌាយ វា អញ្ញេន វា ករណីយេន បវិសិតុកាមេន អាបុច្ឆិត្វាវ បវិសិតព្ពោ។ សចេ ឧបជ្ឈាយោ កាលស្សេវ វុដ្ឋាយ ទូរំ ភិក្ខាចារំ គន្តុកាមោ ហោតិ, "ទហរា បិណ្ឌាយ បវិសន្តូ"តិ វត្វា គន្តព្ពំ។ អវត្វា គតេ បរិវេណំ គន្ត្វា ឧបជ្ឈាយំ អបស្សន្តេន គាមំ បវិសិតុំ វដ្ដតិ។ សចេ គាមំ បវិសន្តោបិ បស្សតិ, ទិដ្ឋដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ អាបុច្ឆិតុំយេវ វដ្ដតិ។

ន សុសានំ គន្តព្ពន្តិ វាសត្ថាយ វា ទស្សនត្ថាយ វា ន គន្តព្ពំ។ **ន ទិសា បក្កមិតព្ពាតិ** ឯត្ថ បក្កមិតុកាមេន កម្មំ អាចិក្ខិត្វា យាវតតិយំ យាចិតព្ពោ។ សចេ អនុជានាតិ, សាធុ; នោ ចេ អនុជានាតិ, តំ និស្សាយ វសតោ ចស្ស ឧទ្ទេសោ វា បរិបុច្ឆា វា កម្មដ្ឋានំ វា ន សម្បជ្ជតិ, ឧបជ្ឈាយោ ពាលោ ហោតិ អព្យត្តោ, កេវលំ អត្តនោ សន្តិកេ វសាបេតុកាមតាយ ឯវ គន្តុំ ន ទេតិ, ឯវរូបេ និវារេន្តេបិ គន្តុំ វដ្ដតិ។ **វុដ្ឋានមស្ស អាគមេតព្ពន្តិ** គេលញ្ញតោ វុដ្ឋានំ អស្ស អាគមេតព្ពំ; ន កត្ថចិ គន្តព្ពំ។ សចេ អញ្ញោ ភិក្ខុ ឧបដ្ឋាកោ អត្ថិ, ភេសជ្ជំ បរិយេសិត្វា តស្ស ហត្ថេ ទត្វា "ភន្តេ អយំ ឧបដ្ឋហិស្សតី"តិ វត្វា គន្តព្ពំ។

ឧបជ្ឈាយវត្តកថា និដ្ឋិតា។

សទ្ធិវិហារិកវត្តកថា

៦៧. ឧបជ្ឈាយេន សទ្ធិវិហារិកម្ហិ សម្មាវត្តនាយំ – **សង្គហេតព្វោ អនុគ្គហេតព្វោ**តិ ឧទ្ទេសាទីហិស្ស សង្គហោ ច អនុគ្គហោ ច កត្តព្វោ។ តត្ថ **ឧទ្ទេសោ**តិ បាឡិវាចនំ។ **បរិបុច្ឆា**តិ បាឡិយា អត្ថវណ្ណនា។ **ឱវាទោ**តិ អនោតិណ្ណេ វត្ថុស្មិំ "ឥទំ ករោហិ, ឥទំ មា ករិត្ថា"តិ វចនំ។ **អនុសាសនី**តិ ឱតិណ្ណេ វត្ថុស្មិំ។ អបិ ច ឱតិណ្ណេ វា អនោតិណ្ណេ វា បឋមំ វចនំ ឱវាទោ; បុនប្បុនំ វចនំ អនុសាសនីតិ។ **សចេ ឧបជ្ឈាយស្ស បត្តោ ហោតី**តិ សចេ អតិរេកបត្តោ ហោតិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ **បរិក្ខារោ**តិ អញ្ញោបិ សមណបរិក្ខារោ។ ឥធ ឧស្សុក្កំ នាម ធម្មិកេន នយេន ឧប្បជ្ជមានឧបាយបរិយេសនំ។ ឥតោ បរំ ទន្តកដ្ឋទានំ អាទិំ កត្វា អាចមនកុម្ភិយា ឧទកាសិញ្ចនបរិយោសានំ វត្តំ គិលានស្សេវ សទ្ធិវិហារិកស្ស កាតព្ពំ។ អនភិរតិវូបកាសនាទិ បន អគិលានស្សាបិ កត្តព្ពមេវ។ **ចីវរំ រជន្តេនា**តិ "ឯវំ រជេយ្យាសី"តិ ឧបជ្ឈាយតោ ឧបាយំ សុត្វា រជន្តេន។ សេសំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

សទ្ធិវិហារិកវត្តកថា និដ្ឋិតា។

នសម្មាវត្តនាទិកថា

៦៨. **ន សម្មា វត្តន្តី**តិ យថាបញ្ញត្តំ ឧបជ្ឈាយវត្តំ ន បូរេន្តិ។ **យោ ន សម្មា វត្តេយ្យា**តិ យោ យថាបញ្ញត្តំ វត្តំ ន បូរេយ្យ; សោ ទុក្កដំ អាបជ្ជតីតិ អត្ថោ។ **បណាមេតព្វោ**តិ អបសាទេតព្វោ។ **ន អធិមត្តំ បេមំ ហោតី**តិ ឧបជ្ឈាយម្ហិ អធិមត្តំ គេហស្សិតបេមំ ន ហោតិ។ **នាធិមត្តា ភាវនា ហោតី**តិ អធិមត្តា មេត្តាភាវនា ន ហោតិ; វុត្តបដិបក្ខនយេន សុក្កបក្ខោ វេទិតព្វោ។ **អលំ បណាមេតុ**ន្តិ យុត្តោ បណាមេតុំ។

អប្បណាមេន្តោ ឧបជ្ឈាយោ សាតិសារោ ហោតីតិ សទោសោ ហោតិ, អាបត្តិំ អាបជ្ជតិ; តស្មា ន សម្មាវត្តន្តោ បណាមេតព្វោវ។ ន សម្មាវត្តនាយ ច យាវ ចីវររជនំ តាវ វត្តេ អករិយមានេ ឧបជ្ឈាយស្ស បរិហានិ ហោតិ។ តស្មា តំ អករោន្តស្ស និស្សយមុត្តកស្សាបិ អមុត្តកស្សាបិ អាបត្តិយេវ។ ឯកច្ចស្ស បត្តទានតោ បដ្ឋាយ អមុត្តកនិស្សយស្សេវ អាបត្តិ។

សទ្ធិវិហារិកា សម្មា វត្តន្តិ, ឧបជ្ឈាយោ សម្មា ន វត្តតិ, ឧបជ្ឈាយស្ស អាបត្តិ។ ឧបជ្ឈាយោ សម្មា វត្តតិ, សទ្ធិវិហារិកា សម្មា ន វត្តន្តិ, តេសំ អាបត្តិ។ ឧបជ្ឈាយេ វត្តំ សាទិយន្តេ សទ្ធិវិហារិកា ពហុកាបិ ហោន្តិ, សព្ពេសំ អាបត្តិ។ សចេ ឧបជ្ឈាយោ "មយ្ហំ ឧបដ្ឋាកោ អត្ថិ, តុម្ហេ អត្តនោ សជ្ឈាយមនសិការាទីសុ យោគំ ករោថា"តិ វទតិ, សទ្ធិវិហារិកានំ អនាបត្តិ។ សចេ ឧបជ្ឈាយោ សាទិយនំ វា អសាទិយនំ វា ន ជានាតិ, ពាលោ ហោតិ, សទ្ធិវិហារិកា ពហុកា។ តេសុ ឯកោ វត្តសម្បន្នោ ភិក្ខុ "ឧបជ្ឈាយស្ស កិច្ចំ អហំ ករិស្សាមិ, តុម្ហេ អប្បោស្សុក្កា វិហរថា"តិ ឯវញ្ចេ អត្តនោ ភារំ កត្វា ឥតរេ វិស្សជ្ជេតិ, តស្ស ភារករណតោ បដ្ឋាយ តេសំ អនាបត្តិ។

នសម្មាវត្តនាទិកថា និដ្ឋិតា។

រាធព្រាហ្មណវត្ថុកថា

៦៩. **រាធព្រាហ្មណវត្ថុស្មិំ** – កិញ្ចាបិ អាយស្មា សារិបុត្តោ ភគវតា ពារាណសិយំ តីហិ សរណគមនេហិ អនុញ្ញាតំ បព្ពជ្ជញ្ចេវ ឧបសម្បទញ្ច ជានាតិ, ភគវា បន តំ លហុកំ ឧបសម្បទំ បដិក្ខិបិត្វា ញត្តិចតុត្ថកម្មេន គរុកំ កត្វា ឧបសម្បទំ អនុញ្ញាតុកាមោ។ អថស្ស ថេរោ អជ្ឈាសយំ វិទិត្វា "កថាហំ ភន្តេ តំ ព្រាហ្មណំ បព្ពាជេមិ ឧបសម្បាទេមី"តិ អាហ។ ពុទ្ធានញ្ហិ បរិសា អជ្ឈាសយកុសលា ហោន្តិ, អយញ្ច ពុទ្ធបរិសាយ អគ្គោ។

ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពលេនាតិ ឯត្ថ ព្យត្តោ នាម យស្ស សាដ្ឋកថំ វិនយបិដកំ វាចុគ្គតំ បវត្តតិ, តស្មិំ អសតិ យស្ស អន្តមសោ ឥទំ ញត្តិចតុត្ថកម្មវាចាមត្តម្បិ សុគ្គហិតំ ហោតិ, វាចុគ្គតំ បវត្តតិ, អយម្បិ ឥមស្មិំ អត្ថេ **ព្យត្តោ**។ យោ បន កាសសោសសេម្ហាទិនា វា គេលញ្ញេន ឱដ្ឋទន្តជិវ្ហាទីនំ វា អសម្បត្តិយា បរិយត្តិយំ វា អកតបរិចយត្តា ន សក្កោតិ បរិមណ្ឌលេហិ បទព្យញ្ជនេហិ កម្មវាចំ សាវេតុំ, ព្យញ្ជនំ វា បទំ វា ហាបេតិ, អញ្ញថា វា វត្តព្ពំ អញ្ញថា វទតិ, អយំ **អប្បដិពលោ**។ តព្ពិបរីតោ ឥមស្មិំ អត្ថេ "បដិពលោ"តិ វេទិតព្វោ។ **សង្ឃោ ញាបេតព្វោ**តិ សង្ឃោ ជានាបេតព្វោ។ ឥតោ បរំ យំ សង្ឃោ ជានាបេតព្វោ, តំ ទស្សេតុំ "សុណាតុ មេ ភន្តេ"តិអាទិមាហ។

៧១. **ឧបសម្បន្នសមនន្តរា**តិ ឧបសម្បន្នោ ហុត្វា សមនន្តរា។ **អនាចារំ អាចរតី**តិ បណ្ណត្តិវីតិក្កមំ ករោតិ។ **ឧល្លុម្បតុ មន្តិ** ឧទ្ធរតុ មំ, អកុសលា វុដ្ឋាបេត្វា កុសលេ បតិដ្ឋាបេតុ; សាមណេរភាវា វា ឧទ្ធរិត្វា ភិក្ខុភាវេ បតិដ្ឋាបេតូតិ។ **អនុកម្បំ ឧបាទាយា**តិ អនុទ្ទយំ បដិច្ច; មយិ អនុកម្បំ កត្វាតិ អត្ថោ។

៧៣. អឌ្ឍិតា ហោតីតិ និច្ចប្បវត្តិនី ហោតិ។ **ចត្តារោ និស្សយេតិ** ចត្តារោ បច្ចយេ។ យស្មា ចត្តារោ បច្ចយេ និស្សាយ អត្តភាវោ បវត្តតិ, តស្មា តេ និស្សយាតិ វុច្ចន្តិ។

រាជព្រាហ្មណវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

អាចរិយវត្តកថា

៧៥. កិន្នាយំ ភិក្ខុ ហោតីតិ កី តេ អយំ ភិក្ខុ ហោតិ។ **អញ្ញេហិ ឱវទិយោ អនុសាសិយោតិ** អញ្ញេហិ ឱវទិតព្ពោ ចេវ អនុសាសិតព្ពោ ច។ **ពាហុល្លាយ អាវត្តោ យទិទំ គណពន្ធិកន្តិ** គណពន្ធោ ឯតស្ស ពាហុល្លស្ស អត្ថីតិ គណពន្ធិកំ, ពាហុល្លំ។ យំ ឥទំ គណពន្ធិកំ នាម ពាហុល្លំ, តទត្ថាយ អតិលហុំ ត្វំ អាបន្នោតិ វុត្តំ ហោតិ។

៧៦. អព្យត្តាតិ បញ្ញាវេយ្យត្តិយេន វិរហិតា។ **អញ្ញត្ថរោហិ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោតិ** បសូរោ បរិព្ពាជកោ។ សោ កិរ “ធម្មំ ថេនេស្សាមី”តិ ឧទាយិត្ថេរស្ស សន្តិកេ បព្ពជិត្វា តេន សហធម្មិកំ វុច្ចមានោ តស្ស វាទំ អារោបេសិ។ **អនុជានាមិ ភិក្ខវេ ព្យត្តេន ភិក្ខុនាតិអាទិម្ហិ** ព្យត្តោ បុព្ពេ ភិក្ខុនោវាទកវណ្ណនាយំ វុត្តលក្ខណោយេវ។ យោ បន អន្តេវាសិនោ វា សទ្ធិវិហារិកស្ស វា គិលានស្ស សក្កោតិ ឧបដ្ឋានាទីនិ កាតុំ, អយំ ឥធ បដិពលោតិ អធិប្បេតោ។ វុត្តម្បិ ចេតំ –

> “បញ្ចហុបាលិ , អង្គេហិ សមន្នាគតេន ភិក្ខុនា ឧបសម្បាទេតព្ពំ, និស្សយោ ទាតព្ពោ, សាមណេរោ ឧបដ្ឋាបេតព្ពោ។ កតមេហិ បញ្ចហិ? បដិពលោ ហោតិ អន្តេវាសី វា សទ្ធិវិហារិំ វា គិលានំ ឧបដ្ឋាតុំ វា ឧបដ្ឋាបេតុំ វា, អនភិរតំ វូបកាសេតុំ វា វូបកាសាបេតុំ វា, ឧប្បន្នំ កុក្កុច្ចំ ធម្មតោ វិនោទេតុំ, អភិធម្មេ វិនេតុំ, អភិវិនយេ វិនេតុ”ន្តិ (បរិ. ៤១៨)។

៧៧. បក្ខសង្កន្តេសូតិ តិត្ថិយបក្ខសង្កន្តេសុ។ **អនុជានាមិ ភិក្ខវេ អាចរិយន្តិ** អាចារសមាចារសិក្ខាបនកំ អាចរិយំ អនុជានាមិ។ **អាចរិយោ ភិក្ខវេ អន្តេវាសិកម្ហីតិអាទិ** សព្ពំ “ឧបជ្ឈាយោ ភិក្ខវេ សទ្ធិវិហារិកម្ហី”តិអាទិនា នយេន វុត្តវសេនេវ វេទិតព្ពំ។ នាមមត្តមេវ ហិ ឯត្ថ នានំ។

អាចរិយវត្តកថា និដ្ឋិតា។

បណាមនាខមនាកថា

៨០. អន្តេវាសិកា អាចរិយេសុ ន សម្មា វត្តន្តីតិ ឯត្ថ បន យំ បុព្ពេ “នសម្មាវត្តនាយ ច យាវ ចីវររជនំ, តាវ វត្តេ អករិយមានេ ឧបជ្ឈាយស្ស បរិហានិ ហោតិ, តស្មា តំ អករោន្តស្ស និស្សយមុត្តកស្សាបិ អមុត្តកស្សាបិ អាបត្តិយេវា”តិ ច, “ឯកច្ចស្ស បត្តទានតោ បដ្ឋាយ អមុត្តកនិស្សយស្សេវ អាបត្តី”តិ ច លក្ខណំ វុត្តំ, ន តេនេវ លក្ខណេន និស្សយន្តេវាសិកស្ស អាបត្តិ វេទិតព្ពា។ និស្សយន្តេវាសិកេន ហិ យាវ អាចរិយំ និស្សាយ វសតិ, តាវ សព្ពំ អាចរិយវត្តំ កាតព្ពំ។ បព្ពជ្ជាឧបសម្បទាធម្មន្តេវាសិកេហិ បន និស្សយមុត្តកេហិបិ អាទិតោ បដ្ឋាយ យាវ ចីវររជនំ, តាវ វត្តំ កាតព្ពំ; អនាបុច្ឆិត្វា បត្តទានាទិម្ហិ បន ឯតេសំ អនាបត្តិ។ ឯតេសុ ច បព្ពជ្ជន្តេវាសិកោ ច ឧបសម្បទន្តេវាសិកោ ច អាចរិយស្ស យាវជីវំ ភារោ។ និស្សយន្តេវាសិកោ ច ធម្មន្តេវាសិកោ ច យាវ សមីបេ វសន្តិ, តាវទេវ។ តស្មា អាចរិយេនាបិ តេសុ សម្មា វត្តិតព្ពំ។ អាចរិយន្តេវាសិកេសុ ហិ យោ យោ ន សម្មា វត្តតិ, តស្ស តស្ស អាបត្តិ។

បណាមនាខមនាកថា និដ្ឋិតា។

និស្សយបដិប្បស្សទ្ធិកថា

៨៣. ឧបជ្ឈាយម្ហា និស្សយបដិប្បស្សទ្ធីសុ – **ឧបជ្ឈាយោ បក្កន្តោ វាតិអាទីសុ** អយំ វិនិច្ឆយោ – **បក្កន្តោតិ** តម្ហា អាវាសា វិប្បវសិតុកាមោ បក្កន្តោ ទិសំ គតោ។ ឯវំ គតេ ច បន តស្មិំ សចេ វិហារេ និស្សយទាយកោ អត្ថិ, យស្ស សន្តិកេ អញ្ញទាបិ និស្សយោ វា គហិតបុព្ពោ ហោតិ, យោ វា ឯកសម្ភោគបរិភោគោ, តស្ស សន្តិកេ និស្សយោ គហេតព្ពោ, ឯកទិវសម្បិ បរិហារោ នត្ថិ។ សចេ តាទិសោ នត្ថិ, អញ្ញោ លជ្ជី បេសលោ អត្ថិ, តស្ស លជ្ជីបេសលភាវំ ជានន្តេន តទហេវ និស្សយោ យាចិតព្ពោ។ សចេ ទេតិ, ឥច្ចេតំ កុសលំ។ អថ បន “តុម្ហាកំ ឧបជ្ឈាយោ លហុំ អាគមិស្សតី”តិ បុច្ឆតិ, ឧបជ្ឈាយេន ច តថា វុត្តំ, “អាម, ភន្តេ”តិ វត្តព្ពំ។ សចេ វទតិ “តេន

ហិ ឧបជ្ឈាយស្ស អាគមនំ អាគមេថា”តិ វដ្តតិ។ អថ បនស្ស បកតិយា បេសលភាវំ ន ជានាតិ, ចត្តារិ បញ្ច ទិវសានិ តស្ស ភិក្ខុនោ សភាគតំ ឱលោកេត្វា ឱកាសំ ការេត្វា និស្សយោ គហេតព្ពោ។

សចេ បន វិហារេ និស្សយទាយកោ នត្ថិ, ឧបជ្ឈាយោ ច “អហំ កតិបាហេន អាគមិស្សាមិ, មា ឧក្កណ្ឋិត្ថា”តិ វត្វា គតោ, យាវ អាគមនា បរិហារោ លព្ភតិ។ អថាបិ នំ តត្ថ មនុស្សា បរិច្ឆិន្នកាលតោ ឧត្តរិបិ បញ្ច វា ទស វា ទិវសានិ វាសេន្តិយេវ, តេន វិហារំ បវត្តិ បេសេតព្ពា “ទហរា មា ឧក្កណ្ឋន្តុ, អហំ អសុកទិវសំ នាម អាគមិស្សាមី”តិ។ ឯវម្បិ បរិហារោ លព្ភតិ។ អថ អាគច្ឆតោ អន្តរាមគ្គេ នទីបូរេន វា ចោរាទីហិ វា ឧបទ្ទវោ ហោតិ, ថេរោ ឧទកោសក្កនំ វា អាគមេតិ, សហាយេ វា បរិយេសតិ, តញ្ចេ បវត្តិំ ទហរា សុណន្តិ, យាវ អាគមនា បរិហារោ លព្ភតិ។ សចេ បន សោ “តត្ថេវាហំ វសិស្សាមី”តិ បហិណតិ, បរិហារោ នត្ថិ។ យត្ថ និស្សយោ លព្ភតិ, តត្ថ គន្តព្ពំ។

វិព្ភន្តេ បន កាលង្កតេ បក្ខសង្កន្តេ វា ឯកទិវសម្បិ បរិហារោ នត្ថិ។ យត្ថ និស្សយោ លព្ភតិ, តត្ថ គន្តព្ពំ។ **អាណត្តី**តិ បន និស្សយបណាមនា វុច្ចតិ។ តស្មា “បណាមេមិ ត”ន្តិ វា “មា ឥធ បដិក្កមី”តិ វា “នីហរ តេ បត្តចីវរ”ន្តិ វា “នាហំ តយា ឧបដ្ឋាតព្ពោ”តិ វាតិ ឥមិនា បាឡិនយេន “មា មំ គាមប្បវេសនំ អាបុច្ឆី”តិអាទិនា បាឡិមុត្តកនយេន វា យោ និស្សយបណាមនាយ បណាមិតោ ហោតិ, តេន ឧបជ្ឈាយោ ខមាបេតព្ពោ។

សចេ អាទិតោវ ន ខមតិ, ទណ្ឌកម្មំ អាហរិត្វា តិក្ខត្តុំ តាវ សយមេវ ខមាបេតព្ពោ។ នោ ចេ ខមតិ, តស្មិំ វិហារេ មហាថេរេ គហេត្វា ខមាបេតព្ពោ។ នោ ចេ ខមតិ, សាមន្តវិហារេ ភិក្ខូ គហេត្វា ខមាបេតព្ពោ។ សចេ ឯវម្បិ ន ខមតិ, អញ្ញត្ថ គន្ត្វា ឧបជ្ឈាយស្ស សភាគានំ សន្តិកេ វសិតព្ពំ “អប្បេវ នាម សភាគានំ មេ សន្តិកេ វសតីតិ ញត្វាបិ ខមេយ្យា”តិ។ សចេ ឯវម្បិ ន ខមតិ, តត្រេវ វសិតព្ពំ។ តត្រ ចេ ទុព្ភិក្ខាទិទោសេន ន សក្កា ហោតិ វសិតុំ, តំយេវ វិហារំ អាគន្ត្វា អញ្ញស្ស សន្តិកេ និស្សយំ គហេត្វា វសិតុំ វដ្តតិ។ អយមាណត្តិយំ វិនិច្ឆយោ។

អាចរិយម្ហា និស្សយបដិប្បស្សទ្ធីសុ **អាចរិយោ បក្កន្តោ វា ហោតី**តិ ឯត្ថ កោចិ អាចរិយោ អាបុច្ឆិត្វា បក្កមតិ, កោចិ អនាបុច្ឆិត្វា។ អន្តេវាសិកោបិ ឯវមេវ។ តត្រ សចេ អន្តេវាសិកោ អាចរិយំ អាបុច្ឆតិ “អសុកំ នាម ភន្តេ ឋានំ គន្តុំ ឥច្ឆាមិ កេនចិទេវ ករណីយេនា”តិ, អាចរិយេន ច “កទា គមិស្សសី”តិ វុត្តោ “សាយន្ហេ វា រត្តិំ វា ឧដ្ឋហិត្វា គមិស្សាមី”តិ វទតិ, អាចរិយោបិ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆតិ, តង្ខណញ្ញេវ និស្សយោ បដិប្បស្សម្ភតិ។

សចេ បន “ភន្តេ អសុកំ នាម ឋានំ គន្តុកាមោម្ហី”តិ វុត្តេ អាចរិយោ “អសុកស្មិំ នាម គាមេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆា ជានិស្សសី”តិ វទតិ, សោ ច “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆតិ, តតោ ចេ គតោ, សុគតោ។ សចេ បន ន គច្ឆតិ, និស្សយោ ន បដិប្បស្សម្ភតិ។ អថាបិ “គច្ឆាមី”តិ វុត្តេ អាចរិយេន “មា តាវ គច្ឆ, រត្តិំ មន្តេត្វា ជានិស្សាមា”តិ វុត្តោ មន្តេត្វា គច្ឆតិ, សុគតោ។ នោ ចេ គច្ឆតិ, និស្សយោ ន បដិប្បស្សម្ភតិ។ អាចរិយំ អនាបុច្ឆា បក្កមន្តស្ស បន ឧបចារសីមាតិក្កមេ និស្សយោ បដិប្បស្សម្ភតិ។ អន្តោឧបចារសីមតោ បដិនិវត្តន្តស្ស ន បដិប្បស្សម្ភតិ។

សចេ បន អាចរិយោ អន្តេវាសិកំ អាបុច្ឆតិ “អាវុសោ អសុកំ នាម ឋានំ គមិស្សាមី”តិ, អន្តេវាសិកេន ច “កទា”តិ វុត្តេ “សាយន្ហេ វា រត្តិភាគេ វា”តិ វទតិ, អន្តេវាសិកោបិ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆតិ, តង្ខណញ្ញេវ និស្សយោ បដិប្បស្សម្ភតិ។

សចេ បន អាចរិយោ “ស្វេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា គមិស្សាមី”តិ វទតិ, ឥតរោ ច “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆតិ, ឯកទិវសំ តាវ និស្សយោ ន បដិប្បស្សម្ភតិ, បុនទិវសេ បដិប្បស្សទ្ធោ ហោតិ។ “អសុកស្មិំ នាម គាមេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ជានិស្សាមិ មម គមនំ វា អគមនំ វា”តិ វត្វា សចេ ន គច្ឆតិ, និស្សយោ ន បដិប្បស្សម្ភតិ។ អថាបិ “គច្ឆាមី”តិ វុត្តេ អន្តេវាសិកេន “មា តាវ គច្ឆថ, រត្តិំ មន្តេត្វា ជានិស្សថា”តិ វុត្តោ មន្តេត្វាបិ ន គច្ឆតិ, និស្សយោ ន បដិប្បស្សម្ភតិ។

សចេ ឧភោបិ អាចរិយន្តេវាសិកា កេនចិ ករណីយេន ពហិសីមំ គច្ឆន្តិ, តតោ ចេ អាចរិយោ គមិយចិត្តេ ឧប្បន្នេ អនាបុច្ឆាវ គន្ត្វា ទ្វិន្នំ លេឌ្ឌុបាតានំ អន្តោយេវ និវត្តតិ, និស្សយោ ន បដិប្បស្សម្ភតិ។ សចេ ទ្វេ លេឌ្ឌុបាតេ អតិក្កមិត្វា និវត្តតិ, បដិប្បស្សទ្ធោ ហោតិ។ អាចរិយុបជ្ឈាយា ទ្វេ លេឌ្ឌុបាតេ អតិក្កម្ម អញ្ញស្មិំ វិហារេ វសន្តិ, និស្សយោ បដិប្បស្សម្ភតិ។

អាចរិយេ វិព្ភន្តេ កាលង្កតេ បក្ខសង្កន្តេ ច តង្ខណញ្ញេវ បដិប្បស្សម្ភតិ។ អាណត្តិយំ បន សចេបិ អាចរិយោ មុញ្ចិតុកាមោវ ហុត្វា និស្សយបណាមនាយ បណាមេតិ, អន្តេវាសិកោ ច “កិញ្ចាបិ មំ អាចរិយោ បណាមេតិ, អថ ខោ ហទយេន មុទុកោ”តិ សាលយោវ ហោតិ, និស្សយោ ន បដិប្បស្សម្ភតិយេវ។ សចេបិ អាចរិយោ សាលយោ, អន្តេវាសិកោ និរាលយោ, “ន ទានិ ឥមំ និស្សាយ វសិស្សាមី”តិ ធុរំ និក្ខិបតិ, ឯវម្បិ ន បដិប្បស្សម្ភតិ។ ឧភិន្នំ សាលយភាវេ បន ន បដិប្បស្សម្ភតិយេវ។ ឧភិន្នំ ធុរនិក្ខេបេន បដិប្បស្សម្ភតិ។ បណាមិតេន ទណ្ឌកម្មំ អាហរិត្វា តិក្ខត្តុំ ខមាបេតព្ពោ។ នោ ចេ ខមតិ, ឧបជ្ឈាយេ វុត្តនយេន បដិបជ្ជិតព្ពំ។

ឧបជ្ឈាយេន វា សមោធានគតោតិ ឯត្ថ ទស្សនសវនវសេន សមោធានំ វេទិតព្ពំ។ សចេ ហិ អាចរិយំ និស្សាយ វសន្តោ សទ្ធិវិហារិកោ ឯកវិហារេ ចេតិយំ វា វន្ទន្តំ ឯកគាមេ បិណ្ឌាយ វា ចរន្តំ ឧបជ្ឈាយំ បស្សតិ, និស្សយោ បដិប្បស្សម្ភតិ។ ឧបជ្ឈាយោ បស្សតិ, សទ្ធិវិហារិកោ បន ន បស្សតិ, ន បដិប្បស្សម្ភតិ។ មគ្គប្បដិបន្នំ វា អាកាសេន វា គច្ឆន្តំ ឧបជ្ឈាយំ ទិស្វា ទូរត្តា ភិក្ខូតិ ជានាតិ, ឧបជ្ឈាយោតិ ន ជានាតិ, ន បដិប្បស្សម្ភតិ។ សចេ ជានាតិ, បដិប្បស្សម្ភតិ។ ឧបរិបាសាទេ ឧបជ្ឈាយោ វសតិ, ហេដ្ឋា សទ្ធិវិហារិកោ, តំ អទិស្វាវ យាគុំ បិវិត្វា បក្កមតិ, អាសនសាលាយ វា និសិន្នំ អទិស្វាវ ឯកមន្តេ ភុញ្ជិត្វា បក្កមតិ, ធម្មស្សវនមណ្ឌបេ វា និសិន្នម្បិ តំ អទិស្វាវ ធម្មំ សុត្វា បក្កមតិ, និស្សយោ ន បដិប្បស្សម្ភតិ។ ឯវំ តាវ ទស្សនវសេន សមោធានំ វេទិតព្ពំ។

សវនវសេន បន សចេ ឧបជ្ឈាយស្ស វិហារេ វា អន្តរឃរេ វា ធម្មំ កថេន្តស្ស អនុមោទនំ វា ករោន្តស្ស សទ្ទំ សុត្វា “ឧបជ្ឈាយស្ស មេ សទ្ទោ”តិ សញ្ជានាតិ, និស្សយោ បដិប្បស្សម្ភតិ។ អសញ្ជានន្តស្ស ន បដិប្បស្សម្ភតីតិ អយំ សមោធានេ វិនិច្ឆយោ។

និស្សយបដិប្បស្សទ្ធិកថា និដ្ឋិតា។

ឧបសម្បាទេតព្ពបញ្ចកកថា

៨៤. ឥទានិ យំ បុព្ពេ “អនុជានាមិ ភិក្ខវេ ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពលេន ទសវស្សេន វា អតិរេកទសវស្សេន វា ឧបសម្បាទេតុំ, និស្សយំ ទាតុ”ន្តិ សង្ខេបតោ ឧបជ្ឈាយាចរិយានំ លក្ខណំ វុត្តំ, តំ វិត្ថារតោ ទស្សេតុំ **“បញ្ចហិ, ភិក្ខវេ, អង្គេហិ សមន្នាគតេនា”**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **បញ្ចហិ អង្គេហី**តិ បញ្ចហិ អគុណង្គេហិ។ សោ ហិ សីលក្ខន្ធាទីហិ អសមន្នាគតត្តាវ អគុណង្គេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ។ **ន ឧបសម្បាទេតព្ព**ន្តិ ឧបជ្ឈាយេន ហុត្វា ន ឧបសម្បាទេតព្ពំ។ **ន និស្សយោ ទាតព្ពោ**តិ អាចរិយេន ហុត្វា និស្សយោ ន ទាតព្ពោ។ ឯត្ថ ច ន អសេក្ខេន សីលក្ខន្ធេនាតិ ច អត្តនា ន អសេក្ខេនាតិ ច អស្សទ្ធោតិ ច អាទីសុ តីសុ បញ្ចកេសុ អយុត្តវសេន បដិក្ខេបោ កតោ, ន អាបត្តិអង្គវសេន។ យោ ហិ អសេក្ខេហិ សីលក្ខន្ធាទីហិ អសមន្នាគតោ បរេ ច តត្ថ សមាទបេតុំ អសក្កោន្តោ អស្សទ្ធិយាទិទោសយុត្តោវ ហុត្វា បរិសំ បរិហរតិ, តស្ស បរិសា សីលាទីហិ បរិហាយតិយេវ, ន វឌ្ឍតិ។ តស្មា តេន ន ឧបសម្បាទេតព្ពន្តិអាទិ អយុត្តវសេន វុត្តំ, ន អាបត្តិអង្គវសេន។ ន ហិ ខីណាសវស្សេវ ឧបជ្ឈាយាចរិយភាវោ ភគវតា អនុញ្ញាតោ។ យទិ តស្សេវ អនុញ្ញាតោ អភវិស្ស, “សចេ ឧបជ្ឈាយស្ស អនភិរតិ ឧប្បន្នា ហោតី”តិអាទី ន វទេយ្យ។ យស្មា បន ខីណាសវស្ស បរិសា សីលាទីហិ ន បរិហាយតិ, តស្មា “បញ្ចហិ ភិក្ខវេ អង្គេហិ សមន្នាគតេន ភិក្ខុនា ឧបសម្បាទេតព្ព”ន្តិអាទិ វុត្តំ។

អធិសីលេ សីលវិបន្នោតិអាទីសុ បារាជិកញ្ច សង្ឃាទិសេសញ្ច អាបន្នោ អធិសីលេ សីលវិបន្នោ នាម។ ឥតរេ បញ្ចាបត្តិក្ខន្ធេ អាបន្នោ **អជ្ឈាចារេ អាចារវិបន្នោ** នាម។ សម្មាទិដ្ឋឹ បហាយ អន្តគ្គាហិកាយ ទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ **អតិទិដ្ឋិយា ទិដ្ឋិវិបន្នោ នាម**។ យត្តកំ សុតំ បរិសំ បរិហរន្តស្ស ឥច្ឆិតព្ពំ, តេន វិរហិតត្តា **អប្បស្សុតោ**។ យំ តេន ជានិតព្ពំ អាបត្តាទិ, តស្ស អជាននតោ **ទុប្បញ្ញោ**។ ឥមស្មិំ បញ្ចកេ បុរិមានិ តីណិ បទានិ អយុត្តវសេន វុត្តានិ, បច្ឆិមានិ ទ្វេ អាបត្តិអង្គវសេន។

អាបត្តិំ ន ជានាតីតិ “ឥទំ នាម មយា កត”ន្តិ វុត្តេ “ឥមំ នាម អាបត្តិំ អយំ អាបន្នោ”តិ ន ជានាតិ។ **វុដ្ឋានំ ន ជានាតី**តិ វុដ្ឋានគាមិនិតោ វា ទេសនាគាមិនិតោ វា អាបត្តិតោ ឯវំ នាម វុដ្ឋានំ ហោតីតិ ន ជានាតិ។ ឥមស្មិំ បញ្ចកេ បុរិមានិ ទ្វេ បទានិ អយុត្តវសេន វុត្តានិ, បច្ឆិមានិ តីណិ អាបត្តិអង្គវសេន។

អាភិសមាចារិកាយ សិក្ខាយាតិ ខន្ធកវត្តេ វិនេតុំ ន បដិពលោ ហោតីតិ អត្ថោ។ **អាទិព្រហ្មចរិយកាយា**តិ សេក្ខបណ្ណត្តិយំ វិនេតុំ ន បដិពលោតិ អត្ថោ។ **អភិធម្មេ**តិ នាមរូបបរិច្ឆេទេ វិនេតុំ ន បដិពលោតិ អត្ថោ។ **អភិវិនយេ**តិ សកលេ វិនយបិដកេ វិនេតុំ ន បដិពលោតិ អត្ថោ។ **វិនេតុំ ន បដិពលោ**តិ ច សព្ពត្ថ សិក្ខាបេតុំ ន សក្កោតីតិ អត្ថោ។ **ធម្មតោ វិវេចេតុ**ន្តិ ធម្មេន ការណេន វិស្សជ្ជាបេតុំ។ ឥមស្មិំ បញ្ចកេ សព្ពបទេសុ អាបត្តិ។

អាបត្តិ ន ជានាតីតិអាទិបញ្ចកស្មិម្បិ សព្ពបទេសុ អាបត្តិ។ ឩនទសវស្សបរិយោសានបញ្ចកេបិ ឯសេវ នយោ។ ឥតិ អាទិតោ តយោ បញ្ចកា, ចតុត្ថេ តីណិ បទានិ, បញ្ចមេ ទ្វេ បទានីតិ សព្ពេបិ ចត្តារោ បញ្ចកា អយុត្តវសេន វុត្តា។ ចតុត្ថបញ្ចកេ ទ្វេ បទានិ, បញ្ចមេ តីណិ, ឆដ្ឋសត្តមអដ្ឋមា តយោ បញ្ចកាតិ សព្ពេបិ ចត្តារោ បញ្ចកា អាបត្តិអង្គវសេន វុត្តា; សុក្កបក្ខេ អដ្ឋសុ អនាបត្តិយេវាតិ។

ឧបសម្បាទេតព្ពបញ្ចកកថា និដ្ឋិតា។

ឧបសម្បាទេតព្ពឆក្កកថា

៨៥. ឆក្កេសុ ឩនទសវស្សបទំ វិសេសោ, តំ សព្ពត្ថ អាបត្តិករំ។ សេសំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ តត្ថ **ឧភយានិ ខោ បនស្ស បាតិមោក្ខានិ វិត្ថារេន ន ស្វាគតានិ ហោន្តី**តិ ឧភតោវិភង្គវសេន ន ស្វាគតានិ។ **ន សុវិភត្តានី**តិ មាតិកាវិភង្គវសេន។ **ន សុប្បវត្តីនី**តិ វាចុគ្គតវសេន។ **ន សុវិនិច្ឆិតានិ សុត្តសោ អនុព្យញ្ជនសោ**តិ មាតិកាតោ ច វិភង្គតោ ច ន សុដ្ឋុ វិនិច្ឆិតានិ។

ឧបសម្បាទេតព្ពឆក្កកថា និដ្ឋិតា។

អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពវត្ថុកថា

៨៦. អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពវត្ថុស្មិំ – យោ តាវ អយំ បសូរោ, សោ តិត្ថិយបក្កន្តកត្តា ន ឧបសម្បាទេតព្ពោ។ យោ បន អញ្ញោបិ នយិធ បព្ពជិតបុព្ពោ អាគច្ឆតិ, តស្មិំ យំ កត្តព្ពំ តំ ទស្សេតុំ **"យោ សោ ភិក្ខវេ អញ្ញោបី"**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **តស្ស ចត្តារោ មាសេ បរិវាសោ ទាតព្ពោ**តិ អយំ តិត្ថិយបរិវាសោ នាម; អប្បដិច្ឆន្នបរិវាសោតិបិ វុច្ចតិ។ អយំ បន នគ្គបរិព្ពាជកស្សេវ អាជីវកស្ស វា អចេលកស្ស វា ទាតព្ពោ ។ សចេ សោបិ សាដកំ វា វាឡកម្ពលាទីនំ អញ្ញតរំ តិត្ថិយទ្ធជំ វា និវាសេត្វា អាគច្ឆតិ, នាស្ស បរិវាសោ ទាតព្ពោ។ អញ្ញស្ស បន តាបសបណ្ឌរង្គាទិកស្ស ន ទាតព្ពោវ។

បឋមំ កេសមស្សុន្តិអាទិនា តស្ស អាទិតោវ សាមណេរបព្ពជ្ជំ ទស្សេតិ។ ឯវំ បព្ពាជេន្តេហិ បន តស្មិំ សង្ឃមជ្ឈេ និសិន្នេយេវ "ត្វំ បព្ពាជេហិ, ត្វំ អាចរិយោ ហោហិ, ត្វំ ឧបជ្ឈាយោ ហោហី"តិ ថេរា ភិក្ខូ ន វត្តព្ពា។ ឯវំ វុត្តា ហិ សចេ តស្ស អាចរិយុបជ្ឈាយភាវេន ជិគុច្ឆន្តា ន សម្បដិច្ឆន្តិ, អថ សោ "នយិមេ មយ្ហំ សទ្ទហន្តី"តិ កុជ្ឈិត្វាបិ គច្ឆេយ្យ។ តស្មា តំ ឯកមន្តំ នេត្វា តស្ស អាចរិយុបជ្ឈាយា បរិយេសិតព្ពា។

៨៧. **ឯវំ ខោ ភិក្ខវេ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោ អារាធកោ ហោតិ, ឯវំ អនារាធកោ**តិ អយមស្ស បរិវាសវត្តទស្សនត្ថំ មាតិកា។ **កថញ្ច ភិក្ខវេ**តិអាទិ តស្សេវ វិភង្គោ។ តត្ថ **អតិកាលេន គាមំ បវិសតី**តិ ភិក្ខូនំ វត្តករណវេលាយមេវ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសតិ។ **អតិទិវា បដិក្កមតី**តិ កុលឃរេសុ ឥត្ថិបុរិសទារកទារិកាទីហិ សទ្ធិំ គេហស្សិតកថំ កថេន្តោ តត្ថេវ ភុញ្ជិត្វា ភិក្ខូសុ បត្តចីវរំ បដិសាមេត្វា ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទីនិ វា ករោន្តេសុ បដិសល្លីនេសុ វា អាគច្ឆតិ; ន ឧបជ្ឈាយវត្តំ នាចរិយវត្តំ ករោតិ, អញ្ញទត្ថុ វសនដ្ឋានំ បវិសិត្វា និទ្ទាយតិ។ **ឯវម្បិ ភិក្ខវេ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោ អនារាធកោ ហោតី**តិ ឯវម្បិ ករោន្តោ បរិវាសវត្តស្ស សម្បាទកោ បូរកោ ន ហោតិ។

វេសិយាគោចរោ វាតិអាទីសុ **វេសិយា**តិ អាមិសកិញ្ចិក្ខសម្បទានាទិនា សុលភជ្ឈាចារា រូបូបជីវិកា ឥត្ថិយោ។ **វិធវា**តិ មតបតិកា វា បវុត្ថបតិកា វា ឥត្ថិយោ; តា យេន កេនចិ សទ្ធិំ មិត្តភាវំ បត្ថេន្តិ។ **ថុល្លកុមារិកា**តិ យោព្ពន្នប្បត្តា យោព្ពន្នាតីតា វា កុមារិយោ; តា បុរិសាធិប្បាយាវ វិចរន្តិ, យេន កេនចិ សទ្ធិំ មិត្តភាវំ បត្ថេន្តិ។ **បណ្ឌកា**តិ ឧស្សន្នកិលេសា អវូបសន្តបរិឡាហា នបុំសកា; តេ បរិឡាហវេគាភិភូតា យេន កេនចិ សទ្ធិំ មិត្តភាវំ បត្ថេន្តិ ។ **ភិក្ខុនិយោ**តិ សមានបព្ពជ្ជា ឥត្ថិយោ; តាហិ សទ្ធិំ ខិប្បមេវ វិស្សាសោ ហោតិ, តតោ សីលំ ភិជ្ជតិ។

តត្ថ វេសិយានំ កុលេសុ កុលុបកោ ហុត្វា បិណ្ឌបាតចរិយាទីហិ វា អបទិសិត្វា សិនេហសន្ថវជាតេន ហទយេន អភិណ្ហទស្សនសល្លាបកាមតាយ តាសំ សន្តិកំ ឧបសង្កមន្តោ "វេសិយាគោចរោ"តិ វុច្ចតិ, សោ នចិរស្សេវ "អសុកវេសិយា សទ្ធិំ គតោ"តិ វត្តព្ពតំ បាបុណាតិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ សចេ បន វេសិយាទយោ សលាកភត្តាទីនិ ទេន្តិ, ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ គន្ត្វា សទ្ធិំយេវ ភុញ្ជិត្វា វា គហេត្វា វា អាគន្តុំ វដ្ដតិ។ គិលានា ភិក្ខុនិយោ

ឱរទិតុំ វា ធម្មំ វា ទេសេតុំ ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទីនិ វា ទាតុំ គច្ឆន្តេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ គន្តុំ វដ្ដតិ។ យោ បន តថា អាគន្ត្វា មិត្តសន្ថវវសេន គច្ឆតិ, អយំ អនាវាចកោ ហោតិ។

ឧច្ចាវចានិ ករណីយានីតិ មហន្តខុទ្ទកានិ កម្មានិ។ តត្ថ យណ្ណី បហរិត្វា សមគ្គេន សង្ឃេន សន្និបតិត្វា កត្តព្ពានិ ចេតិយមហាបាសាទបដិសង្ខរណាទីនិ កម្មានិ **ឧច្ចានិ** នាម។ ចីវរធោវនរជនាទីនិ ខន្ធកបរិយាបន្នានិ ច អគ្គិសាលវត្តាទីនិ អាភិសមាចារិកានិ **អវចានិ** នាម។ **តត្ថ ន ទក្ខោ ហោតី**តិ តេសុ កម្មេសុ ឆេកោ សុសិក្ខិតោ ន ហោតិ។ **ន អនលសោ**តិ ឧដ្ឋានវីរិយសម្បន្នោ ន ហោតិ; “ភិក្ខុសង្ឃស្ស កម្មំ អត្ថី”តិ សុត្វា បគេវ ភត្តកិច្ចំ កត្វា គព្ភន្តរំ បវិសិត្វា យាវទត្ថំ សុបិត្វា សាយំ និក្ខមតិ។ **តត្រុបាយាយា**តិ តេសុ កម្មេសុ ឧបាយភូតាយ។ **វីមំសាយា**តិ ឋានុប្បត្តិកវីមំសាយ។ “ឥទមេវំ កត្តព្ពំ, ឥទមេវំ ន កត្តព្ព”ន្តិ តស្មឹយេវ ខណេ ឧប្បន្នបញ្ញាយ សមន្នាគតោ ន ហោតិ។ **ន អលំ កាតុំ ន អលំ សំវិធាតុ**ន្តិ សហត្ថាបិ កាតុំ សមត្ថោ ន ហោតិ; “គណ្ហថ ភន្តេ, គណ្ហ ទហរ, គណ្ហ សាមណេរ, សចេ តុម្ហេ វា ន ករិស្សថ, អម្ហេ វា ន ករិស្សាម, កោ ទានិ ឥមំ ករិស្សតី”តិ ឯវំ ឧស្សាហំ ជនេត្វា សំវិធាតុំ អញ្ញមញ្ញំ ការេតុម្បិ សមត្ថោ ន ហោតិ។ ភិក្ខូហិ “កម្មំ ករិស្សាមា”តិ វុត្តេ កិញ្ចិ រោគំ អបទិសតិ, ភិក្ខូនំ កម្មំ ករោន្តានំ សមីបេនេវ វិចរតិ, សីសមេវ ទស្សេតិ, អយម្បិ អនាវាចកោ ហោតិ។

ន តិព្ពច្ឆន្ទោ ហោតីតិ ពលវច្ឆន្ទោ ន ហោតិ។ **ឧទ្ទេសេ**តិ បាឡិបរិយាបុណនេ។ **បរិបុច្ឆាយា**តិ អត្ថសវនេ។ **អធិសីលេ**តិ បាតិមោក្ខសីលេ។ **អធិចិត្តេ**តិ លោកិយសមាធិភាវនាយ។ **អធិបញ្ញាយា**តិ លោកុត្តរមគ្គភាវនាយ។

សង្កន្តោ ហោតីតិ ឥធាគតោ ហោតិ។ **តស្ស សត្ថុនោ**តិ តស្ស តិត្ថាយតនសាមិកស្ស។ **តស្ស ទិដ្ឋិយា**តិ តស្ស សន្តកាយ លទ្ធិយា។ ឥទានិ សាយេវ លទ្ធិ យស្មា តស្ស តិត្ថករស្ស ខមតិ ចេវ រុច្ចតិ ច “ឥទមេវ សច្ច”ន្តិ ច ទឡ្ហគ្គាហេន គហិតា; តស្មា តស្ស ខន្តិ រុចិ អាទាយោតិ វុច្ចតិ។ តេន វុត្តំ – “តស្ស ខន្តិយា តស្ស រុចិយា តស្ស អាទាយស្សា”តិ។ **អវណ្ណេ ភញ្ញមានេ**តិ គរហាយ ភញ្ញមានាយ។ **អនភិរទ្ធោ**តិ អបរិបុណ្ណសង្កប្បោ; នោ បគ្គហិតចិត្តោ។ **ឧទគ្គោ**តិ អព្ភុន្នតកាយចិត្តោ។ **ឥទំ ភិក្ខវេ សង្ឃាតនិកំ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពស្ស អនាវាចនីយស្មិ**ន្តិ ភិក្ខវេ យមិទំ តស្ស សត្ថុនោ តស្សេវ ច លទ្ធិយា អវណ្ណេ ភញ្ញមានេ “កឹ ឥមេ បរំ គរហន្តី”តិ កាយវចីវិការនិព្ពត្តកំ អនត្តមនត្តំ, ពុទ្ធាទីនញ្ច អវណ្ណេ ភញ្ញមានេ អត្តមនត្តំ, យញ្ច តស្សេវ សត្ថុនោ តស្សេវ ច លទ្ធិយា វណ្ណេ ភញ្ញមានេ អត្តមនត្តំ, ពុទ្ធាទីនញ្ច វណ្ណភណនេ អនត្តមនត្តំ, ឥទំ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពស្ស អនាវាចនីយស្មឹ សង្ឃាតនិកំ, អនាវាចកេ បរិវាសវត្តំ អបូរកេ កម្មេ ឥទំ លិង្គំ, ឥទំ លក្ខណំ, ឥទមចលប្បមាណន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **ឯវំ អនាវាចកោ ខោ ភិក្ខវេ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោ អាគតោ ន ឧបសម្បាទេតព្ពោ**តិ ឥតោ ឯកេនបិ អង្គេន សមន្នាគតោ ន ឧបសម្បាទេតព្ពោ។ សុក្កបក្ខេ សព្ពំ វុត្តវិបល្លាសេន វេទិតព្ពំ។

ឯវំ អារាធកោ ខោ ភិក្ខវេតិ ឯវំ នាតិកាលេន គាមប្បវេសនា នាតិទិវា បដិក្កមនំ, ន វេសិយាទិគោចរតា, សព្រហ្មចារីនំ កិច្ចេសុ ទក្ខតាទិ, ឧទ្ទេសាទីសុ តិព្ពច្ឆន្ទតា, តិត្ថិយានំ អវណ្ណភណនេ អត្តមនតា, ពុទ្ធាទីនំ អវណ្ណភណនេ អនត្តមនតា, តិត្ថិយានំ វណ្ណភណនេ អនត្តមនតា, ពុទ្ធាទីនំ វណ្ណភណនេ អត្តមនតាតិ ឥមេសំ អដ្ឋន្នំ តិត្ថិយវត្តានំ បរិបូរណេន អារាធកោ បរិតោសកោ ភិក្ខូនំ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោ អាគតោ ឧបសម្បាទេតព្ពោ។

សចេ បន ឧបសម្បទមាឡកេបិ ឯកំ វត្តំ ភិន្ទតិ, បុន ចត្តារោ មាសេ បរិវសិតព្ពំ។ យថា បន ភិន្នសិក្ខាយ សិក្ខមានាយ បុន សិក្ខាបទានិ ច សិក្ខាសម្មុតិ ច ទិយ្យតិ, ឯវំ នយិមស្ស កិញ្ចិ បុន ទាតព្ពមត្ថិ។ បុព្ពេ ទិន្នបរិវាសោយេវ ហិ តស្ស បរិវាសោ។ តស្មា បុន ចត្តារោ មាសេ បរិវសិតព្ពំ។ សចេ បរិវសន្តោ អន្តរា អដ្ឋសមាបត្តិយោ និព្ពត្តេតិ, លោកិយធម្មោ នាម កុប្បនសភាវោ, ន ឧបសម្បាទេតព្ពោ។ ចត្តារោ មាសេ បូរិតវត្តោវ ឧបសម្បាទេតព្ពោ។ សចេ បន បរិវសន្តោ ចត្តារិ មហាភូតានិ បរិគ្គណ្ហតិ, ឧបាទារូបានិ បរិច្ឆិន្ទតិ, នាមរូបំ វវត្ថបេតិ, តិលក្ខណំ អារោបេត្វា វិបស្សនំ អារភតិ, លោកិយធម្មោ នាម កុប្បនសភាវោ, នេវ ឧបសម្បាទេតព្ពោ។ សចេ បន វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សោតាបត្តិមគ្គំ បដិលភតិ, បរិបុណ្ណំយេវ ហោតិ វត្តំ។ សមូហតានិ សព្ពទិដ្ឋិគតានិ អព្ពុឡ្ហំ វិចិកិច្ឆាសល្លំ តំទិវសមេវ ឧបសម្បាទេតព្ពោ។ សចេបិ តិត្ថិយលិង្គេ ឋិតោ សោតាបន្នោ ហោតិ, បរិវាសកិច្ចំ នត្ថិ, តទហេវ បព្ពាជេត្វា ឧបសម្បាទេតព្ពោ។

ឧបជ្ឈាយមូលកំ ចីវរំ បរិយេសិតព្ពន្តិ ឧបជ្ឈាយំ ឥស្សរំ កត្វា តស្ស ចីវរំ បរិយេសិតព្ពំ។ បត្តម្បិ តថេវ។ តស្មា យទិ ឧបជ្ឈាយស្ស បត្តចីវរំ អត្ថិ, “ឥមស្ស ទេហី”តិ វត្តព្ពោ។ អថ នត្ថិ, អញ្ញេ ទាតុកាមា ហោន្តិ, តេហិបិ ឧបជ្ឈាយស្សេវ ទាតព្ពំ “ឥទំ តុម្ហាកំ កត្វា ឥមស្ស ទេថា”តិ។ កស្មា? តិត្ថិយា នាម វិលោមា ហោន្តិ “សង្ឃេន មេ បត្តចីវរំ ទិន្នំ, កឹ មយ្ហំ តុម្ហេសុ អាយត្ត”ន្តិ វត្វា ឱវាទានុសាសនឹ ន ករេយ្យុំ, ឧបជ្ឈាយេន បន អាយត្តជីវិ

កត្វា តស្ស វចនករោ ភវិស្សតិ។ តេនស្ស “ឧបជ្ឈាយមូលកំ ចីវរំ បរិយេសិតព្ព”ន្តិ វុត្តំ។ **ភណ្ឌុកម្មាយា**តិ កេសោរោបនត្ថំ។ ភណ្ឌុកម្មកថា បរតោ អាគមិស្សតិ។

អគ្គិកាតិ អគ្គិបរិចរណកា។ **ជដិលកា**តិ តាបសា។ **ឯតេ ភិក្ខវេ កិរិយវាទិនោ**តិ ឯតេ កិរិយំ ន បដិពាហន្តិ, “អត្ថិ កម្មំ, អត្ថិ កម្មវិបាកោ”តិ ឯវំទិដ្ឋិកា។ សព្ពពុទ្ធា ហិ នេក្ខម្មបារមី បូរយមានា ឯតទេវ បព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា បូរេសុំ, មយាបិ តថេវ បូរិតា, ន ឯតេសំ សាសនេ បព្ពជ្ជា វិលោមា, តស្មា ឧបសម្បាទេតព្ពា, ន តេសំ បរិវាសោ ទាតព្ពោតិ។ **តមាហំ ភិក្ខវេ ញាតីនំ អាវេណិកំ បរិហារំ ទម្មី**តិ តមហំ អហំ តេសំ បាដេក្កំ ឱទិស្សកំ បរិហារំ ទទាមិ។ កស្មា ឯវមាហ? តេ ហិ តិត្ថាយតនេ បព្ពជិតាបិ សាសនស្ស អវណ្ណកាមា ន ហោន្តិ, អម្ហាកំ ញាតិសេដ្ឋស្ស សាសនន្តិ វណ្ណវាទិនោវ ហោន្តិ, តស្មា ឯវមាហាតិ។

អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

បញ្ចាពាធវត្ថុកថា

៨៨. មគធេសុ បញ្ច អាពាធា ឧស្សន្នា ហោន្តីតិ មគធនាមកេ ជនបទេ មនុស្សានញ្ច អមនុស្សានញ្ច បញ្ច រោគា ឧស្សន្នា វុឌ្ឍិប្បត្តា ផាតិប្បត្តា ហោន្តិ។ ជីវកកោមារភច្ចកថា ចីវរក្ខន្ធកេ អាវិភវិស្សតិ។ **ន ភិក្ខវេ បញ្ចហិ អាពាធេហិ ផុដ្ឋោ បព្ពាជេតព្ពោ**តិ យេ តេ កុដ្ឋាទយោ បញ្ច អាពាធា ឧស្សន្នា, តេហិ ផុដ្ឋោ អភិភូតោ ន បព្ពាជេតព្ពោ។

តត្ថ **កុដ្ឋ**ន្តិ រត្តកុដ្ឋំ វា ហោតុ កាឡកុដ្ឋំ វា, យំកិញ្ចិ កិដិភទទ្ទុកច្ឆុអាទិប្បភេទម្បិ សព្ពំ កុដ្ឋមេវាតិ វុត្តំ។ តញ្ចេ នខបិដ្ឋិប្បមាណម្បិ វឌ្ឍនកបក្ខេ ឋិតំ ហោតិ, ន បព្ពាជេតព្ពោ។ សចេ បន និវាសនបារុបនេហិ បកតិបដិច្ឆន្នេ ឋានេ នខបិដ្ឋិប្បមាណំ អវឌ្ឍនកបក្ខេ ឋិតំ ហោតិ, វដ្ដតិ។ មុខេ បន ហត្ថបាទបិដ្ឋេសុ វា សចេបិ អវឌ្ឍនកបក្ខេ ឋិតំ នខបិដ្ឋិតោ ច ខុទ្ទកតរម្បិ, ន វដ្ដតិយេវាតិ កុរុន្ទិយំ វុត្តំ។ តិកិច្ឆាបេត្វា បព្ពាជេន្តេនាបិ បកតិវណ្ណេ ជាតេយេវ បព្ពាជេតព្ពោ។ គោធាបិដ្ឋិសទិសចុណ្ណឱកិរណកសរីរម្បិ បព្ពាជេតុំ ន វដ្ដតិ។

គណ្ឌោតិ មេទគណ្ឌោ វា ហោតុ អញ្ញោ វា យោ កោចិ កោលដ្ឋិមត្តកោបិ ចេ វឌ្ឍនកបក្ខេ ឋិតោ គណ្ឌោ ហោតិ, ន បព្ពាជេតព្ពោ។ បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ បន កោលដ្ឋិមត្តេ អវឌ្ឍនកបក្ខេ ឋិតោ វដ្ដតិ។ មុខាទិកេ អប្បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ អវឌ្ឍនកបក្ខេ ឋិតោបិ ន វដ្ដតិ។ តិកិច្ឆាបេត្វា បព្ពាជេន្តេនាបិ សរីរំ សច្ឆវិំ ការេត្វាវ បព្ពាជេតព្ពោ។ ឧណ្ណិគណ្ឌា នាម ហោន្តិ គោថនា វិយ អង្គុលិកា វិយ ច តត្ថ តត្ថ លម្ពន្តិ, ឯតេបិ គណ្ឌាយេវ។ តេសុ សតិ បព្ពាជេតុំ ន វដ្ដតិ។ ទហរកាលេ ខីរបិឡកា យោព្ពនកាលេ ច មុខេ ខរបិឡកា នាម ហោន្តិ, មហល្លកកាលេ នស្សន្តិ, ន តា គណ្ឌសង្ខ្យំ គច្ឆន្តិ, តាសុ សតិ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ អញ្ញោ បន សរីរេ ខរបិឡកា នាម អបរា បទុមកណ្ណិកា នាម ហោន្តិ, អញ្ញា សាសបពីជកា នាម សាសបមត្តា ឯវ សកលសរីរំ ផរន្តិ, តា សព្ពា កុដ្ឋជាតិកា ឯវ។ តាសុ សតិ ន បព្ពាជេតព្ពោ។

កិលាសោតិ ន ភិជ្ជនកំ ន បគ្ឃរណកំ បទុមបុណ្ឌរីកបត្តវណ្ណំ កុដ្ឋំ, យេន គុន្នំ វិយ សពលំ សរីរំ ហោតិ, តស្មិំ កុដ្ឋេ វុត្តនយេនេវ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ។ **សោសោ**តិ សោសព្យាធិ; តស្មិំ សតិ ន បព្ពាជេតព្ពោ។ **អបមារោ**តិ បិត្តុម្មារោ វា យក្ខុម្មារោ វា; តត្ថ បុព្ពវេរិកេន អមនុស្សេន គហិតោ ទុត្តិកិច្ឆោ ហោតិ។ អប្បមត្តកេបិ បន អបមារេ សតិ ន បព្ពាជេតព្ពោ។

បញ្ចាពាធវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

រាជភដវត្ថុកថា

៩០. រាជភដវត្ថុស្មិំ – **បច្ចន្តំ ឧច្ចិនថា**តិ បច្ចន្តំ វធេថ។ ចោរេ បលាបេត្វា ចោរភយេន វុដ្ឋិតេ គាមេ អាវាសាបេត្វា អារក្ខំ ទត្វា កសិកម្មាទីនិ បវត្តាបេថាតិ វុត្តំ ហោតិ។ រាជា បន សោតាបន្នត្តា “ចោរេ ឃាតេថ, ហនថា”តិ ន អាណាបេតិ។ **ឧបជ្ឈាយស្ស ទេវ សីសំ ឆិន្ទិតព្ព**ន្តិអាទិ សព្ពំ “បព្ពជ្ជាយ ឧបជ្ឈាយោ សេដ្ឋោ, តតោ អាចរិយោ, តតោ គណោ”តិ ចិន្តេត្វា ឥទំ វោហារេ អឌ្ឍវិនិច្ឆយេ អាគតន្តិ អាហំសុ។ **ន ភិក្ខវេ រាជភដោ បព្ពាជេតព្ពោ**តិ ឯត្ថ អមច្ចោ វា ហោតុ មហាមត្តោ វា សេវកោ វា កិញ្ចិ ឋានន្តរំ បត្តោ វា អប្បត្តោ វា, យោ កោចិ រញ្ញោ ភត្តវេតនភដោ, សព្ពោ រាជភដោតិ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ, សោ ន បព្ពាជេតព្ពោ។ តស្ស បន បុត្តនត្តភាតុកា យេ រាជតោ ភត្តវេតនំ ន គណ្ហន្តិ, តេ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ យោ បន រាជតោ លទ្ធំ និពទ្ធភោគំ វា

មាសសំវច្ឆរបរិច្ឆេទំ វា រញ្ញោ យេវ និយ្យាតេតិ, បុត្តភាតុកេ វា តំ ឋានំ សម្បដិច្ឆាបេត្វា រាជានំ “ន ទានាហំ ទេវស្ស ភដោ”តិ អាបុច្ឆតិ, យេន វា យំ កម្មការណា វេតនំ គហិតំ, តំ កម្មំ កតំ ហោតិ, យោ វា បព្ពជស្សូតិ រញ្ញា អនុញ្ញាតោ ហោតិ, តម្បិ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។

រាជភដវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

ចោរវត្ថុកថា

៩១. ចោរវត្ថុស្មិំ – **មនុស្សា បស្សិត្វា**តិ យេហិ គិហិកាលេ ទិដ្ឋបុព្ពោ យេ ច “អយំ សោ”តិ អញ្ញេសំ សុណន្តិ, តេ បស្សិត្វា ឧព្ពិជ្ជន្តិបិ…បេ…. ទ្វារម្បិ ថកេន្តិ។ យេ បន ន ជានន្តិ, តេសំ ឃរេសុ ភិក្ខំ លភតិ។ **ន ភិក្ខវេ**តិ ភគវា សយំ ធម្មស្សាមី, តស្មា អាយតិំ អករណត្ថាយ ភិក្ខូនំ សិក្ខាបទំ បញ្ញបេន្តោ ឯវមាហ។ តត្ថ ធជំ ពន្ធិត្វា វិយ វិចរតីតិ **ធជពន្ធោ**។ មូលទេវាទយោ វិយ លោកេ បាកដោតិ វុត្តំ ហោតិ។ តស្មា យោ គាមឃាតំ វា បន្ថទុហនំ វា នគរេ សន្ធិច្ឆេទាទិកម្មំ វា ករោន្តោ វិចរតិ, បញ្ញាយតិ ច “អសុកោ នាម ឥទំ ឥទំ ករោតី”តិ, សោ ន បព្ពាជេតព្ពោ។ យោ បន រាជបុត្តោ រជ្ជំ បត្ថេន្តោ គាមឃាតាទីនិ ករោតិ, សោ បព្ពាជេតព្ពោ។ រាជានោ ហិ តស្មិំ បព្ពជិតេ តុស្សន្តិ, សចេ បន ន តុស្សន្តិ, ន បព្ពាជេតព្ពោ។ បុព្ពេ មហាជនេ បាកដោ ចោរោ បច្ឆា ចោរកម្មំ បហាយ បញ្ចសីលាទីនិ សមាទិយតិ, តញ្ចេ មនុស្សា ឯវំ ជានន្តិ, បព្ពាជេតព្ពោ។ យេ បន អម្ពលពុជាទិចោរកា សន្ធិច្ឆេទាទិចោរា ឯវ វា អទិស្សមានា ថេយ្យំ ករោន្តិ, បច្ឆាបិ ឥមិនា នាម ឥទំ កតន្តិ ន បញ្ញាយន្តិ, តេបិ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។

៩២. **ការំ ភិន្ទិត្វា**តិ អន្ទុពន្ធនាទីនិ ភិន្ទិត្វា។ **អភយូវរា**តិ ឯត្ថ ភយេន ឧបរមន្តីតិ ភយូវរា, ឯតេ បន លទ្ធាភយត្តា ន ភយូវរាតិ **អភយូវរា;** បការស្ស ចេត្ថ វការោ កតោតិ វេទិតព្ពោ។ **ន ភិក្ខវេ ការភេទកោ បព្ពាជេតព្ពោ**តិ ការោ វុច្ចតិ ពន្ធនាគារំ។ ឥធ បន អន្ទុពន្ធនំ វា ហោតុ សង្ខលិកពន្ធនំ វា រជ្ជុពន្ធនំ វា គាមពន្ធនំ វា និគមពន្ធនំ វា នគរពន្ធនំ វា បុរិសគុត្តិ វា ជនបទពន្ធនំ វា ទីបពន្ធនំ វា, យោ ឯតេសុ យំកិញ្ចិ ពន្ធនំ ភិន្ទិត្វា វា ឆិន្ទិត្វា វា មុញ្ចិត្វា វា វិវរិត្វា វា បស្សមានានំ វា អបស្សមានានំ វា បលាយតិ, សោ ការភេទកោតិ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ តស្មា ឦទិសោ ការភេទកោ ចោរោ ទីបពន្ធនំ ភិន្ទិត្វា ទីបន្តរំ គតោបិ ន បព្ពាជេតព្ពោ។ យោ បន ន ចោរោ, កេវលំ ហត្ថកម្មំ អករោន្តោ “ឯវំ នោ អបលាយន្តោ ករិស្សតី”តិ រាជយុត្តាទីហិ ពទ្ធោ, សោ ការំ ភិន្ទិត្វា បលាតោបិ បព្ពាជេតព្ពោ។ យោ បន គាមនិគមបដ្ដនាទីនិ កេណិយា គហេត្វា តំ អសម្បាទេន្តោ ពន្ធនាគារំ បវេសិតោ ហោតិ, សោ បលាយិត្វា អាគតោ ន បព្ពាជេតព្ពោ។ យោបិ កសិកម្មាទីហិ ធនំ សម្បាទេត្វា ជីវន្តោ “និធានំ ឥមិនា លទ្ធ”ន្តិ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរិត្វា កេនចិ ពន្ធាបិតោ ហោតិ, តំ តត្ថេវ បព្ពាជេតុំ ន វដ្ដតិ, បលាយិត្វា គតំ បន គតដ្ឋានេ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។

៩៣. **ន ភិក្ខវេ លិខិតកោ**តិ ឯត្ថ **លិខិតកោ** នាម ន កេវលំ “យត្ថ បស្សតិ តត្ថ ហន្តព្ពោ”តិ, អថ ខោ យោ កោចិ ចោរិកំ វា អញ្ញំ វា គរុំ រាជាបរាធំ កត្វា បលាតោ, រាជា ច នំ បណ្ណេ វា បោត្ថកេ វា “ឥត្ថន្នាមោ យត្ថ ទិស្សតិ, តត្ថ គហេត្វា មារេតព្ពោ”តិ វា “ហត្ថបាទានិស្ស ឆិន្ទិតព្ពានី”តិ វា “ឯត្តកំ នាម ទណ្ឌំ អាហរាបេតព្ពោ”តិ វា លិខាបេតិ, អយំ **លិខិតកោ** នាម, សោ ន បព្ពាជេតព្ពោ។

៩៤. **កសាហតោ កតទណ្ឌកម្មោ**តិ ឯត្ថ យោ វចនបេសនាទីនិ អករោន្តោ ហញ្ញតិ, ន សោ កតទណ្ឌកម្មោ។ យោ បន កេណិយា វា អញ្ញថា វា កិញ្ចិ គហេត្វា ខាទិត្វា បុន ទាតុំ អសក្កោន្តោ “អយមេវ តេ ទណ្ឌោ ហោតូ”តិ កសាហិ ហញ្ញតិ, អយំ កសាហតោ កតទណ្ឌកម្មោ។ សោ ច កសាហិ វា ហតោ ហោតុ អទ្ធទណ្ឌកាទីនំ វា អញ្ញតរេន, យាវ អល្លវណោ ហោតិ, តាវ ន បព្ពាជេតព្ពោ។ វណេ បន បាកតិកេ កត្វា បព្ពាជេតព្ពោ។ សចេ បន ជាណូហិ វា កប្បរេហិ វា នាឡិកេរបាសាណាទីហិ វា ឃាតេត្វា មុត្តោ ហោតិ, សរីរេ ចស្ស គណ្ឋិយោ បញ្ញាយន្តិ, ន បព្ពាជេតព្ពោ។ ផាសុកំ កត្វា ឯវ គណ្ឋីសុ សន្និសិន្នាសុ បព្ពាជេតព្ពោ។

៩៥. **លក្ខណាហតោ កតទណ្ឌកម្មោ**តិ ឯត្ថ កតទណ្ឌកម្មភាវោ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពោ។ យស្ស បន នលាដេ វា ឧរអាទីសុ វា តត្តេន លោហេន លក្ខណំ អាហតំ ហោតិ, សោ សចេ ភុជិស្សោ យាវ អល្លវណោ ហោតិ, តាវ ន បព្ពាជេតព្ពោ។ សចេបិស្ស វណា រុឡ្ហា ហោន្តិ, ឆវិយា សមបរិច្ឆេទា, លក្ខណំ ន បញ្ញាយតិ, តិមណ្ឌលវត្ថស្ស ឧត្តរាសង្គេ កតេ បដិច្ឆន្នោកាសេ ចេ ហោតិ, បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ, អប្បដិច្ឆន្នោកាសេ ចេ ន វដ្ដតិ។

ចោរវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

ឥណាយិកវត្ថុកថា

៩៦. ន ភិក្ខវេ ឥណាយិកោតិ ឯត្ថ **ឥណាយិកោ** នាម យស្ស បិតិបិតាមហេហិ វា ឥណំ គហិតំ ហោតិ, សយំ វា ឥណំ គហិតំ ហោតិ, យំ វា អាថបេត្វា មាតាបិតូហិ កិញ្ចិ គហិតំ ហោតិ, សោ តំ ឥណំ បរេសំ ធារេតីតិ ឥណាយិកោ។ យំ បន អញ្ញេ ញាតកា អាថបេត្វា កិញ្ចិ គណ្ហន្តិ, សោ ន ឥណាយិកោ។ ន ហិ តេ តំ អាថបេតុំ ឥស្សរា, តស្មា តំ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ, ឥតរំ ន វដ្ដតិ។ សចេ បនស្ស ញាតិសាលោហិតា "មយំ ទស្សាម, បព្ពាជេថ ន"ន្តិ ឥណំ អត្តនោ ភារំ ករោន្តិ, អញ្ញោ វា កោចិ តស្ស អាចារសម្បត្តិំ ទិស្វា "បព្ពាជេថ នំ, អហំ ឥណំ ទស្សាមី"តិ វទតិ, បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ តេសុ អសតិ ភិក្ខុនា តថារូបស្ស ឧបដ្ឋាកស្សាបិ អារោចេតព្ពំ "សហេតុកោ សត្តោ ឥណបលិពោធេន ន បព្ពជតី"តិ។ សចេ សោ បដិបជ្ជតិ, បព្ពាជេតព្ពោ។ សចេបិ អត្តនោ កប្បិយភណ្ឌំ អត្ថិ, "ឯតំ ទស្សាមី"តិ បព្ពាជេតព្ពោ។ សចេ បន នេវ ញាតកាទយោ បដិបជ្ជន្តិ, ន អត្តនោ ធនំ អត្ថិ, "បព្ពាជេត្វា ភិក្ខាយ ចរិត្វា មោចេស្សាមី"តិ បព្ពាជេតុំ ន វដ្ដតិ។ សចេ បព្ពាជេតិ ទុក្កដំ។ បលាតោបិ អានេត្វា ទាតព្ពោ។ នោ ចេ ទេតិ, សព្ពំ ឥណំ គីវា ហោតិ។ អជានិត្វា បព្ពាជយតោ អនាបត្តិ។ បស្សន្តេន បន អានេត្វា ឥណសាមិកានំ ទស្សេតព្ពោ។ អបស្សន្តស្ស គីវា ន ហោតិ។

សចេ ឥណាយិកោ អញ្ញំ ទេសំ គន្ត្វា បុច្ឆិយមានោបិ "នាហំ កស្សចិ កិញ្ចិ ធារេមី"តិ វត្វា បព្ពជតិ, ឥណសាមិកោ ច តំ បរិយេសន្តោ តត្ថ គច្ឆតិ, ទហរោ តំ ទិស្វា បលាយតិ, សោ ច ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា "អយំ ភន្តេ កេន បព្ពាជិតោ, មម ឯត្តកំ នាម ធនំ គហេត្វា បលាតោ"តិ វទតិ, ថេរេន វត្តព្ពំ "មយា ឧបាសក 'អណណោ អហ'ន្តិ វទន្តោ បព្ពាជិតោ, កិំ ទានិ ករោមិ, បស្ស មេ បត្តចីវរមត្ត"ន្តិ អយំ តត្ថ សាមីចិ។ បលាតេ បន គីវា ន ហោតិ។

សចេ បន នំ ថេរស្ស សម្មុខាវ ទិស្វា "អយំ មម ឥណាយិកោ"តិ វទតិ, "តវ ឥណាយិកំ ត្វមេវ ជានាហី"តិ វត្តព្ពោ។ ឯវម្បិ គីវា ន ហោតិ។ សចេបិ សោ "បព្ពជិតោ អយំ ឥទានិ កុហិំ គមិស្សតី"តិ វទតិ, ថេរេន "ត្វំយេវ ជានាហី"តិ វត្តព្ពោ។ ឯវម្បិស្ស បលាតេ គីវា ន ហោតិ។ សចេ បន ថេរោ "កុហិំ ទានិ អយំ គមិស្សតិ, ឥធេវ អច្ឆតូ"តិ វទតិ, សោ ចេ បលាយតិ, គីវា ហោតិ។ សចេ សោ សហេតុកសត្តោ ហោតិ វត្តសម្បន្នោ, ថេរេន "ឦទិសោ អយ"ន្តិ វត្តព្ពំ។ ឥណសាមិកោ ចេ "សាធូ"តិ វិស្សជ្ជេតិ, ឥច្ចេតំ កុសលំ។ សចេ បន "ឧបឌ្ឍុបឌ្ឍំ ទេថា"តិ វទតិ, ទាតព្ពំ។ អបរេន សមយេន អតិអារាធកោ ហោតិ, "សព្ពំ ទេថា"តិ វុត្តេបិ ទាតព្ពមេវ។ សចេ បន ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទីសុ កុសលោ ហោតិ ពហូបការោ ភិក្ខូនំ, ភិក្ខាចារវត្តេន បរិយេសិត្វាបិ ឥណំ ទាតព្ពមេវាតិ។

ឥណាយិកវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

ទាសវត្ថុកថា

៩៧. ន ភិក្ខវេ ទាសោតិ ឯត្ថ ចត្តារោ ទាសា – អន្តោជាតោ, ធនក្កីតោ, ករមរានីតោ, សាមំ ទាសព្យំ ឧបគតោតិ។ តត្ថ អន្តោជាតោ នាម ជាតិទាសោ ឃរទាសិយា បុត្តោ។ ធនក្កីតោ នាម មាតាបិតូនំ សន្តិកា បុត្តោ វា សាមិកានំ សន្តិកា ទាសោ វា ធនំ ទត្វា ទាសចារិត្តំ អារោបេត្វា កីតោ។ ឯតេ ទ្វេបិ ន បព្ពាជេតព្ពា។ បព្ពាជេន្តេន តត្ថ តត្ថ ចារិត្តវសេន អទាសំ កត្វា បព្ពាជេតព្ពា។

ករមរានីតោ នាម តិរោរដ្ឋំ វិលោបំ វា កត្វា ឧបលាបេត្វា វា តិរោរដ្ឋតោ ភុជិស្សមានុសកានិ អាហរន្តិ, អន្តោរដ្ឋេយេវ វា កតាបរាធំ កិញ្ចិ គាមំ រាជា "វិលុម្បថា"តិ អាណាបេតិ, តតោ មានុសកានិបិ អាហរន្តិ។ តត្ថ សព្ពេ បុរិសា ទាសា, ឥត្ថិយោ ទាសិយោ។ ឯវរូបោ ករមរានីតោ ទាសោ យេហិ អានីតោ, តេសំ សន្តិកេ វសន្តោ វា ពន្ធនាគារេ ពទ្ធោ វា បុរិសេហិ រក្ខិយមានោ វា ន បព្ពាជេតព្ពោ។ បលាយិត្វា បន គតោ, គតដ្ឋានេ បព្ពាជេតព្ពោ។ រញ្ញា តុដ្ឋេន "ករមរានីតកេ មុញ្ចថា"តិ វត្វា វា សព្ពសាធារណេន វា នយេន ពន្ធនា មោក្ខេ កតេ បព្ពាជេតព្ពោវ។

សាមំ ទាសព្យំ ឧបគតោ នាម ជីវិតហេតុ វា អារក្ខហេតុ វា "អហំ តេ ទាសោ"តិ សយមេវ ទាសភាវំ ឧបគតោ។ រាជូនំ ហត្ថិអស្សគោមហឹសគោបកាទយោ វិយ, តាទិសោ ទាសោ ន បព្ពាជេតព្ពោ។ រញ្ញោ វណ្ណទាសីនំ បុត្តា ហោន្តិ អមច្ចបុត្តសទិសា, តេបិ ន បព្ពាជេតព្ពា។ ភុជិស្សិត្ថិយោ អសំយតា វណ្ណទាសីហិ សទ្ធិំ វិចរន្តិ, តាសំ បុត្តេ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ សចេ សយមេវ បណ្ណំ អារោបេន្តិ, ន វដ្ដតិ។ ភដិបុត្តកគណាទីនំ ទាសាបិ តេហិ អទិន្នា ន បព្ពាជេតព្ពា។ វិហារេសុ រាជូហិ អារាមិកទាសា នាម ទិន្នា ហោន្តិ, តេបិ បព្ពាជេតុំ ន វដ្ដតិ។

ភុជិស្សេ បន កត្វា បព្ពាជេតុំ វដ្តតិ។ មហាបច្ចរិយំ “អន្តោជាតធនក្កីតកេ អារាមិកេ ទេមាតិ ទេន្តិ, តក្កំ សីសេ អាសិត្តកសទិសាវ ហោន្តិ, តេ បព្ពាជេតុំ វដ្តតី”តិ វុត្តំ។ ក្សរុន្ទិយំ បន “អារាមិកំ ទេមាតិ កប្បិយវោហារេន ទេន្តិ, យេន កេនចិ វោហារេន ទិន្នោ ហោតុ, នេវ បព្ពាជេតព្ពោ”តិ វុត្តំ។ ទុគ្គត មនុស្សា សង្ឃំ និស្សាយ ជីវិស្សាមាតិ វិហារេ កប្បិយការកា ហោន្តិ, ឯតេបិ បព្ពាជេតុំ វដ្តតិ។ យស្ស មាតាបិតរោ ទាសា, មាតា ឯវ វា ទាសី, បិតា អទាសោ, តំ បព្ពាជេតុំ ន វដ្តតិ។ យស្ស បន មាតា អទាសី, បិតា ទាសោ, តំ បព្ពាជេតុំ វដ្តតិ។ ភិក្ខុស្ស ញាតកា វា ឧបដ្ឋាកា វា ទាសំ ទេន្តិ “ឥមំ បព្ពាជេថ, តុម្ហាកំ វេយ្យាវច្ចំ ករិស្សតី”តិ អត្តនោវាស្ស ទាសោ អត្ថិ, ភុជិស្សោ កតោវ បព្ពាជេតព្ពោ។ សាមិកា ទាសំ ទេន្តិ “ឥមំ បព្ពាជេថ, សចេ អភិរមិស្សតិ, អទាសោ វិព្ភមិស្សតិ ចេ, អម្ហាកំ ទាសោវ ភវិស្សតីតិ អយំ តាវកាលិកោ នាម, តំ បព្ពាជេតុំ ន វដ្តតី”តិ ក្សរុន្ទិយំ វុត្តំ។ និស្សាមិកទាសោ ហោតិ, សោបិ ភុជិស្សោ កតោវ បព្ពាជេតព្ពោ។ អជានន្តោ បព្ពាជេត្វា វា ឧបសម្បាទេត្វា វា បច្ឆា ជានាតិ, ភុជិស្សំ កាតុមេវ វដ្តតិ។

ឥមស្ស ច អត្ថស្ស បកាសនត្ថំ ឥទំ វត្ថុំ វទន្តិ – ឯកា កិរ កុលទាសី ឯកេន សទ្ធឹ អនុរាធបុរា បលាយិត្វា រោហណេ វសមានា បុត្តំ បដិលភិ, សោ បព្ពជិត្វា ឧបសម្បន្នកាលេ លជ្ជី កុក្កុច្ចកោ អហោសិ។ អថេកទិវសំ មាតរំ បុច្ឆិ – “កឹ ឧបាសិកេ តុម្ហាកំ ភាតា វា ភគិនី វា នត្ថិ, ន កញ្ចិ ញាតកំ បស្សាមី”តិ។ “តាត, អហំ អនុរាធបុរេ កុលទាសី, តវ បិតរា សទ្ធឹ បលាយិត្វា ឥធ វសាមី”តិ។ សីលវា ភិក្ខុ “អសុទ្ធា កិរ មេ បព្ពជ្ជា”តិ សំវេគំ លភិត្វា មាតរំ តស្ស កុលស្ស នាមគោត្តំ បុច្ឆិត្វា អនុរាធបុរំ អាគម្ម តស្ស កុលស្ស ឃរទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ “អតិច្ឆថ ភន្តេ”តិ វុត្តេបិ នាតិក្កមិ, តេ អាគន្ត្វា “កឹ ភន្តេ”តិ បុច្ឆឹសុ។ “តុម្ហាកំ ឥត្ថន្នាមា ទាសី បលាតា អត្ថី”តិ? អត្ថិ ភន្តេ។ អហំ តស្សា បុត្តោ, សចេ មំ តុម្ហេ អនុជានាថ, បព្ពជ្ជំ លភាមិ, តុម្ហេ មយ្ហំ សាមិកាតិ ។ តេ ហដ្ឋតុដ្ឋា ហុត្វា “សុទ្ធា ភន្តេ តុម្ហាកំ បព្ពជ្ជា”តិ តំ ភុជិស្សំ កត្វា មហាវិហារេ វសាបេសុំ ចតូហិ បច្ចយេហិ បដិជគ្គន្តា។ ថេរោ តំ កុលំ និស្សាយ វសមានោយេវ អរហត្តំ បាបុណីតិ។

ទាសវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

កម្មារភណ្ឌុវត្ថាទិកថា

៩៨-៩. កម្មារភណ្ឌូតិ តុលាធារមុណ្ឌកោ សុវណ្ណការបុត្តោ, បញ្ចសិខោ តរុណទារកោតិ វុត្តំ ហោតិ។ **សង្ឃំ អបលោកេតុំ ភណ្ឌុកម្មាយា**តិ សង្ឃំ ភណ្ឌុកម្មត្ថាយ អាបុច្ឆិតុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ តត្រាយំ អាបុច្ឆនវិធិ – សីមាបរិយាបន្នេ ភិក្ខូ សន្និបាតេត្វា បព្ពជ្ជាបេក្ខំ តត្ថ នេត្វា “សង្ឃំ ភន្តេ ឥមស្ស ទារកស្ស ភណ្ឌុកម្មំ អាបុច្ឆាមី”តិ តិក្ខត្តុំ វា ទ្វិក្ខត្តុំ វា សកឹ វា វត្តព្ពំ។ ឯត្ថ ច “ឥមស្ស ទារកស្ស ភណ្ឌុកម្មំ អាបុច្ឆាមី”តិបិ “ឥមស្ស សមណករណំ អាបុច្ឆាមី”តិបិ “ឥមស្ស បព្ពាជនំ អាបុច្ឆាមី”តិបិ “អយំ សមណោ ហោតុកាមោ”តិបិ “អយំ បព្ពជិតុកាមោ”តិបិ វត្តុំ វដ្តតិយេវ។

សចេ សភាគដ្ឋានំ ហោតិ, ទស វា វីសំ វា តឹសំ វា ភិក្ខូ វសន្តីតិ បរិច្ឆេទោ បញ្ញាយតិ, តេសំ ឋិតោកាសំ វា និសិន្នោកាសំ វា គន្ត្វាបិ បុរិមនយេនេវ អាបុច្ឆិតព្ពំ។ បព្ពជ្ជាបេក្ខំ វិនាវ ទហរភិក្ខូ វា សាមណេរេ វា បេសេត្វាបិ “ឯកោ ភន្តេ បព្ពជ្ជាបេក្ខោ អត្ថិ តស្ស ភណ្ឌុកម្មំ អាបុច្ឆាមា”តិអាទិនា នយេន អាបុច្ឆាបេតុំ វដ្តតិ។

សចេ កេចិ ភិក្ខូ សេនាសនំ វា គុម្ពាទីនិ វា បវិសិត្វា និទ្ទាយន្តិ វា សមណធម្មំ វា ករោន្តិ, អាបុច្ឆកា ច បរិយេសន្តាបិ អទិស្វា “សព្ពេ អាបុច្ឆិតា អម្ហេហី”តិ សញ្ញិនោ ហោន្តិ, បព្ពជ្ជា នាម លហុកំ កម្មំ, តស្មា បព្ពជិតោ សុបព្ពជិតោវ បព្ពាជេន្តស្សាបិ អនាបត្តិ។

សចេ បន មហាវិហារោ ហោតិ អនេកភិក្ខុសហស្សាវាសោ, សព្ពេ ភិក្ខូ សន្និបាតេតុម្បិ ទុក្ករំ, បគេវ បដិបាដិយា អាបុច្ឆិតុំ, ខណ្ឌសីមាយំ វា ឋត្វា នទីសមុទ្ទាទីនិ វា គន្ត្វា បព្ពាជេតព្ពោ។ យោ បន នវមុណ្ឌោ វា ហោតិ វិព្ភន្តកោ វា និគណ្ឋាទីសុ អញ្ញតរោ វា ទ្វង្គុលកេសោ វា ឩនទ្វង្គុលកេសោ វា, តស្ស កេសច្ឆេទនកិច្ចំ នត្ថិ, តស្មា ភណ្ឌុកម្មំ អនាបុច្ឆិត្វាបិ តាទិសំ បព្ពាជេតុំ វដ្តតិ។ ទ្វង្គុលាតិរិត្តកេសោ បន យោ ហោតិ អន្តមសោ ឯកសិខាមត្តធរោបិ, សោ ភណ្ឌុកម្មំ អាបុច្ឆិត្វាវ បព្ពាជេតព្ពោ។ **ឧបាលិវត្ថុ** មហាវិភង្គេ វុត្តនយមេវ។

១០០. អហិវាតករោគេនាតិ មារិព្យាធិនា; យត្រ ហិ សោ រោគោ ឧប្បជ្ជតិ, តំ កុលំ ទ្វិបទចតុប្បទំ សព្ពំ នស្សតិ, យោ ភិត្តឹ វា ឆទនំ វា ភិន្ទិត្វា បលាយតិ, តិរោគាមាទិគតោ វា ហោតិ, សោ មុច្ចតិ។ តថា ចេត្ថ បិតាបុត្តា មុច្ចឹសុ។ តេន វុត្តំ – “បិតាបុត្តកា សេសា ហោន្តី”តិ។

កាកុឌ្ឌេបកន្តិ យោ វាមហត្ថេន លេឌ្ឌុំ គហេត្វា និសិន្នោ សក្កោតិ អាគតាគតេ កាកេ ឧឌ្ឌាបេត្វា បុរតោ និក្ខិត្តំ ភត្តំ ភុញ្ជិតុំ, អយំ កាកុឌ្ឌេបកោ នាម, តំ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។

១០២. ឥត្ថរោតិ អប្បមត្តកោ; កតិបាហមេវ វាសោ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។

១០៣. ឱគណេនាតិ បរិហីនគណេន; អប្បមត្តកេន ភិក្ខុសង្ឃេនាតិ អត្ថោ។ **អព្យត្តេន យាវជីវ**ន្តិ ឯត្ថ សចាយំ វុឌ្ឍតរំ អាចរិយំ ន លភតិ, ឧបសម្បទាយ សដ្ឋិវស្សោ វា សត្តតិវស្សោ វា ហោតុ, នវកតរស្សាបិ ព្យត្តស្ស សន្តិកេ ឧក្កុដិកំ និសីទិត្វា អញ្ជលិំ បគ្គហេត្វា "អាចរិយោ មេ អាវុសោ ហោហិ, អាយស្មតោ និស្សាយ វច្ឆាមី"តិ ឯវំ តិក្ខត្តុំ វត្វា និស្សយោ គហេតព្ពោវ។ គាមប្បវេសនំ អាបុច្ឆន្តេនាបិ ឧក្កុដិកំ និសីទិត្វា អញ្ជលិំ បគ្គហេត្វា គាមប្បវេសនំ អាបុច្ឆាមិ អាចរិយា"តិ វត្តព្ពំ។ ឯស នយោ សព្វអាបុច្ឆនេសុ។ បញ្ចកឆក្កេសុ ចេត្ថ យត្តកំ សុតំ និស្សយមុត្តកស្ស ឥច្ឆិតព្ពំ, តំ ភិក្ខុនោវាទកវណ្ណនាយំ វុត្តំ។ តស្ស នត្ថិតាយ ច **អប្បស្សុតោ;** អត្ថិតាយ ច **ពាហុស្សុតោ**តិ វេទិតព្ពោ។ សេសំ វុត្តនយេនេវ។

កម្មារភណ្ឌុវត្ថាទិកថា និដ្ឋិតា។

រាហុលវត្ថុកថា

១០៥. យេន កបិលវត្ថុ តេន ចារិកំ បក្កាមីតិ ឯត្ថ អយំ អនុបុព្ពិកថា។ សុទ្ធោទនមហារាជា កិរ ពោធិសត្តស្ស អភិនិក្ខមនទិវសតោ បដ្ឋាយ "មម បុត្តោ ពុទ្ធោ ភវិស្សាមីតិ និក្ខន្តោ, ជាតោ នុ ខោ ពុទ្ធោ"តិ បវត្តិសវនត្ថំ ឱហិតសោតោវ វិហរតិ។ សោ ភគវតោ បធានចរិយញ្ច សម្ពោធិញ្ច ធម្មចក្កប្បវត្តនាទីនិ ច សុណន្តោ "ឥទានិ កិរ មេ បុត្តោ រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វិហរតី"តិ សុត្វា ឯកំ អមច្ចំ អាណាបេសិ – "អហំ តាត វុឌ្ឍោ មហល្លកោ, សាធុ មេ ជីវន្តស្សេវ បុត្តំ ទស្សេហី"តិ។ សោ "សាធូ"តិ បដិស្សុណិត្វា បុរិសសហស្សបរិវារោ រាជគហំ គន្ត្វា ភគវតោ បាទេ វន្ទិត្វា និសីទិ។ អថស្ស ភគវា ធម្មកថំ កថេសិ, សោ បសីទិត្វា បព្ពជ្ជញ្ចេវ ឧបសម្បទញ្ច យាចិ។ តតោ នំ ភគវា ឯហិភិក្ខុបសម្បទាយ ឧបសម្បាទេសិ , សោ សបរិសោ អរហត្តំ បត្វា តត្ថេវ ផលសមាបត្តិសុខំ អនុភវមានោ វិហាសិ។ រាជា តេនេវ ឧបាយេន អបរេបិ អដ្ឋ ទូតេ បហិណិ, តេបិ សព្ពេ សបរិសា តថេវ អរហត្តំ បត្វា តត្ថេវ វិហរឹសុ។ "ឥមិនា នាម ការណេន តេ នាគច្ឆន្តី"តិ រញ្ញោ កោចិ បវត្តិមត្តម្បិ អារោចេន្តោ នត្ថិ។

អថ រាជា ពោធិសត្តេន សទ្ធិំ ឯកទិវសំជាតំ កាឡុទាយិំ នាម អមច្ចំ បហិណិតុកាមោ បុរិមនយេនេវ យាចិ, សោ "សចេ អហំ បព្ពជិតុំ លភាមិ, ទស្សេស្សាមី"តិ អាហ។ តំ រាជា "បព្ពជិត្វាបិ មេ បុត្តំ ទស្សេហី"តិ បហិណិ; សោបិ បុរិសសហស្សបរិវារោ គន្ត្វា តថេវ សបរិវារោ អរហត្តំ បាបុណិ។ សោ ឯកទិវសំ សម្មតេសុ សព្ពសស្សេសុ វិស្សដ្ឋកម្មន្តេសុ ជនបទមនុស្សេសុ បុប្ផិតេសុ ថលជជលជបុប្ផេសុ បដិបជ្ជនក្ខមេ មគ្គេ ភគវន្តំ វន្ទិត្វា សដ្ឋិមត្តាហិ គាថាហិ គមនវណ្ណំ វណ្ណេសិ។ ភគវា "កិមេត"ន្តិ បុច្ឆិ។ "ភន្តេ តុម្ហាកំ បិតា សុទ្ធោទនមហារាជា មហល្លកោម្ហិ, ជីវន្តស្សេវ មេ បុត្តំ ទស្សេហី"តិ មំ បេសេសិ, សាធុ ភន្តេ ភគវា ញាតកានំ សង្គហំ ករោតុ, កាលោ ចារិកំ បក្កមិតុន្តិ។ តេន ហិ សង្ឃស្ស អារោចេហិ, "ភិក្ខូ គមិយវត្តំ បូរេស្សន្តី"តិ។ "សាធុ ភន្តេ"តិ ថេរោ តថា អកាសិ។ ភគវា អង្គមគធវាសីនំ កុលបុត្តានំ ទសហិ សហស្សេហិ កបិលវត្ថុវាសីនំ ទសហីតិ សព្ពេហេវ វីសតិសហស្សេហិ ខីណាសវេហិ បរិវុតោ រាជគហា និក្ខមិត្វា រាជគហតោ សដ្ឋិយោជនិកំ កបិលវត្ថុំ ទិវសេ ទិវសេ យោជនំ គច្ឆន្តោ ទ្វីហិ មាសេហិ បាបុណិស្សាមីតិ អតុរិតចារិកំ បក្កាមិ។ តេន វុត្តំ – "យេន កបិលវត្ថុ តេន ចារិកំ បក្កាមី"តិ។

ឯវំ បក្កន្តេ ច ភគវតិ ឧទាយិត្ថេរោ និក្ខន្តទិវសតោ បដ្ឋាយ សុទ្ធោទនមហារាជស្ស គេហេ ភត្តកិច្ចំ ករោតិ។ រាជា ថេរំ បរិវិសិត្វា បត្តំ គន្ធចុណ្ណេន ឧព្ពដ្ដេត្វា ឧត្តមភោជនស្ស បូរេត្វា "ភគវតោ ទេហី"តិ ថេរស្ស ហត្ថេ បបេតិ។ ថេរោបិ តថេវ ករោតិ។ ឥតិ ភគវា អន្តរាមគ្គេ រញ្ញោយេវ បិណ្ឌបាតំ បរិភុញ្ជិ។ ថេរោបិ ច ភត្តកិច្ចាវសានេ ទិវសេ ទិវសេ រញ្ញោ អារោចេតិ "អជ្ជ ភគវា ឯត្តកំ អាគតោ"តិ, ពុទ្ធគុណបដិសំយុត្តាយ ច កថាយ សាកិយានំ ភគវតិ សទ្ធំ ឧប្បាទេសិ។ តេនេវ នំ ភគវា "ឯតទគ្គំ, ភិក្ខវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខូនំ កុលប្បសាទកានំ យទិទំ កាឡុទាយី"តិ ឯតទគ្គេ ឋបេសិ។

សាកិយាបិ ខោ អនុប្បត្តេ ភគវតិ "អម្ហាកំ ញាតិសេដ្ឋំ បស្សិស្សាមា"តិ សន្និបតិត្វា ភគវតោ វសនដ្ឋានំ វីមំសមានា និគ្រោធសក្កស្ស អារាមោ រមណីយោតិ សល្លក្ខេត្វា តត្ថ សព្ពំ បដិជគ្គនវិធិំ ការេត្វា គន្ធបុប្ផាទិហត្ថា បច្ចុគ្គមនំ ករោន្តា សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតេ ទហរទហរេ នាគរិកទារកេ ច ទារិកាយោ ច បឋមំ

បហិណឹសុ, តតោ រាជកុមារេ ច រាជកុមារិកាយោ ច តេសំ អនន្តរា សាមំ គន្ធា គន្ធបុប្ផចុណ្ណាទីហិ បូជយមានា ភគវន្តំ គហេត្វា និគ្រោធារាមមេវ អគមំសុ។ តត្រ ភគវា វីសតិសហស្សខីណាសវបរិវុតោ បញ្ញត្តវរពុទ្ធាសនេ និសីទិ។ សាកិយា មានជាតិកា មានថទ្ធា, តេ “សិទ្ធត្ថកុមារោ អម្ហេហិ ទហរតរោវ អម្ហាកំ កនិដ្ឋោ, ភាគិនេយ្យោ, បុត្តោ, នត្តា”តិ ចិន្តេត្វា ទហរទហរេ រាជកុមារេ អាហំសុ – “តុម្ហេ វន្ទថ, មយំ តុម្ហាកំ បិដ្ឋិតោ និសីទិស្សាមា”តិ។

តេសុ ឯវំ និសិន្នេសុ ភគវា តេសំ អជ្ឈាសយំ ឱលោកេត្វា “ន មំ ញាតី វន្ទន្តិ, ហន្ទ នេ វន្ទាបយិស្សាមី”តិ អភិញ្ញាបាទកំ ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបជ្ជិត្វា វុដ្ឋាយ ឥទ្ធិយា អាកាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា តេសំ សីសេ បាទបំសុំ ឱកិរមានោ វិយ កណ្ឌម្ពមូលេ យមកបាដិហារិយសទិសំ បាដិហារិយមកាសិ។ រាជា តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា អាហ – “ភគវា តុម្ហាកំ មង្គលទិវសេ ព្រាហ្មណស្ស វន្ទនត្ថំ ឧបនីតានំ បាទេ វោ បរិវត្តិត្វា ព្រាហ្មណស្ស មត្ថកេ បតិដ្ឋិតេ ទិស្វាបិ អហំ តុម្ហេ វន្ទឹ, អយំ មេ បឋមវន្ទនា។ វប្បមង្គលទិវសេ ជម្ពុច្ឆាយាយ សិរិសយនេ និបន្នានំ វោ ជម្ពុច្ឆាយាយ អបរិវត្តនំ ទិស្វាបិ បាទេ វន្ទឹ, អយំ មេ ទុតិយវន្ទនា។ ឥទានិ ឥមំ អទិដ្ឋបុព្ពំ បាដិហារិយំ ទិស្វាបិ តុម្ហាកំ បាទេ វន្ទាមិ, អយំ មេ តតិយវន្ទនា”តិ។

សុទ្ធោទនមហារាជេន បន វន្ទិតេ ភគវតិ អវន្ទិត្វា ឋិតោ នាម ឯកសាកិយោបិ នាហោសិ, សព្ពេយេវ វន្ទឹសុ។ ឥតិ ភគវា ញាតយោ វន្ទាបេត្វា អាកាសតោ ឱរុយ្ហ បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសិន្នេ ភគវតិ សិខាប្បត្តោ ញាតិសមាគមោ អហោសិ, សព្ពេ ឯកគ្គា សន្និបតឹសុ។ តតោ មហាមេឃោ បោក្ខរវស្សំ វស្សិ, តម្ពវណ្ណមុទកំ ហេដ្ឋា វិរវន្តំ គច្ឆតិ។ តស្សថិ សរីរេ ឯកពិន្ទុមត្តម្បិ ន បតតិ, តំ ទិស្វា សព្ពេ អច្ឆរិយព្ភុតជាតា អហេសុំ។ ភគវា “ន ឥទានេវ មយ្ហំ ញាតិសមាគមេ បោក្ខរវស្សំ វស្សតិ, អតីតេបិ វស្សី”តិ ឥមិស្សា អដ្ឋុប្បត្តិយា វេស្សន្តរជាតកំ កថេសិ។ ធម្មទេសនំ សុត្វា សព្ពេ ឧដ្ឋាយ វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កមឹសុ។ ឯកោបិ រាជា វា រាជមហាមត្តោ វា “ស្វេ អម្ហាកំ ភិក្ខំ គណ្ហថា”តិ វត្វា គតោ នាម នត្ថិ។

ភគវា ទុតិយទិវសេ វីសតិភិក្ខុសហស្សបរិវារោ កបិលវត្ថុំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ, ន កោចិ បច្ចុគ្គន្ត្វា និមន្តេសិ វា បត្តំ វា អគ្គហេសិ។ ភគវា ឥន្ទខីលេ ឋិតោ អាវជ្ជេសិ – “កថំ នុ ខោ បុព្ពេ ពុទ្ធា កុលនគរេ បិណ្ឌាយ ចរិំសុ, កិំ ឧប្បដិបាដិយា ឥស្សរជនានំ ឃរានិ អគមំសុ, ឧទាហុ សបទានចារិកំ ចរិំសូ”តិ។ តតោ ឯកពុទ្ធស្សាបិ ឧប្បដិបាដិយា គមនំ អទិស្វា “មយាបិ ឥទានិ អយមេវ វំសោ អយំ បវេណី បគ្គហេតព្ពា, អាយតិញ្ច មេ សាវកាបិ មមេវ អនុសិក្ខន្តា បិណ្ឌចារិយវត្តំ បូរេស្សន្តី”តិ កោដិយំ និវិដ្ឋគេហតោ បដ្ឋាយ សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរតិ។ “អយ្យោ កិរ សិទ្ធត្ថកុមារោ បិណ្ឌាយ ចរតី”តិ ចតុភូមកាទីសុ បាសាទេសុ សីហបញ្ជរំ វិវរិត្វា មហាជនោ ទស្សនព្យាវដោ អហោសិ។ រាហុលមាតាបិ ទេវី “អយ្យបុត្តោ កិរ ឥមស្មិំយេវ នគរេ មហតា រាជានុភាវេន សុវណ្ណសិវិកាទីហិ វិចរិត្វា ឥទានិ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយវត្ថវសនោ កបាលហត្ថោ បិណ្ឌាយ ចរតិ, “សោភតិ នុ ខោ នោ វា”តិ សីហបញ្ជរំ វិវរិត្វា ឱលោកយមានា ភគវន្តំ នានាវិរាគសមុជ្ជលាយ សរីរប្បភាយ នគរវីថិយោ ឱភាសេត្វា ពុទ្ធសិរិយា វិរោចមានំ ទិស្វា ឧណ្ហីសតោ បដ្ឋាយ យាវ បាទតលា នរសីហគាថាហិ នាម អដ្ឋហិ គាថាហិ អភិត្ថវិត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា “តុម្ហាកំ បុត្តោ បិណ្ឌាយ ចរតី”តិ រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា សំវិគ្គហទយោ ហត្ថេន សាដកំ សណ្ឋាបយមានោ តុរិតតុរិតំ និក្ខមិត្វា វេគេន គន្ត្វា ភគវតោ បុរតោ ឋត្វា អាហ – “កិំ ភន្តេ អម្ហេ លជ្ជាបេថ, កិមត្ថំ បិណ្ឌាយ ចរថ, កិំ ឯត្តកានំ ភិក្ខូនំ ន សក្កា ភត្តំ លទ្ធុន្តិ ឯវំសញ្ញិនោ អហុវត្ថា”តិ។ “វំសចារិត្តមេតំ មហារាជ អម្ហាកន្តិ”។ “ននុ ភន្តេ អម្ហាកំ មហាសម្មតខត្តិយវំសោ នាម វំសោ, តត្ថ ច ឯកខត្តិយោបិ ភិក្ខាចារោ នាម នត្ថីតិ”។ អយំ មហារាជ វំសោ នាម តវ វំសោ, អម្ហាកំ បន ពុទ្ធវំសោ វំសោ នាម, សព្ពពុទ្ធា ច បិណ្ឌចារិកា អហេសុន្តិ អន្តរវីថិយំ ឋិតោវ –

“ឧត្តិដ្ឋេ នប្បមជ្ជេយ្យ, ធម្មំ សុចរិតំ ចរេ;
ធម្មចារី សុខំ សេតិ, អស្មិំ លោកេ បរម្ហិ ចា”តិ។

ឥមំ គាថមាហ។ គាថាបរិយោសានេ រាជា សោតាបត្តិផលំ សច្ឆាកាសិ។

“ធម្មំ ចរេ សុចរិតំ, ន នំ ទុច្ចរិតំ ចរេ;
ធម្មចារី សុខំ សេតិ, អស្មិំ លោកេ បរម្ហិ ចា”តិ។

ឥមំ បន គាថំ សុត្វា សកទាគាមិផលេ បតិដ្ឋាសិ, ធម្មបាលជាតកំ សុត្វា អនាគាមិផលេ បតិដ្ឋាសិ, មរណសមយេ សេតច្ឆត្តស្ស ហេដ្ឋា សិរិសយនេ និបន្នោយេវ អរហត្តំ បាបុណិ។ អរញ្ញវាសេន បធានានុយោគកិច្ចំ រញ្ញោ នាហោសិ។

សោតាបត្តិផលញ្ច សច្ឆិកត្វា ឯវ បន ភគវតោ បត្តំ គហេត្វា សបរិសំ ភគវន្តំ មហាបាសាទំ អារោបេត្វា បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន បរិវិសិ។ ភត្តកិច្ចាវសានេ សព្ពំ ឥត្ថាគារំ អាគន្ត្វា ភគវន្តំ វន្ទិ ឋបេត្វា រាហុលមាតរំ។ សា បន “គច្ឆ អយ្យបុត្តំ វន្ទាហី”តិ បរិជនេន វុច្ចមានាបិ “សចេ មយ្ហំ គុណោ អត្ថិ, សយមេវ អយ្យបុត្តោ អាគមិស្សតិ , អាគតំ នំ វន្ទិស្សាមី”តិ វត្វា ន អគមាសិ។ អថ ភគវា រាជានំ បត្តំ គាហាបេត្វា ទ្វីហិ អគ្គសាវកេហិ សទ្ធិំ រាជធីតាយ សិរិគព្ភំ គន្ត្វា “រាជធីតា យថារុចិយា វន្ទមានា ន កិញ្ចិ វត្តព្ពា”តិ វត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ សា វេគេន អាគន្ត្វា គោប្ផកេសុ គហេត្វា បាទបិដ្ឋិយំ សីសំ បរិវត្តេត្វា បរិវត្តេត្វា យថាជ្ឈាសយំ វន្ទិ។

រាជា រាជធីតាយ ភគវតិ សិនេហពហុមានាទិគុណសម្បត្តិំ កថេសិ។ ភគវា “អនច្ឆរិយំ មហារាជ យំ ឥទានិ បរិបក្កេ ញាណេ តយា រក្ខិយមានា រាជធីតា អត្តានំ រក្ខិ, សា បុព្ពេ អនារក្ខា បព្ពតបាទេ វិចរមានា អបរិបក្កេ ញាណេ អត្តានំ រក្ខី”តិ វត្វា ចន្ទកិន្នរីជាតកំ កថេសិ។

តំទិវសមេវ ច នន្ទរាជកុមារស្ស កេសវិស្សជ្ជនំ បដ្ដពន្ធោ ឃរមង្គលំ អាវាហមង្គលំ ឆត្តមង្គលន្តិ បញ្ច មហាមង្គលានិ ហោន្តិ។ ភគវា នន្ទំ បត្តំ គាហាបេត្វា មង្គលំ វត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ ជនបទកល្យាណី កុមារំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា “តុវដំ ខោ អយ្យបុត្ត អាគច្ឆេយ្យាសី”តិ វត្វា គីវំ បសារេត្វា ឱលោកេសិ។ សោបិ ភគវន្តំ “បត្តំ គណ្ហថា”តិ វត្តុំ អវិសហមានោ វិហារំយេវ អគមាសិ។ តំ អនិច្ឆមានំយេវ ភគវា បព្ពាជេសិ។ ឥតិ ភគវា កបិលបុរំ អាគន្ត្វា ទុតិយទិវសេ នន្ទំ បព្ពាជេសិ។

សត្តមេ ទិវសេ រាហុលមាតា កុមារំ អលង្ករិត្វា ភគវតោ សន្តិកំ បេសេសិ – “បស្ស តាត ឯតំ វីសតិសហស្សសមណបរិវុតំ សុវណ្ណវណ្ណំ ព្រហ្មរូបវណ្ណំ សមណំ, អយំ តេ បិតា, ឯតស្ស មហន្តា និធយោ អហេសុំ,ត្យស្ស និក្ខមនតោ បដ្ឋាយ ន បស្សាម, គច្ឆ នំ ទាយជ្ជំ យាច, អហំ តាត កុមារោ ឆត្តំ ឧស្សាបេត្វា ចក្កវត្តី ភវិស្សាមិ, ធនេន មេ អត្ថោ, ធនំ មេ ទេហិ, សាមិកោ ហិ បុត្តោ បិតុសន្តកស្សា”តិ។ រាហុលកុមារោ ភគវតោ សន្តិកំ គន្ត្វាវ បិតុសិនេហំ បដិលភិត្វា ហដ្ឋចិត្តោ “សុខា តេ សមណ ឆាយា”តិ វត្វា អញ្ញម្បិ ពហុំ អត្តនោ អនុរូបំ វទន្តោ អដ្ឋាសិ។ ភគវា កតភត្តកិច្ចោ អនុមោទនំ កត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ កុមារោបិ “ទាយជ្ជំ មេ សមណ ទេហិ, ទាយជ្ជំ មេ សមណ ទេហី”តិ ភគវន្តំ អនុពន្ធិ។ តេន វុត្តំ – “អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន កបិលវត្ថុ…បេ…. ទាយជ្ជំ មេ សមណ ទេហី”តិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អាមន្តេសីតិ ភគវា កុមារំ ន និវត្តាបេសិ, បរិជនោបិ ភគវតា សទ្ធិំ គច្ឆន្តំ និវត្តេតុំ ន វិសហតិ។ អថ អារាមំ គន្ត្វា “យំ អយំ បិតុសន្តកំ ធនំ ឥច្ឆតិ, តំ វដ្ដានុគតំ សវិឃាតកំ, ហន្ទស្ស ពោធិមណ្ឌេ បដិលទ្ធំ សត្តវិធំ អរិយធនំ ទេមិ, លោកុត្តរទាយជ្ជស្ស នំ សាមិកំ ករោមី”តិ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អាមន្តេសិ។ អាមន្តេត្វា ច បនាហ – “តេន ហិ ត្វំ សារិបុត្ត រាហុលកុមារំ បព្ពាជេហី”តិ។ យស្មា អយំ ទាយជ្ជំ យាចតិ, តស្មា នំ លោកុត្តរទាយជ្ជបដិលាភាយ បព្ពាជេហីតិ អត្ថោ។

ឥទានិ យា សា ភគវតា ពារាណសិយំ តីហិ សរណគមនេហិ បព្ពជ្ជា ច ឧបសម្បទា ច អនុញ្ញាតា, តតោ យស្មា ឧបសម្បទំ បដិក្ខិបិត្វា គរុភាវេ ឋបេត្វា ញត្តិចតុត្ថេន កម្មេន ឧបសម្បទា អនុញ្ញាតា, បព្ពជ្ជា បន នេវ បដិក្ខិត្តា, ន បុន អនុញ្ញាតា, តស្មា អនាគតេ ភិក្ខូនំ វិមតិ ឧប្បជ្ជិស្សតិ – “អយំ បព្ពជ្ជា នាម បុព្ពេ ឧបសម្បទាសទិសា, កឹ នុ ខោ ឥទានិបិ ឧបសម្បទា វិយ កម្មវាចាយ ឯវ កត្តព្ពា, ឧទាហុ សរណគមនេហី”តិ។ ឥមញ្ច បនត្ថំ វិទិត្វា ភគវា បុន តីហិ សរណគមនេហិ សាមណេរបព្ពជ្ជំ អនុជានិតុកាមោ, តស្មា ធម្មសេនាបតិ តំ ភគវតោ អជ្ឈាសយំ វិទិត្វា ភគវន្តំ បុន បព្ពជ្ជំ អនុជានាបេតុកាមោ អាហ – “**កថាហំ ភន្តេ រាហុលកុមារំ បព្ពាជេមី**”តិ។

អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ រាហុលកុមារំ បព្ពាជេសីតិ កុមារស្ស មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ កេសេ ឆិន្ទិត្វា កាសាយានិ ទត្វា សរណានិ អទាសិ។ មហាកស្សបត្ថេរោ ឱវាទាចរិយោ អហោសិ។ យស្មា បន ឧបជ្ឈាយមូលកា បព្ពជ្ជា ច ឧបសម្បទា ច, ឧបជ្ឈាយោវ តត្ថ ឥស្សរោ, ន អាចរិយោ, តស្មា វុត្តំ – “អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ រាហុលកុមារំ បព្ពាជេសី”តិ។

ឯវំ “កុមារោ បព្ពជិតោ”តិ សុត្វា ឧប្បន្នសំវេគេន ហទយេន **អថ ខោ សុទ្ធោទនោ សក្កោ**តិ សព្ពំ វត្តព្ពំ។ តត្ថ យស្មា ឧញ្ញាចរិយាយ ជីវតោ បព្ពជិតស្ស អវិសេសេន “វរំ យាចាមី”តិ វុត្តេ “យាចស្សូ”តិ វចនំ អប្បតិរូបំ, ន ច ពុទ្ធានំ អាចិណ្ណំ, តស្មា “អតិក្កន្តវរា ខោ គោតម តថាគតា”តិ វុត្តំ។ **យញ្ច ភន្តេ កប្បតិ យញ្ច អនវជ្ជន្តិ** យំ តុម្ហាកញ្ចេវ ទាតុំ កប្បតិ, អនវជ្ជញ្ច ហោតិ, មម ច សម្បដិច្ឆនបច្ចយា វិញ្ញូហិ ន គរហិតព្ពំ , តំ យាចាមីតិ

អត្ថោ។ **តថា នន្ទេ អធិមត្តំ រាហុលេ**តិ យថេវ កិរ ពោធិសត្តំ ឯវំ នន្ទម្បិ រាហុលម្បិ មង្គលទិវសេ នេមិត្តកា “ចក្កវត្តី ភវិស្សតី”តិ ព្យាករិំសុ។ អថ រាជា “បុត្តស្ស ចក្កវត្តិសិរិំ បស្សិស្សាមី”តិ ឧស្សាហជាតោ ភគវតោ បព្ពជ្ជាយ មហន្តំ ឥច្ឆាវិឃាតំ បាបុណិ។ តតោ “នន្ទស្ស ចក្កវត្តិសិរិំ បស្សិស្សាមី”តិ ឧស្សាហំ ជនេសិ, តម្បិ ភគវា បព្ពាជេសិ។ ឥតិ តម្បិ ទុក្ខំ អធិវាសេត្វា “ឥទានិ រាហុលស្ស ចក្កវត្តិសិរិំ បស្សិស្សាមី”តិ ឧស្សាហំ ជនេសិ, តម្បិ ភគវា បព្ពាជេសិ។ តេនស្ស “ឥទានិ កុលវំសោបិ បច្ឆិន្នោ, កុតោ ចក្កវត្តិសិរី”តិ អធិកតរំ ទុក្ខំ ឧប្បជ្ជិ។ តេន វុត្តំ – “តថា នន្ទេ អធិមត្តំ រាហុលេ”តិ។ វណ្ណោ បន ឥតោ បច្ឆា អនាគាមិផលប្បត្តិ វេទិតព្ពា។

សាធុ ភន្តេ អយ្យាតិ ឥទំ កស្មា អាហ? សោ កិរ ចិន្តេសិ – “យត្រ ហិ នាម អហម្បិ ពុទ្ធមាមកោ ធម្មមាមកោ សង្ឃមាមកោ សមានោ អត្តនោ បិយតរបុត្តេ បព្ពាជិយមានេ ញាតិវិយោគទុក្ខំ អធិវាសេតុំ ន សក្កោមិ, អញ្ញេ ជនា បុត្តនត្តកេសុ បព្ពាជិតេសុ កថំ អធិវាសេស្សន្តិ, តស្មា អញ្ញេសម្បិ តាវ ឯវរូបំ ទុក្ខំ មា អហោសី”តិ អាហ។ ភគវា “សាសនេ និយ្យានិកការណំ រាជា វទតី”តិ ធម្មកថំ កត្វា **“ន ភិក្ខវេ អននុញ្ញាតោ មាតាបិតូហិ បុត្តោ បព្ពាជេតព្ពោ**”តិ សិក្ខាបទំ បញ្ញបេសិ។

តត្ថ **មាតាបិតូហី**តិ ជននិជនកេ សន្ធាយ វុត្តំ។ សចេ ទ្វេ អត្ថិ, ទ្វេបិ អាបុច្ឆិតព្ពា។ សចេ បិតា មតោ មាតា វា, យោ ជីវតិ សោ អាបុច្ឆិតព្ពោ។ បព្ពជិតាបិ អាបុច្ឆិតព្ពាវ។ អាបុច្ឆន្តេន សយំ វា គន្ត្វា អាបុច្ឆិតព្ពំ, អញ្ញោ វា បេសេតព្ពោ, សោ ឯវ វា បេសេតព្ពោ “គច្ឆ មាតាបិតរោ អាបុច្ឆិត្វា ឯហី”តិ។ សចេ “អនុញ្ញាតោម្ហី”តិ វទតិ, សទ្ទហន្តេន បព្ពាជេតព្ពោ។ បិតា សយំ បព្ពជិតោ បុត្តម្បិ បព្ពាជេតុកាមោ ហោតិ, មាតរំ អាបុច្ឆិត្វាវ បព្ពាជេតុ។ មាតា វា ធីតរំ បព្ពាជេតុកាមា, បិតរំ អាបុច្ឆិត្វាវ បព្ពាជេតុ។ បិតា បុត្តទារេន អនត្ថិកោ បលាយិ, មាតា “ឥមំ បព្ពាជេថា”តិ បុត្តំ ភិក្ខូនំ ទេតិ, “បិតាស្ស កុហិ”ន្តិ វុត្តេ “ចិត្តកេឡិយំ កីឡិតុំ បលាតោ”តិ វទតិ, តំ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ មាតា កេនចិ បុរិសេន សទ្ធឹ បលាតា ហោតិ, បិតា បន “បព្ពាជេថា”តិ ទេតិ, ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ បិតា វិប្បវុត្ថោ ហោតិ, មាតា បុត្តំ “បព្ពាជេថា”តិ អនុជានាតិ, “បិតា តស្ស កុហិ”ន្តិ វុត្តេ “កឹ តុម្ហាកំ បិតរា, អហំ ជានិស្សាមី”តិ វទតិ, បព្ពាជេតុំ វដ្ដតីតិ កុរុន្ទិយំ វុត្តំ។

មាតាបិតរោ មតា, ទារកោ ចូឡមាតាទីនំ សន្តិកេ សំវទ្ធោ, តស្មឹ បព្ពាជិយមានេ ញាតកា កលហំ វា ករោន្តិ, ខិយ្យន្តិ វា, តស្មា វិវាទុបច្ឆេទនត្ថំ អាបុច្ឆិត្វាវ បព្ពាជេតព្ពោ។ អនាបុច្ឆា បព្ពាជេន្តស្ស បន អាបត្តិ នត្ថិ។ ទហរកាលេ គហេត្វា បោសនកា មាតាបិតរោ នាម ហោន្តិ, តេសុបិ ឯសេវ នយោ។ បុត្តោ អត្តានំ និស្សាយ ជីវតិ, ន មាតាបិតរោ។ សចេបិ រាជា ហោតិ, អាបុច្ឆិត្វាវ បព្ពាជេតព្ពោ។ មាតាបិតូហិ អនុញ្ញាតោ បព្ពជិត្វា បុន វិព្ភមតិ, សចេបិ សតក្ខត្តុំ បព្ពជិត្វា វិព្ភមតិ, អាគតាគតកាលេ បុនប្បុនំ អាបុច្ឆិត្វាវ បព្ពាជេតព្ពោ។ សចេ ឯវំ វទន្តិ – “អយំ វិព្ភមិត្វា គេហំ អាគតោ អម្ហាកំ កម្មំ ន ករោតិ, បព្ពជិត្វា តុម្ហាកំ វត្តំ ន បូរេតិ, នត្ថិ ឥមស្សាបុច្ឆនកិច្ចំ, អាគតាគតំ បព្ពាជេយ្យាថា”តិ ឯវំ និស្សដ្ឋំ បុន អនាបុច្ឆាបិ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។

យោបិ ទហរកាលេយេវ “អយំ តុម្ហាកំ ទិន្នោ, យទា ឥច្ឆថ, តទា បព្ពាជេយ្យាថា”តិ ឯវំ ទិន្នោ ហោតិ, សោបិ អាគតាគតោ បុន អនាបុច្ឆាវ បព្ពាជេតព្ពោ។ យំ បន ទហរកាលេយេវ “ឥមំ ភន្តេ បព្ពាជេយ្យាថា”តិ អនុជានិត្វា បច្ឆា វុឌ្ឍិប្បត្តកាលេ នានុជានន្តិ, អយំ ន អនាបុច្ឆា បព្ពាជេតព្ពោ។ ឯកោ មាតាបិតូហិ សទ្ធឹ ភណ្ឌិត្វា “បព្ពាជេថ ម”ន្តិ អាគច្ឆតិ, “អាបុច្ឆិត្វា ឯហី”តិ ច វុត្តោ “នាហំ គច្ឆាមិ, សចេ មំ ន បព្ពាជេថ, វិហារំ វា ឈាបេមិ, សត្ថេន វា តុម្ហេ បហរាមិ, តុម្ហាកំ ញាតកឧបដ្ឋាកានំ វា អារាមច្ឆេទនាទីហិ អនត្ថំ ឧប្បាទេមិ, រុក្ខា វា បតិត្វា មរាមិ, ចោរមជ្ឈំ វា បវិសាមិ, ទេសន្តរំ វា គច្ឆាមី”តិ វទតិ, តំ ជីវិតស្សេវ រក្ខណត្ថាយ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បនស្ស មាតាបិតរោ អាគន្ត្វា “កស្មា អម្ហាកំ បុត្តំ បព្ពាជយិត្ថា”តិ វទន្តិ, តេសំ តមត្ថំ អារោចេត្វា “រក្ខណត្ថាយ នំ បព្ពាជយិម្ហ, បញ្ញាយថ តុម្ហេ បុត្តេនា”តិ វត្តព្ពា។ “រុក្ខា បតិស្សាមី”តិ អារុហិត្វា បន ហត្ថបាទេ មុញ្ចន្តំ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិយេវ។

ឯកោបិ វិទេសំ គន្ត្វា បព្ពជ្ជំ យាចតិ, អាបុច្ឆិត្វា ចេ គតោ, បព្ពាជេតព្ពោ។ នោ ចេ ទហរភិក្ខុំ បេសេត្វា អាបុច្ឆាបេត្វា បព្ពាជេតព្ពោ, អតិទូរញ្ចេ ហោតិ; បព្ពាជេត្វាបិ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ បេសេត្វា ទស្សេតុំ វដ្ដតិ។ កុរុន្ទិយំ បន វុត្តំ – “សចេ ទូរំ ហោតិ មគ្គោ ច មហាកន្តារោ, ‘គន្ត្វា អាបុច្ឆិស្សាមា’តិ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតី”តិ។ សចេ បន មាតាបិតូនំ ពហូ បុត្តា ហោន្តិ, ឯវញ្ច វទន្តិ – “ភន្តេ ឯតេសំ ទារកានំ យំ ឥច្ឆថ, តំ បព្ពាជេយ្យាថា”តិ។ ទារកេ វីមំសិត្វា យំ ឥច្ឆតិ, សោ បព្ពាជេតព្ពោ។ សចេបិ សកលេន កុលេន វា គាមេន វា អនុញ្ញាតំ ហោតិ “ភន្តេ ឥមស្មឹ កុលេ វា គាមេ វា យំ ឥច្ឆថ, តំ បព្ពាជេយ្យាថា”តិ។ យំ ឥច្ឆតិ, សោ បព្ពាជេតព្ពោតិ។

យាវតកេ វា បន ឧស្សហតីតិ យត្តកេ សក្កោតិ។

រាហុលវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

សិក្ខាបទទណ្ឌកម្មវត្ថុកថា

១០៦. ទសសុ សិក្ខាបទេសុ បុរិមានំ បញ្ចន្នំ អតិក្កមោ នាសនវត្ថុ , បច្ឆិមានំ អតិក្កមោ ទណ្ឌកម្មវត្ថុ។

១០៧. **អប្បតិស្សា**តិ ភិក្ខូ ជេដ្ឋកដ្ឋានេ ឥស្សរិយដ្ឋានេ ន ឋបេន្តិ។ **អសភាគវុត្តិកា**តិ សមានជីវិកា ន ភវន្តិ, វិសភាគជីវិកាតិ អត្ថោ។ **អលាភាយ បរិសក្កតី**តិ យថា លាភំ ន លភន្តិ; ឯវំ បរក្កមតិ។ **អនត្ថាយា**តិ ឧបទ្ទវាយ។ **អវាសាយា**តិ “កិន្តិ ឥមស្មឹ អាវាសេ ន វសេយ្យុ”ន្តិ បរក្កមតិ។ **អក្កោសតិ បរិភាសតី**តិ អក្កោសតិ ចេវ ភយទស្សនេន ច តជ្ជេតិ។ **ភេទេតី**តិ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរិត្វា ភេទេតិ។ **អាវរណំ កាតុ**ន្តិ “មា ឥធ បវិសា”តិ និវារណំ កាតុំ។ **យត្ថ វា វសតិ យត្ថ វា បដិក្កមតី**តិ យត្ថ វសតិ វា បវិសតិ វា; ឧភយេនាបិ អត្តនោ បរិវេណញ្ច វស្សគ្គេន បត្តសេនាសនញ្ច វុត្តំ។

មុខទ្វារិកំ អាហារំ អាវរណំ ករោន្តីតិ “អជ្ជ មា ខាទ, មា ភុញ្ជា”តិ ឯវំ និវារេន្តិ។ **ន ភិក្ខវេ មុខទ្វារិកោ អាហារោ អាវរណំ កាតព្ពោ**តិ ឯត្ថ “មា ខាទ, មា ភុញ្ជា”តិ វទតោបិ “អាហារំ និវារេស្សាមី”តិ បត្តចីវរំ អន្តោ និក្ខិបតោបិ សព្ពបយោគេសុ ទុក្កដំ។ អនាចារស្ស បន ទុព្ពចសាមណេរស្ស ទណ្ឌកម្មំ កត្វា យាគុំ វា ភត្តំ វា បត្តចីវរំ វា ទស្សេត្វា “ឯត្តកេ នាម ទណ្ឌកម្មេ អាហដេ ឥទំ លច្ឆសី”តិ វត្តុំ វដ្ដតិ។ ភគវតា ហិ អាវរណមេវ ទណ្ឌកម្មំ វុត្តំ។ ធម្មសង្គាហកត្ថេរេហិ បន អបរាធានុរូបំ ឧទកទារុវាលិកាទីនំ អាហរាបនម្បិ កាតព្ពន្តិ វុត្តំ, តស្មា តម្បិ កាតព្ពំ។ តញ្ច ខោ “ឱរមិស្សតិ វិរមិស្សតី”តិ អនុកម្បាយ, ន “នស្សិស្សតិ វិព្ភមិស្សតី”តិអាទិនយប្បវត្តេន បាបជ្ឈាសយេន “ទណ្ឌកម្មំ ករោមី”តិ ច ឧណ្ហបាសាណេ វា និបជ្ជាបេតុំ បាសាណិដ្ឋកាទីនិ វា សីសេ និក្ខិបាបេតុំ ឧទកំ វា បវេសេតុំ ន វដ្ដតិ។

សិក្ខាបទទណ្ឌកម្មវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

អនាបុច្ឆាវរណវត្ថុអាទិកថា

១០៨. **ន ភិក្ខវេ ឧបជ្ឈាយំ អនាបុច្ឆា**តិ ឯត្ថ “តុម្ហាកំ សាមណេរស្ស អយំ នាម អបរាធោ, ទណ្ឌកម្មមស្ស ករោថា”តិ តិក្ខត្តុំ វុត្តេ, សចេ ឧបជ្ឈាយោ ទណ្ឌកម្មំ ន ករោតិ, សយំ កាតុំ វដ្ដតិ។ សចេបិ អាទិតោវ ឧបជ្ឈាយោ វទតិ “មយ្ហំ សាមណេរានំ ទោសេ សតិ តុម្ហេ ទណ្ឌកម្មំ ករោថា”តិ កាតុំ វដ្ដតិយេវ។ យថា ច សាមណេរានំ ឯវំ សទ្ធិវិហារិកន្តេវាសិកានម្បិ ទណ្ឌកម្មំ កាតុំ វដ្ដតិ។

អបលាឡេន្តីតិ “តុម្ហាកំ បត្តំ ទស្សាម, ចីវរំ ទស្សាមា”តិ អត្តនោ ឧបដ្ឋានករណត្ថំ សង្គណ្ហន្តិ។ **ន ភិក្ខវេ អញ្ញស្ស បរិសា អបលាឡេតព្ពា**តិ ឯត្ថ សាមណេរា វា ហោន្តុ ឧបសម្បន្នា វា, អន្តមសោ ទុស្សីលភិក្ខុស្សាបិ បរស្ស បរិសភូតេ ភិន្ទិត្វា គណ្ហិតុំ ន វដ្ដតិ, អាទីនវំ បន វត្តុំ វដ្ដតិ “តយា ន្ហាយិតុំ អាគតេន គូថមក្ខនំ វិយ កតំ ទុស្សីលំ និស្សាយ វិហរន្តេនា”តិ។ សចេ សោ សយមេវ ជានិត្វា ឧបជ្ឈំ វា និស្សយំ វា យាចតិ, ទាតុំ វដ្ដតិ។

អនុជានាមិ ភិក្ខវេ ទសហង្គេហិ សមន្នាគតំ សាមណេរំ នាសេតុន្តិ ឯត្ថ កណ្ដកសិក្ខាបទវណ្ណនាយំ វុត្តាសុ តីសុ នាសនាសុ លិង្គនាសនាវ អធិប្បេតា, តស្មា យោ បាណាតិបាតាទីសុ ឯកម្បិ កម្មំ ករោតិ, សោ លិង្គនាសនាយ នាសេតព្ពោ។ យថា ច ភិក្ខូនំ បាណាតិបាតាទីសុ នានាអាបត្តិយោ ហោន្តិ, ន តថា សាមណេរានំ។ សាមណេរោ ហិ កុន្ថកិបិល្លិកម្បិ មារេត្វា មង្គុរណ្ឌកម្បិ ភិន្ទិត្វា នាសេតព្ពតំយេវ បាបុណាតិ, តាវទេវស្ស សរណគមនានិ ច ឧបជ្ឈាយគ្គហណញ្ច សេនាសនគ្គាហោ ច បដិប្បស្សម្ភតិ, សង្ឃលាភំ ន លភតិ, លិង្គមត្តមេវ ឯកំ អវសិដ្ឋំ ហោតិ។ សោ សចេ អាកិណ្ណទោសោវ ហោតិ, អាយតឹ សំវរេ ន តិដ្ឋតិ, និក្កឌ្ឍិតព្ពោ។ អថ សហសា វិរជ្ឈិត្វា “ទុដ្ឋុ មយា កត”ន្តិ បុន សំវរេ ឋាតុកាមោ ហោតិ, លិង្គនាសនកិច្ចំ នត្ថិ។ យថានិវត្ថបារុតស្សេវ សរណានិ ទាតព្ពានិ, ឧបជ្ឈាយោ ទាតព្ពោ, សិក្ខាបទានិ បន សរណគមនេនេវ ឥជ្ឈន្តិ។ សាមណេរានញ្ហិ សរណគមនំ ភិក្ខូនំ ឧបសម្បទកម្មវាចាសទិសំ, តស្មា ភិក្ខូនំ វិយ ចតុបារិសុទ្ធិសីលំ, ឥមិនាបិ ទសសីលានិ សមាទិន្នានេវ ហោន្តិ, ឯវំ សន្តេបិ ទឡ្ហីករណត្ថំ អាយតឹ សំវរេ បតិដ្ឋាបនត្ថំ បុន ទាតព្ពានិ។ សចេ បុរិមិកាយ បុន សរណានិ គហិតានិ, បច្ឆិមិកាយ វស្សាវាសិកំ លច្ឆតិ។ សចេ បច្ឆិមិកាយ គហិតានិ, សង្ឃេន អបលោកេត្វា លាភោ ទាតព្ពោ។

អទិន្នាទានេ តិណសលាកមត្តេនាបិ វត្ថុនា, អព្រហ្មចរិយេ តីសុ មគ្គេសុ យត្ថ កត្ថចិ វិប្បដិបត្តិយា, មុសាវាទេ ហស្សាធិប្បាយតាយបិ មុសា ភណិតេ អស្សមណោ ហោតិ, នាសេតព្ពតំ អាបជ្ជតិ។ មជ្ជបានេ បន ភិក្ខុនោ អជានិត្វាបិ ពីជតោ បដ្ឋាយ មជ្ជំ បិវន្តស្ស បាចិត្តិយំ។ សាមណេរោ ជានិត្វា បិវន្តោ សីលភេទំ អាបជ្ជតិ, ន អជានិត្វា។ យានិ បនស្ស ឥតរានិ បញ្ច សិក្ខាបទានិ, តេសុ ភិន្នេសុ ន នាសេតព្ពោ, ទណ្ឌកម្មំ កាតព្ពំ។ សិក្ខាបទេ បន បុន ទិន្នេបិ អទិន្នេបិ វដ្ដតិ។ ទណ្ឌកម្មេន បន បីឡេត្វា អាយតឹ សំវរេ ឋបនត្ថាយ ទាតព្ពមេវ។ សាមណេរានំ មជ្ជបានំ សចិត្តកំ បារាជិកវត្ថុ, អយំ វិសេសោ។

អវណ្ណភាសនេ បន អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោតិអាទីនំ បដិបក្ខវសេន ពុទ្ធស្ស វា, ស្វាក្ខាតោតិអាទីនំ បដិបក្ខវសេន ធម្មស្ស វា, សុប្បដិបន្នោតិអាទីនំ បដិបក្ខវសេន សង្ឃស្ស វា អវណ្ណំ ភាសន្តោ រតនត្តយំ និន្ទន្តោ គរហន្តោ អាចរិយុបជ្ឈាយាទីហិ "មា ឯវំ អវចា"តិ អវណ្ណភាសនេ អាទីនវំ ទស្សេត្វា និវារេតព្ពោ។ សចេ យាវតតិយំ វុច្ចមានោ ន ឱរមតិ, កណ្ដកនាសនាយ នាសេតព្ពោតិ កុរុន្ទិយំ វុត្តំ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន "សចេ ឯវំ វុច្ចមានោ តំ លទ្ធឹ និស្សជ្ជតិ, ទណ្ឌកម្មំ ការេត្វា អច្ចយំ ទេសាបេតព្ពោ។ សចេ ន និស្សជ្ជតិ, តថេវ អាទាយ បគ្គយ្ហ តិដ្ឋតិ, លិង្គនាសនាយ នាសេតព្ពោ"តិ វុត្តំ, តំ យុត្តំ។ អយមេវ ហិ នាសនា ឥធ អធិប្បេតាតិ។

មិច្ឆាទិដ្ឋិកេបិ ឯសេវ នយោ។ សស្សតុច្ឆេទានញ្ហិ អញ្ញតរទិដ្ឋិកោ សចេ អាចរិយាទីហិ ឱវទិយមានោ និស្សជ្ជតិ, ទណ្ឌកម្មំ ការេត្វា អច្ចយំ ទេសាបេតព្ពោ។ អប្បដិនិស្សជ្ជន្តោវ នាសេតព្ពោតិ។ ភិក្ខុនិទូសកោ ចេត្ថ កាមំ អព្រហ្មចារិគ្គហណេន គហិតោវ អព្រហ្មចារី បន អាយតឹ សំវរេ ឋាតុកាមំ សរណានិ ទត្វា ឧបសម្បាទេតុំ វដ្ដតិ។ ភិក្ខុនិទូសកោ អាយតឹ សំវរេ ឋាតុកាមោបិ បព្ពជ្ជម្បិ ន លភតិ, បគេវ ឧបសម្បទន្តិ ឯតមត្ថំ ទស្សេតុំ "ភិក្ខុនិទូសកោ"តិ ឥទំ វិសុំ ទសមំ អង្គំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

អនាបុច្ឆាវរណវត្ថុអាទិកថា និដ្ឋិតា។

បណ្ឌកវត្ថុកថា

១០៩. ទហរេ ទហរេតិ តរុណេ តរុណេ។ **មោឡិគល្លេ**តិ ថូលសរីរេ។ **ហត្ថិភណ្ឌេ អស្សភណ្ឌេ**តិ ហត្ថិគោបកេ ច អស្សគោបកេ ច។

បណ្ឌកោ ភិក្ខវេតិ ឯត្ថ អាសិត្តបណ្ឌកោ ឧសូយបណ្ឌកោ ឱបក្កមិកបណ្ឌកោ បក្ខបណ្ឌកោ នបុំសកបណ្ឌកោតិ បញ្ច បណ្ឌកា។ តត្ថ យស្ស បរេសំ អង្គជាតំ មុខេន គហេត្វា អសុចិនា អាសិត្តស្ស បរិឡាហោ វូបសម្មតិ, អយំ អាសិត្តបណ្ឌកោ។ យស្ស បរេសំ អជ្ឈាចារំ បស្សតោ ឧសូយាយ ឧប្បន្នាយ បរិឡាហោ វូបសម្មតិ, អយំ ឧសូយបណ្ឌកោ។ យស្ស ឧបក្កមេន ពីជានិ អបនីតានិ, អយំ ឱបក្កមិកបណ្ឌកោ។ ឯកច្ចោ បន អកុសលវិបាកានុភាវេន កាឡបក្ខេ បណ្ឌកោ ហោតិ, ជុណ្ហបក្ខេ បនស្ស បរិឡាហោ វូបសម្មតិ, អយំ បក្ខបណ្ឌកោ។ យោ បន បដិសន្ធិយំយេវ អភាវកោ ឧប្បន្នោ, អយំ នបុំសកបណ្ឌកោតិ។ តេសុ អាសិត្តបណ្ឌកស្ស ច ឧសូយបណ្ឌកស្ស ច បព្ពជ្ជា ន វារិតា, ឥតរេសំ តិណ្ណំ វារិតា។ តេសុបិ បក្ខបណ្ឌកស្ស យស្មិំ បក្ខេ បណ្ឌកោ ហោតិ, តស្មិំយេវស្ស បក្ខេ បព្ពជ្ជា វារិតាតិ កុរុន្ទិយំ វុត្តំ។ យស្ស ចេត្ថ បព្ពជ្ជា វារិតា, តំ សន្ធាយ ឥទំ វុត្តំ – "អនុបសម្បន្នោ ន ឧបសម្បាទេតព្ពោ ឧបសម្បន្នោ នាសេតព្ពោ"តិ។ សោបិ លិង្គនាសនេនេវ នាសេតព្ពោ។ ឥតោ បរំ "នាសេតព្ពោ"តិ វុត្តេសុបិ ឯសេវ នយោ។

បណ្ឌវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

ថេយ្យសំវាសកវត្ថុកថា

១១០. បុរាណកុលបុត្តោតិ បុរាណស្ស អនុក្កមេន បារិជុញ្ញំ បត្តស្ស កុលស្ស បុត្តោ។ មាតិបក្ខបិតិបក្ខតោ កោលញ្ញា ខីណា វិនដ្ឋា មតា អស្សាតិ **ខីណកោលញ្ញោ។ អនធិគតន្តិ** អប្បត្តំ។ **ផាតីកាតុន្តិ** វឌ្ឍេតុំ។ **ឥង្ឃា**តិ ឧយ្យោជនត្ថេ និបាតោ។ **អនុយុញ្ជិយមានោ**តិ ឯកមន្តំ នេត្វា កេសមស្សុឱរោបនកាសាយបដិគ្គហណសរណគមនឧបជ្ឈាយគ្គហណកម្មវាចានិស្សយធម្មេ បុច្ឆិយមានោ។ **ឯតមត្ថំ អារោចេសី**តិ ឯតំ សយំ បព្ពជិតភាវំ អាទិតោ បដ្ឋាយ អាចិក្ខិ។

ថេយ្យសំវាសកោ ភិក្ខវេតិ ឯត្ថ តយោ ថេយ្យសំវាសកា – លិង្គត្ថេនកោ, សំវាសត្ថេនកោ, ឧភយត្ថេនកោតិ។ តត្ថ យោ សយំ បព្ពជិត្វា វិហារំ គន្ត្វា ន ភិក្ខុវស្សានិ គណេតិ, ន យថាវុឌ្ឍំ វន្ទនំ សាទិយតិ,

ន អាសនេន បដិពាហតិ, ន ឧបោសថបវារណាទីសុ សន្ទិស្សតិ, អយំ លិង្គមត្តស្សេវ ថេនិតត្តា លិង្គត្ថេនកោ នាម។

យោ បន ភិក្ខូហិ បព្ពាជិតោ សាមណេរោ សមានោបិ វិទេសំ គន្ត្វា “អហំ ទសវស្សោ វា វីសតិវស្សោ វា”តិ មុសា វត្វា ភិក្ខុវស្សានិ គណេតិ, យថាវុឌ្ឍំ វន្ទនំ សាទិយតិ, អាសនេន បដិពាហតិ, ឧបោសថបវារណាទីសុ សន្ទិស្សតិ, អយំ សំវាសមត្តស្សេវ ថេនិតត្តា សំវាសត្ថេនកោ នាម។ ភិក្ខុវស្សគណនាទិកោ ហិ សព្ពោបិ កិរិយភេទោ ឥមស្មិំ អត្ថេ “សំវាសោ”តិ វេទិតព្ពោ។ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ “ន មំ កោចិ ជានាតី”តិ ឯវំ បដិបជ្ជន្តេបិ ឯសេវ នយោ។

យោ បន សយំ បព្ពជិត្វា វិហារំ គន្ត្វា ភិក្ខុវស្សានិ គណេតិ, យថាវុឌ្ឍំ វន្ទនំ សាទិយតិ, អាសនេន បដិពាហតិ, ឧបោសថបវារណាទីសុ សន្ទិស្សតិ, អយំ លិង្គស្ស ចេវ សំវាសស្ស ច ថេនិតត្តា ឧភយត្ថេនកោ នាម។ អយំ តិវិធោបិ ថេយ្យសំវាសកោ អនុបសម្បន្នោ ន ឧបសម្បាទេតព្ពោ, ឧបសម្បន្នោ នាសេតព្ពោ, បុន បព្ពជ្ជំ យាចន្តោបិ ន បព្ពាជេតព្ពោ។

ឯត្ថ ច អសម្មោហត្ថំ ឥទំ បកិណ្ណកំ វេទិតព្ពំ –

> “រាជទុព្ភិក្ខកន្តារ-រោគវេរិភយេហិ វា;
> ចីវរាហរណត្ថំ វា, លិង្គំ អាទិយតីធ យោ។
>
> សំវាសំ នាធិវាសេតិ, យាវ សោ សុទ្ធមានសោ;
> ថេយ្យសំវាសកោ នាម, តាវ ឯស ន វុច្ចតី”តិ។

តត្រាយំ វិត្ថារនយោ – ឥធេកច្ចស្ស រាជា កុទ្ធោ ហោតិ, សោ “ឯវំ មេ សោត្ថិ ភវិស្សតី”តិ សយមេវ លិង្គំ គហេត្វា បលាយតិ។ តំ ទិស្វា រញ្ញោ អារោចេន្តិ។ រាជា “សចេ បព្ពជិតោ, ន តំ លព្ភា កិញ្ចិ កាតុ”ន្តិ តស្មិំ កោធំ បដិវិនេតិ, សោ “វូបសន្តំ មេ រាជភយ”ន្តិ សង្ឃមជ្ឈំ អនោសរិត្វាវ គិហិលិង្គំ គហេត្វា អាគតោ បព្ពាជេតព្ពោ។ អថាបិ “សាសនំ និស្សាយ មយា ជីវិតំ លទ្ធំ, ហន្ទ ទានិ អហំ បព្ពជាមី”តិ ឧប្បន្នសំវេគោ តេនេវ លិង្គេន អាគន្ត្វា អាគន្តុកវត្តំ ន សាទិយតិ, ភិក្ខូហិ បុដ្ឋោ វា អបុដ្ឋោ វា យថាភូតមត្តានំ អាវិកត្វា បព្ពជ្ជំ យាចតិ, លិង្គំ អបនេត្វា បព្ពាជេតព្ពោ។ សចេ បន វត្តំ សាទិយតិ, បព្ពជិតាលយំ ទស្សេតិ, សព្ពំ បុព្ពេ វុត្តំ វស្សគណនាទិភេទំ វិធិំ បដិបជ្ជតិ, អយំ ន បព្ពាជេតព្ពោ។

ឥធ បនេកច្ចោ ទុព្ភិក្ខេ ជីវិតុំ អសក្កោន្តោ សយមេវ លិង្គំ គហេត្វា សព្ពបាសណ្ឌិយភត្តានិ ភុញ្ជន្តោ ទុព្ភិក្ខេ វីតិវត្តេ សង្ឃមជ្ឈំ អនោសរិត្វាវ គិហិលិង្គំ គហេត្វា អាគតោតិ សព្ពំ បុរិមសទិសមេវ ។

អបរោ មហាកន្តារំ និត្ថរិតុកាមោ ហោតិ, សត្ថវាហោ ច បព្ពជិតេ គហេត្វា គច្ឆតិ។ សោ “ឯវំ មំ សត្ថវាហោ គហេត្វា គមិស្សតី”តិ សយមេវ លិង្គំ គហេត្វា សត្ថវាហេន សទ្ធិំ កន្តារំ និត្ថរិត្វា ខេមន្តំ បត្វា សង្ឃមជ្ឈំ អនោសរិត្វាវ គិហិលិង្គំ គហេត្វា អាគតោតិ សព្ពំ បុរិមសទិសមេវ។

អបរោ រោគភយេ ឧប្បន្នេ ជីវិតុំ អសក្កោន្តោ សយមេវ លិង្គំ គហេត្វា សព្ពបាសណ្ឌិយភត្តានិ ភុញ្ជន្តោ រោគភយេ វូបសន្តេ សង្ឃមជ្ឈំ អនោសរិត្វាវ គិហិលិង្គំ គហេត្វា អាគតោតិ សព្ពំ បុរិមសទិសមេវ។

អបរស្ស ឯកោ វេរិកោ កុទ្ធោ ហោតិ, ឃាតេតុកាមោ នំ វិចរតិ, សោ “ឯវំ មេ សោត្ថិ ភវិស្សតី”តិ សយមេវ លិង្គំ គហេត្វា បលាយតិ។ វេរិកោ “កុហឹ សោ”តិ បរិយេសន្តោ “បព្ពជិត្វា បលាតោ”តិ សុត្វា “សចេ បព្ពជិតោ, ន តំ លព្ភា កិញ្ចិ កាតុ”ន្តិ តស្មិំ កោធំ បដិវិនេតិ។ សោ “វូបសន្តំ មេ វេរិភយ”ន្តិ សង្ឃមជ្ឈំ អនោសរិត្វាវ គិហិលិង្គំ គហេត្វា អាគតោតិ សព្ពំ បុរិមសទិសមេវ។

អបរោ ញាតិកុលំ គន្ត្វា សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ គិហិ ហុត្វា “ឥមានិ ចីវរានិ ឥធ វិនស្សិស្សន្តិ, សចេបិ ឥមានិ គហេត្វា វិហារំ គមិស្សាមិ, អន្តរាមគ្គេ មំ ‘ចោរោ’តិ គហេស្សន្តិ, យំនូនាហំ កាយបរិហារិយានិ កត្វា គច្ឆេយ្យ”ន្តិ ចីវរាហរណត្ថំ និវាសេត្វា ច បារុបិត្វា ច វិហារំ គច្ឆតិ។ តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា សាមណេរា ច ទហរា ច អព្ភុគ្គច្ឆន្តិ, វត្តំ ទស្សេន្តិ។ សោ ន សាទិយតិ, យថាភូតមត្តានំ អាវិករោតិ។ សចេ ភិក្ខូ “ន ទានិ មយំ តំ មុញ្ចិស្សាមា”តិ ពលក្ការេន បព្ពាជេតុកាមា ហោន្តិ, កាសាយានិ អបនេត្វា បុន បព្ពាជេតព្ពោ។ សចេ បន

“នយិមេ មម ហិនាយាវត្តភាវំ ជានន្តី”តិ តំយេវ ភិក្ខុភាវំ បដិជានិត្វា សព្ពំ បុព្ពេ វុត្តំ វស្សគណនាទិភេទំ វិធឹ បដិបជ្ជតិ, អយំ ន បព្ពាជេតព្ពោ។

អបរោ មហាសាមណេរោ ញាតិកុលំ គន្ត្វា ឧប្បព្ពជិត្វា កម្មន្តានុដ្ឋានេន ឧព្ពាឡ្ហោ ហុត្វា បុន “ទានិ អហំ សមណោវ ភវិស្សាមិ, ថេរោបិ មេ ឧប្បព្ពជិតភាវំ ន ជានាតី”តិ តទេវ បត្តចីវរំ អាទាយ វិហារំ អាគច្ឆតិ, នាបិ តមត្ថំ ភិក្ខូនំ អារោចេតិ, សាមណេរភាវំ បដិជានាតិ, អយំ ថេយ្យសំវាសកោយេវ បព្ពជ្ជំ ន លភតិ។ សចេបិស្ស លិង្គគ្គហណកាលេ ឯវំ ហោតិ, “នាហំ កស្សចិ អារោចេស្សាមី”តិ វិហារញ្ច គតោ អារោចេតិ, គហណេនេវ ថេយ្យសំវាសកោ។ អថាបិស្ស “គហណកាលេ អាចិក្ខិស្សាមី”តិ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ, វិហារញ្ច គន្ត្វា “កុហឹ ត្វំ អាវុសោ គតោ”តិ វុត្តោ “ន ទានិ មំ តមេ ជានន្តី”តិ វញ្ចេត្វា នាចិក្ខតិ, “នាចិក្ខិស្សាមី”តិ សហ ធុរនិក្ខេបេន អយម្បិ ថេយ្យសំវាសកោវ។ សចេ បនស្ស គហណកាលេបិ “អាចិក្ខិស្សាមី”តិ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ, វិហារំ គន្ត្វាបិ អាចិក្ខតិ, អយំ បុន បព្ពជ្ជំ លភតិ។

អបរោ ទហរសាមណេរោ មហន្តោ វា បន អព្យត្តោ, សោ បុរិមនយេនេវ ឧប្បព្ពជិត្វា ឃរេ វច្ឆករក្ខណាទីនិ កម្មានិ កាតុំ ន ឥច្ឆតិ, តមេនំ ញាតកា តានិយេវ កាសាយានិ អច្ឆាទេត្វា ថាលកំ វា បត្តំ វា ហត្ថេ ទត្វា “គច្ឆ សមណោវ ហោហី”តិ ឃរា នីហរន្តិ។ សោ វិហារំ គច្ឆតិ, នេវ នំ ភិក្ខូ ជានន្តិ “អយំ ឧប្បព្ពជិត្វា បុន សយមេវ បព្ពជិតោ”តិ, នាបិ សយំ ជានាតិ, “យោ ឯវំ បព្ពជតិ, សោ ថេយ្យសំវាសកោ នាម ហោតី”តិ។ សចេ តំ បរិបុណ្ណវស្សំ ឧបសម្បាទេន្តិ, សូបសម្បន្នោ។ សចេ បន អនុបសម្បន្នកាលេយេវ វិនយវិនិច្ឆយេ វត្តមានេ សុណាតិ, “យោ ឯវំ បព្ពជតិ, សោ ថេយ្យសំវាសកោ នាម ហោតី”តិ។ តេន “មយា ឯវំ កត”ន្តិ ភិក្ខូនំ អាចិក្ខិតព្ពំ, ឯវំ បុន បព្ពជ្ជំ លភតិ។ សចេ “ន ទានិ មំ កោចិ ជានាតី”តិ នារោចេតិ, ធុរំ និក្ខិត្តមត្តេ ថេយ្យសំវាសកោ។

ភិក្ខុ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ លិង្គំ អនបនេត្វា ទុស្សីលកម្មំ កត្វា វា អកត្វា វា បុន សព្ពំ បុព្ពេ វុត្តំ វស្សគណនាទិភេទំ វិធឹ បដិបជ្ជតិ, ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ។ សិក្ខំ អប្បច្ចក្ខាយ សលិង្គេ ឋិតោ មេថុនំ បដិសេវិត្វា វស្សគណនាទិភេទំ វិធឹ អាបជ្ជន្តោ ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ, បព្ពជ្ជាមត្តំ លភតិ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ បន ឯសោ ថេយ្យសំវាសកោតិ វុត្តំ, តំ ន គហេតព្ពំ។

ឯកោ ភិក្ខុ កាសាយេ សឧស្សាហោវ ឱទាតំ និវាសេត្វា មេថុនំ បដិសេវិត្វា បុន កាសាយានិ និវាសេត្វា វស្សគណនាទិភេទំ សព្ពំ វិធឹ អាបជ្ជតិ, អយម្បិ ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ, បព្ពជ្ជាមត្តំ លភតិ។ សចេ បន កាសាយេ ធុរំ និក្ខិបិត្វា ឱទាតំ និវាសេត្វា មេថុនំ បដិសេវិត្វា បុន កាសាយានិ និវាសេត្វា វស្សគណនាទិភេទំ សព្ពំ វិធឹ អាបជ្ជតិ, ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ។

សាមណេរោ សលិង្គេ ឋិតោ មេថុនាទិអស្សមណករណធម្មំ អាបជ្ជិត្វាបិ ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ។ សចេបិ កាសាយេ សឧស្សាហោវ កាសាយានិ អបនេត្វា មេថុនំ បដិសេវិត្វា បុន កាសាយានិ និវាសេតិ, នេវ ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ។ សចេ បន កាសាយេ ធុរំ និក្ខិបិត្វា នគ្គោ វា ឱទាតនិវត្ថោ វា មេថុនសេវនាទីហិ អស្សមណោ ហុត្វា កាសាយំ និវាសេតិ, ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ។ សចេបិ គិហិភាវំ បត្ថយមានោ កាសាវំ ឱវដ្ដិកំ វា កត្វា អញ្ញេន វា អាការេន គិហិនិវាសនេន និវាសេតិ “សោភតិ នុ ខោ មេ គិហិលិង្គំ, ន សោភតី”តិ វីមំសនត្ថំ, រក្ខតិ តាវ។ “សោភតី”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា បន បុន លិង្គំ សាទិយន្តោ ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ។ ឱទាតំ និវាសេត្វា វីមំសនសម្បដិច្ឆនេសុបិ ឯសេវ នយោ។

សចេ បន និវត្ថកាសាយស្ស ឧបរិ ឱទាតំ និវាសេត្វា វីមំសតិ វា សម្បដិច្ឆតិ វា, រក្ខតិយេវ។ ភិក្ខុនិយាបិ ឯសេវ នយោ។ សាបិ ហិ គិហិភាវំ បត្ថយមានា សចេ កាសាយំ គិហិនិវាសនំ និវាសេតិ, “សោភតិ នុ ខោ មេ គិហិលិង្គំ, ន សោភតី”តិ វីមំសនត្ថំ, រក្ខតិ តាវ។ សចេ “សោភតី”តិ សម្បដិច្ឆតិ, ន រក្ខតិ។ ឱទាតំ និវាសេត្វា វីមំសនសម្បដិច្ឆនេសុបិ ឯសេវ នយោ។ និវត្ថកាសាយស្ស បន ឧបរិ ឱទាតំ និវាសេត្វា វីមំសតុ វា សម្បដិច្ឆតុ វា, រក្ខតិយេវ។

សចេ កោចិ វុឌ្ឍបព្ពជិតោ វស្សានិ អគណេត្វា បាឡិយម្បិ អដ្ឋត្វា ឯកបស្សេនាគន្ត្វា មហាបេឡាទីសុ កដច្ឆុនា ឧក្ខិត្តេ ភត្តបិណ្ឌេ បត្តំ ឧបនាមេត្វា សេនោ វិយ មំសបេសឹ គហេត្វា គច្ឆតិ, ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ។ ភិក្ខុវស្សានិ បន គណេត្វា គណ្ហន្តោ ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ។

សយំ សាមណេរោវ សាមណេរបដិបាដិយា កូដវស្សានិ គណេត្វា គណ្ហន្តោ ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ។ ភិក្ខុ ភិក្ខុបដិបាដិយា កូដវស្សានិ គណេត្វា គណ្ហន្តោ ភណ្ឌគ្ឃេន ការេតព្ពោតិ។

ថេយ្យសំវាសកវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

តិត្ថិយបក្កន្តកកថា

តិត្ថិយបក្កន្តកោ ភិក្ខវេតិ ឯត្ថ បន តិត្ថិយេសុ បក្កន្តោ បវិដ្ឋោតិ តិត្ថិយបក្កន្តកោ។ សោ ន កេវលំ ន ឧបសម្បាទេតព្ពោ, អថ ខោ ន បព្ពាជេតព្ពោបិ។ តត្រាយំ វិនិច្ឆយោ – ឧបសម្បន្នោ ភិក្ខុ តិត្ថិយោ ភវិស្សាមីតិ សលិង្គេនេវ តេសំ ឧបស្សយំ គច្ឆតិ, បទវារេ បទវារេ ទុក្កដំ។ តេសំ លិង្គេ អាទិន្នមត្តេ តិត្ថិយបក្កន្តកោ ហោតិ។ យោបិ សយមេវ “តិត្ថិយោ ភវិស្សាមី”តិ កុសចីរាទីនិ និវាសេតិ, តិត្ថិយបក្កន្តកោ ហោតិយេវ។ យោ បន នគ្គោ ន្ហាយន្តោ អត្តានំ ឱលោកេត្វា “សោភតិ មេ អាជីវកភាវោ, អាជីវកោ ភវិស្សាមី”តិ កាសាយានិ អនាទាយ នគ្គោវ អាជីវកានំ ឧបស្សយំ គច្ឆតិ, បទវារេ បទវារេ ទុក្កដំ។ សចេ បនស្ស អន្តរាមគ្គេ ហិរោត្តប្បំ ឧប្បជ្ជតិ, ទុក្កដានិ ទេសេត្វា មុច្ចតិ។ តេសំ ឧបស្សយំ គន្ត្វាបិ តេហិ វា ឱវទិតោ អត្តនា វា “ឥមេសំ បព្ពជ្ជា អតិទុក្ខា”តិ និវត្តន្តោបិ មុច្ចតិយេវ។

សចេ បន “កី តុម្ហាកំ បព្ពជ្ជាយ ឧក្កដ្ឋ”ន្តិ បុច្ឆិត្វា “កេសមស្សុលុញ្ចនាទីនី”តិ វុត្តោ ឯកកេសម្បិ លុញ្ចាបេតិ, ឧក្កុដិកប្បធានាទីនិ វា វត្តានិ អាទិយតិ, មោរបិញ្ឆាទីនិ វា និវាសេតិ, តេសំ លិង្គំ គណ្ហាតិ, “អយំ បព្ពជ្ជា សេដ្ឋា”តិ សេដ្ឋភាវំ វា ឧបគច្ឆតិ, ន មុច្ចតិ, តិត្ថិយបក្កន្តកោ ហោតិ។ សចេ បន “សោភតិ នុ ខោ មេ តិត្ថិយបព្ពជ្ជា, ននុ ខោ សោភតី”តិ វីមំសនត្ថំ កុសចីរាទីនិ វា និវាសេតិ, ជដំ វា ពន្ធតិ, ខារិកាជំ វា អាទិយតិ, យាវ ន សម្បដិច្ឆតិ, តាវ នំ លទ្ធិ រក្ខតិ, សម្បដិច្ឆិតមត្តេ តិត្ថិយបក្កន្តកោ ហោតិ។ អច្ឆិន្នចីវរោ បន កុសចីរាទីនិ និវាសេន្តោ រាជភយាទីហិ វា តិត្ថិយលិង្គំ គណ្ហន្តោ លទ្ធិយា អភាវេន នេវ តិត្ថិយបក្កន្តកោ ហោតិ។

អយញ្ច តិត្ថិយបក្កន្តកោ នាម ឧបសម្បន្នភិក្ខុនា កថិតោ, តស្មា សាមណេរោ សលិង្គេន តិត្ថាយតនំ គតោបិ បុន បព្ពជ្ជញ្ច ឧបសម្បទញ្ច លភតីតិ កុរុន្ទិយំ វុត្តំ។ បុរិមោ បន ថេយ្យសំវាសកោ អនុបសម្បន្នេន កថិតោ; តស្មា ឧបសម្បន្នោ កូដវស្សំ គណេន្តោបិ អស្សមណោ ន ហោតិ។ លិង្គេ សឧស្សាហោ បារាជិកំ អាបជ្ជិត្វា ភិក្ខុវស្សាទីនិ គណេន្តោបិ ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតីតិ។

តិត្ថិយបក្កន្តកកថា និដ្ឋិតា។

តិរច្ឆានគតវត្ថុកថា

១១១. នាគយោនិយា អដ្ដីយតីតិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ សោ បវត្តិយំ កុសលវិបាកេន ទេវសម្បត្តិសទិសំ ឥស្សរិយសម្បត្តិំ អនុភោតិ, អកុសលវិបាកបដិសន្ធិកស្ស បន តស្ស សជាតិយា មេថុនបដិសេវនេ ច វិស្សដ្ឋនិទ្ទោក្កមនេ ច នាគសរីរំ បាតុភវតិ ឧទកសញ្ចារិកំ មណ្ឌូកភក្ខំ, តស្មា សោ តាយ នាគយោនិយា អដ្ដីយតិ។ **ហរាយតី**តិ លជ្ជតិ។ **ជិគុច្ឆតី**តិ អត្តភាវំ ជិគុច្ឆតិ។ **តស្ស ភិក្ខុនោ និក្ខន្តេ**តិ តស្មិំ ភិក្ខុស្មិំ និក្ខន្តេ។ អថ វា តស្ស ភិក្ខុនោ និក្ខមនេតិ អត្ថោ។ **វិស្សដ្ឋោ និទ្ទំ ឱក្កមី**តិ តស្មិំ អនិក្ខន្តេ វិស្សរភយេន សតិំ អវិស្សជ្ជិត្វា កបិមិទ្ធវសេនេវ និទ្ទាយន្តោ និក្ខន្តេ សតិំ វិស្សជ្ជិត្វា វិស្សដ្ឋោ និរាសង្កោ មហានិទ្ទំ បដិបជ្ជិ។ **វិស្សរមកាសី**តិ ភយវសេន សមណសញ្ញំ បហាយ វិរូបំ មហាសទ្ទមកាសិ។

តុម្ហេ ខោត្ថាតិ តុម្ហេ ខោ អត្ថ; អការស្ស លោបំ កត្វា វុត្តំ។ តុម្ហេ ខោ នាគា ឈានវិបស្សនាមគ្គផលានំ អភព្ពត្តា ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ អវិរុឡ្ហិធម្មា អត្ថ, វិរុឡ្ហិធម្មា ន ភវថាតិ អយមេត្ថ សង្ខេបត្ថោ។ **សជាតិយា**តិ នាគិយា ឯវ។ យទា បន មនុស្សិត្ថិអាទិភេទាយ អញ្ញជាតិយា បដិសេវតិ, តទា ទេវបុត្តោ វិយ ហោតិ។ ឯត្ថ ច បវត្តិយំ អភិណ្ហំ សភាវបាតុកម្មទស្សនវសេន “ទ្វេ បច្ចយា”តិ វុត្តំ។ នាគស្ស បន បញ្ចសុ កាលេសុ សភាវបាតុកម្មំ ហោតិ – បដិសន្ធិកាលេ, តចជហនកាលេ, សជាតិយា មេថុនកាលេ, វិស្សដ្ឋនិទ្ទោក្កមនកាលេ, ចុតិកាលេតិ។

តិរច្ឆានគតោ ភិក្ខវេតិ ឯត្ថ នាគោ វា ហោតុ សុបណ្ណមាណវកាទីនំ វា អញ្ញតរោ, អន្តមសោ សក្កំ ទេវរាជានំ ឧបាទាយ យោ កោចិ អមនុស្សជាតិយោ, សព្ពោវ ឥមស្មិំ អត្ថេ តិរច្ឆានគតោតិ វេទិតព្ពោ។ សោ នេវ ឧបសម្បាទេតព្ពោ, ន បព្ពាជេតព្ពោ, ឧបសម្បន្នោបិ នាសេតព្ពោតិ។

តិរច្ឆានគតវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

មាតុឃាតកាទិវត្ថុកថា

១១២. មាតុឃាតកាទិវត្ថូសុ – **និក្ខន្តី ករេយ្យុន្តិ** និក្ខមនំ និគ្គមនំ អបវាហនំ ករេយ្យុន្តិ អត្ថោ។ **មាតុឃាតកោ ភិក្ខវេ**តិ ឯត្ថ យេន មនុស្សិត្ថិភូតា ជនិកា មាតា សយម្បិ មនុស្សជាតិកេនេវ សតា សញ្ចិច្ច ជីវិតា វោរោបិតា, អយំ អានន្តរិយេន មាតុឃាតកកម្មេន មាតុឃាតកោ, ឯតស្ស បព្ពជ្ជា ច ឧបសម្បទា ច បដិក្ខិត្តា។ យេន បន មនុស្សិត្ថិភូតាបិ អជនិកា បោសាវនិកា មាតា វា មហាមាតា វា ចូឡមាតា វា ជនិកាបិ វា ន មនុស្សិត្ថិភូតា មាតា ឃាតិតា, តស្ស បព្ពជ្ជា ន វារិតា, ន ច អានន្តរិកោ ហោតិ។ យេន សយំ តិរច្ឆានភូតេន មនុស្សិត្ថិភូតា មាតា ឃាតិតា, សោបិ អានន្តរិកោ ន ហោតិ, តិរច្ឆានគតត្តា បនស្ស បព្ពជ្ជា បដិក្ខិត្តា។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ បិតុឃាតកេបិ ឯសេវ នយោ។ សចេបិ ហិ វេសិយា បុត្តោ ហោតិ, “អយំ មេ បិតា”តិ ន ជានាតិ, យស្ស សម្ភវេន និព្ពត្តោ, សោ ចេ អនេន ឃាតិតោ, បិតុឃាតកោត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ, អានន្តរិយញ្ច ផុសតិ។

១១៤. អរហន្តឃាតកោបិ មនុស្សអរហន្តវសេនេវ វេទិតព្ពោ។ មនុស្សជាតិយញ្ហិ អន្តមសោ អបព្ពជិតម្បិ ខីណាសវំ ទារកំ ទារិកំ វា សញ្ចិច្ច ជីវិតា វោរោបេន្តោ អរហន្តឃាតកោវ ហោតិ, អានន្តរិយញ្ច ផុសតិ, បព្ពជ្ជា ចស្ស វារិតា។ អមនុស្សជាតិកំ បន អរហន្តំ មនុស្សជាតិកំ វា អវសេសំ អរិយបុគ្គលំ ឃាតេត្វា អានន្តរិយោ ន ហោតិ, បព្ពជ្ជាបិស្ស ន វារិតា, កម្មំ បន ពលវំ ហោតិ។ តិរច្ឆានោ មនុស្សអរហន្តម្បិ ឃាតេត្វា អានន្តរិយោ ន ហោតិ, កម្មំ បន ភារិយន្តិ អយមេត្ថ វិនិច្ឆយោ។ **តេ វធាយ ឱនីយន្តី**តិ វធត្ថាយ ឱនីយន្តិ, មារេតុំ នីយន្តីតិ អត្ថោ។ យំ បន បាឡិយំ “សចា ច មយ”ន្តិ វុត្តំ, តស្ស សចេ មយន្តិ អយមេវត្ថោ។ “សចេ”តិ ហិ វត្តព្ពេ ឯត្ថ “សចា ច” ឥតិ អយំ និបាតោ វុត្តោ។ “សចេ ច” ឥច្ចេវ វា បាឋោ។ តត្ថ សចេតិ សម្ភាវនត្ថេ និបាតោ; ច ឥតិ បទបូរណមត្តេ។ “សចជ្ជ មយ”ន្តិបិ បាឋោ។ តស្ស សចេ អជ្ជ មយន្តិ អត្ថោ។

១១៥. **ភិក្ខុនិទូសកោ ភិក្ខវេ**តិ ឯត្ថ យោ បកតត្តំ ភិក្ខុនី តិណ្ណំ មគ្គានំ អញ្ញតរស្មឹ ទូសេតិ, អយំ ភិក្ខុនិទូសកោ នាម។ ឯតស្ស បព្ពជ្ជា ច ឧបសម្បទា ច វារិតា។ យោ បន កាយសំសគ្គេន សីលវិនាសំ បាបេតិ, តស្ស បព្ពជ្ជា ច ឧបសម្បទា ច ន វារិតា។ ពលក្ការេន ឱទាតវត្ថវសនំ កត្វា អនិច្ឆមានំយេវ ទូសេន្តោបិ ភិក្ខុនិទូសកោយេវ។ ពលក្ការេន បន ឱទាតវត្ថវសនំ កត្វា ឥច្ឆមានំ ទូសេន្តោ ភិក្ខុនិទូសកោ ន ហោតិ។ កស្មា? យស្មា គិហិភាវេ សម្បដិច្ឆិតមត្តេយេវ សា អភិក្ខុនី ហោតិ។ សកឹ សីលវិបន្នំ បន បច្ឆា ទូសេន្តោ សិក្ខមានាសាមណេរីសុ ច វិប្បដិបជ្ជន្តោ នេវ ភិក្ខុនិទូសកោ ហោតិ, បព្ពជ្ជម្បិ ឧបសម្បទម្បិ លភតិ។

សង្ឃភេទកោ ភិក្ខវេតិ ឯត្ថ យោ ទេវទត្តោ វិយ សាសនំ ឧទ្ធម្មំ ឧព្ពិនយំ កត្វា ចតុន្នំ កម្មានំ អញ្ញតរវសេន សង្ឃំ ភិន្ទតិ, អយំ សង្ឃភេទកោ នាម។ ឯតស្ស បព្ពជ្ជា ច ឧបសម្បទា ច វារិតា។

លោហិតុប្បាទកោ ភិក្ខវេតិ ឯត្ថាបិ យោ ទេវទត្តោ វិយ ទុដ្ឋចិត្តេន វធកចិត្តេន តថាគតស្ស ជីវមានកសរីរេ ខុទ្ទកមក្ខិកាយ បិវនកមត្តម្បិ លោហិតំ ឧប្បាទេតិ, អយំ លោហិតុប្បាទកោ នាម។ ឯតស្ស បព្ពជ្ជា ច ឧបសម្បទា ច វារិតា។ យោ បន រោគវូបសមនត្ថំ ជីវកោ វិយ សត្ថេន ផាលេត្វា បូតិមំសញ្ច លោហិតញ្ច នីហរិត្វា ផាសុំ ករោតិ, ពហុំ សោ បុញ្ញំ បសវតីតិ។

មាតុឃាតកាទិវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

ឧភតោព្យញ្ជនកវត្ថុកថា

១១៦. **ឧភតោព្យញ្ជនកោ ភិក្ខវេ**តិ ឥត្ថិនិមិត្តុប្បាទនកម្មតោ ច បុរិសនិមិត្តុប្បាទនកម្មតោ ច ឧភតោព្យញ្ជនមស្ស អត្ថីតិ **ឧភតោព្យញ្ជនកោ។ ករោតី**តិ បុរិសនិមិត្តេន ឥត្ថីសុ មេថុនវីតិក្កមំ ករោតិ។ **ការាបេតី**តិ បរំ សមាទបេត្វា អត្តនោ ឥត្ថិនិមិត្តេ ការាបេតិ, សោ ទុវិធោ ហោតិ – ឥត្ថិឧភតោព្យញ្ជនកោ, បុរិសឧភតោព្យញ្ជនកោតិ។

តត្ថ ឥត្ថិឧភតោព្យញ្ជនកស្ស ឥត្ថិនិមិត្តំ បាកដំ ហោតិ, បុរិសនិមិត្តំ បដិច្ឆន្នំ។ បុរិសឧភតោព្យញ្ជនកស្ស បុរិសនិមិត្តំ បាកដំ, ឥត្ថិនិមិត្តំ បដិច្ឆន្នំ។ ឥត្ថិឧភតោព្យញ្ជនកស្ស ឥត្ថីសុ បុរិសត្តំ ករោន្តស្ស ឥត្ថិនិមិត្តំ បដិច្ឆន្នំ ហោតិ, បុរិសនិមិត្តំ បាកដំ ហោតិ។ បុរិសឧភតោព្យញ្ជនកស្ស បុរិសានំ ឥត្ថិភាវំ ឧបគច្ឆន្តស្ស បុរិសនិមិត្តំ បដិច្ឆន្នំ ហោតិ, ឥត្ថិនិមិត្តំ បាកដំ ហោតិ។ ឥត្ថិឧភតោព្យញ្ជនកោ សយញ្ច គព្ភំ គណ្ហាតិ, បរញ្ច គណ្ហាបេតិ។ បុរិសឧភតោព្យញ្ជនកោ បន សយំ ន គណ្ហាតិ, បរំ គណ្ហាបេតីតិ, ឥទមេតេសំ នានាករណំ។

ក្បុនិ្ទយំ បន វុត្តំ – “យទិ បដិសន្ធិយំ បុរិសលិង្គំ បវត្តេ ឥត្ថិលិង្គំ និព្ពត្តតិ, យទិ បដិសន្ធិយំ ឥត្ថិលិង្គំ បវត្តេ បុរិសលិង្គំ និព្ពត្តតី”តិ ។ តត្ថ វិចារណក្កមោ វិត្ថារតោ អដ្ឋសាលិនិយា ធម្មសង្គហដ្ឋកថាយ វេទិតព្ពោ។ ឥមស្ស បន ទុវិធស្សាបិ ឧភតោព្យញ្ជនកស្ស នេវ បព្ពជ្ជា អត្ថិ, ន ឧបសម្បទាតិ ឥទមិធ វេទិតព្ពំ។

ឧភតោព្យជ្ជនកវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

អនុបជ្ឈាយកាទិវត្ថុកថា

១១៧. តេន ខោ បន សមយេនាតិ យេន សមយេន ភគវតា សិក្ខាបទំ អបញ្ញត្តំ ហោតិ, តេន សមយេន។ **អនុបជ្ឈាយក**ន្តិ ឧបជ្ឈំ អគាហាបេត្វា សព្ពេន សព្ពំ ឧបជ្ឈាយវិរហិតំ។ ឯវំ ឧបសម្បន្នា នេវ ធម្មតោ ន អាមិសតោ សង្គហំ លភន្តិ, តេ បរិហាយន្តិយេវ, ន វឌ្ឍន្តិ។ **ន ភិក្ខវេ អនុបជ្ឈាយកោ**តិ ឧបជ្ឈំ អគាហាបេត្វា និរុបជ្ឈាយកោ ន ឧបសម្បាទេតព្ពោ។ **យោ ឧបសម្បាទេយ្យ អាបត្តិ ទុក្កដស្សា**តិ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិតោ បដ្ឋាយ ឯវំ ឧបសម្បាទេន្តស្ស អាបត្តិ ហោតិ; កម្មំ បន ន កុប្បតិ។ កេចិ កុប្បតីតិ វទន្តិ, តំ ន គហេតព្ពំ។ **សង្ឃេន ឧបជ្ឈាយេនា**តិអាទីសុបិ ឧភតោព្យញ្ជនកុបជ្ឈាយបរិយោសានេសុ ឯសេវ នយោ។

អនុបជ្ឈាយកាទិវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

អបត្តកាទិវត្ថុកថា

១១៨. ហត្ថេសុ បិណ្ឌាយ ចរន្តីតិ យោ ហត្ថេសុ បិណ្ឌោ លព្ភតិ, តទត្ថាយ ចរន្តិ។ **សេយ្យថាបិ តិត្ថិយា**តិ យថា អាជីវកនាមកា តិត្ថិយា; សូបព្យញ្ជនេហិ មិស្សេត្វា ហត្ថេសុ ឋបិតបិណ្ឌមេវ ហិ តេ ភុញ្ជន្តិ។ **អាបត្តិ ទុក្កដស្សា**តិ ឯវំ ឧបសម្បាទេន្តស្សេវ អាបត្តិ ហោតិ, កម្មំ បន ន កុប្បតិ។ **អចីវរកាទិ**វត្ថូសុបិ ឯសេវ នយោ។

យាចិតកេនាតិ “យាវ ឧបសម្បទំ ករោម, តាវ ទេថា”តិ យាចិត្វា គហិតេន; តាវកាលិកេនាតិ អត្ថោ។ ឦទិសេន ហិ បត្តេន វា ចីវរេន វា បត្តចីវរេន វា ឧបសម្បាទេន្តស្សេវ អាបត្តិ ហោតិ, កម្មំ បន ន កុប្បតិ, តស្មា បរិបុណ្ណបត្តចីវរោវ ឧបសម្បាទេតព្ពោ។ សចេ តស្ស នត្ថិ, អាចរិយុបជ្ឈាយា ចស្ស ទាតុកាមា ហោន្តិ, អញ្ញេ វា ភិក្ខូ និរបេក្ខេហិ និស្សជ្ជិត្វា អធិដ្ឋានុបគំ បត្តចីវរំ ទាតព្ពំ។ បព្ពជ្ជាបេក្ខំ បន បណ្ឌុបលាសំ យាចិតកេនាបិ បត្តចីវរេន បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ, សភាគដ្ឋានេ វិស្សាសេន គហេត្វាបិ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។

សចេ បន អបក្កំ បត្តំ ចីវរូបគានិ ច វត្ថានិ គហេត្វា អាគតោ ហោតិ, យាវ បត្តោ បច្ចតិ, ចីវរានិ ច ករិយន្តិ, តាវ វិហារេ វសន្តស្ស អនាមដ្ឋបិណ្ឌបាតំ ទាតុំ វដ្ដតិ, ថាលកេ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ, បុរេភត្តំ សាមណេរភាគសមកោ អាមិសភាគោ ទាតុំ វដ្ដតិ។ សេនាសនគ្គាហោ បន សលាកភត្តឧទ្ទេសភត្តនិមន្តនាទីនិ ច ន វដ្ដន្តិ។ បច្ឆាភត្តម្បិ សាមណេរភាគសមោ តេលមធុផាណិតាទិភេសជ្ជភាគោ វដ្ដតិ។ សចេ គិលានោ ហោតិ, ភេសជ្ជមស្ស កាតុំ វដ្ដតិ, សាមណេរស្ស វិយ ច សព្វំ បដិជគ្គនកម្មន្តិ។

អបត្តកាទិវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

ហត្ថច្ឆិន្នាទិវត្ថុកថា

១១៩. ហត្ថច្ឆិន្នាទិវត្ថូសុ – **ហត្ថច្ឆិន្នោ**តិ យស្ស ហត្ថតលេ វា មណិពន្ធេ វា កប្បរេ វា យត្ថ កត្ថចិ ឯកោ វា ទ្វេ វា ហត្ថា ឆិន្នា ហោន្តិ។ **បាទច្ឆិន្នោ**តិ យស្ស អគ្គបាទេ វា គោប្ផកេសុ វា ជង្ឃាយ វា យត្ថ កត្ថចិ ឯកោ វា ទ្វេ វា បាទា ឆិន្នា ហោន្តិ។ **ហត្ថបាទច្ឆិន្នោ**តិ យស្ស វុត្តប្បការេនេវ ចតូសុ ហត្ថបាទេសុ ទ្វេ វា តយោ វា សព្ពេ វា ហត្ថបាទា ឆិន្នា ហោន្តិ។ **កណ្ណច្ឆិន្នោ**តិ យស្ស កណ្ណមូលេ វា កណ្ណសក្ខលិកាយ វា ឯកោ វា ទ្វេ វា កណ្ណា ឆិន្នា ហោន្តិ។ យស្ស បន កណ្ណាវិទ្ធេ ឆិជ្ជន្តិ, សក្កា ច ហោតិ សង្ឃាដេតុំ, សោ កណ្ណំ សង្ឃាដេត្វា បព្ពាជេតព្ពោ។ **នាសច្ឆិន្នោ**តិ យស្ស អជបទកេ វា អគ្គេ វា ឯកបុដេ វា យត្ថ កត្ថចិ នាសា ឆិន្នា ហោតិ។ យស្ស បន នាសិកា សក្កា ហោតិ សន្ធេតុំ, សោ តំ ផាសុកំ កត្វា បព្ពាជេតព្ពោ។ **កណ្ណនាសច្ឆិន្នោ** ឧភយវសេន វេទិតព្ពោ។ **អង្គុលិច្ឆិន្នោ**តិ យស្ស នខសេសំ អទស្សេត្វា ឯកា វា ពហូ វា អង្គុលិយោ ឆិន្នា ហោន្តិ។ យស្ស បន សុត្តតន្តុមត្តម្បិ នខសេសំ បញ្ញាយតិ, តំ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ **អឡច្ឆិន្នោ**តិ យស្ស ចតូសុ អង្គុដ្ឋកេសុ អង្គុលិយំ វុត្តនយេនេវ ឯកោ វា ពហូ វា អង្គុដ្ឋកា ឆិន្នា ហោន្តិ។ **កណ្ឌរច្ឆិន្នោ**តិ យស្ស កណ្ឌរនាមកា មហាន្ហារូ បុរតោ វា បច្ឆតោ វា ឆិន្នា ហោន្តិ; យេសុ ឯកស្សាបិ ឆិន្នត្តា អគ្គបាទេន វា ចង្កមតិ, មូលេន វា ចង្កមតិ, ន វា បាទំ បតិដ្ឋាបេតុំ សក្កោតិ។

ផណហត្ថកោតិ យស្ស វត្តុលិបក្ខកា វិយ អង្គុលិយោ សម្ពទ្ធា ហោន្តិ; ឯតំ បព្ពាជេតុកាមេន អង្គុលន្តរិកាយោ ផាលេត្វា សព្ពំ អន្តរចម្មំ អបនេត្វា ផាសុកំ កត្វា បព្ពាជេតព្ពោ។ យស្សាបិ ឆ អង្គុលិយោ ហោន្តិ, តំ បព្ពាជេតុកាមេន អធិកអង្គុលី ឆិន្ទិត្វា ផាសុកំ កត្វា បព្ពាជេតព្ពោ។

ខុជ្ជោតិ យោ ឧរស្ស វា បិដ្ឋិយា វា បស្សស្ស វា និក្ខន្តត្តា ខុជ្ជសរីរោ។ យស្ស បន កិញ្ចិ កិញ្ចិ អង្គបច្ចង្គំ ឦសកំ វង្កំ, តំ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ មហាបុរិសោ ឯវ ហិ ព្រហ្មុជ្ជុគត្តោ, អវសេសោ សត្តោ អខុជ្ជោ នាម នត្ថិ។

វាមនោតិ ជង្ឃវាមនោ វា កដិវាមនោ វា ឧភយវាមនោ វា។ ជង្ឃវាមនស្ស កដិតោ បដ្ឋាយ ហេដ្ឋិមកាយោ រស្សោ ហោតិ, ឧបរិមកាយោ បរិបុណ្ណោ។ កដិវាមនស្ស កដិតោ បដ្ឋាយ ឧបរិមកាយោ រស្សោ ហោតិ, ហេដ្ឋិមកាយោ បរិបុណ្ណោ។ ឧភយវាមនស្ស ឧភោបិ កាយា រស្សា ហោន្តិ, យេសំ រស្សត្តា ភូតានំ វិយ បរិវដុមោ មហាកុច្ឆិឃដសទិសោ អត្តភាវោ ហោតិ, តំ តិវិធម្បិ បព្ពាជេតុំ ន វដ្ដតិ។

គលគណ្ឌីតិ យស្ស កុម្ភណ្ឌំ វិយ គលេ គណ្ឌោ ហោតិ។ ទេសនាមត្តមេវ ចេតំ, យស្មឹ កិស្មិញ្ចិ បន បទេសេ គណ្ឌេ សតិ ន បព្ពាជេតព្ពោ។ តត្ថ វិនិច្ឆយោ – “ន ភិក្ខវេ បញ្ចហិ អាពាធេហិ ផុដ្ឋោ បព្ពាជេតព្ពោ”តិ ឯត្ថ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។ **លក្ខណាហតកសាហតលិខិតកេសុ** យំ វត្តព្ពំ, តំ “ន ភិក្ខវេ លក្ខណាហតោ”តិអាទីសុ វុត្តមេវ។

សីបទីតិ ភារបាទោ វុច្ចតិ។ យស្ស បាទោ ថូលោ ហោតិ សញ្ជាតបិឡកោ ខរោ, សោ ន បព្ពាជេតព្ពោ។ យស្ស បន ន តាវ ខរភាវំ គណ្ហាតិ, សក្កា ហោតិ ឧបនាហំ ពន្ធិត្វា ឧទកអាវាដេ បវេសេត្វា ឧទកវាលិកាយ បូរេត្វា យថា សិរា បញ្ញាយន្តិ, ជង្ឃា ច តេលនាឡិកា វិយ ហោតិ, ឯវំ មិលាបេតុំ សក្កា, តស្ស បាទំ ឦទិសំ កត្វា តំ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បុន វឌ្ឍតិ, ឧបសម្បាទេន្តេនាបិ តថា កត្វាវ ឧបសម្បាទេតព្ពោ។

បាបរោគីតិ អរិសភគន្ទរបិត្តសេម្ហកាសសោសាទីសុ យេន កេនចិ រោគេន និច្ចាតុរោ អតេកិច្ឆរោគោ ជេគុច្ឆោ អមនាបោ; អយំ ន បព្ពាជេតព្ពោ។

បរិសទូសកោតិ យោ អត្តនោ វិរូបតាយ បរិសំ ទូសេតិ; អតិទីឃោ វា ហោតិ អញ្ញេសំ សីសប្បមាណនាភិប្បទេសោ, អតិរស្សោ វា ឧភយវាមនភូតរូបំ វិយ, អតិកាឡោ វា ឈាបិតខេត្តេ ខាណុកោ វិយ, អច្ចោទាតោ វា ទធិតក្កាទីហិ បមជ្ជិតមដ្ឋតម្ពលោហវណ្ណោ, អតិកិសោ វា មន្ទមំសលោហិតោ អដ្ឋិសិរាចម្មសរីរោ វិយ, អតិថូលោ វា ភារិយមំសោ, មហោទរោ វា មហាភូតសទិសោ, អតិមហន្តសីសោ វា បច្ឆឹ សីសេ កត្វា ឋិតោ វិយ, អតិខុទ្ទកសីសោ វា សរីរស្ស អននុរូបេន អតិខុទ្ទកេន សីសេន សមន្នាគតោ, កូដកូដសីសោ វា តាលផលបិណ្ឌិសទិសេន សីសេន សមន្នាគតោ, សិខរសីសោ វា ឧទ្ធំ អនុបុព្ពតនុកេន សីសេន សមន្នាគតោ, នាឡិសីសោ វា មហាវេឡុបព្ពសទិសេន សីសេន សមន្នាគតោ, កប្បសីសោ វា បព្ភារសីសោ វា ចតូសុ បស្សេសុ យេន កេនចិ បស្សេន ឱណតេន សីសេន សមន្នាគតោ, វណសីសោ វា បូតិសីសោ វា កណ្ណិកកេសោ វា បាណកេហិ ខាយិតកេទារេ សស្សសទិសេហិ តហឹ តហឹ ឧដ្ឋិតេហិ កេសេហិ សមន្នាគតោ, និល្លោមសីសោ វា ថូលថទ្ធកេសោ វា តាលហីរសទិសេហិ កេសេហិ សមន្នាគតោ, ជាតិបលិតេហិ បណ្ឌរសីសោ វា បកតិតម្ពកេសោ វា អាទិត្តេហិ វិយ កេសេហិ សមន្នាគតោ, អាវដ្ដសីសោ វា គុន្នំ សរីរេ អាវដ្ដសទិសេហិ ឧទ្ធគ្គេហិ កេសាវដ្ដេហិ សមន្នាគតោ, សីសលោមេហិ សទ្ធឹ ឯកាពទ្ធភមុកលោមោ វា ជាលពទ្ធេន វិយ នលាដេន សមន្នាគតោ។

សម្ពទ្ធភមុកោ វា និល្លោមភមុកោ វា មក្កដភមុកោ វា អតិមហន្តក្ខិ វា អតិខុទ្ទកក្ខិ វា មហឹសចម្មេ វាសិកោណេន បហរិត្វា កតឆិទ្ទសទិសេហិ អក្ខីហិ សមន្នាគតោ, វិសមក្ខិ វា ឯកេន មហន្តេន ឯកេន ខុទ្ទកេន អក្ខិនា សមន្នាគតោ, វិសមចក្កលោ វា ឯកេន ឧទ្ធំ ឯកេន អធោតិ ឯវំ វិសមជាតេហិ អក្ខិចក្កលេហិ សមន្នាគតោ, កេករោ វា គម្ភីរក្ខិ វា យស្ស គម្ភីរេ ឧទបានេ ឧទកតារកា វិយ អក្ខិតារកា បញ្ញាយន្តិ; និក្ខន្តក្ខិ វា យស្ស កក្កដកស្សេវ អក្ខិតារកា និក្ខន្តា ហោន្តិ; ហត្ថិកណ្ណោ វា មហតីហិ កណ្ណសក្ខលិកាហិ សមន្នាគតោ, មូសិកកណ្ណោ វា ជតុកកណ្ណោ វា ខុទ្ទិកាហិ កណ្ណសក្ខលិកាហិ សមន្នាគតោ, ឆិទ្ទមត្តកណ្ណោ វា យស្ស វិនា កណ្ណសក្ខលិកាហិ កណ្ណឆិទ្ទមត្តមេវ ហោតិ; អវិទ្ធកណ្ណោ វា យោនកជាតិកោ បន បរិសទូសកោ ន ហោតិ; សភាវោយេវ ហិ សោ តស្ស កណ្ណភគន្ទរិកោ វា និច្ចបូតិនា កណ្ណេន សមន្នាគតោ, គណ្ឋកណ្ណោ វា សទាបគ្ឃរិតបុព្ពេន កណ្ណេន សមន្នាគតោ, ដង្កិតកណ្ណោ វា គោភត្តនាឡិកាយ អគ្គសទិសេហិ កណ្ណេហិ សមន្នាគតោ, អតិបិង្គលក្ខិ វា មធុបិង្គលំ បន បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ និប្បខុមក្ខិ វា អស្សុបគ្ឃរណក្ខិ វា បុប្ផិតក្ខិ វា អក្ខិបាកេន សមន្នាគតក្ខិ វា។

អតិមហន្តនាសិកោ វា អតិខុទ្ទកនាសិកោ វា ចិបិដនាសិកោ វា មជ្ឈេ អប្បតិដ្ឋហិត្វា ឯកបស្សេ ឋិតវង្កនាសិកោ វា, ទីឃនាសិកោ វា សុកតុណ្ឌសទិសាយ ជិវ្ហាយ លេហិតុំ សក្កុណេយ្យាយ នាសិកាយ សមន្នាគតោ, និច្ចបគ្ឃរិតសិង្ឃាណិកនាសោ វា។

មហាមុខោ វា យស្ស បដង្គមណ្ឌូកស្សេវ មុខនិមិត្តំយេវ មហន្តំ ហោតិ, មុខំ បន លាពុសទិសំ អតិខុទ្ទកំ, ភិន្នមុខោ វា វង្កមុខោ វា មហាឱដ្ឋោ វា ឧក្ខលិមុខវដ្ដិសទិសេហិ ឱដ្ឋេហិ សមន្នាគតោ, តនុកឱដ្ឋោ វា ភេរិចម្មសទិសេហិ ទន្តេ បិទហិតុំ អសមត្ថេហិ ឱដ្ឋេហិ សមន្នាគតោ, មហាធរោដ្ឋោ វា តនុកឧត្តរោដ្ឋោ វា តនុកអធរោដ្ឋោ វា មហាឧត្តរោដ្ឋោ វា ឱដ្ឋឆិន្នកោ វា ឯឡមុខោ វា ឧប្បក្កមុខោ វា សង្ខតុណ្ឌកោ វា ពហិសេតេហិ អន្តោ អតិរត្តេហិ ឱដ្ឋេហិ សមន្នាគតោ, ទុគ្គន្ធកុណបមុខោ វា។

មហាទន្តោ វា អដ្ឋកទន្តសទិសេហិ ទន្តេហិ សមន្នាគតោ អសុរទន្តោ វា ហេដ្ឋា វា ឧបរិ វា ពហិនិក្ខន្តទន្តោ, យស្ស បន សក្កា ហោតិ ឱដ្ឋេហិ បិទហិតុំ កថេន្តស្សេវ បញ្ញាយតិ នោ អកថេន្តស្ស, តំ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ បូតិទន្តោ វា និទ្ទន្តោ វា យស្ស បន ទន្តន្តរេ កលន្ទកទន្តោ វិយ សុខុមទន្តោ ហោតិ, តំ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។

មហាហនុកោ វា គោហនុសទិសេន ហនុនា សមន្នាគតោ, ទីឃហនុកោ វា ចិបិដហនុកោ វា អន្តោបវិដ្ឋេន វិយ អតិរស្សេន ហនុកេន សមន្នាគតោ, ភិន្នហនុកោ វា វង្កហនុកោ វា និម្មស្សុទាឋិកោ វា ភិក្ខុនិសទិសមុខោ ទីឃគលោ វា ពកគលសទិសេន គលេន សមន្នាគតោ, រស្សគលោ វា អន្តោបវិដ្ឋេន វិយ គលេន សមន្នាគតោ, ភិន្នគលោ វា ភដ្ឋអំសកូដោ វា អហត្ថោ វា ឯកហត្ថោ វា អតិរស្សហត្ថោ វា អតិទីឃហត្ថោ វា ភិន្នឧរោ វា ភិន្នបិដ្ឋិ វា កច្ឆុគត្តោ វា កណ្ឌុគត្តោ វា ទទ្ទុគត្តោ វា គោធាគត្តោ វា, យស្ស គោធាយ វិយ គត្តតោ ចុណ្ណានិ បតន្តិ, សព្ពញ្ចេតំ វិរូបករណំ សន្ធាយ វិត្ថារិកវសេន វុត្តំ។ វិនិច្ឆយោ បនេត្ថ “ន ភិក្ខវេ បញ្ចហិ អាពាធេហី”តិ ឯត្ថ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។

ភដ្ឋកដិកោ វា មហាអានិសទោ វា ឧទ្ធនកូដសទិសេហិ អានិសទមំសេហិ អច្ចុគ្គតេហិ សមន្នាគតោ, មហាឩរុកោ វា វាតណ្ឌិកោ វា មហាជាណុកោ វា សង្ឃដ្ដនជាណុកោ វា ទីឃជង្ឃោ វា យដ្ឋិសទិសជង្ឃោ វិកដោ វា បណ្ហោ វា ឧព្ពទ្ធបិណ្ឌិកោ វា, សោ ទុវិធោ ហេដ្ឋា ឱរុឡ្ហាហិ វា ឧបរិ អារុឡ្ហាហិ វា មហតីហិ ជង្ឃបិណ្ឌិកាហិ សមន្នាគតោ, មហាជង្ឃោ វា ថូលជង្ឃបិណ្ឌិកោ វា មហាបាទោ វា មហាបណ្ហិ វា បិដ្ឋិកបាទោ វា បាទវេមជ្ឈតោ ឧដ្ឋិតជង្ឃោ វង្កបាទោ វា សោ ទុវិធោ – អន្តោ វា ពហិ វា បរិវត្តបាទោ គណ្ឋិកង្គុលិ វា សិង្គិវេរផណសទិសាហិ អង្គុលីហិ សមន្នាគតោ, អន្ធនខោ វា កាឡវណ្ណេហិ បូតិនខេហិ សមន្នាគតោ, សព្ពោបិ ឯស បរិសទូសកោ។ ឯវរូបោ បរិសទូសកោ ន បព្ពាជេតព្ពោ។

កាណោតិ បសន្នន្ធោ វា ហោតុ បុប្ផាទីហិ វា ឧបហតបសាទោ។ យោ ទ្វីហិ វា ឯកេន វា អក្ខិនា ន បស្សតិ, សោ ន បព្ពាជេតព្ពោ។ មហាបច្ចរិយំ បន ឯកក្ខិកាណោ កាណោតិ វុត្តោ, ទ្វិអក្ខិកាណោ អន្ធេន សង្គហិតោ។ មហាអដ្ឋកថាយំ ជច្ចន្ធោ អន្ធោតិ វុត្តោ, តស្មា ឧភយម្បិ បរិយាយេន យុជ្ជតិ។ **កុណី**តិ ហត្ថកុណី វា បាទកុណី វា អង្គុលិកុណី វា; យស្ស ឯតេសុ ហត្ថាទីសុ យំកិញ្ចិ វង្កំ បញ្ញាយតិ, សោ កុណី នាម។ **ខញ្ជោ**តិ នតជាណុកោ វា ភិន្នជង្ឃោ វា មជ្ឈេ សង្កុដិតបាទត្តា កុណ្ឋបាទកោ វា បិដ្ឋិបាទមជ្ឈេន ចង្កមន្តោ អគ្គេ សង្កុដិតបាទត្តា កុណ្ឋបាទកោ វា បិដ្ឋិបាទគ្គេន ចង្កមន្តោ អគ្គបាទេនេវ ចង្កមនខញ្ជោ វា បណ្ហិកាយ ចង្កមនខញ្ជោ វា បាទស្ស ពាហិរន្តេន ចង្កមនខញ្ជោ វា បាទស្ស អព្ភន្តរន្តេន ចង្កមនខញ្ជោ វា គោប្ផកានំ ឧបរិ ភគ្គត្តា សកលេន បិដ្ឋិបាទេន ចង្កមនខញ្ជោ វា; សព្ពោបេស ខញ្ជោយេវ, សោ ន បព្ពាជេតព្ពោ។

បក្ខហតោតិ យស្ស ឯកោ ហត្ថោ វា បាទោ វា អឌ្ឍសរីរំ វា សុខំ ន វហតិ។ **ឆិន្និរិយាបថោ**តិ បីឋសប្បិ វុច្ចតិ។ **ជរាទុព្ពលោ**តិ ជិណ្ណភាវេន ទុព្ពលោ អត្តនោ ចីវររជនាទិកម្មំ កាតុម្បិ អសមត្ថោ។ យោ បន មហល្លកោបិ ពលវា ហោតិ, អត្តានំ បដិជគ្គិតុំ សក្កោតិ, សោ បព្ពាជេតព្ពោ។ **អន្ធោ**តិ ជច្ចន្ធោ វុច្ចតិ។ **មូគោ**តិ យស្ស វចីភេទោ នប្បវត្តតិ; យស្សាបិ បវត្តតិ, សរណគមនំ បន បរិបុណ្ណំ ភាសិតុំ ន សក្កោតិ, តាទិសំ មម្មនម្បិ បព្ពាជេតុំ ន វដ្ដតិ។ យោ បន សរណគមនមត្តំ បរិបុណ្ណំ ភាសិតុំ សក្កោតិ, តំ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។

ពធិរោតិ យោ សព្ពេន សព្ពំ ន សុណាតិ។ យោ បន មហាសទ្ទំ សុណាតិ, តំ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ **អន្ធមូគា**ទយោ ឧភយទោសវសេន វុត្តា។ យេសញ្ច បព្ពជ្ជា បដិក្ខិត្តា, ឧបសម្បទាបិ តេសំ បដិក្ខិត្តាវ។ សចេ បន តេ សង្ឃោ ឧបសម្បាទេតិ, សព្ពេបិ ហត្ថច្ឆិន្នាទយោ សូបសម្បន្នា, ការកសង្ឃោ បន អាចរិយុបជ្ឈាយា ច អាបត្តិតោ ន មុច្ចន្តិ។ វក្ខតិ ច – “អត្ថិ ភិក្ខវេ បុគ្គលោ អប្បត្តោ ឱសារណំ, តញ្ចេ សង្ឃោ ឱសារេតិ, ឯកច្ចោ សុឱសារិតោ, ឯកច្ចោ ទុឱសារិតោ”តិ តស្សត្ថោ អាគតដ្ឋានេយេវ អាវិ ភវិស្សតីតិ។

ហត្ថច្ឆិន្នាទិវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

អលជ្ជីនិស្សយវត្ថុកថា

១២០. អលជ្ជីនំ និស្សាយ វសន្តីតិ ឧបយោគត្ថេ សាមិវចនំ; អលជ្ជិបុគ្គលេ និស្សាយ វសន្តីតិ អត្ថោ។ **យាវ ភិក្ខុសភាគតំ ជានាមី**តិ និស្សយទាយកស្ស ភិក្ខុនោ ភិក្ខូហិ សភាគតំ លជ្ជិភាវំ យាវ ជានាមីតិ អត្ថោ។ តស្មា នវំ ឋានំ គតេន “ឯហិ ភិក្ខុ, និស្សយំ គណ្ហាហី”តិ វុច្ចមានេនាបិ ចតូហបញ្ចាហំ និស្សយទាយកស្ស លជ្ជិភាវំ ឧបបរិក្ខិត្វា និស្សយោ គហេតព្ពោ។

សចេ “ថេរោ លជ្ជី”តិ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ សុត្វា អាគតទិវសេយេវ គហេតុកាមោ ហោតិ, ថេរោ បន “អាគមេហិ តាវ, វសន្តោ ជានិស្សសី”តិ កតិបាហំ អាចារំ ឧបបរិក្ខិត្វា និស្សយំ ទេតិ, វដ្ដតិ។ បកតិយា និស្សយគ្គហណដ្ឋានំ គតេន តទហេវ គហេតព្ពោ, ឯកទិវសម្បិ បរិហារោ នត្ថិ។ សចេ បឋមយាមេ អាចរិយស្ស ឱកាសោ នត្ថិ, ឱកាសំ អលភន្តោ “បច្ចូសសមយេ គហេស្សាមី”តិ សយតិ, អរុណំ ឧគ្គតម្បិ ន ជានាតិ, អនាបត្តិ។ សចេ បន “គណ្ហិស្សាមី”តិ អាភោគំ អកត្វា សយតិ, អរុណុគ្គមនេ ទុក្កដំ។ អគតបុព្ពំ ឋានំ គតេន ទ្វេ តីណិ ទិវសានិ វសិត្វា គន្តុកាមេន អនិស្សិតេន វសិតព្ពំ។ “សត្តាហំ វសិស្សាមី”តិ អាលយំ ករោន្តេន បន និស្សយោ គហេតព្ពោ។ សចេ ថេរោ “កិំ សត្តាហំ វសន្តស្ស និស្សយេនា”តិ វទតិ, បដិក្ខិត្តកាលតោ បដ្ឋាយ លទ្ធបរិហារោ ហោតិ។

អលជ្ជីនិស្សយវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

គមិកាទិនិស្សយវត្ថុកថា

១២១. និស្សយករណីយោតិ ករណីយនិស្សយោ, ករណីយោ មយា និស្សយោ; គហេតព្ពោតិ អត្ថោ។ **និស្សយំ អលភមានេនា**តិ អត្តនា សទ្ធិំ អទ្ធានមគ្គប្បដិបន្នេសុ និស្សយទាយកេ អសតិ និស្សយំ ន លភតិ នាម។ ឯវំ អលភន្តេន អនិស្សិតេន ពហូនិបិ ទិវសានិ គន្តព្ពំ។ សចេ បុព្ពេបិ និស្សយំ គហេត្វា វុត្ថបុព្ពំ កញ្ចិ អាវាសំ បវិសតិ, ឯករត្តំ វសន្តេនាបិ និស្សយោ គហេតព្ពោ។ អន្តរាមគ្គេ វិស្សមន្តោ វា សត្ថំ បរិយេសន្តោ វា កតិបាហំ វសតិ, អនាបត្តិ។ អន្តោវស្សេ បន និពទ្ធវាសំ វសិតព្ពំ, និស្សយោ ច គហេតព្ពោ។ នាវាយ គច្ឆន្តស្ស បន វស្សានេ អាគតេបិ និស្សយំ អលភន្តស្ស អនាបត្តិ។

យាចិយមានេនាតិ តេន គិលានេន យាចិយមានេន អនិស្សិតេន វសិតព្ពំ។ សចេ “យាចាហិ ម”ន្តិ វុច្ចមានោបិ គិលានោ មានេន ន យាចតិ, គន្តព្ពំ។

ផាសុ ហោតីតិ សមថវិបស្សនានំ បដិលាភវសេន ផាសុ ហោតិ។ ឥមញ្ហិ បរិហារំ នេវ សោតាបន្នោ ន សកទាគាមី អនាគាមី អរហន្តោ លភន្តិ; ន ថាមគតស្ស សមាធិនោ វា វិបស្សនាយ វា លាភី, វិស្សដ្ឋកម្មដ្ឋានេ បន ពាលបុថុជ្ជនេ កថាវ នត្ថិ។ យស្ស ខោ បន សមថោ វា វិបស្សនា វា តរុណោ ហោតិ, អយំ ឥមំ បរិហារំ លភតិ, បវារណសង្គហោបិ ឯតស្សេវ អនុញ្ញាតោ។ តស្មា ឥមិនា បុគ្គលេន អាចរិយេ បវារេត្វា គតេបិ “យទា បតិរូបោ និស្សយទាយកោ អាគច្ឆិស្សតិ, តស្ស និស្សាយ វសិស្សាមី”តិ អាភោគំ កត្វា បុន យាវ អាសាឡ្ហីបុណ្ណមា, តាវ អនិស្សិតេន វត្ថុំ វដ្ដតិ។ សចេ បន អាសាឡ្ហីមាសេ អាចរិយោ នាគច្ឆតិ, យត្ថ និស្សយោ លព្ភតិ, តត្ថ គន្តព្ពំ។

១២២. គោត្តេនបិ អនុស្សាវេតុន្តិ មហាកស្សបស្ស ឧបសម្បទាបេក្ខោតិ ឯវំ គោត្តំ វត្វា អនុស្សាវេតុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។

១២៣. ទ្វេ ឯកានុស្សាវនេតិ ទ្វេ ឯកតោ អនុស្សាវនេ; ឯកេន ឯកស្ស អញ្ញេន ឥតរស្សាតិ ឯវំ ទ្វីហិ វា អាចរិយេហិ ឯកេន វា ឯកក្ខណេ កម្មវាចំ អនុស្សាវេន្តេហិ ឧបសម្បាទេតុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។

ទ្វេ តយោ ឯកានុស្សាវនេ កាតុំ តញ្ច ខោ ឯកេន ឧបជ្ឈាយេនាតិ ទ្វេ វា តយោ វា ជនេ បុរិមនយេនេវ ឯកតោ អនុស្សាវនេ កាតុំ អនុជានាមិ; តញ្ច ខោ អនុស្សាវនកិរិយំ ឯកេន ឧបជ្ឈាយេន អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ តស្មា ឯកេន អាចរិយេន ទ្វេ វា តយោ វា អនុស្សាវេតព្ពា។ ទ្វីហិ វា តីហិ វា អាចរិយេហិ វិសុំ វិសុំ ឯកេន ឯកស្សាតិ ឯវំ ឯកប្បហារេនេវ ទ្វេ តិស្សោ វា កម្មវាចា កាតព្ពា។ សចេ បន នានាចរិយា នានុបជ្ឈាយា ហោន្តិ,

តិស្សត្ថេរោ សុមនត្ថេរស្ស សទ្ធិវិហារិកំ, សុមនត្ថេរោ តិស្សត្ថេរស្ស សទ្ធិវិហារិកំ អនុស្សាវេតិ, អញ្ញមញ្ញ គណបូរកា ហោន្តិ, វដ្ដតិ។ សចេ បន នានាឧបជ្ឈាយា ហោន្តិ, ឯកោ អាចរិយោ ហោតិ, “នត្វេវ នានុបជ្ឈាយេនា”តិ បដិក្ខិត្តត្តា ន វដ្ដតិ។ ឥទំ សន្ធាយ ហិ ឯស បដិក្ខេបោ។

គមិកាទិនិស្សយវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

ឧបសម្បទាវិធិកថា

១២៦. បឋមំ ឧបជ្ឈំ គាហាបេតព្ពោតិ ឯត្ថ វជ្ជាវជ្ជំ ឧបនិជ្ឈាយតីតិ ឧបជ្ឈា, តំ ឧបជ្ឈំ; “ឧបជ្ឈាយោ មេ ភន្តេ ហោហី”តិ ឯវំ វទាបេត្វា គាហាបេតព្ពោ។ **វិត្ថាយន្តី**តិ វិត្ថទ្ធគត្តា ហោន្តិ។ **យំ ជាត**ន្តិ យំ តវ សរីរេ ជាតំ និព្ពត្តំ វិជ្ជមានំ, តំ សង្ឃមជ្ឈេ បុច្ឆន្តេ សន្តំ អត្ថីតិ វត្តព្ពន្តិអាទិ។ **ឧល្លុម្បតុ ម**ន្តិ ឧទ្ធរតុ មំ។

ឧបសម្បទាវិធិកថា និដ្ឋិតា។

ចត្តារោនិស្សយាទិកថា

១២៨. តាវទេវាតិ ឧបសម្បន្នសមនន្តរមេវ។ **ឆាយា មេតព្ពាតិ** ឯកបោរិសា វា ទ្វិបោរិសា វាតិ ឆាយា មេតព្ពា។ **ឧតុប្បមាណំ អាចិក្ខិតព្ព**ន្តិ “វស្សានោ ហេមន្តោ គិម្ហោ”តិ ឯវំ ឧតុប្បមាណំ អាចិក្ខិតព្ពំ។ ឯត្ថ ច ឧតុយេវ ឧតុប្បមាណំ។ សចេ វស្សានាទយោ អបរិបុណ្ណា ហោន្តិ, យត្តកេហិ ទិវសេហិ យស្ស យោ ឧតុ អបរិបុណ្ណោ, តេ ទិវសេ សល្លក្ខេត្វា សោ **ទិវសភាគោ** អាចិក្ខិតព្ពោ។ អថ វា “អយំ នាម ឧតុ, សោ ច ខោ បរិបុណ្ណោ វា អបរិបុណ្ណោ វា”តិ ឯវំ ឧតុប្បមាណំ អាចិក្ខិតព្ពំ។ “បុព្ពណ្ហោ វា សាយន្ហោ វា”តិ ឯវំ ទិវសភាគោ អាចិក្ខិតព្ពោ។ **សង្គីតី**តិ ឥទមេវ សព្ពំ ឯកតោ កត្វា “ត្វំ កឹ លភសិ, កា តេ ឆាយា, កឹ ឧតុប្បមាណំ, កោ ទិវសភាគោ”តិ បុដ្ឋោ “ឥទំ នាម លភាមិ – វស្សំ វា ហេមន្តំ វា គិម្ហំ វា, អយំ មេ ឆាយា, ឥទំ ឧតុប្បមាណំ, អយំ ទិវសភាគោតិ វទេយ្យាសី”តិ ឯវំ អាចិក្ខិតព្ពំ។

១២៩. ឱហាយាតិ ឆឌ្ឌេត្វា។ **ទុតិយំ ទាតុ**ន្តិ ឧបសម្បទមាឡកតោ បរិវេណំ គច្ឆន្តស្ស ទុតិយកំ ទាតុំ អនុជានាមិ, ចត្តារិ ច អករណីយានិ អាចិក្ខិតុន្តិ អត្ថោ។ **បណ្ឌុបលាសោ**តិ បណ្ឌុវណ្ណោ បត្តោ។ **ពន្ធនា បវុត្តោ**តិ វណ្ដតោ បតិតោ។ **អភព្ពោ ហរិតត្ថាយា**តិ បុន ហរិតោ ភវិតុំ អភព្ពោ។ **បុថុសិលា**តិ មហាសិលា។

១៣០. អលព្ភមានាយ សាមគ្គិយា អនាបត្តិ សម្ភោគេ សំវាសេតិ យាវ តស្ស ឧក្ខេបនីយកម្មករណត្ថាយ សាមគ្គី ន លព្ភតិ, តាវ តេន សទ្ធឹ សម្ភោគេ ច ឧបោសថបវារណាទិករណភេទេ សំវាសេ ច អនាបត្តីតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ មហាវិភង្គេ វុត្តានុសារេន សុវិញ្ញេយ្យត្តា បាកដមេវាតិ។

ចត្តារោនិស្សយាទិកថា និដ្ឋិតា។

សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

ទ្វាសត្តតិអធិកវត្ថុសតបដិមណ្ឌិតស្ស មហាខន្ធកស្ស

អត្ថវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

មហាខន្ធកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ឧបោសថក្ខន្ធកំ

សន្និបាតានុជាននាទិកថា

១៣២. ឧបោសថក្ខន្ធកេ – **អញ្ញតិត្ថិយា**តិ ឯត្ថ តិត្ថំ វុច្ចតិ លទ្ធិ; អញ្ញំ តិត្ថំ អញ្ញតិត្ថំ; អញ្ញតិត្ថំ ឯតេសំ អត្ថីតិ **អញ្ញតិត្ថិយា**; ឥតោ អញ្ញលទ្ធិកាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ធម្មំ ភាសន្តី**តិ យំ តេសំ កត្តព្ពាកត្តព្ពំ, តំ កថេន្តិ។ **តេ លភន្តី**តិ តេ មនុស្សា លភន្តិ។ **មូគសូករា**តិ ថូលសរីរសូករា។

១៣៥. **អនជ្ឈាបន្នោ វា ហោតិ អាបជ្ជិត្វា វា វុដ្ឋិតោ**តិ ឯត្ថ យំ អាបត្តឹ ភិក្ខុ អនជ្ឈាបន្នោ វា ហោតិ, អាបជ្ជិត្វា វា វុដ្ឋិតោ, អយំ អសន្តី នាម អាបត្តីតិ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោ។ **សម្បជានមុសាវាទេ កឹ ហោតី**តិ យ្វាយំ សម្បជានមុសាវាទោ អស្ស ហោតីតិ វុត្តោ, សោ អាបត្តិតោ កឹ ហោតិ, កតរា អាបត្តិ ហោតីតិ អត្ថោ។ **ទុក្កដំ ហោតី**តិ ទុក្កដាបត្តិ ហោតិ; សា ច ខោ ន មុសាវាទលក្ខណេន; ភគវតោ បន វចនេន វចីទ្វារេ អកិរិយសមុដ្ឋានា អាបត្តិ ហោតីតិ វេទិតព្ពា។ វុត្តំ ហិ –

> “អនាលបន្តោ មនុជេន កេនចិ,
> វាចាគិរំ នោ ច បរេ ភណេយ្យ;
> អាបជ្ជេយ្យ វាចសិកំ ន កាយិកំ,
> បញ្ហា មេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា”តិ។ (បរិ. ៤៧៩);

អន្តរាយិកោតិ អន្តរាយករោ។ **កិស្ស ផាសុ ហោតី**តិ កិមត្ថាយ ផាសុ ហោតិ។ **បឋមស្ស ឈានស្ស អធិគមាយា**តិ បឋមស្ស ឈានស្ស អធិគមនត្ថាយ តស្ស ភិក្ខុនោ ផាសុ ហោតិ សុខំ ហោតិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ ឥតិ ភគវា ឧទ្ទេសតោ ច និទ្ទេសតោ ច បឋមំ បាតិមោក្ខុទ្ទេសំ ទស្សេសិ។

១៣៦. **ទេវសិក**ន្តិ ទិវសេ ទិវសេ។ **ចាតុទ្ទសេ វា បន្នរសេ វា**តិ ឯកស្ស ឧតុនោ តតិយេ ច សត្តមេ ច បក្ខេ ទ្វិក្ខត្តុំ ចាតុទ្ទសេ អវសេសេ ឆក្ខត្តុំ បន្នរសេ; អយំ តាវ ឯកោ អត្ថោ។ អយំ បន បកតិចារិត្តវសេន វុត្តោ “សកឹ បក្ខស្ស ចាតុទ្ទសេ វា បន្នរសេ វា”តិ វចនតោ បន តថារូបេ បច្ចយេ សតិ យស្មិំ តស្មិំ ចាតុទ្ទសេ វា បន្នរសេ វា ឧទ្ទិសិតុំ វដ្ដតិ, អាវាសិកានំ ភិក្ខូនំ ចាតុទ្ទសោ ហោតិ, អាគន្តុកានំ បន្នរសោ។ សចេ អាវាសិកា ពហុតរា ហោន្តិ, អាគន្តុកេហិ អាវាសិកានំ អនុវត្តិតព្ព”ន្តិ វចនតោបិ ចេតំ វេទិតព្ពំ។

សីមានុជាននកថា

១៣៨. **បឋមំ និមិត្តា កិត្តេតព្ពា**តិ វិនយធរេន បុច្ឆិតព្ពំ “បុរត្ថិមាយ ទិសាយ កឹ និមិត្ត”ន្តិ? បព្ពតោ ភន្តេតិ។ បុន វិនយធរេន “ឯសោ បព្ពតោ និមិត្ត”ន្តិ ឯវំ និមិត្តំ កិត្តេតព្ពំ។ “ឯតំ បព្ពតំ និមិត្តំ ករោម, ករិស្សាម, និមិត្តំ កតោ, និមិត្តំ ហោតុ, ហោតិ ភវិស្សតី”តិ ឯវំ បន កិត្តេតុំ ន វដ្ដតិ។ បាសាណាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ បុរត្ថិមាយ អនុទិសាយ, ទក្ខិណាយ ទិសាយ, ទក្ខិណាយ អនុទិសាយ, បច្ឆិមាយ ទិសាយ, បច្ឆិមាយ អនុទិសាយ, ឧត្តរាយ ទិសាយ, ឧត្តរាយ អនុទិសាយ, កឹ និមិត្តំ? ឧទកំ ភន្តេ។ ឯតំ ឧទកំ និមិត្តន្តិ ឯត្ថ បន អដ្ឋត្វា បុន បុរត្ថិមាយ ទិសាយ កឹ និមិត្តំ។ បព្ពតោ ភន្តេ។ ឯសោ បព្ពតោ និមិត្តន្តិ ឯវំ បឋមំ កិត្តិតនិមិត្តំ កិត្តេត្វាវ ឋបេតព្ពំ។ ឯវញ្ហិ និមិត្តេន និមិត្តំ ឃដិតំ ហោតិ។ ឯវំ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា អថានន្តរំ វុត្តាយ កម្មវាចាយ សីមា សម្មន្និតព្ពា។ កម្មវាចាបរិយោសានេ និមិត្តានំ អន្តោ សីមា ហោតិ, និមិត្តានិ សីមតោ ពហិ ហោន្តិ។ តត្ថ និមិត្តានិ សកឹ កិត្តិតានិបិ កិត្តិតានេវ ហោន្តិ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ បន តិក្ខត្តុំ សីមមណ្ឌលំ សម្ពន្ធន្តេន និមិត្តំ កិត្តេតព្ពន្តិ វុត្តំ។ “បព្ពតោ ភន្តេតិ...បេ.... ឧទកំ ភន្តេ”តិ ឯវំ បន ឧបសម្បន្នោ វា អាចិក្ខតុ អនុបសម្បន្នោ វា វដ្ដតិយេវ។

ឥទានិ បព្ពតនិមិត្តាទីសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ – តិវិធោ បព្ពតោ, សុទ្ធបំសុបព្ពតោ, សុទ្ធបាសាណបព្ពតោ, ឧភយមិស្សកោតិ។ សោ តិវិធោបិ វដ្ដតិ។ វាលិករាសិ បន ន វដ្ដតិ។ ឥតរោបិ ហត្ថិប្បមាណតោ ឱមកតរោ ន វដ្ដតិ។ ហត្ថិប្បមាណតោ បន បដ្ឋាយ សិនេរុប្បមាណោបិ វដ្ដតិ។ សចេ ចតូសុ ទិសាសុ ចត្តារោ តីសុ វា តយោ បព្ពតា ហោន្តិ, ចតូហិ វា តីហិ វា បព្ពតនិមិត្តេហិ ឯវ សម្មន្និតុំ វដ្ដតិ។ ទ្វីហិ បន និមិត្តេហិ ឯកេន វា សម្មន្និតុំ ន វដ្ដតិ។ ឥតោ បរេសុ បាសាណនិមិត្តាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ តស្មា បព្ពតនិមិត្តំ ករោន្តេន បុច្ឆិតព្ពំ “ឯកាពទ្ធោ ន ឯកាពទ្ធោ”តិ។ សចេ ឯកាពទ្ធោ ហោតិ, ន កាតព្ពោ។ តញ្ហិ ចតូសុ វា

អដ្ឋសុ វា ទិសាសុ កិត្តេន្តេនាបិ ឯកមេវ និមិត្តំ កិត្តិតំ ហោតិ, តស្មា យោ ឯវំ ចក្កសណ្ឋានេន វិហារំ បរិក្ខិបិត្វា ឋិតោ បព្ពតោ, តំ ឯកទិសាយ កិត្តេត្វា អញ្ញាសុ ទិសាសុ តំ ពហិទ្ធា កត្វា អន្តោ អញ្ញានិ និមិត្តានិ កិត្តេតព្ពានិ។

សចេ បព្ពតស្ស តតិយភាគំ វា ឧបឌ្ឍំ វា អន្តោសីមាយ កត្តុកាមា ហោន្តិ, បព្ពតំ អកិត្តេត្វា យត្តកំ បទេសំ អន្តោ កត្តុកាមា, តស្ស បរតោ តស្មិំយេវ បព្ពតេ ជាតរុក្ខវម្មិកាទីសុ អញ្ញតរំ និមិត្តំ កិត្តេតព្ពំ។ សចេ ឯកយោជនទ្វិយោជនប្បមាណំ សព្ពំ បព្ពតំ អន្តោ កត្តុកាមា ហោន្តិ, បព្ពតស្ស បរតោ ភូមិយំ ជាតរុក្ខវម្មិកាទីនិ និមិត្តានិ កិត្តេតព្ពានិ។

បាសាណនិមិត្តេ – អយគុឡោបិ បាសាណសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ, តស្មា យោ កោចិ បាសាណោ វដ្ដតិ។ បមាណតោ បន ហត្ថិប្បមាណោ បព្ពតសង្ខ្យំ គតោ, តស្មា សោ ន វដ្ដតិ។ មហាគោណមហាមហិំសប្បមាណោ បន វដ្ដតិ។ ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទេន ទ្វត្តឹសបលគុឡបិណ្ឌបរិមាណោ វដ្ដតិ។ តតោ ខុទ្ទកតរោ ឥដ្ឋកា វា មហន្តីបិ ន វដ្ដតិ។ អនិមិត្តុបគបាសាណរាសិបិ ន វដ្ដតិ, បគេវ បំសុវាលិករាសិ។ ភូមិសមោ ខលមណ្ឌលសទិសោ បិដ្ឋិបាសាណោ វា ភូមិតោ ខាណុកោ វិយ ឧដ្ឋិតបាសាណោ វា ហោតិ, សោបិ បមាណុបគោ ចេ វដ្ដតិ។ បិដ្ឋិបាសាណោ អតិមហន្តោបិ បាសាណសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ, តស្មា សចេ មហតោ បិដ្ឋិបាសាណស្ស ឯកប្បទេសំ អន្តោសីមាយ កត្តុកាមា ហោន្តិ, តំ អកិត្តេត្វា តស្សុបរិ អញ្ញោ បាសាណោ កិត្តេតព្ពោ។ សចេ បិដ្ឋិបាសាណុបរិ វិហារំ ករោន្តិ, វិហារមជ្ឈេន វា បិដ្ឋិបាសាណោ វិនិវិជ្ឈិត្វា គច្ឆតិ, ឯវរូបោ បិដ្ឋិបាសាណោ ន វដ្ដតិ។ សចេ ហិ តំ កិត្តេន្តិ, និមិត្តស្ស ឧបរិ វិហារោ ហោតិ, និមិត្តញ្ច នាម ពហិសីមាយ ហោតិ, វិហារោបិ ពហិសីមាយំ អាបជ្ជតិ។ វិហារំ បរិក្ខិបិត្វា ឋិតបិដ្ឋិបាសាណោ ឯកត្ថ កិត្តេត្វា អញ្ញត្ថ ន កិត្តេតព្ពោ។

វននិមិត្តេ – តិណវនំ វា តចសារតាលនាឡិកេរាទិរុក្ខវនំ វា ន វដ្ដតិ។ អន្តោសារានំ បន សាកសាលាទីនំ អន្តោសារមិស្សកានំ វា រុក្ខានំ វនំ វដ្ដតិ, តញ្ច ខោ ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទេន ចតុបញ្ចរុក្ខមត្តម្បិ តតោ ឱរំ ន វដ្ដតិ, បរំ យោជនសតិកម្បិ វដ្ដតិ។ សចេ បន វនមជ្ឈេ វិហារំ ករោន្តិ, វនំ ន កិត្តេតព្ពំ។ ឯកទេសំ អន្តោសីមាយ កត្តុកាមេហិបិ វនំ អកិត្តេត្វា តត្ថ រុក្ខបាសាណាទយោ កិត្តេតព្ពា។ វិហារំ បរិក្ខិបិត្វា ឋិតវនំ ឯកត្ថ កិត្តេត្វា អញ្ញត្ថ ន កិត្តេតព្ពំ។

រុក្ខនិមិត្តេ – តចសារោ តាលនាឡិកេរាទិរុក្ខោ ន វដ្ដតិ, អន្តោសារោ ជីវមានកោ អន្តមសោ ឧព្ពេធតោ អដ្ឋង្គុលោ បរិណាហតោ សូចិទណ្ឌកប្បមាណោបិ វដ្ដតិ, តតោ ឱរំ ន វដ្ដតិ, បរំ ទ្វាទសយោជនោ សុប្បតិដ្ឋិតនិគ្រោធោបិ វដ្ដតិ។ វំសនឡកសរាវាទីសុ ពីជំ រោបេត្វា វឌ្ឍាបិតោ បមាណុបគោបិ ន វដ្ដតិ។ តតោ អបនេត្វា បន តង្ខណម្បិ ភូមិយំ រោបេត្វា កោដ្ឋកំ កត្វា ឧទកំ អាសិញ្ចិត្វា កិត្តេតុំ វដ្ដតិ។ នវមូលសាខានិគ្គមនំ អការណំ។ ខន្ធំ ឆិន្ទិត្វា រោបិតេ បន ឯតំ យុជ្ជតិ។ កិត្តេន្តេន ច “រុក្ខោ”តិបិ វត្តុំ វដ្ដតិ, “សាករុក្ខោតិបិ សាលរុក្ខោ”តិបិ។ ឯកាពទ្ធំ បន សុប្បតិដ្ឋិតនិគ្រោធសទិសំ ឯកត្ថ កិត្តេត្វា អញ្ញត្ថ កិត្តេតុំ ន វដ្ដតិ។

មគ្គនិមិត្តេ – អរញ្ញខេត្តនទីតឡាកមគ្គាទយោ ន វដ្ដន្តិ, ជង្ឃមគ្គោ វា សកដមគ្គោ វា វដ្ដតិ, យោ និព្ពិជ្ឈិត្វា ទ្វេ តីណិ គាមន្តរានិ គច្ឆតិ។ យោ បន ជង្ឃមគ្គោ សកដមគ្គតោ ឱក្កមិត្វា បុន សកដមគ្គមេវ ឱតរតិ, យេ វា ជង្ឃមគ្គសកដមគ្គា អវឡញ្ជា, តេ ន វដ្ដន្តិ។ ជង្ឃសត្ថសកដសត្ថេហិ វឡញ្ជិយមានាយេវ វដ្ដន្តិ។ សចេ ទ្វេ មគ្គា និក្ខមិត្វា បច្ឆា សកដធុរមិវ ឯកីភវន្តិ, ទ្វិធា ភិន្នដ្ឋានេ វា សម្ពន្ធដ្ឋានេ វា សកឹ កិត្តេត្វា បុន ន កិត្តេតព្ពា, ឯកាពទ្ធនិមិត្តញ្ហេតំ ហោតិ។

សចេ វិហារំ បរិក្ខិបិត្វា ចត្តារោ មគ្គា ចតូសុ ទិសាសុ គច្ឆន្តិ, មជ្ឈេ ឯកំ កិត្តេត្វា អបរំ កិត្តេតុំ ន វដ្ដតិ។ ឯកាពទ្ធនិមិត្តញ្ហេតំ ហោតិ។ កោណំ និព្ពិជ្ឈិត្វា គតមគ្គំ បន បរភាគេ កិត្តេតុំ វដ្ដតិ។ វិហារមជ្ឈេន និព្ពិជ្ឈិត្វា គតមគ្គោ បន ន កិត្តេតព្ពោ។ កិត្តិតេ និមិត្តស្ស ឧបរិ វិហារោ ហោតិ។ សចេ សកដមគ្គស្ស អន្តិមចក្កមគ្គំ និមិត្តំ ករោន្តិ, មគ្គោ ពហិសីមាយ ហោតិ។ សចេ ពាហិរចក្កមគ្គំ និមិត្តំ ករោន្តិ, ពាហិរចក្កមគ្គោវ ពហិសីមាយ ហោតិ, សេសំ អន្តោសីមំ ភជតិ។ មគ្គំ កិត្តេន្តេន “មគ្គោ បន្ថោ បថោ បជ្ជោ”តិ ទសសុ យេន កេនចិ នាមេន កិត្តេតុំ វដ្ដតិ។ បរិខាសណ្ឋានេន វិហារំ បរិក្ខិបិត្វា គតមគ្គោ ឯកត្ថ កិត្តេត្វា អញ្ញត្ថ កិត្តេតុំ ន វដ្ដតិ។

វម្មិកនិមិត្តេ – ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទេន តំ ទិវសំ ជាតោ អដ្ឋង្គុលុព្ពេធោ គោវិសាណប្បមាណោបិ វម្មិកោ វដ្ដតិ, តតោ ឱរំ ន វដ្ដតិ, បរំ ហិមវន្តបព្ពតសទិសោបិ វដ្ដតិ។ វិហារំ បរិក្ខិបិត្វា ឋិតំ បន ឯកាពទ្ធំ ឯកត្ថ កិត្តេត្វា អញ្ញត្ថ កិត្តេតុំ ន វដ្ដតិ។

នទីនិមិត្តេ – យស្សា ធម្មិកានំ រាជូនំ កាលេ អន្វទ្ធមាសំ អនុទសាហំ អនុបញ្ចាហន្តិ ឯវំ អនតិក្កមិត្វា ទេវេ វស្សន្តេ វលាហកេសុ វិគតមត្តេសុ សោតំ បច្ឆិជ្ជតិ, អយំ នទីសង្ខ្យំ ន គច្ឆតិ។ យស្សា បន ឦទិសេ សុវុដ្ឋិកាលេ វស្សានស្ស ចាតុមាសេ សោតំ ន បច្ឆិជ្ជតិ, តិមណ្ឌលំ បដិច្ឆាទេត្វា យត្ថ កត្ថចិ ឧត្តរន្តិយា ភិក្ខុនិយា អន្តរវាសកោ តេមិយតិ, អយំ នទីសង្ខ្យំ គច្ឆតិ, សីមំ ពន្ធន្តានំ និមិត្តំ ហោតិ។ ភិក្ខុនិយា នទីបារគមនេបិ ឧបោសថាទិសង្ឃកម្មករណេបិ នទីបារសីមសម្មន្ននេបិ អយមេវ នទី។

យា បន មគ្គោ វិយ សកដធុរសណ្ឋានេន វា បរិខាសណ្ឋានេន វា វិហារំ បរិក្ខិបិត្វា គតា, តំ ឯកត្ថ កិត្តេត្វា អញ្ញត្ថ កិត្តេតុំ ន វដ្ដតិ។ វិហារស្ស ចតូសុ ទិសាសុ អញ្ញមញ្ញំ វិនិព្ពិជ្ឈិត្វា គតេ នទិចតុក្កេបិ ឯសេវ នយោ។ អសម្មិស្សនទិយោ បន ចតស្សោបិ កិត្តេតុំ វដ្ដតិ។ សចេ វតី ករោន្តោ វិយ រុក្ខបាទេ និខណិត្វា វល្លិបលាលាទីហិ នទិសោតំ រុម្ភន្តិ, ឧទកញ្ច អជ្ឈោត្ថរិត្វា អាវរណំ បវត្តតិយេវ, និមិត្តំ កាតុំ វដ្ដតិ។ យថា បន ឧទកំ នប្បវត្តតិ, ឯវំ សេតុម្ហិ កតេ អប្បវត្តមានា នទី និមិត្តំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ បវត្តនដ្ឋានេ នទិនិមិត្តំ, អប្បវត្តនដ្ឋានេ ឧទកនិមិត្តំ កាតុំ វដ្ដតិ។

យា បន ទុព្ពុដ្ឋិកាលេ វា គិម្ហេ វា និរុទកភាវេន នប្បវត្តតិ, សា វដ្ដតិ។ មហានទិតោ ឧទកមាតិកំ នីហរន្តិ, សា កុន្នទិសទិសា ហុត្វា តីណិ សស្សានិ សម្បាទេន្តី និច្ចំ បវត្តតិ, កិញ្ចាបិ បវត្តតិ, និមិត្តំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ យា បន មូលេ មហានទិតោ និក្ខតាបិ កាលន្តរេន តេនេវ និក្ខតមគ្គេន នទី ភិន្ទិត្វា សយញ្ច គច្ឆតិ, គច្ឆន្តី បរតោ សុសុមារាទិសមាកិណ្ណា នាវាទីហិ សញ្ចរិតព្ពា នទី ហោតិ, តំ និមិត្តំ កាតុំ វដ្ដតិ។

ឧទកនិមិត្តេ – និរុទកេ ឋានេ នាវាយ វា ចាដិអាទីសុ វា ឧទកំ បូរេត្វា ឧទកនិមិត្តំ កិត្តេតុំ ន វដ្ដតិ, ភូមិគតមេវ វដ្ដតិ ។ តញ្ច ខោ អប្បវត្តនឧទកំ អាវាដបោក្ខរណិតឡាកជាតស្សរលោណិសមុទ្ទាទីសុ ឋិតំ, អដ្ឋិតំ បន ឱឃនទិឧទកវាហកមាតិកាទីសុ ឧទកំ ន វដ្ដតិ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ បន “គម្ភីរេសុ អាវាដាទីសុ ឧក្ខេបិមំ ឧទកំ និមិត្តំ ន កាតព្ព”ន្តិ វុត្តំ, តំ ទុរុត្តំ អត្តនោមតិមត្តមេវ។ ឋិតំ បន អន្តមសោ សូករខតាយបិ គាមទារកានំ កីឡនវាបិយម្បិ តង្ខណញ្ញេវ បថវិយំ អាវាដកំ កត្វា កុដេហិ អាហរិត្វា បូរិតឧទកម្បិ សចេ យាវ កម្មវាចាបរិយោសានា តិដ្ឋតិ, អប្បំ វា ហោតុ ពហុ វា, វដ្ដតិ។ តស្មិំ បន ឋានេ និមិត្តសញ្ញាករណត្ថំ បាសាណវាលិកាបំសុអាទិរាសិ វា បាសាណត្ថម្ភោ វា ទារុត្ថម្ភោ វា កាតព្ពោ។ តំ កាតុញ្ច ការេតុញ្ច ភិក្ខុស្ស វដ្ដតិ។ លាភសីមាយំ បន ន វដ្ដតិ ។ សមានសំវាសកសីមា កស្សចិ បីឡនំ ន ករោតិ, កេវលំ ភិក្ខូនំ វិនយកម្មមេវ សាធេតិ, តស្មា ឯត្ថ វដ្ដតិ។

ឥមេហិ ច អដ្ឋហិ និមិត្តេហិ អសម្មិស្សេហិបិ អញ្ញមញ្ញំ សម្មិស្សេហិបិ សីមំ សម្មន្និតុំ វដ្ដតិយេវ។ សា ឯវំ សម្មន្និត្វា ពជ្ឈមានា ឯកេន ទ្វីហិ វា និមិត្តេហិ អពទ្ធា ហោតិ, តីណិ បន អាទឹ កត្វា វុត្តប្បការានំ និមិត្តានំ សតេនាបិ ពទ្ធា ហោតិ។ សា តីហិ សិង្ឃាដកសណ្ឋានា ហោតិ, ចតូហិ ចតុរស្សា វា សិង្ឃាដកអឌ្ឍចន្ទមុទិង្គាទិសណ្ឋានា វា, តតោ អធិកេហិ នានាសណ្ឋានា។ តំ ពន្ធិតុកាមេហិ សាមន្តវិហារេសុ ភិក្ខូ តស្ស តស្ស វិហារស្ស សីមាបរិច្ឆេទំ បុច្ឆិត្វា, ពទ្ធសីមវិហារានំ សីមាយ សីមន្តរិកំ, អពទ្ធសីមវិហារានំ សីមាយ ឧបចារំ ឋបេត្វា ទិសាចារិកភិក្ខូនំ និស្សញ្ចារសមយេ សចេ ឯកស្មិំ គាមខេត្តេ សីមំ ពន្ធិតុកាមា, យេ តត្ថ ពទ្ធសីមវិហារា, តេសុ ភិក្ខូនំ “មយំ អជ្ជ សីមំ ពន្ធិស្សាម, តុម្ហេ សកសីមាបរិច្ឆេទតោ មា និក្ខមិត្ថា”តិ បេសេតព្ពំ។ យេ អពទ្ធសីមវិហារា, តេសុ ភិក្ខូ ឯកជ្ឈំ សន្និបាតេតព្ពា, ឆន្ទារហានំ ឆន្ទោ អាហរាបេតព្ពោ ។ សចេ អញ្ញានិបិ គាមក្ខេត្តានិ អន្តោកាតុកាមា , តេសុ គាមេសុ យេ ភិក្ខូ វសន្តិ, តេហិបិ អាគន្តព្ពំ។ អនាគច្ឆន្តានំ ឆន្ទោ អាហរិតព្ពោតិ មហាសុមត្ថេរោ អាហ។ មហាបទុមត្ថេរោ បន “នានាគាមខេត្តានិ នាម បាដេក្កំ ពទ្ធសីមាសទិសានិ, ន តតោ ឆន្ទបារិសុទ្ធិ អាគច្ឆតិ។ អន្តោនិមិត្តគតេហិ បន ភិក្ខូហិ អាគន្តព្ព”ន្តិ វត្វា បុន អាហ – “សមានសំវាសកសីមាសម្មន្ននកាលេ អាគមនម្បិ អនាគមនម្បិ វដ្ដតិ។ អវិប្បវាសសីមាសម្មន្ននកាលេ បន អន្តោនិមិត្តគតេហិ អាគន្តព្ពំ, អនាគច្ឆន្តានំ ឆន្ទោ អាហរិតព្ពោ”តិ។

ឯវំ សន្និបតិតេសុ បន ភិក្ខូសុ ឆន្ទារហានំ ឆន្ទេ អាហដេ តេសុ តេសុ មគ្គេសុ នទីតិត្ថគាមទ្វារាទីសុ ច អាគន្តុកភិក្ខូនំ សីឃំ សីឃំ ហត្ថបាសានយនត្ថញ្ច ពហិសីមាករណត្ថញ្ច អារាមិកេ ចេវ សមណុទ្ទេសេ ច ឋបេត្វា ភេរិសញ្ញំ វា សង្ខសញ្ញំ វា កត្វា និមិត្តកិត្តនានន្តរំ វុត្តាយ “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ”តិអាទិកាយ កម្មវាចាយ សីមា ពន្ធិតព្ពា។ កម្មវាចាបរិយោសានេយេវ និមិត្តានិ ពហិ កត្វា ហេដ្ឋា បថវិសន្ធារកំ ឧទកំ បរិយន្តំ កត្វា សីមា គតា ហោតិ។

ឥមំ បន សមានសំវាសកសីមំ សម្មន្នន្តេហិ បព្ពជ្ជុបសម្បទាទីនំ សង្ឃកម្មានំ សុខករណត្ថំ បឋមំ ខណ្ឌសីមា ពន្ធិតព្ពា។ តំ បន ពន្ធន្តេហិ វត្តំ ជានិតព្ពំ។ សចេ ហិ ពោធិចេតិយភត្តសាលាទីនិ សព្ពវត្ថូនិ

បតិដ្ឋាបេត្វា កតវិហារេ ពន្ធន្តិ, វិហារមជ្ឈេ ពហូនំ សមោសរណដ្ឋានេ អពន្ធិត្វា វិហារបច្ចន្តេ វិវិត្តោកាសេ ពន្ធិតព្ពា។ អកតវិហារេ ពន្ធន្តេហិ ពោធិចេតិយាទីនំ សព្ពវត្ថូនំ ឋានំ សល្លក្ខេត្វា យថា បតិដ្ឋិតេសុ វត្ថូសុ វិហារបច្ចន្តេ វិវិត្តោកាសេ ហោតិ, ឯវំ ពន្ធិតព្ពា។ សា ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទេន សចេ ឯកវីសតិ ភិក្ខូ គណ្ហាតិ, វដ្ដតិ។ តតោ ឱរំ ន វដ្ដតិ, បរំ ភិក្ខុសហស្សំ គណ្ហន្តីបិ វដ្ដតិ។ តំ ពន្ធន្តេហិ សីមាមាឡកស្ស សមន្តា និមិត្តុបគា បាសាណា ឋបេតព្ពា, ន ខណ្ឌសីមាយ ឋិតេហិ មហាសីមា ពន្ធិតព្ពា, ន មហាសីមាយ ឋិតេហិ ខណ្ឌសីមា, ខណ្ឌសីមាយមេវ ឋត្វា ខណ្ឌសីមា ពន្ធិតព្ពា, មហាសីមាយមេវ ឋត្វា មហាសីមា។

តត្រាយំ ពន្ធនវិធិ – សមន្តា "ឯសោ បាសាណោ និមិត្ត"ន្តិ ឯវំ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា កម្មវាចាយ សីមា សម្មន្និតព្ពា។ អថ តស្សា ឯវ ទឡ្ហីកម្មត្ថំ អវិប្បវាសកម្មវាចា កាតព្ពា។ ឯវញ្ហិ សីមំ សមូហនិស្សាមាតិ អាគតា សមូហនិតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ។ សីមំ សម្មន្និត្វា ពហិសីមន្តរិកបាសាណា ឋបេតព្ពា។ សីមន្តរិកា បច្ឆិមកោដិយា ឯករតនប្បមាណា វដ្ដតិ។ វិទត្ថិប្បមាណាបិ វដ្ដតីតិ កុរុន្ទិយំ, ចតុរង្គុលប្បមាណាបិ វដ្ដតីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ សចេ បន វិហារោ មហា ហោតិ, ទ្វេបិ តិស្សោបិ តតុត្តរិបិ ខណ្ឌសីមាយោ ពន្ធិតព្ពា។

ឯវំ ខណ្ឌសីមំ សម្មន្និត្វា មហាសីមាសម្មុតិកាលេ ខណ្ឌសីមតោ និក្ខមិត្វា មហាសីមាយ ឋត្វា សមន្តា អនុបរិយាយន្តេហិ សីមន្តរិកបាសាណា កិត្តេតព្ពា។ តតោ អវសេសនិមិត្តានិ កិត្តេត្វា ហត្ថបាសំ អវិជហន្តេហិ កម្មវាចាយ សមានសំវាសកសីមំ សម្មន្និត្វា តស្សា ទឡ្ហីកម្មត្ថំ អវិប្បវាសកម្មវាចាបិ កាតព្ពា។ ឯវញ្ហិ "សីមំ សមូហនិស្សាមា"តិ អាគតា សមូហនិតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ។ សចេ បន ខណ្ឌសីមាយ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា តតោ សីមន្តរិកាយ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា មហាសីមាយ និមិត្តានិ កិត្តេន្តិ, ឯវំ តីសុ ឋានេសុ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា យំ សីមំ ឥច្ឆន្តិ, តំ បឋមំ ពន្ធិតុំ វដ្ដតិ។ ឯវំ សន្តេបិ យថាវុត្តេនយេន ខណ្ឌសីមតោវ បដ្ឋាយ ពន្ធិតព្ពា។ ឯវំ ពទ្ធាសុ បន សីមាសុ ខណ្ឌសីមាយ ឋិតា ភិក្ខូ មហាសីមាយ កម្មំ ករោន្តានំ ន កោបេន្តិ, មហាសីមាយ វា ឋិតា ខណ្ឌសីមាយ កម្មំ ករោន្តានំ សីមន្តរិកាយ បន ឋិតា ឧភិន្នម្បិ ន កោបេន្តិ។ គាមខេត្តេ ឋត្វា កម្មំ ករោន្តានំ បន សីមន្តរិកាយ ឋិតា កោបេន្តិ។ សីមន្តរិកា ហិ គាមខេត្តំ ភជតិ។

សីមា ច នាមេសា ន កេវលំ បឋវិតលេយេវ ពទ្ធា ពទ្ធា នាម ហោតិ។ អថ ខោ បិដ្ឋិបាសាណេបិ កុដិគេហេបិ លេណេបិ បាសាទេបិ បព្ពតមត្ថកេបិ ពទ្ធា ពទ្ធាយេវ ហោតិ។ តត្ថ **បិដ្ឋិបាសាណេ** ពន្ធន្តេហិ បាសាណបិដ្ឋិយំ រាជី វា កោដ្ដេត្វា ឧទុក្ខលំ វា ខណិត្វា និមិត្តំ ន កាតព្ពំ , និមិត្តុបគបាសាណេ ឋបេត្វា និមិត្តានិ កិត្តេតព្ពានិ។ កម្មវាចាបរិយោសានេ សីមា បថវិសន្ធារកំ ឧទកំ បរិយន្តំ កត្វា ឱតរតិ។ និមិត្តបាសាណា យថាឋានេ ន តិដ្ឋន្តិ, តស្មា សមន្តតោ រាជិ វា ឧដ្ឋាបេតព្ពា, ចតូសុ វា កោណេសុ បាសាណា វិជ្ឈិតព្ពា, "អយំ សីមាបរិច្ឆេទោ"តិ វត្វា អក្ខរានិ វា ឆិន្ទិតព្ពានិ។ កេចិ ឧស្សយកា សីមំ ឈាបេស្សាមាតិ អគ្គិំ ទេន្តិ, បាសាណាវ ឈាយន្តិ, ន សីមា។

កុដិគេហេបិ ពន្ធន្តេហិ ភិត្តិំ អកិត្តេត្វា ឯកវីសតិយា ភិក្ខូនំ ឱកាសដ្ឋានំ អន្តោ ករិត្វា បាសាណនិមិត្តានិ ឋបេត្វា សីមា សម្មន្និតព្ពា, អន្តោកុដ្ដមេវ សីមា ហោតិ។ សចេ អន្តោកុដ្ដេ ឯកវីសតិយា ភិក្ខូនំ ឱកាសោ នត្ថិ, បមុខេ និមិត្តបាសាណេ ឋបេត្វា សម្មន្និតព្ពា។ សចេ ឯវម្បិ នប្បហោតិ, ពហិនិព្ពោទកបតនដ្ឋានេបិ និមិត្តានិ ឋបេត្វា សម្មន្និតព្ពា។ ឯវំ សម្មតាយ បន សព្ពំ កុដិគេហំ សីមដ្ឋមេវ ហោតិ។

ចតុភិត្តិយលេណេបិ ពន្ធន្តេហិ កុដ្ដំ អកិត្តេត្វា បាសាណាវ កិត្តេតព្ពា។ សចេ អន្តោ ឱកាសោ នត្ថិ, បមុខេបិ និមិត្តានិ ឋបេតព្ពានិ។ សចេ នប្បហោតិ, ពហិ និព្ពោទកបតនដ្ឋានេបិ និមិត្តបាសាណេ ឋបេត្វា និមិត្តានិ កិត្តេត្វា សីមា សម្មន្និតព្ពា។ ឯវំ លេណស្ស អន្តោ ច ពហិ ច សីមា ហោតិ។

ឧបរិបាសាទេបិ ភិត្តិំ អកិត្តេត្វា អន្តោ បាសាណេ ឋបេត្វា សីមា សម្មន្និតព្ពា។ សចេ នប្បហោតិ, បមុខេបិ បាសាណេ ឋបេត្វា សម្មន្និតព្ពា។ ឯវំ សម្មតា ឧបរិបាសាទេយេវ ហោតិ, ហេដ្ឋា ន ឱតរតិ។ សចេ បន ពហូសុ ថម្ភេសុ តុលានំ ឧបរិ កតបាសាទស្ស ហេដ្ឋិមតលេ កុដ្ដោ យថា និមិត្តានំ អន្តោ ហោតិ, ឯវំ ឧដ្ឋហិត្វា តុលារុក្ខេហិ ឯកសម្ពន្ធោ ឋិតោ, ហេដ្ឋាបិ ឱតរតិ។ ឯកថម្ភបាសាទស្ស បន ឧបរិមតលេ ពទ្ធា សីមា សចេ ថម្ភមត្ថកេ ឯកវីសតិយា ភិក្ខូនំ ឱកាសោ ហោតិ, ហេដ្ឋា ឱតរតិ។ សចេ បាសាទភិត្តិតោ និក្ខន្តេសុ និយ្យូហកាទីសុ បាសាណេ ឋបេត្វា សីមំ ពន្ធន្តិ, បាសាទភិត្តិ អន្តោសីមាយំ ហោតិ។ ហេដ្ឋា បនស្សា ឱតរណានោតរណំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ ហេដ្ឋាបាសាទេ កិត្តេន្តេហិបិ ភិត្តិ ច រុក្ខត្ថម្ភា ច ន កិត្តេតព្ពា។ ភិត្តិលគ្គេ បន បាសាណត្ថម្ភេ កិត្តេតុំ វដ្ដតិ។ ឯវំ កិត្តិតា សីមា ហេដ្ឋា បាសាទស្ស បរិយន្តថម្ភានំ អន្តោយេវ ហោតិ។ សចេ បន ហេដ្ឋាបាសាទស្ស កុដ្ឋោ ឧបរិមតលេន សម្ពន្ធោ ហោតិ, ឧបរិបាសាទម្បិ អភិរុហតិ។ សចេ បាសាទស្ស ពហិ និព្ពោទកបតនដ្ឋានេ និមិត្តានិ ករោន្តិ, សព្ពោ បាសាទោ សីមដ្ឋោ ហោតិ។

បព្ពតមត្ថកេ តលំ ហោតិ ឯកវីសតិយា ភិក្ខូនំ ឱកាសារហំ, តត្ថ បិដ្ឋិបាសាណេ វិយ សីមំ ពន្ធន្តិ។ ហេដ្ឋាបព្ពតេបិ តេនេវ បរិច្ឆេទេន សីមា ឱតរតិ។ តាលមូលកបព្ពតេបិ ឧបរិ សីមា ពទ្ធា ហេដ្ឋា ឱតរតេវ។ យោ បន វិតានសណ្ឋានោ ហោតិ, ឧបរិ ឯកវីសតិយា ភិក្ខូនំ ឱកាសោ អត្ថិ, ហេដ្ឋា នត្ថិ, តស្ស ឧបរិ ពទ្ធា សីមា ហេដ្ឋា ន ឱតរតិ។ ឯវំ មុទិង្គសណ្ឋានោ វា ហោតុ បណវសណ្ឋានោ វា, យស្ស ហេដ្ឋា វា មជ្ឈេ វា សីមប្បមាណំ នត្ថិ, តស្សុបរិ ពទ្ធា សីមា ហេដ្ឋា នេវ ឱតរតិ។ យស្ស បន ទ្វេ កូដានិ អាសន្នេ ឋិតានិ, ឯកស្សបិ ឧបរិ សីមប្បមាណំ នប្បហោតិ, តស្ស កូដន្តរំ ចិនិត្វា វា បូរេត្វា វា ឯកាពទ្ធំ កត្វា ឧបរិ សីមា សម្មន្និតព្ពា។

ឯកោ សប្បផណសទិសោ បព្ពតោ, តស្សុបរិ សីមប្បមាណស្ស អត្ថិតាយ សីមំ ពន្ធន្តិ, តស្ស ចេ ហេដ្ឋា អាកាសបព្ភារំ ហោតិ, សីមា ន ឱតរតិ។ សចេ បនស្ស វេមជ្ឈេ សីមប្បមាណោ សុសិរបាសាណោ ហោតិ, ឱតរតិ។ សោ ច បាសាណោ សីមដ្ឋោយេវ ហោតិ។ អថាបិស្ស ហេដ្ឋា លេណស្ស កុដ្ដោ អគ្គកោដឹ អាហច្ច តិដ្ឋតិ , ឱតរតិ, ហេដ្ឋា ច ឧបរិ ច សីមាយេវ ហោតិ។ សចេ បន ហេដ្ឋា ឧបរិមស្ស សីមាបរិច្ឆេទស្ស បារតោ អន្តោ-លេណំ ហោតិ, ពហិ សីមា ន ឱតរតិ។ អថាបិ ឧបរិមស្ស សីមាបរិច្ឆេទស្ស ឱរតោ ពហិលេណំ ហោតិ, អន្តោ សីមា ន ឱតរតិ។ អថាបិ ឧបរិ សីមាយ បរិច្ឆេទោ ខុទ្ទកោ, ហេដ្ឋា លេណំ មហន្តំ សីមាបរិច្ឆេទមតិក្កមិត្វា ឋិតំ, សីមា ឧបរិយេវ ហោតិ, ហេដ្ឋា ន ឱតរតិ។ យទិ បន លេណំ ខុទ្ទកំ សព្ពបច្ឆិមសីមាបរិមាណំ, ឧបរិ សីមា មហតី តំ អជ្ឈោត្ថរិត្វា ឋិតា, សីមា ឱតរតិ។ អថ លេណំ អតិខុទ្ទកំ សីមប្បមាណំ ន ហោតិ, សីមា ឧបរិយេវ ហោតិ, ហេដ្ឋា ន ឱតរតិ។ សចេ តតោ ឧបឌ្ឍំ ភិជ្ជិត្វា បតតិ, សីមប្បមាណំ ចេបិ ហោតិ, ពហិ បតិតំ អសីមា។ អបតិតំ បន យទិ សីមប្បមាណំ, សីមា ហោតិយេវ។

ខណ្ឌសីមា នីចវត្ថុកា ហោតិ, តំ បូរេត្វា ឧច្ចវត្ថុកំ ករោន្តិ, សីមាយេវ។ សីមាយ គេហំ ករោន្តិ, សីមដ្ឋកមេវ ហោតិ។ សីមាយ បោក្ខរណឹ ខណន្តិ, សីមាយេវ។ ឱឃោ សីមាមណ្ឌលំ ឱត្ថរិត្វា គច្ឆតិ, សីមាមាឡកេ អដ្ដំ ពន្ធិត្វា កម្មំ កាតុំ វដ្ដតិ។ សីមាយ ហេដ្ឋា ឧមង្គនទី ហោតិ, ឥទ្ធិមា ភិក្ខុ តត្ថ និសីទតិ, សចេ សា នទី បឋមំ គតា, សីមា បច្ឆា ពទ្ធា , កម្មំ ន កោបេតិ។ អថ បឋមំ សីមា ពទ្ធា, បច្ឆា នទី គតា, កម្មំ កោបេតិ។ ហេដ្ឋាបថវីតលេ ឋិតោ បន កោបេតិយេវ។

សីមាមាឡកេ វដរុក្ខោ ហោតិ, តស្ស សាខា វា តតោ និគ្គតបារោហោ វា មហាសីមាយ បថវីតលំ វា តត្ថ ជាតរុក្ខាទីនិ វា អាហច្ច តិដ្ឋតិ, មហាសីមំ សោធេត្វា វា កម្មំ កាតព្ពំ, តេ វា សាខាបារោហា ឆិន្ទិត្វា ពហិដ្ឋកា កាតព្ពា។ អនាហច្ច ឋិតសាខាទីសុ អារុឡ្ហភិក្ខុ ហត្ថបាសំ អានេតព្ពោ។ ឯវំ មហាសីមាយ ជាតរុក្ខស្ស សាខា វា បារោហោ វា វុត្តនយេនេវ សីមាមាឡកេ បតិដ្ឋាតិ, វុត្តនយេនេវ សីមំ សោធេត្វា វា កម្មំ កាតព្ពំ, តេ វា សាខាបារោហា ឆិន្ទិត្វា ពហិដ្ឋកា កាតព្ពា។

សចេ សីមាមាឡកេ កម្មេ ករិយមានេ កោចិ ភិក្ខុ សីមាមាឡកស្ស អន្តោ បវិសិត្វា វេហាសដ្ឋិតសាខាយ និសីទតិ , បាទា វាស្ស ភូមិគតា ហោន្តិ, និវាសនបារុបនំ វា ភូមឹ ផុសតិ, កម្មំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ បាទេ បន និវាសនបារុបនញ្ច ឧក្ខិបាបេត្វា កាតុំ វដ្ដតិ។ ឥទញ្ច លក្ខណំ បុរិមនយេបិ វេទិតព្ពំ។ អយំ បន វិសេសោ – តត្រ ឧក្ខិបាបេត្វា កាតុំ ន វដ្ដតិ, ហត្ថបាសមេវ អានេតព្ពោ។ សចេ អន្តោសីមតោ បព្ពតោ អព្ភុគច្ឆតិ, តត្រដ្ឋោ ភិក្ខុ ហត្ថបាសំ អានេតព្ពោ។ ឥទ្ធិយា អន្តោបព្ពតំ បវិដ្ឋេបិ ឯសេវ នយោ។ ពជ្ឈមានា ឯវំ ហិ សីមា បមាណរហិតំ បទេសំ ន ឱតរតិ។ ពទ្ធសីមាយ ជាតំ យំកិញ្ចិ យត្ថ កត្ថចិ ឯកសម្ពន្ធេន គតំ សីមាសង្ខមេវ គច្ឆតីតិ។

១៤០. តិយោជនបរមន្តិ ឯត្ថ តិយោជនំ បរមំ បមាណមេតិស្សាតិ តិយោជនបរមា; តំ **តិយោជនបរមំ**។ សម្មន្នន្តេន បន មជ្ឈេ ឋត្វា យថា ចតូសុបិ ទិសាសុ ទិយឌ្ឍទិយឌ្ឍយោជនំ ហោតិ, ឯវំ សម្មន្និតព្ពា។ សចេ បន មជ្ឈេ ឋត្វា ឯកេកទិសតោ តិយោជនំ ករោន្តិ, ឆយោជនំ ហោតីតិ ន វដ្ដតិ។ ចតុរស្សំ វា តិកោណំ វា សម្មន្នន្តេន យថា កោណតោ កោណំ តិយោជនំ ហោតិ, ឯវំ សម្មន្និតព្ពា។ សចេ ហិ យេន កេនចិ បរិយន្តេន កេសគ្គមត្តម្បិ តិយោជនំ អតិក្កាមេតិ, អាបត្តិញ្ច អាបជ្ជតិ សីមា ច អសីមា ហោតិ។

នទីបារន្តិ ឯត្ថ បារយតីតិ បារា។ កី បារយតិ? នទី។ នទិយា បារា នទីបារា, តំ **នទីបារំ;** នទី អជ្ឈោត្ថរមានន្តិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ច នទិយា លក្ខណំ នទីនិមិត្តេ វុត្តនយមេវ។ **យត្ថស្ស ធុវនាវា វា**តិ យត្ថ នទិយា សីមាពន្ធនដ្ឋានគតេសុ តិត្ថេសុ និច្ចសញ្ចរណនាវា អស្ស, យា សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន បាជនបុរិសេន សទ្ធឹ តយោ ជនេ វហតិ។ សចេ បន សា នាវា ឧទ្ធំ វា អធោ វា កេនចិទេវ ករណីយេន បុន អាគមនត្ថាយ នីតា, ចោរេហិ វា ហដា, អវស្សំ លព្ភនេយ្យា, យា បន វាតេន វា ឆិន្នពន្ធនា វីចីហិ នទិមជ្ឈំ នីតា អវស្សំ អាហរិតព្ពា, បុន ធុវនាវាវ ហោតិ។ ឧទកេ ឱគតេ ថលំ ឧស្សារិតាបិ សុធាកសដាទីហិ បូរេត្វា ឋបិតាបិ ធុវនាវាវ។ សចេ ភិន្នា វា វិសង្ខតបទរា វា ន វដ្ដតិ។ មហាបទុមត្ថេរោ បនាហ – “សចេបិ តាវកាលិកំ នាវំ អានេត្វា សីមាពន្ធនដ្ឋានេ

ឋបេត្វា និមិត្តានិ កិត្តេន្តិ, ធុវនាវាវ ហោតី’’តិ។ តត្រ មហាសុមត្ថេរោ អាហ – ‘‘និមិត្តំ វា សីមា វា កម្មវាចាយ គច្ឆតិ ន នាវាយ។ ភគវតា ច ធុវនាវា អនុញ្ញាតា, តស្មា និពទ្ធនាវាយេវ វដ្ដតី’’តិ។

ធុវសេតុ វាតិ យត្ថ រុក្ខសង្ឃាដមយោ វា បទរពទ្ធោ វា ជង្ឃសត្ថសេតុ វា ហត្ថិស្សាទីនំ សញ្ចរណយោគ្គោ មហាសេតុ វា អត្ថិ; អន្តមសោ តង្ខណញ្ញេវ រុក្ខំ ឆិន្ទិត្វា មនុស្សានំ សញ្ចរណយោគ្គោ ឯកបទិកសេតុបិ ធុវសេតុត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ សចេ បន ឧបរិ ពទ្ធានិ វេត្តលតាទីនិ ហត្ថេន គហេត្វាបិ ន សក្កា ហោតិ តេន សញ្ចរិតុំ, ន វដ្ដតិ។

ឯវរូបំ នទីបារសីមំ សម្មន្និតុន្តិ យត្ថាយំ វុត្តប្បការា ធុវនាវា វា ធុវសេតុ វា អភិមុខតិត្ថេយេវ អត្ថិ, ឯវរូបំ នទីបារសីមំ សម្មន្និតុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ សចេ ធុវនាវា វា ធុវសេតុ វា អភិមុខតិត្ថេ នត្ថិ, ឦសកំ ឧទ្ធំ អភិរុហិត្វា អធោ វា ឱរោហិត្វា អត្ថិ, ឯវម្បិ វដ្ដតិ។ ករវិកតិស្សត្ថេរោ បន ‘‘គាវុតមត្តព្ភន្តរេបិ វដ្ដតី’’តិ អាហ។

ឥមញ្ច បន នទីបារសីមំ សម្មន្នន្តេន ឯកស្មិំ តីរេ ឋត្វា ឧបរិសោតេ នទីតីរេ និមិត្តំ កិត្តេត្វា តតោ បដ្ឋាយ អត្តានំ បរិក្ខិបន្តេន យត្តកំ បរិច្ឆេទំ ឥច្ឆតិ, តស្ស បរិយោសានេ អធោសោតេបិ នទីតីរេ និមិត្តំ កិត្តេត្វា បរតីរេ សម្មុខដ្ឋានេ នទីតីរេ និមិត្តំ កិត្តេតព្ពំ។ តតោ បដ្ឋាយ យត្តកំ បរិច្ឆេទំ ឥច្ឆតិ, តស្ស វសេន យាវ ឧបរិសោតេ បឋមកិត្តិតនិមិត្តស្ស សម្មុខា នទីតីរេ និមិត្តំ, តាវ កិត្តេត្វា បច្ចាហរិត្វា បឋមកិត្តិតនិមិត្តេន សទ្ធិំ ឃដេតព្ពំ។ អថ សព្ពនិមិត្តានំ អន្តោ ឋិតេ ភិក្ខូ ហត្ថបាសគតេ កត្វា កម្មវាចាយ សីមា សម្មន្និតព្ពា។ នទិយំ ឋិតា អនាគតាបិ កម្មំ ន កោបេន្តិ។ សម្មុតិបរិយោសានេ ឋបេត្វា នទី និមិត្តានំ អន្តោ បារតីរេ ច ឱរិមតីរេ ច ឯកសីមា ហោតិ។ នទី បន ពទ្ធសីមាសង្ខ្យំ ន គច្ឆតិ, វិសុំ នទិសីមា ឯវ ហិ សា។

សចេ អន្តោនទិយំ ទីបកោ ហោតិ, តំ អន្តោសីមាយ កាតុកាមេន បុរិមនយេនេវ អត្តនា ឋិតតីរេ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា ទីបកស្ស ឱរិមន្តេ ច បារិមន្តេ ច និមិត្តំ កិត្តេតព្ពំ។ អថ បរតីរេ នទិយា ឱរិមតីរេ និមិត្តស្ស សម្មុខដ្ឋានេ និមិត្តំ កិត្តេត្វា តតោ បដ្ឋាយ បុរិមនយេនេវ យាវ ឧបរិសោតេ បឋមកិត្តិតនិមិត្តស្ស សម្មុខា និមិត្តំ, តាវ កិត្តេតព្ពំ។ អថ ទីបកស្ស បារិមន្តេ ច ឱរិមន្តេ ច និមិត្តំ កិត្តេត្វា បច្ចាហរិត្វា បឋមកិត្តិតនិមិត្តេន សទ្ធិំ ឃដេតព្ពំ។ អថ ទ្វីសុ តីរេសុ ទីបកេ ច ភិក្ខូ សព្ពេ ហត្ថបាសគតេ កត្វា កម្មវាចាយ សីមា សម្មន្និតព្ពា។ នទិយំ ឋិតា អនាគច្ឆន្តាបិ កម្មំ ន កោបេន្តិ។ សម្មុតិបរិយោសានេ ឋបេត្វា នទី និមិត្តានំ អន្តោ តីរទ្វយញ្ច ទីបកោ ច ឯកសីមា ហោតិ, នទី បន នទិសីមាយេវ។

សចេ បន ទីបកោ វិហារសីមាបរិច្ឆេទតោ ឧទ្ធំ វា អធោ វា អធិកតរោ ហោតិ, អថ វិហារសីមាបរិច្ឆេទនិមិត្តស្ស ឧជុកមេវ សម្មុខិភូតេ ទីបកស្ស សោរិមន្តេ និមិត្តំ កិត្តេត្វា តតោ បដ្ឋាយ ទីបកសិខរំ បរិក្ខិបន្តោន បុន ទីបកស្ស សោរិមន្តេ និមិត្តសម្មុខេ បារិមន្តេ និមិត្តំ កិត្តេតព្ពំ។ តតោ បរំ បុរិមនយេនេវ បារតីរេ សម្មុខនិមិត្តមាទឹ កត្វា បារតីរនិមិត្តានិ ច ទីបកស្ស បារិមន្តសោរិមន្តនិមិត្តានិ ច កិត្តេត្វា បឋមកិត្តិតនិមិត្តេន សទ្ធិំ ឃដនា កាតព្ពា។ ឯវំ កិត្តេត្វា សម្មតា សីមា បព្ពតសណ្ឋានា ហោតិ។

សចេ បន ទីបកោ វិហារសីមាបរិច្ឆេទតោ ឧទ្ធម្បិ អធោបិ អធិកតរោ ហោតិ។ បុរិមនយេនេវ ទីបកស្ស ឧភោបិ សីខរានិ បរិក្ខិបិត្វា និមិត្តានិ កិត្តេន្តេន និមិត្តឃដនា កាតព្ពា។ ឯវំ កិត្តេត្វា សម្មតា សីមា មុទិង្គសណ្ឋានា ហោតិ។

សចេ ទីបកោ វិហារសីមាបរិច្ឆេទស្ស អន្តោ ខុទ្ទកោ ហោតិ, សព្ពបឋមនយេន ទីបកេ និមិត្តានិ កិត្តេតព្ពានិ។ ឯវំ កិត្តេត្វា សម្មតា សីមា បណវសណ្ឋានា ហោតិ។

សីមានុជាននកថា និដ្ឋិតា។

ឧបោសថាគារាទិកថា

១៤១. អនុបរិវេណិយន្តិ ឯកសីមមហាវិហារេ តស្មិំ តស្មិំ បរិវេណេ។ **អសង្កេតេនា**តិ សង្កេតំ អកត្វា។ **ឯកំ សម្ហនិត្វា**តិ កម្មវាចាយ សម្ហនិត្វា។

១៤២. យតោ បាតិមោក្ខំ សុណាតីតិ យត្ថ កត្ថចិ ភិក្ខូនំ ហត្ថបាសេ និសិន្នោ យស្មា បាតិមោក្ខំ សុណាតិ; កតោវស្ស ឧបោសថោតិ អត្ថោ។ ឥទញ្ច វត្ថុវសេន វុត្តំ, ហត្ថបាសេ និសិន្នស្ស បន អសុណន្តស្សាបិ កតោវ ហោតិ

ឧបោសថោ។ **និមិត្តា កិត្តេតព្ពា**តិ ឧបោសថបមុខស្ស ឧទ្ទកានិ វា មហន្តានិ វា បាសាណតដ្ដកទារុខណ្ឌទណ្ឌកាទីនិ យានិ កានិចិ និមិត្តានិ អព្ភោកាសេ វា មាឡកាទីសុ វា យត្ថ កត្ថចិ សញ្ញំ កត្វា កិត្តេតុំ វដ្ដតិ។ អថ វា **និមិត្តា កិត្តេតព្ពា**តិ និមិត្តុបគា វា អនិមិត្តុបគា វា បរិច្ឆេទជាននត្ថំ កិត្តេតព្ពា។

ថេរេហិ ភិក្ខូហិ បឋមតរំ សន្និបតិតុន្តិ ឯត្ថ សចេ មហាថេរោ បឋមតរំ ន អាគច្ឆតិ, ទុក្កដំ។ **សព្ពេហេវ ឯកជ្ឈំ សន្និបតិត្វា ឧបោសថោ កាតព្ពោ**តិ ឯត្ថ សចេ បោរាណកោ អាវាសោ មជ្ឈេ វិហារស្ស ហោតិ, បហោតិ ចេត្ថ ភិក្ខូនំ និសជ្ជដ្ឋានំ, តត្ថ សន្និបតិត្វា ឧបោសថោ កាតព្ពោ។ សចេ បោរាណកោ បរិទុព្ពលោ ចេវ សម្ពាធោ ច អញ្ញោ បច្ឆា ឧដ្ឋិតាវាសោ អសម្ពាធោ, តត្ថ ឧបោសថោ កាតព្ពោ។

យត្ថ វា បន ថេរោ ភិក្ខុ វិហរតីតិ ឯត្ថាបិ សចេ ថេរស្ស វិហារោ សព្ពេសំ បហោតិ, ផាសុកោ ហោតិ, តត្ថ ឧបោសថោ កាតព្ពោ។ សចេ បន សោ បច្ចន្តេ វិសមប្បទេសេ ហោតិ, ថេរស្ស វត្តព្ពំ – “ភន្តេ, តុម្ហាកំ វិហារោ អផាសុកទេសោ, នត្ថិ ឯត្ថ សព្ពេសំ ឱកាសោ , អសុកស្មិំ នាម អាវាសេ ឱកាសោ អត្ថិ, តត្ថ គន្តុំ វដ្ដតី”តិ។ សចេ ថេរោ នាគច្ឆតិ, តស្ស ឆន្ទបារិសុទ្ធិំ អានេត្វា សព្ពេសំ បហោនកេ ផាសុកដ្ឋានេ ឧបោសថោ កាតព្ពោ។

អវិប្បវាសសីមានុជាននកថា

១៤៣. អន្ធកវិន្ទាតិ រាជគហតោ គាវុតត្តយេ អន្ធកវិន្ទំ នាម, តំ ឧបនិស្សាយ ថេរោ វសតិ; តតោ រាជគហំ ឧបោសថំ អាគច្ឆន្តោ។ រាជគហញ្ហិ បរិក្ខិបិត្វា អដ្ឋារស មហាវិហារា សព្ពេ ឯកសីមា, ធម្មសេនាបតិនា នេសំ សីមា ពទ្ធា, តស្មា វេឡុវនេ សង្ឃស្ស សាមគ្គីទានត្ថំ អាគច្ឆន្តោតិ អត្ថោ។ **នទី តរន្តោ**តិ សិប្បិនិយំ នាម នទី អតិក្កមន្តោ។ **មនំ វុឡ្ហោ អហោសី**តិ ឦសកំ អប្បត្តវុឡ្ហភាវោ អហោសិ។ សា កិរ នទី គិជ្ឈកូដតោ ឱតរិត្វា ចណ្ឌេន សោតេន វហតិ។ តត្ថ វេគេន អាគច្ឆន្តំ ឧទកំ អមនសិករោន្តោ ថេរោ មនំ វុឡ្ហោ អហោសិ, ន បន វុឡ្ហោ, ឧទកព្ភាហតានិស្ស ចីវរានិ អល្លានិ ជាតានិ។

១៤៤. សម្មតា សា សីមា សង្ឃេន តិចីវរេន អវិប្បវាសា ឋបេត្វា គាមញ្ច គាមូបចារញ្ចាតិ ឥមិស្សា កម្មវាចាយ ឧប្បន្នកាលតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខូនំ បុរិមកម្មវាចា ន វដ្ដតិ។ អយមេវ ហិ ថាវរា ហោតិ។ ភិក្ខុនីនំ បន អយំ ន វដ្ដតិ, បុរិមាយេវ វដ្ដតិ។ កស្មា? ភិក្ខុនិសង្ឃោ ហិ អន្តោគាមេ វសតិ។ យទិ ឯវំ សិយា, សោ ឯតាយ កម្មវាចាយ តិចីវរបរិហារំ ន លភេយ្យ, អត្ថិ ចស្ស បរិហារោ, តស្មា បុរិមាយេវ វដ្ដតិ។ ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស ហិ ទ្វេបិ សីមាយោ លព្ភន្តិ។ តត្ថ ភិក្ខូនំ សីមំ អជ្ឈោត្ថរិត្វាបិ តស្សា អន្តោបិ ភិក្ខុនីនំ សីមំ សម្មន្និតុំ វដ្ដតិ។ ភិក្ខូនម្បិ ភិក្ខុនិសីមាយ ឯសេវ នយោ។ ន ហិ តេ អញ្ញមញ្ញស្ស កម្មេ គណបូរកា ហោន្តិ, ន កម្មវាចំ វគ្គំ ករោន្តិ។ ឯត្ថ ច និគមនគរានម្បិ គាមេនេវ សង្គហោ វេទិតព្ពោ។

គាមូបចារោតិ បរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបោ, អបរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបោកាសោ។ តេសុ អធិដ្ឋិតតេចីវរិកោ ភិក្ខុ បរិហារំ ន លភតិ។ ឥតិ ភិក្ខូនំ អវិប្បវាសសីមា គាមញ្ច គាមូបចារញ្ច ន ឱត្ថរតិ, សមានសំវាសកសីមាវ ឱត្ថរតិ។ សមានសំវាសកសីមា ចេត្ថ អត្តនោ ធម្មតាយ គច្ឆតិ។ អវិប្បវាសសីមា បន យត្ថ សមានសំវាសកសីមា, តត្ថេវ គច្ឆតិ។ ន ហិ តស្សា វិសុំ និមិត្តកិត្តនំ អត្ថិ, តត្ថ សចេ អវិប្បវាសាយ សម្មុតិកាលេ គាមោ អត្ថិ, តំ សា ន ឱត្ថរតិ។ សចេ បន សម្មតាយ សីមាយ បច្ឆា គាមោ និវិសតិ, សោបិ សីមាសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។ យថា ច បច្ឆា និវិដ្ឋោ, ឯវំ បឋមំ និវិដ្ឋស្ស បច្ឆា វឌ្ឍិតប្បទេសោបិ សីមាសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។ សចេបិ សីមាសម្មុតិកាលេ គេហានិ កតានិ, បវិសិស្សាមាតិ អាលយោបិ អត្ថិ, មនុស្សា បន អប្បវិដ្ឋា, បោរាណកគាមំ វា សគេហមេវ ឆឌ្ឌេត្វា អញ្ញត្ថ គតា, អគាមោយេវ ឯស, សីមា ឱត្ថរតិ ។ សចេ បន ឯកម្បិ កុលំ បវិដ្ឋំ វា អាគតំ វា អត្ថិ, គាមោយេវ សីមា ន ឱត្ថរតិ។

ឯវញ្ច បន ភិក្ខវេ តិចីវរេន អវិប្បវាសោ សមូហន្តព្ពោតិ ឯត្ថ សមូហនន្តេន ភិក្ខុនា វត្តំ ជានិតព្ពំ។ តត្រិទំ វត្តំ – ខណ្ឌសីមាយ ឋត្វា អវិប្បវាសសីមា ន សមូហន្តព្ពា, តថា អវិប្បវាសសីមាយ ឋត្វា ខណ្ឌសីមាបិ។ ខណ្ឌសីមាយំ បន ឋិតេន ខណ្ឌសីមាវ សមូហនិតព្ពា, តថា ឥតរាយ ឋិតេន ឥតរា។ សីមំ នាម ទ្វីហិ ការណេហិ សមូហនន្តិ បកតិយា ខុទ្ទកំ បុន អាវាសវឌ្ឍនត្ថាយ មហតិំ វា កាតុំ; បកតិយា មហតិំ បុន អញ្ញេសំ វិហារោកាសទានត្ថាយ ខុទ្ទកំ វា កាតុំ។ តត្ថ សចេ ខណ្ឌសីមញ្ច អវិប្បវាសសីមញ្ច ជានន្តិ, សមូហនិតុញ្ចេវ ពន្ធិតុញ្ច សក្ខិស្សន្តិ។ ខណ្ឌសីមំ បន ជានន្តា អវិប្បវាសំ អជានន្តាបិ សមូហនិតុញ្ចេវ ពន្ធិតុញ្ច សក្ខិស្សន្តិ។ ខណ្ឌសីមំ អជានន្តា អវិប្បវាសំយេវ ជានន្តា ចេតិយង្គណពោធិយង្គណឧបោសថាគារាទីសុ និរាសង្កដ្ឋានេសុ ឋត្វា អប្បេវ នាម សមូហនិតុំ សក្ខិស្សន្តិ, បដិពន្ធិតុំ បន ន សក្ខិស្សន្តេវ។ សចេ ពន្ធេយ្យុំ, សីមាសម្ភេទំ កត្វា វិហារំ អវិហារំ ករេយ្យុំ, តស្មា ន សមូហនិតព្ពា។ យេ បន ឧភោបិ ន ជានន្តិ, តេនេវ សមូហនិតុំ ន ពន្ធិតុំ

សក្ខិស្សន្តិ។ អយញ្ហិ សីមា នាម កម្មវាចាយ វា អសីមា ហោតិ សាសនន្តរធានេន វា, ន ច សក្កា សីមំ អជានន្តេហិ កម្មវាចា កាតុំ, តស្មា ន សមូហនិតព្វា។ សាធុកំ បន ញត្វាយេវ សមូហនិតព្វា ច ពន្ធិតព្វា ចាតិ។

គាមសីមាទិកថា

១៤៧. ឯវំ ពទ្ធសីមាវសេន សមានសំវាសញ្ច ឯកូបោសថភាវញ្ច ទស្សេត្វា ឥទានិ អពទ្ធសីមេសុបិ ឱកាសេសុ តំ ទស្សេន្តោ “**អសម្មតាយ, ភិក្ខវេ, សីមាយ អដ្ឋបិតាយា**”តិអាទិមាហ។ តត្ថ **អដ្ឋបិតាយា**តិ អបរិច្ឆិន្នាយ។ គាមគ្គហណេន ចេត្ថ នគរម្បិ គហិតមេវ ហោតិ។ តត្ថ យត្តកេ បទេសេ តស្ស គាមស្ស ភោជកា ពលឹ លភន្តិ, សោ បទេសោ អប្បោ វា ហោតុ មហន្តោ វា, **គាមសីមា**ត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ **នគរនិគមសីមាសុ**បិ ឯសេវ នយោ។ យម្បិ ឯកស្មឹយេវ គាមខេត្តេ ឯកំ បទេសំ “អយំ វិសុំ គាមោ ហោតូ”តិ បរិច្ឆិន្ទិត្វា រាជា កស្សចិ ទេតិ, សោបិ វិសុំគាមសីមា ហោតិយេវ។ តស្មា សា ច ឥតរា ច បកតិគាមនគរនិគមសីមា ពទ្ធសីមាសទិសាយេវ ហោន្តិ, កេវលំ បន តិចីវរវិប្បវាសបរិហារំ ន លភន្តិ។

ឯវំ គាមន្តវាសីនំ សីមាបរិច្ឆេទំ ទស្សេត្វា ឥទានិ អារញ្ញកានំ សីមាបរិច្ឆេទំ ទស្សេន្តោ “**អគាមកេ ចេ**”តិអាទិមាហ។ តត្ថ **អគាមកេ ចេ**តិ គាមនិគមនគរសីមាហិ អបរិច្ឆិន្នេ អដវិប្បទេសេ។ អថ វា **អគាមកេ ចេ**តិ វិជ្ឈាដវិសទិសេ អរញ្ញេ ភិក្ខុ វសតិ, អថស្ស ឋិតោកាសតោ សមន្តា សត្តព្ភន្តរា សមានសំវាសកសីមាតិ អត្ថោ។ អយំ សីមា តិចីវរវិប្បវាសបរិហារម្បិ លភតិ។ តត្ថ ឯកំ អព្ភន្តរំ អដ្ឋវីសតិ ហត្ថប្បមាណំ ហោតិ។ មជ្ឈេ ឋិតស្ស សមន្តា សត្តព្ភន្តរា វិនិព្ពេធេន ចុទ្ទស ហោន្តិ។ សចេ ទ្វេ សង្ឃា វិសុំ វិនយកម្មានិ ករោន្តិ, ទ្វិន្នំ សត្តព្ភន្តរានំ អន្តរេ អញ្ញំ ឯកំ សត្តព្ភន្តរំ ឧបចារត្ថាយ ឋបេតព្ពំ។ សេសា សត្តព្ភន្តរសីមកថា មហាវិភង្គេ ឧទោសិតសិក្ខាបទវណ្ណនាយំ វុត្តនយេន គហេតព្ពា។

សព្ពា ភិក្ខវេ នទី អសីមាតិ យា កាចិ នទីលក្ខណប្បត្តា នទី និមិត្តានិ កិត្តេត្វា “ឯតំ ពទ្ធសីមំ ករោមា”តិ កតាបិ អសីមាវ ហោតិ, សា បន អត្តនោ សភាវេនេវ ពទ្ធសីមាសទិសា, សព្ពមេត្ថ សង្ឃកម្មំ កាតុំ វដ្ដតិ។ **សមុទ្ទជាតស្សរេសុ**បិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ ច ជាតស្សរោ នាម យេន កេនចិ ខណិត្វា អកតោ សយំជាតសោព្ភោ សមន្តតោ អាគតេន ឧទកេន បូរិតោ តិដ្ឋតិ។

ឯវំ នទីសមុទ្ទជាតស្សរានំ ពទ្ធសីមាភាវំ បដិក្ខិបិត្វា បុន តត្ថ អពទ្ធសីមាបរិច្ឆេទំ ទស្សេន្តោ “**នទិយា វា ភិក្ខវេ**”តិអាទិមាហ។ តត្ថ **យំ មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស សមន្តា ឧទកុក្ខេបា**តិ យំ ឋានំ មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស សមន្តតោ ឧទកុក្ខេបេន បរិច្ឆិន្នំ។ កថំ បន ឧទកំ ឧក្ខិបិតព្ពំ? យថា អក្ខធុត្តា ទារុគុឡំ ខិបន្តិ, ឯវំ ឧទកំ វា វាលិកំ វា ហត្ថេន គហេត្វា ថាមមជ្ឈិមេន បុរិសេន សព្ពថាមេន ខិបិតព្ពំ។ យត្ថ ឯវំ ខិត្តំ ឧទកំ វា វាលិកា វា បតតិ, អយមេកោ **ឧទកុក្ខេបោ**។ តស្ស អន្តោ ហត្ថបាសំ វិជហិត្វា ឋិតោ កម្មំ កោបេតិ។ យាវ បរិសា វឌ្ឍតិ, តាវ សីមាបិ វឌ្ឍតិ។ បរិសបរិយន្តតោ ឧទកុក្ខេបោយេវ បមាណំ។ ជាតស្សរសមុទ្ទេសុបិ ឯសេវ នយោ។

ឯត្ថ ច សចេ នទី នាតិទីឃា ហោតិ, បភវតោ បដ្ឋាយ យាវ មុខទ្វារា សព្ពត្ថ សង្ឃោ និសីទតិ, ឧទកុក្ខេបសីមាកម្មំ នត្ថិ, សកលាបិ នទី ឯតេសំយេវ ភិក្ខូនំ បហោតិ។ យំ បន មហាសុមត្ថេរេន វុត្តំ “យោជនំ បវត្តមានាយេវ នទី, តត្រាបិ ឧបរិ អទ្ធយោជនំ បហាយ ហេដ្ឋា អទ្ធយោជនេ កម្មំ កាតុំ វដ្ដតី”តិ, តំ មហាបទុមត្ថេរេនេវ បដិក្ខិត្តំ។ ភគវតា ហិ “តិមណ្ឌលំ បដិច្ឆាទេត្វា យត្ថ កត្ថចិ ឧត្តរន្តិយា ភិក្ខុនិយា អន្តរវាសកោ តេមិយតី”តិ ឥទំ នទិយា បមាណំ វុត្តំ, ន យោជនំ វា អទ្ធយោជនំ វា។ តស្មា យា ឥមស្ស សុត្តស្ស វសេន បុព្ពេ វុត្តលក្ខណា នទី, តស្សា បភវតោ បដ្ឋាយ សង្ឃកម្មំ កាតុំ វដ្ដតីតិ។ សចេ បនេត្ថ ពហូ ភិក្ខូ វិសុំ វិសុំ កម្មំ ករោន្តិ, សព្ពេហិ អត្តនោ ច អញ្ញេសញ្ច ឧទកុក្ខេបបរិច្ឆេទស្ស អន្តរា អញ្ញោ ឧទកុក្ខេបោ សីមន្តរិកត្ថាយ ឋបេតព្ពោ។ តតោ អធិកំ វដ្ដតិយេវ, ឩនកំ បន ន វដ្ដតីតិ វុត្តំ។ ជាតស្សរសមុទ្ទេសុបិ ឯសេវ នយោ។

នទិយា បន កម្មំ ករិស្សាមាតិ គតេហិ សចេ នទី បរិបុណ្ណា ហោតិ សមតិត្តិកា, ឧទកសាដិកំ និវាសេត្វាបិ អន្តោនទិយំយេវ កម្មំ កាតព្ពំ។ សចេ ន សក្កោន្តិ, នាវាយបិ ឋត្វា កាតព្ពំ។ គច្ឆន្តិយា បន នាវាយ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ កស្មា? ឧទកុក្ខេបមត្តមេវ ហិ សីមា, តំ នាវា សីឃមេវ អតិក្កាមេតិ។ ឯវំ សតិ អញ្ញិស្សា សីមាយ ញត្តិ អញ្ញិស្សា អនុសាវនា ហោតិ, តស្មា នាវំ អរិត្តេន វា ឋបេត្វា បាសាណេ វា លម្ពិត្វា អន្តោនទិយំ ជាតរុក្ខេ វា ពន្ធិត្វា កម្មំ កាតព្ពំ។ អន្តោនទិយំ ពទ្ធអដ្ដកេបិ អន្តោនទិយំ ជាតរុក្ខេបិ ឋិតេហិ កាតុំ វដ្ដតិ។

សចេ បន រុក្ខស្ស សាខា វា តតោ និក្ខន្តបារោហោ វា ពហិនទីតីរេ វិហារសីមាយ វា គាមសីមាយ វា បតិដ្ឋិតោ, សីមំ វា សោធេត្វា សាខំ វា ឆិន្ទិត្វា កម្មំ កាតព្ពំ។ ពហិនទីតីរេ ជាតរុក្ខស្ស អន្តោនទិយំ បវិដ្ឋ

សាខាយ វា បារោហេ វា នាវំ ពន្ធិត្វា កម្មំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ ករោន្តេហិ សីមា វា សោធេតព្ពា, ឆិន្ទិត្វា វាស្ស ពហិបតិដ្ឋិតភាវោ នាសេតព្ពោ។ នទីតីរេ បន ខាណុកំ កោដ្ដេត្វា តត្ថ ពទ្ធនាវាយ ន វដ្ដតិយេវ។

នទិយំ សេតុំ ករោន្តិ, សចេ អន្តោនទិយំយេវ សេតុ វា សេតុបាទា វា, សេតុម្ហិ ឋិតេហិ កម្មំ កាតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បន សេតុ វា សេតុបាទា វា ពហិតីរេ បតិដ្ឋិតា, កម្មំ កាតុំ ន វដ្ដតិ, សីមំ សោធេត្វា កាតព្ពំ។ អថ សេតុបាទា អន្តោ, សេតុ បន ឧភិន្នម្បិ តីរានំ ឧបរិអាកាសេ ឋិតោ, វដ្ដតិ។ អន្តោនទិយំ បាសាណោ វា ទីបកោ វា ហោតិ, តស្ស យត្តកំ បទេសំ បុព្ពេ វុត្តប្បការេ បកតិវស្សកាលេ វស្សានស្ស ចតូសុ មាសេសុ ឧទកំ ឱត្ថរតិ, សោ នទីសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។ អតិវុដ្ឋិកាលេ បន ឱឃេន ឱត្ថដោកាសោ ន គហេតព្ពោ, សោ ហិ គាមសីមាសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។

នទិតោ មាតិកំ នីហរន្តា នទិយំ អាវរណំ ករោន្តិ, តញ្ចេ ឱត្ថរិត្វា វា វិនិព្ពិជ្ឈិត្វា វា ឧទកំ គច្ឆតិ, សព្ពត្ថ បវត្តនដ្ឋានេ កម្មំ កាតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បន អាវរណេន វា កោដ្ដកពន្ធនេន វា សោតំ បច្ឆិជ្ជតិ, ឧទកំ នប្បវត្តតិ, អប្បវត្តនដ្ឋានេ កម្មំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ អាវរណមត្ថកេបិ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ សចេ កោចិ អាវរណប្បទេសោ បុព្ពេ វុត្តបាសាណទីបកប្បទេសោ វិយ ឧទកេន អជ្ឈោត្ថរិយតិ, តត្ថ វដ្ដតិ។ សោ ហិ នទីសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។ នទី វិនាសេត្វា តឡាកំ ករោន្តិ, ហេដ្ឋា បាឡិ ពទ្ធា, ឧទកំ អាគន្ត្វា តឡាកំ បូរេត្វា តិដ្ឋតិ, ឯត្ថ កម្មំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ ឧបរិ បវត្តនដ្ឋានេ ហេដ្ឋា ច ឆឌ្ឌិតមោទកំ នទី ឱត្ថរិត្វា សន្ទនដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ វដ្ដតិ។ ទេវេ អវស្សន្តេ ហេមន្តគិម្ហេសុ វា សុក្ខនទិយាបិ វដ្ដតិ។ នទិតោ នីហដមាតិកាយ ន វដ្ដតិ។ សចេ សា កាលន្តរេន ភិជ្ជិត្វា នទី ហោតិ, វដ្ដតិ។ កាចិ នទី កាលន្តរេន ឧប្បតិត្វា គាមនិគមសីមំ ឱត្ថរិត្វា បវត្តតិ, នទីយេវ ហោតិ, កម្មំ កាតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បន វិហារសីមំ ឱត្ថរតិ, វិហារសីមាត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។

សមុទ្ទេបិ កម្មំ ករោន្តេហិ យំ បទេសំ ឧទ្ធំ វឌ្ឍនឧទកំ វា បកតិវីចិ វា វេគេន អាគន្ត្វា ឱត្ថរតិ, តត្ថ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ យស្មិំ បន បទេសេ បកតិវីចិយោ ឱត្ថរិត្វា សណ្ឋហន្តិ, សោ ឧទកន្តតោ បដ្ឋាយ អន្តោសមុទ្ទោ នាម, តត្ថ ឋិតេហិ កម្មំ កាតព្ពំ។ សចេ ឩមិវេគោ ពាធតិ, នាវាយ វា អដ្ដកេ វា ឋត្វា កាតព្ពំ។ តេសុ វិនិច្ឆយោ នទិយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។ សមុទ្ទេ បិដ្ឋិបាសាណោ ហោតិ, តំ កទាចិ ឩមិយោ អាគន្ត្វា ឱត្ថរន្តិ , កទាចិ ន ឱត្ថរន្តិ, តត្ថ កម្មំ កាតុំ ន វដ្ដតិ, សោ ហិ គាមសីមាសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។ សចេ បន វីចីសុ អាគតាសុបិ អនាគតាសុបិ បកតិឧទកេនេវ ឱត្ថរិយតិ, វដ្ដតិ។ ទីបកោ វា បព្ពតោ វា ហោតិ, សោ ចេ ទូរេ ហោតិ មច្ឆពន្ធានំ អគមនបថេ, អរញ្ញសីមាសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។ តេសំ គមនបរិយន្តស្ស ឱរតោ បន គាមសីមាសង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ តត្ថ គាមសីមំ អសោធេត្វា កម្មំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ សមុទ្ទោ គាមសីមំ វា និគមសីមំ វា ឱត្ថរិត្វា តិដ្ឋតិ, សមុទ្ទោវ ហោតិ, តត្ថ កម្មំ កាតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បន វិហារសីមំ ឱត្ថរតិ, វិហារសីមាត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។

ជាតស្សរេ កម្មំ ករោន្តេហិបិ យត្ថ បុព្ពេ វុត្តប្បការេ វស្សកាលេ វស្សេ បច្ឆិន្នមត្តេ បិវិតុំ វា ហត្ថបាទេ វា ធោវិតុំ ឧទកំ ន ហោតិ, សុក្ខតិ, អយំ ន ជាតស្សរោ, គាមខេត្តសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ, តត្ថ កម្មំ ន កាតព្ពំ។ យត្ថ បន វុត្តប្បការេ វស្សកាលេ ឧទកំ សន្តិដ្ឋតិ, អយមេវ ជាតស្សរោ។ តស្ស យត្តកេ បទេសេ វស្សានំ ចាតុមាសេ ឧទកំ តិដ្ឋតិ, តត្ថ កម្មំ កាតុំ វដ្ដតិ។ សចេ គម្ភីរំ ឧទកំ, អដ្ដកំ ពន្ធិត្វា តត្ថ ឋិតេហិបិ ជាតស្សរស្ស អន្តោ ជាតរុក្ខម្ហិ ពទ្ធអដ្ដកេបិ កាតុំ វដ្ដតិ។ បិដ្ឋិបាសាណទីបកេសុ បនេត្ថ នទិយំ វុត្តសទិសោវ វិនិច្ឆយោ។ សមវស្សទេវកាលេ បហោនកជាតស្សរោ បន សចេបិ ទុព្ពុដ្ឋិកាលេ វា គិម្ហហេមន្តេសុ វា សុក្ខតិ, និរុទកោ ហោតិ, តត្ថ សង្ឃកម្មំ កាតុំ វដ្ដតិ។ យំ អន្ធកដ្ឋកថាយំ វុត្តំ "សព្ពោ ជាតស្សរោ សុក្ខោ អនោទកោ , គាមខេត្តំយេវ ភជតី"តិ, តំ ន គហេតព្ពំ។ សចេ បនេត្ថ ឧទកត្ថាយ អាវាដំ វា បោក្ខរណីអាទីនិ វា ខណន្តិ, តំ ឋានំ អជាតស្សរោ ហោតិ, គាមសីមាសង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ លាពុតិបុសកាទិវប្បេ ករោតោបិ ឯសេវ នយោ។

សចេ បន តំ បូរេត្វា ថលំ វា ករោន្តិ, ឯកស្មិំ ទិសាភាគេ បាឡិំ ពន្ធិត្វា សព្ពមេវ តំ មហាតឡាកំ វា ករោន្តិ, សព្ពោបិ អជាតស្សរោ ហោតិ, គាមសីមាសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។ លោណីបិ ជាតស្សរសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។ វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ ឧទកដ្ឋានោកាសេ កម្មំ កាតុំ វដ្ដតីតិ។

១៤៨. សីមាយ សីមំ សម្ភិន្ទន្តីតិ អត្តនោ សីមាយ បរេសំ ពទ្ធសីមំ សម្ភិន្ទន្តិ។ សចេ ហិ បោរាណកស្ស វិហារស្ស បុរត្ថិមាយ ទិសាយ អម្ពោ ចេវ ជម្ពូ ចាតិ ទ្វេ រុក្ខា អញ្ញមញ្ញំ សំសដ្ឋវិដបា ហោន្តិ, តេសុ អម្ពស្ស បច្ឆិមទិសាភាគេ ជម្ពូ។ វិហារសីមា ច ជម្ពុំ អន្តោ កត្វា អម្ពំ កិត្តេត្វា ពទ្ធា ហោតិ, អថ បច្ឆា តស្ស វិហារស្ស បុរត្ថិមាយ ទិសាយ វិហារំ កត្វា សីមំ ពន្ធន្តា តំ អម្ពំ អន្តោ កត្វា ជម្ពុំ កិត្តេត្វា ពន្ធន្តិ, សីមាយ សីមា សម្ភិន្នា ហោតិ។ ឯវំ ឆព្ពគ្គិយា អកំសុ, តេនាហ – "សីមាយ សីមំ សម្ភិន្ទន្តី"តិ។

សីមាយ សីមំ អជ្ឈោត្ថរន្តីតិ អត្តនោ សីមាយ បរេសំ ពទ្ធសីមំ អជ្ឈោត្ថរន្តិ;

បរេសំ ពទ្ធសីមំ សកលំ វា តស្សា បទេសំ វា អន្តោ កត្វា អត្តនោ សីមំ ពន្ធន្តិ។ **សីមន្តរិកំ ឋបេត្វា សីមំ សម្ភិន្ទន្តី**តិ ឯត្ថ សចេ បឋមតរំ កតស្ស វិហារស្ស សីមា អសម្មតា ហោតិ, សីមាយ ឧបចារោ ឋបេតព្ពោ។ សចេ សម្មតា ហោតិ, បច្ឆិមកោដិយា ហត្ថមត្តា សីមន្តរិកា ឋបេតព្ពា។ កុរុន្ទិយំ វិទត្ថិមត្តម្បិ, មហាបច្ចរិយំ ចតុរង្គុលមត្តម្បិ វដ្ដតីតិ វុត្តំ។ ឯករុក្ខោបិ ច ទ្វិន្នំ សីមានំ និមិត្តំ ហោតិ, សោ បន វឌ្ឍន្តោ សីមាសង្ករំ ករោតិ, តស្មា ន កាតព្ពោ។

ឧបោសថភេទាទិកថា

១៤៩. ចាតុទ្ទសិកោ ច បន្នរសិកោ ចាតិ ឯត្ថ ចាតុទ្ទសិកស្ស បុព្ពកិច្ចេ “អជ្ជុបោសថោ ចាតុទ្ទសោ”តិ វត្តព្ពំ។

អធម្មេន វគ្គន្តិអាទីសុ សចេ ឯកស្មិំ វិហារេ ចតូសុ ភិក្ខូសុ វសន្តេសុ ឯកស្ស ឆន្ទបារិសុទ្ធិំ អាហរិត្វា តយោ បារិសុទ្ធិឧបោសថំ ករោន្តិ, តីសុ វា វសន្តេសុ ឯកស្ស ឆន្ទបារិសុទ្ធិំ អាហរិត្វា ទ្វេ បាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសន្តិ, **អធម្មេន វគ្គំ** ឧបោសថកម្មំ ហោតិ។ សចេ បន ចត្តារោបិ សន្និបតិត្វា បារិសុទ្ធិឧបោសថំ ករោន្តិ, តយោ វា ទ្វេ វា បាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសន្តិ, **អធម្មេន សមគ្គំ** នាម ហោតិ។ សចេ ចតូសុ ជនេសុ ឯកស្ស បារិសុទ្ធិំ អាហរិត្វា តយោ បាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសន្តិ, តីសុ វា ជនេសុ ឯកស្ស បារិសុទ្ធិំ អាហរិត្វា ទ្វេ បារិសុទ្ធិឧបោសថំ ករោន្តិ, **ធម្មេន វគ្គំ** នាម ហោតិ។ សចេ បន ចត្តារោ ឯកត្ថ វសន្តា សព្ពេវ សន្និបតិត្វា បាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសន្តិ, តយោ បារិសុទ្ធិឧបោសថំ ករោន្តិ, ទ្វេ អញ្ញមញ្ញំ បារិសុទ្ធិឧបោសថំ ករោន្តិ, **ធម្មេន សមគ្គំ** នាម ហោតីតិ។

បាតិមោក្ខុទ្ទេសកថា

១៥០. និទានំ ឧទ្ទិសិត្វា អវសេសំ សុតេន សាវេតព្ពន្តិ “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ...បេ.... អាវិកតា ហិស្ស ផាសុ ហោតី”តិ ឥមំ និទានំ ឧទ្ទិសិត្វា “ឧទ្ទិដ្ឋំ ខោ អាយស្មន្តោ និទានំ, តត្ថាយស្មន្តេ បុច្ឆាមិ – កច្ចិត្ថ បរិសុទ្ធា, ទុតិយម្បិ បុច្ឆាមិ...បេ.... ឯវមេតំ ធារយាមី”តិ។ សុតា ខោ បនាយស្មន្តេហិ ចត្តារោ បារាជិកា ធម្មា...បេ.... អវិវទមានេហិ សិក្ខិតព្ព”ន្តិ ឯវំ អវសេសំ សុតេន សាវេតព្ពំ។ ឯតេន នយេន សេសាបិ ចត្តារោ បាតិមោក្ខុទ្ទេសា វេទិតព្ពា។

សវរភយន្តិ អដវិមនុស្សភយំ។ **រាជន្តរាយោ**តិអាទីសុ សចេ ភិក្ខូសុ “ឧបោសថំ ករិស្សាមា”តិ និសិន្នេសុ រាជា អាគច្ឆតិ, អយំ រាជន្តរាយោ។ ចោរា អាគច្ឆន្តិ, អយំ ចោរន្តរាយោ។ ទវទាហោ វា អាគច្ឆតិ, អាវាសេ វា អគ្គិ ឧដ្ឋហតិ, អយំ អគ្គន្តរាយោ។ មេឃោ វា ឧដ្ឋេតិ, ឱឃោ វា អាគច្ឆតិ, អយំ ឧទកន្តរាយោ។ ពហូ មនុស្សា អាគច្ឆន្តិ, អយំ មនុស្សន្តរាយោ។ ភិក្ខុំ យក្ខោ គណ្ហាតិ, អយំ អមនុស្សន្តរាយោ។ ព្យគ្ឃាទយោ ចណ្ឌមិគា អាគច្ឆន្តិ, អយំ វាឡន្តរាយោ។ ភិក្ខុំ សប្បាទយោ ឌំសន្តិ, អយំ សរីសបន្តរាយោ។ ភិក្ខុ គិលានោ វា ហោតិ, កាលំ វា ករោតិ, វេរិនោ វា តំ មារេតុកាមា គណ្ហន្តិ, អយំ ជីវិតន្តរាយោ។ មនុស្សា ឯកំ វា ពហូ វា ភិក្ខូ ព្រហ្មចរិយា ចាវេតុកាមា គណ្ហន្តិ, អយំ ព្រហ្មចរិយន្តរាយោ។ ឯវរូបេសុ អន្តរាយេសុ សំខិត្តេន បាតិមោក្ខោ ឧទ្ទិសិតព្ពោ , បឋមោ វា ឧទ្ទេសោ ឧទ្ទិសិតព្ពោ, អាទិម្ហិ ទ្វេ តយោ ចត្តារោ វា។ ឯត្ថ ច ទុតិយាទីសុ ឧទ្ទេសេសុ យស្មិំ អបរិយោសិតេ អន្តរាយោ ហោតិ, សោបិ សុតេនេវ សាវេតព្ពោ។

អនជ្ឈិដ្ឋាតិ អនាណត្តា អយាចិតា វា។ អជ្ឈេសនា ចេត្ថ សង្ឃេន សម្មតធម្មជ្ឈេសកាយត្តា វា សង្ឃត្ថេរាយត្តា វា, តស្មិំ ធម្មជ្ឈេសកេ អសតិ សង្ឃត្ថេរំ អាបុច្ឆិត្វា វា តេន យាចិតោ វា ភាសិតុំ លភតិ។ សង្ឃត្ថេរេនាបិ សចេ វិហារេ ពហូ ធម្មកថិកា ហោន្តិ, វារបដិបាដិយា វត្តព្ពា – “ត្វំ ធម្មំ ភណ, ធម្មំ កថេហិ, ធម្មទានំ ទេហី”តិ វា វុត្តេន តីហិបិ វិធីហិ ធម្មោ ភាសិតព្ពោ។ “ឱសារេហី”តិ វុត្តោ បន ឱសារេតុមេវ លភតិ, “កថេហី”តិ វុត្តោ កថេតុមេវ, “សរភញ្ញំ ភណាហី”តិ វុត្តោ សរភញ្ញមេវ។ សង្ឃត្ថេរោបិ ច ឧច្ចតរេ អាសនេ និសិន្នោ យាចិតុំ ន លភតិ។ សចេ ឧបជ្ឈាយោ ថេរ សទ្ធិវិហារិកោ ច ហោន្តិ, ឧបជ្ឈាយោ ច នំ ឧច្ចាសនេ និសិន្នោ “ភណាហី”តិ វទតិ, សជ្ឈាយំ អធិដ្ឋហិត្វា ភណិតព្ពំ។ សចេ បនេត្ថ ទហរា ភិក្ខូ ហោន្តិ, តេសំ “ភណាមី”តិ ភណិតព្ពំ។

សចេ វិហារេ សង្ឃត្ថេរោ អត្តនោយេវ និស្សិតកេ ភណាបេតិ, អញ្ញេ មធុរភាណកេបិ នាជ្ឈេសតិ, សោ អញ្ញេហិ វត្តព្ពោ – “ភន្តេ អសុកំ នាម ភណាបេមា”តិ។ សចេ “ភណាបេថា”តិ វា វទតិ, តុណ្ហី វា ហោតិ, ភណាបេតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បន បដិពាហតិ, ន ភណាបេតព្ពំ។ យទិ អនាគតេយេវ សង្ឃត្ថេរេ ធម្មសវនំ អារទ្ធំ,

បុន អាគតេ បឋមេវ អាបុច្ឆនកិច្ចំ នត្ថិ។ ឱសារេត្វា បន កថេន្តេន អាបុច្ឆិត្វា វា អជ្ឈេសិត្វាយេវ វា កថេតព្ពំ, កថេន្តស្ស បុន អាគតេបិ ឯសេវ នយោ។

ឧបនិសិន្នកថាយបិ សង្ឃត្ថេរោវ សាមី, តស្មា តេន សយំ វា កថេតព្ពំ, អញ្ញោ វា ភិក្ខុ "កថេហី"តិ វត្តព្ពោ, នោ ច ខោ ឧច្ចតរេ អាសនេ និសិន្នេន។ មនុស្សានំ បន "ភណាហី"តិ វត្តុំ វដ្ដតិ។ មនុស្សា អត្តនោ ជាននកភិក្ខុំ អាបុច្ឆន្តិ, តេន ថេរំ អាបុច្ឆិត្វា កថេតព្ពំ។ សចេ សង្ឃត្ថេរោ "ភន្តេ ឥមេ បញ្ហំ បុច្ឆន្តី"តិ បុដ្ឋោ "កថេហី"តិ វា ភណតិ, តុណ្ហី វា ហោតិ, កថេតុំ វដ្ដតិ។ អន្តរឃរេ អនុមោទនាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ សចេ សង្ឃត្ថេរោ វិហារេ វា អន្តរឃរេ វា "មំ អនាបុច្ឆិត្វាបិ កថេយ្យាសី"តិ អនុជានាតិ, លទ្ធកប្បិយំ ហោតិ, សព្ពត្ថ វត្តុំ វដ្ដតិ។

សជ្ឈាយំ ករោន្តេនាបិ ថេរោ អាបុច្ឆិតព្ពោយេវ។ ឯកំ អាបុច្ឆិត្វា សជ្ឈាយន្តស្ស អបរោ អាគច្ឆតិ, បុន អាបុច្ឆនកិច្ចំ នត្ថិ។ សចេ វិស្សមិស្សាមីតិ ឋបិតស្ស អាគច្ឆតិ, បុន អារភន្តេនាបិ អាបុច្ឆិតព្ពំ។ សង្ឃត្ថេរេ អនាគតេយេវ អារទ្ធំ សជ្ឈាយន្តស្សាបិ ឯសេវ នយោ។ ឯកេន សង្ឃត្ថេរេន "មំ អនាបុច្ឆាបិ យថាសុខំ សជ្ឈាយាហី"តិ អនុញ្ញាតេ យថាសុខំ សជ្ឈាយិតុំ វដ្ដតិ។ អញ្ញស្មិំ បន អាគតេ តំ អាបុច្ឆិត្វាវ សជ្ឈាយិតព្ពំ។

១៥១. អត្តនា វា អត្តានំ សម្មន្និតព្ពំតិ អត្តនា វា អត្តា សម្មន្និតព្ពោ; បុច្ឆន្តេន បន បរិសំ ឱលោកេត្វា សចេ អត្តនោ ឧបទ្ទវោ នត្ថិ, វិនយោ បុច្ឆិតព្ពោ។

១៥៣. កតេបិ ឱកាសេ បុគ្គលំ តុលយិត្វាតិ "អត្ថិ នុ ខោ មេ ឥតោ ឧបទ្ទវោ, នត្ថី"តិ ឯវំ ឧបបរិក្ខិត្វា។ **បុរម្ហាក**ន្តិ បឋមំ អម្ហាកំ។ **បដិកច្ចេវា**តិ បឋមតរមេវ។ **បុគ្គលំ តុលយិត្វា ឱកាសំ កាតុ**ន្តិ "ភូតមេវ នុ ខោ អាបត្តឹ វទតិ, អភូត"ន្តិ ឯវំ ឧបបរិក្ខិត្វា ឱកាសំ កាតុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។

អធម្មកម្មបដិក្កោសនាទិកថា

១៥៤. អធម្មកម្មំ វុត្តនយមេវ។ **បដិក្កោសិតុ**ន្តិ វារេតុំ។ **ទិដ្ឋិម្បិ អាវិកាតុ**ន្តិ "អធម្មកម្មំ ឥទំ ន មេ ខមតី"តិ ឯវំ អញ្ញស្ស សន្តិកេ អត្តនោ ទិដ្ឋឹ បកាសេតុំ។ **ចតូហិ បញ្ចហី**តិអាទិ តេសំ អនុបទ្ទវត្ថាយ វុត្តំ។ **សញ្ចិច្ច ន សាវេន្តី**តិ យថា ន សុណន្តិ ឯវំ ភណិស្សាមាតិ សញ្ចិច្ច សណិកំ ឧទ្ទិសន្តិ។

១៥៥. ថេរាធិកន្តិ ថេរាធីនំ; ថេរាយត្តំ ភវិតុន្តិ អត្ថោ។ "ថេរាធេយ្យ"ន្តិបិ បាឋោ, តស្មា ថេរេន សយំ វា ឧទ្ទិសិតព្ពំ, អញ្ញោ វា អជ្ឈេសិតព្ពោ។ អជ្ឈេសនវិធានញ្ចេត្ថ ធម្មជ្ឈេសនេ វុត្តនយមេវ។ **សោ ន ជានាតិ ឧបោសថំ វា**តិអាទីសុ ចាតុទ្ទសិកបន្នរសិកភេទេន ទុវិធំ, សង្ឃឧបោសថាទិភេទេន នវវិធញ្ច ឧបោសថំ ន ជានាតិ, ចតុព្ពិធំ ឧបោសថកម្មំ ន ជានាតិ, ទុវិធំ បាតិមោក្ខំ ន ជានាតិ, នវវិធំ បាតិមោក្ខុទ្ទេសំ ន ជានាតិ។ **យោ តត្ថ ភិក្ខុ ព្យត្តោ បដិពលោ**តិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ ទហរស្សាបិ ព្យត្តស្ស បាតិមោក្ខោ អនុញ្ញាតោ។ អថ ខោ ឯត្ថ អយមធិប្បាយោ។ សចេ ថេរស្ស បញ្ច វា ចត្តារោ វា តយោ វា បាតិមោក្ខុទ្ទេសា នាគច្ឆន្តិ; ទ្វេ បន អខណ្ឌា សុវិសទា វាចុគ្គតា ហោន្តិ, ថេរាយត្តោវ បាតិមោក្ខោ។ សចេ បន ឯត្តកម្បិ វិសទំ កាតុំ ន សក្កោតិ, ព្យត្តស្ស ភិក្ខុនោ អាយត្តោ ហោតិ។

សាមន្តា អាវាសាតិ សាមន្តំ អាវាសំ។ **សជ្ជុក**ន្តិ តទហេវ អាគមនត្ថាយ។ **នវំ ភិក្ខុំ អាណាបេតុ**ន្តិ ឯត្ថ យោ សក្កោតិ ឧគ្គហេតុំ, ឯវរូបោ អាណាបេតព្ពោ, ន ពាលោ។

បក្ខគណនាទិឧគ្គហណានុជាននកថា

១៥៦. កតិមី ភន្តេតិ ឯត្ថ កតីនំ បូរណីតិ កតិមី។ **កាលវតោ**តិ កាលស្សេវ; បគេវាតិ អត្ថោ។

១៥៨. យំ កាលំ សរតីតិ ឯត្ថ សាយម្បិ "អជ្ជុបោសថោ សមន្នាហរថា"តិ អារោចេតុំ វដ្ដតិ។

១៥៩. ថេរេន ភិក្ខុនា នវំ ភិក្ខុំ អាណាបេតុន្តិ ឯត្ថាបិ កិញ្ចិ កម្មំ ករោន្តោ វា សទាកាលមេវ ឯកោ វា ភារនិត្ថរណកោ វា សរភាណកធម្មកថិកាទីសុ អញ្ញតរោ វា ន ឧបោសថាគារសម្មជ្ជនត្ថំ អាណាបេតព្ពោ, អវសេសា បន វារេន អាណាបេតព្ពា។ សចេ អាណត្តោ សម្មុញ្ជនី តាវកាលិកម្បិ ន លភតិ, សាខាភង្គំ កប្បិយំ ការេត្វា សម្មជ្ជិតព្ពំ, តម្បិ អលភន្តស្ស លទ្ធកប្បិយំ ហោតិ។

១៦០. អាសនបញ្ញាបនាណត្តិយម្បិ វុត្តនយេនេវ អាណាបេតព្ពោ។ អាណត្តេន ច សចេ ឧបោសថាគារេ អាសនានិ នត្ថិ, សង្ឃិការាសតោបិ អាហរិត្វា បញ្ញបេត្វា បុន អាហរិតព្ពានិ។ អាសនេសុ អសតិ កដសារកេបិ តដ្ដិកាយោបិ បញ្ញបេតុំ វដ្ដតិ, តដ្ដិកាសុបិ អសតិ សាខាភង្គានិ កប្បិយំ ការេត្វា បញ្ញបេតព្ពានិ, កប្បិយការកំ អលភន្តស្ស លទ្ធកប្បិយំ ហោតិ។

១៦១. បទីបករណេបិ វុត្តនយេនេវ អាណាបេតព្ពោ។ អាណាបេន្តេន ច “អមុកស្មិំ នាម ឱកាសេ តេលំ វា វដ្ដិ វា កបល្លិកា វា អត្ថិ, តំ គហេត្វា ករោហី”តិ វត្តព្ពោ។ សចេ តេលាទីនិ នត្ថិ, បរិយេសិតព្ពានិ, បរិយេសិត្វា អលភន្តស្ស លទ្ធកប្បិយំ ហោតិ។ អបិច កបាលេ អគ្គិបិ ជាលេតព្ពោ។

ទិសំគមិកាទិវត្ថុកថា

១៦៣. **សង្គហេតព្ពោ**តិ “សាធុ ភន្តេ អាគតាត្ថ, ឥធ ភិក្ខា សុលភា សូបព្យញ្ជនំ អត្ថិ, វសថ អនុក្កណ្ឋមានា”តិ ឯវំ បិយវចនេន សង្គហេតព្ពោ។ បុនប្បុនំ តថាករណវសេន **អនុគ្គហេតព្ពោ**។ “អាម វសិស្សាមី”តិ បដិវចនទាបនេន **ឧបលាបេតព្ពោ**។ អថ វា ចតូហិ បច្ចយេហិ សង្គហេតព្ពោ ចេវ អនុគ្គហេតព្ពោ ច។ បិយវចនេន ឧបលាបេតព្ពោ, កណ្ណសុខំ អាលបិតព្ពោតិ អត្ថោ។ ចុណ្ណាទីហិ **ឧបដ្ឋាបេតព្ពោ។ អាបត្តិ ទុក្កដស្សា**តិ សចេ សកលោបិ សង្ឃោ ន ករោតិ, សព្ពេសំ ទុក្កដំ។ ឥធ នេវ ថេរា ន ទហរា មុច្ចន្តិ, សព្ពេហិ វារេន ឧបដ្ឋាបេតព្ពោ។ អត្តនោ វារេ អនុបដ្ឋហន្តស្ស អាបត្តិ។ តេន បន មហាថេរានំ បរិវេណសម្មជ្ជនទន្តកដ្ឋទានាទីនិ ន សាទិតព្ពានិ។ ឯវម្បិ សតិ មហាថេរេហិ សាយំបាតំ ឧបដ្ឋានំ អាគន្តព្ពំ។ តេន បន តេសំ អាគមនំ ញត្វា បឋមតរំ មហាថេរានំ ឧបដ្ឋានំ គន្តព្ពំ។ សចស្ស សទ្ធិចរា ភិក្ខុឧបដ្ឋាកា អត្ថិ, “មយ្ហំ ឧបដ្ឋាកា អត្ថិ, តុម្ហេ អប្បោស្សុក្កា វិហរថា”តិ វត្តព្ពំ។ អថាបិស្ស សទ្ធិចរា នត្ថិ, តស្មិំយេវ បន វិហារេ ឯកោ វា ទ្វេ វា វត្តសម្បន្នា វទន្តិ “មយំ ថេរស្ស កត្តព្ពំ ករិស្សាម, អវសេសា ផាសុ វិហរន្តូ”តិ សព្ពេសំ អនាបត្តិ។

សោ អាវាសោ គន្តព្ពោតិ ឧបោសថករណត្ថាយ អន្វទ្ធមាសំ គន្តព្ពោ។ សោ ច ខោ ឧតុវស្សេយេវ, វស្សានេ បន យំ កត្តព្ពំ, តំ ទស្សេតុំ **“វស្សំ វសន្តិ ពាលា អព្យត្តា”**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **ន ភិក្ខវេ តេហិ ភិក្ខូហិ តស្មិំ អាវាសេ វស្សំ វសិតព្ព**ន្តិ បុរិមិកាយ បាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន វិនា ន វស្សំ ឧបគន្តព្ពំ។ សចេ សោ វស្សូបគតានំ បក្កមតិ វា, វិព្ភមតិ វា, កាលំ វា ករោតិ, អញ្ញស្មិំ សតិយេវ បច្ឆិមិកាយ វសិតុំ វដ្ដតិ, អសតិ អញ្ញត្ថ គន្តព្ពំ, អគច្ឆន្តានំ ទុក្កដំ។ សចេ បន បច្ឆិមិកាយ បក្កមតិ វា វិព្ភមតិ វា កាលំ វា ករោតិ, មាសទ្វយំ វសិតព្ពំ។

បារិសុទ្ធិទានកថា

១៦៤. **កាយេន វិញ្ញាបេតី**តិ បារិសុទ្ធិទានំ យេន កេនចិ អង្គបច្ចង្គេន វិញ្ញាបេតិ ជានាបេតិ; វាចំ បន និច្ឆារេតុំ សក្កោន្តោ វាចាយ វិញ្ញាបេតិ; ឧភយថា សក្កោន្តោ កាយវាចាហិ។ **សង្ឃេន តត្ថ គន្ត្វា ឧបោសថោ កាតព្ពោ**តិ សចេ ពហូ តាទិសា គិលានា ហោន្តិ, សង្ឃេន បដិបាដិយា ឋត្វា សព្ពេ ហត្ថបាសេ កាតព្ពា។ សចេ ទូរេ ទូរេ ហោន្តិ, សង្ឃោ នប្បហោតិ, តំ ទិវសំ ឧបោសថោ ន កាតព្ពោ, នត្វេវ វគ្គេន សង្ឃេន ឧបោសថោ កាតព្ពោ។

តត្ថេវ បក្កមតីតិ សង្ឃមជ្ឈំ អនាគន្ត្វា តតោវ កត្ថចិ គច្ឆតិ។ **សាមណេរោ បដិជានាតី**តិ “សាមណេរោ អហ”ន្តិ ឯវំ បដិជានាតិ; ភូតំយេវ វា សាមណេរភាវំ អារោចេតិ, បច្ឆា វា សាមណេរភូមិយំ តិដ្ឋតីតិ អត្ថោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

សង្ឃប្បត្តោ បក្កមតីតិ សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន ឧបោសថត្ថាយ សន្និបតិតានំ ចតុន្នំ ភិក្ខូនំ ហត្ថបាសំ បត្វា បក្កមតិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ ឯត្ថ ច ឯកេន ពហូនម្បិ អាហដា បារិសុទ្ធិ អាហដាវ ហោតិ។ សចេ បន សោ អន្តរាមគ្គេ អញ្ញំ ភិក្ខុំ ទិស្វា យេសំ អនេន បារិសុទ្ធិ គហិតា, តេសញ្ច អត្តនោ ច បារិសុទ្ធឹ ទេតិ, តស្សេវ បារិសុទ្ធិ អាគច្ឆតិ, ឥតរា បន ពិលាឡសង្ខលិកបារិសុទ្ធិ នាម ហោតិ។ សា ន អាគច្ឆតិ។

សុត្តោ ន អារោចេតីតិ អាគន្ត្វា សុបតិ, “អសុកេន បារិសុទ្ធិ ទិន្នា”តិ ន អារោចេតិ។ **បារិសុទ្ធិហារកស្ស អនាបត្តី**តិ ឯត្ថ សចេ សញ្ចិច្ច នារោចេតិ, ទុក្កដំ អាបជ្ជតិ, បារិសុទ្ធិ បន អាហដាវ ហោតិ។ អសញ្ចិច្ច អនារោចិតត្តា បនស្ស អនាបត្តិ, ឧភិន្នម្បិ ច ឧបោសថោ កតោយេវ ហោតិ។

ឆន្ទទានកថា

១៦៥. ឆន្ទទានេបិ បារិសុទ្ធិទានេ វុត្តសទិសោយេវ វិនិច្ឆយោ។ **បារិសុទ្ធី ទេន្តេន ឆន្ទម្បិ ទាតុ**ន្តិ ឯត្ថ សចេ បារិសុទ្ធិមេវ ទេតិ ន ឆន្ទំ, ឧបោសថោ កតោ ហោតិ។ យំ បន សង្ឃោ អញ្ញំ កម្មំ ករោតិ, តំ អកតំ ហោតិ។ ឆន្ទមេវ ទេតិ ន បារិសុទ្ធី, ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឧបោសថោបិ កម្មម្បិ កតមេវ ហោតិ, ឆន្ទទាយកស្ស បន ឧបោសថោ អកតោ ហោតិ។ សចេបិ កោចិ ភិក្ខុ នទិយា វា សីមាយ វា ឧបោសថំ អធិដ្ឋហិត្វា អាគច្ឆតិ, "កតោ មយា ឧបោសថោ"តិ អច្ឆិតុំ ន លភតិ, សាមគ្គី វា ឆន្ទោ វា ទាតព្ពោ។

១៦៧. **សរតិបិ ឧបោសថំ នបិ សរតី**តិ ឯកទា សរតិ, ឯកទា ន សរតិ។ **អត្ថិ នេវ សរតី**តិ យោ ឯកន្តំ នេវ សរតិ, តស្ស សម្មុតិទានកិច្ចំ នត្ថិ។ អនាគច្ឆន្តោបិ កម្មំ ន កោបេតិ។

សង្ឃុបោសថាទិកថា

១៦៨. **សោ ទេសោ សម្មជ្ជិត្វា**តិ តំ ទេសំ សម្មជ្ជិត្វា, ឧបយោគត្ថេ បច្ចត្តំ។ **បានីយំ បរិភោជនីយ**ន្តិអាទិ បន ឧត្តានត្ថមេវ ។ កស្មា បនេតំ វុត្តំ? ឧបោសថស្ស បុព្ពករណាទិទស្សនត្ថំ។ តេនាហុ អដ្ឋកថាចរិយា –

"សម្មជ្ជនី បទីបោ ច, ឧទកំ អាសនេន ច;
ឧបោសថស្ស ឯតានិ, បុព្ពករណន្តិ វុច្ចតិ"។

ឥតិ ឥមានិ ចត្តារិ "បុព្ពករណ"ន្តិ អក្ខាតានិ។

"ឆន្ទបារិសុទ្ធិឧតុក្ខានំ, ភិក្ខុគណនា ច ឱវាទោ;
ឧបោសថស្ស ឯតានិ, បុព្ពកិច្ចន្តិ វុច្ចតិ។

ឥតិ ឥមានិ បញ្ច បុព្ពករណតោ បច្ឆា កត្តព្ពានិ "បុព្ពកិច្ច"ន្តិ អក្ខាតានិ។

"ឧបោសថោ យាវតិកា ច ភិក្ខូ កម្មប្បត្តា,
សភាគាបត្តិយោ ច ន វិជ្ជន្តិ;
វជ្ជនីយា ច បុគ្គលា តស្មិំ ន ហោន្តិ,
បត្តកល្លន្តិ វុច្ចតិ"។

ឥតិ ឥមានិ ចត្តារិ "បត្តកល្ល"ន្តិ អក្ខាតានីតិ។

តេហិ សទ្ធិន្តិ តេហិ អាគតេហិ សទ្ធិំ ឯតានិ បុព្ពករណាទីនិ កត្វា ឧបោសថោ កាតព្ពោ។ **អជ្ជ មេ ឧបោសថោ**តិ ឯត្ថ សចេ បន្នរសោ ហោតិ, "អជ្ជ មេ ឧបោសថោ បន្នរសោ"តិបិ អធិដ្ឋាតុំ វដ្ដតិ។ ចាតុទ្ទសិកេបិ ឯសេវ នយោ។

អាបត្តិបដិកម្មវិធិកថា

១៦៩. **ភគវតា បញ្ញត្តំ "ន សាបត្តិកេន ឧបោសថោ កាតព្ពោ"**តិ ឥទំ "យស្ស សិយា អាបត្តី"តិអាទិវចនេនេវ បារិសុទ្ធិទានបញ្ញាបនេន ច បារិសុទ្ធិឧបោសថបញ្ញាបនេន ច បញ្ញត្តំ ហោតីតិ វេទិតព្ពំ។ **ឥត្ថន្នាមំ អាបត្តិ**ន្តិ ថុល្លច្ចយាទីសុ ឯកិស្សា នាមំ គហេត្វា "ថុល្លច្ចយំ អាបត្តិំ បាចិត្តិយំ អាបត្តិ"ន្តិ ឯវំ វត្តព្ពំ។ **តំ បដិទេសេមី**តិ ឥទំ "តំ តុម្ហមូលេ, តំ តុយ្ហមូលេ បដិទេសេមី"តិ វុត្តេបិ សុវុត្តមេវ ហោតិ។ **បស្សសី**តិ ឥទញ្ច "បស្សសិ អាវុសោ តំ អាបត្តិំ, បស្សថ ភន្តេ តំ អាបត្តិ"ន្តិ ឯវំ វត្តព្ពំ។ **អាម បស្សាមី**តិ ឥទំ បន "អាម ភន្តេ បស្សាមិ, អាម អាវុសោ បស្សាមី"តិ ឯវំ វត្តម្បិ សុវុត្តមេវ ហោតិ។ **អាយតិំ សំវរេយ្យាសី**តិ ឯត្ថ បន សចេ វុឌ្ឍតរោ "អាយតិំ សំវរេយ្យាថា"តិ វត្តព្ពោ។ ឯវំ វុត្តេន បន "សាធុ សុដ្ឋុ សំវរិស្សាមី"តិ វត្តព្ពមេវ។

យទា និព្ពេមតិកោតិ ឯត្ថ សចេ បនេស និព្ពេមតិកោ ន ហោតិ, វត្ថុំ កិត្តេត្វាវ ទេសេតុំ វដ្ដតីតិ អន្ធកដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។ តត្រាយំ ទេសនាវិធិ – សចេ មេឃច្ឆន្នេ សូរិយេ "កាលោ នុ ខោ នោ"តិ វេមតិកោ ភុញ្ជតិ, តេន ភិក្ខុនា "អហំ ភន្តេ វេមតិកោ ភុញ្ជិំ", សចេ កាលោ អត្ថិ, "សម្ពហុលា ទុក្កដា អាបត្តិយោ អាបន្នោម្ហិ, នោ ចេ អត្ថិ, "សម្ពហុលា បាចិត្តិយា អាបន្នោម្ហី"តិ ឯវំ វត្ថុំ កិត្តេត្វា "អហំ ភន្តេ យា តស្មិំ វត្ថុស្មិំ សម្ពហុលា ទុក្កដា វា បាចិត្តិយា វា អាបត្តិយោ អាបន្នោ, តា តុម្ហមូលេ បដិទេសេមី"តិ វត្តព្ពំ។ ឯស នយោ សព្ពាបត្តីសុ។

ន ភិក្ខវេ សភាគា អាបត្តីតិ ឯត្ថ យំ ទ្វេបិ ជនា វិកាលភោជនាទិនា សភាគវត្ថុនា អាបត្តឹ អាបជ្ជន្តិ, ឯវរូបា វត្ថុសភាគា “សភាគា”តិ វុច្ចតិ។ វិកាលភោជនប្បច្ចយា អាបន្នំ បន អនតិរិត្តភោជនបច្ចយា អាបន្នស្ស សន្តិកេ ទេសេតុំ វដ្ដតិ។ យាបិ ចាយំ វត្ថុសភាគា, សាបិ ទេសិតា សុទេសិតាវ។ អញ្ញំ បន ទេសនបច្ចយា ទេសកោ, បដិគ្គហណប្បច្ចយា បដិគ្គហកោ ចាតិ ឧភោបិ ទុក្កដំ អាបជ្ជន្តិ, តំ នានាវត្ថុកំ ហោតិ, តស្មា អញ្ញមញ្ញំ ទេសេតុំ វដ្ដតិ។

១៧០. សាមន្តោ ភិក្ខុ ឯវមស្ស វចនីយោតិ ឯត្ថ សភាគោយេវ វត្តព្ពោ។ វិសភាគស្ស ហិ វុច្ចមានេ ភណ្ឌនកលហសង្ឃភេទាទីនិបិ ហោន្តិ, តស្មា តស្ស អវត្វា “តតោ វុដ្ឋហិត្វា បដិករិស្សាមី”តិ អាភោគំ កត្វា ឧបោសថោ កាតព្ពោតិ អន្ធកដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។

អនាបត្តិបន្នរសកាទិកថា

១៧២. អនាបត្តិបន្នរសកេ – **តេ ន ជានីសូ**តិ សីមំ ឱក្កន្តាតិ វា ឱក្កមន្តីតិ វាតិ ន ជានឹសុ។ **អថញ្ញេ អាវាសិកា ភិក្ខូ អាគច្ឆន្តី**តិ គាមំ វា អរញ្ញំ វា កេនចិ ករណីយេន គន្ត្វា តេសំ និសិន្នដ្ឋានំ អាគច្ឆន្តិ។ **វគ្គា សមគ្គសញ្ញិនោ**តិ តេសំ សីមំ ឱក្កន្តត្តា វគ្គា; សីមំ ឱក្កន្តភាវស្ស អជាននតោ សមគ្គសញ្ញិនោ។

១៧៣. វគ្គាវគ្គសញ្ញិបន្នរសកេ – **តេ ជានន្តី**តិ បព្ពតេ វា ថលេ វា ឋិតា សីមំ ឱក្កន្តេ វា ឱក្កមន្តេ វា បស្សន្តិ។ វេមតិកបន្នរសកំ ឧត្តានមេវ។

១៧៥. កុក្កុច្ចបកតបន្នរសកេ – យថា តច្ឆាយ អភិភូតោ “តច្ឆាបកតោ”តិ វុច្ចតិ, ឯវំ បុព្ពភាគេ សន្និដ្ឋានំ កត្វាបិ ករណក្ខណេ អកប្បិយេ អកប្បិយសញ្ញិតាសង្ខាតេន កុក្កុច្ចេន អភិភូតា “កុក្កុច្ចបកតា”តិ វេទិតព្ពា។

១៧៦. ភេទបុរេក្ខារបន្នរសកេ – អកុសលពលវតាយ ថុល្លច្ចយំ វុត្តំ។

សីមោក្កន្តិកបេយ្យាលកថា

១៧៧. អាវាសិកេនអាគន្តុកបេយ្យាលេ – យថា បុរិមេ អាវាសិកេនអាវាសិកបេយ្យាលេ “តេ ន ជានន្តិ អថញ្ញេ អាវាសិកា”តិអាទិ វុត្តំ, ឯវំ “តេ ន ជានន្តិ អថញ្ញេ អាគន្តុកា”តិអាទិនា នយេន សព្ពំ វេទិតព្ពំ។ អាគន្តុកេនអាវាសិកបេយ្យាលេ បន – យថា បុរិមបេយ្យាលេ “អាវាសិកា ភិក្ខូ សន្និបតន្តី”តិ អាគតំ, ឯវំ “អាគន្តុកា ភិក្ខូ សន្និបតន្តី”តិ អានេតព្ពំ ។ អាគន្តុកេនអាគន្តុកបេយ្យាលេ បន – ឧភយបទេសុ អាគន្តុកវសេន យោជេតព្ពោតិ។

១៧៨. អាវាសិកានំ ភិក្ខូនំ ចាតុទ្ទសោ ហោតិ, អាគន្តុកានំ បន្នរសោតិ ឯត្ថ យេសំ បន្នរសោ, តេ តិរោរដ្ឋតោ វា អាគតា, អតីតំ វា ឧបោសថំ ចាតុទ្ទសិកំ អកំសូតិ វេទិតព្ពា។ **អាវាសិកានំ អនុវត្តិតព្ព**ន្តិ អាវាសិកេហិ “អជ្ជុបោសថោ ចាតុទ្ទសោ”តិ បុព្ពកិច្ចេ ករិយមានេ អនុវត្តិតព្ពំ, ន បដិក្កោសិតព្ពំ។ **ន អកាមា ទាតព្ពា**តិ ន អនិច្ឆាយ ទាតព្ពា។

លិង្គាទិទស្សនកថា

១៧៩. អាវាសិកាការន្តិ អាវាសិកានំ អាការំ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ **អាការោ** នាម យេន តេសំ វត្តសម្បន្នា វា ន វាតិ អាចារសណ្ឋានំ គយ្ហតិ។ **លិង្គំ** នាម យំ តេ តត្ថ តត្ថ លីនេ គមយតិ; អទិស្សមានេបិ ជានាបេតីតិ អត្ថោ។ **និមិត្តំ** នាម យំ ទិស្វា តេ អត្ថីតិ ញាយន្តិ។ **ឧទ្ទេសោ នាម** យេន តេ ឯវរូបបរិក្ខារាតិ ឧទ្ទិសន្តិ; អបទេសំ លភន្តីតិ អត្ថោ។ សព្ពមេតំ សុបញ្ញត្តមញ្ចបីឋាទីនញ្ចេវ បទសទ្ទាទីនញ្ច អធិវចនំ, យថាយោគំ បន យោជេតព្ពំ។ **អាគន្តុកាការាទីសុ**បិ ឯសេវ នយោ។ តត្ថ **អញ្ញាតក**ន្តិ អញ្ញេសំ សន្តកំ។ **បាទានំ ធោតំ ឧទកនិស្សេក**ន្តិ បាទានំ ធោតានំ ឧទកនិស្សេកំ។ ពហុវចនស្ស ឯកវចនំ វេទិតព្ពំ។ “បាទានំ ធោតឧទកនិស្សេក”ន្តិ វា បាឋោ; បាទានំ ធោវនឧទកនិស្សេកន្តិ អត្ថោ។

១៨០. នានាសំវាសកាទិវត្ថូសុ – **សមានសំវាសកទិដ្ឋិ**ន្តិ “សមានសំវាសកា ឯតេ”តិ ទិដ្ឋឹ។ **ន បុច្ឆន្តី**តិ តេសំ លទ្ធឹ ន បុច្ឆន្តិ; អបុច្ឆិត្វាវ វត្តបដិវត្តិំ កត្វា ឯកតោ ឧបោសថំ ករោន្តិ។ **នាភិវិតរន្តី**តិ នានាសំវាសកភាវំ មទ្ទិតុំ អភិភវិតុំ ន សក្កោន្តិ; តំ ទិដ្ឋឹ ន និស្សជ្ជាបេន្តីតិ អត្ថោ។

នគន្តព្ពគន្តព្ពវារកថា

១៨១. សភិក្ខុកា អាវាសាតិ យស្មិំ អាវាសេ ឧបោសថការកា ភិក្ខូ អត្ថិ, តម្ហា អាវាសា យំ ន សក្កោតិ តទហេវ អាគន្តុំ , សោ អាវាសោ ឧបោសថំ អកត្វា ន គន្តព្ពោ។ **អញ្ញត្រ សង្ឃេនា**តិ សង្ឃប្បហោនកេហិ ភិក្ខូហិ វិនា។ **អញ្ញត្រ អន្តរាយា**តិ បុព្ពេ វុត្តំ ទសវិធំ អន្តរាយំ វិនា។ សព្ពន្តិមេន បន បរិច្ឆេទេន អត្តចតុត្ថេន អន្តរាយេ វា សតិ គន្តុំ វដ្ដតិ។ **អនាវាសោ**តិ នវកម្មសាលាទិកោ យោ កោចិ បទេសោ។ យថា ច អាវាសាទយោ ន គន្តព្ពា; ឯវំ សចេ វិហារេ ឧបោសថំ ករោន្តិ, ឧបោសថាធិដ្ឋានត្ថំ សីមាបិ នទីបិ ន គន្តព្ពា។ សចេ បនេត្ថ កោចិ ភិក្ខុ ហោតិ, តស្ស សន្តិកំ គន្តុំ វដ្ដតិ។ វិស្សដ្ឋឧបោសថាបិ អាវាសា គន្តុំ វដ្ដតិ; ឯវំ គតោ អធិដ្ឋាតុម្បិ លភតិ។ អារញ្ញកេនាបិ ភិក្ខុនា ឧបោសថទិវសេ គាមេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា អត្តនោ វិហារមេវ អាគន្តព្ពំ។ សចេ អញ្ញំ វិហារំ ឱក្កមតិ, តត្ថ ឧបោសថំ កត្វាវ អាគន្តព្ពំ, អកត្វា ន វដ្ដតិ។

១៨២. យំ ជញ្ញា សក្កោមិ អជ្ជេវ គន្តុន្តិ យំ ជានេយ្យ អជ្ជេវ តត្ថ គន្តុំ សក្កោមីតិ; ឯវរូបោ អាវាសោ គន្តព្ពោ។ តត្ថ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ ឧបោសថំ ករោន្តេនាបិ ហិ ឥមិនា នេវ ឧបោសថន្តរាយោ កតោ ភវិស្សតីតិ។

វជ្ជនីយបុគ្គលសន្ទស្សនកថា

១៨៣. ភិក្ខុនិយា និសិន្នបរិសាយាតិអាទីសុ ហត្ថបាសុបគមនមេវ បមាណំ។ **អញ្ញត្រ អវុដ្ឋិតាយ បរិសាយា**តិ ឥទញ្ហិ បារិវាសិយបារិសុទ្ធិទានំ នាម បរិសាយ វុដ្ឋិតកាលតោ បដ្ឋាយ ន វដ្ដតិ, អវុដ្ឋិតាយ បន វដ្ដតិ។ តេនាហ – "អញ្ញត្រ អវុដ្ឋិតាយ បរិសាយា"តិ។ តស្ស លក្ខណំ ភិក្ខុនិវិភង្គេ បរិវាសិយឆន្ទទានវណ្ណនតោ គហេតព្ពំ។ **អនុបោសថេ**តិ ចាតុទ្ទសិកោ ច បន្នរសិកោ ចាតិ ឥមេ ទ្វេ ឧបោសថេ ឋបេត្វា អញ្ញស្មិំ ទិវសេ។ **អញ្ញត្រ សង្ឃសាមគ្គិយា**តិ យា កោសម្ពកភិក្ខូនំ វិយ ភិន្នេ សង្ឃេ បុន សង្ឃសាមគ្គី ករិយតិ, តថារូបិំ សង្ឃសាមគ្គិំ ឋបេត្វា ។ តទា ច "សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ អជ្ជុបោសថោ សាមគ្គី"តិ វត្វា កាតព្ពោ។ យេ បន កិស្មិញ្ចិទេវ អប្បមត្តកេ ឧបោសថំ ឋបេត្វា បុន សមគ្គា ហោន្តិ, តេហិ ឧបោសថោយេវ កាតព្ពោតិ។

ឧបោសថក្ខន្ធកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. វស្សូបនាយិកក្ខន្ធកំ

វស្សូបនាយិកានុជាននកថា

១៨៤. វស្សូបនាយិកក្ខន្ធកេ – **អបញ្ញត្តោ**តិ អននុញ្ញាតោ អសំវិហិតោ វា។ **តេ ឥធ ភិក្ខូ**តិ តេ ភិក្ខូ, ឥធ សទ្ទោ និបាតមត្តោ។ **សង្ឃាតំ អាបាទេន្តា**តិ វិនាសំ អាបាទេន្តា។ **សង្កសាយិស្សន្តី**តិ អប្បោស្សុក្កា និពទ្ធវាសំ វសិស្សន្តិ។ **សកុន្តកា**តិ សកុណា។ **វស្សានេ វស្សំ ឧបគន្តុ**ន្តិ វស្សានទាមកេ តេមាសេ វស្សំ ឧបគន្តព្ពន្តិ អត្ថោ។ **កតិ នុ ខោ វស្សូបនាយិកា**តិ កតិ នុ ខោ វស្សូបគមនានិ។ **អបរជ្ជុគតាយា**តិ ឯត្ថ អបរជ្ជុគតាយ អស្សាតិ អបរជ្ជុគតា, តស្សា អបរជ្ជុគតាយ; អតិក្កន្តាយ អបរស្មឹ ទិវសេតិ អត្ថោ។ ទុតិយនយេបិ មាសោ គតាយ អស្សាតិ **មាសគតា,** តស្សា មាសគតាយ; អតិក្កន្តាយ មាសេ បរិបុណ្ណេតិ អត្ថោ។ តស្មា អាសាឡ្ហីបុណ្ណមាយ អនន្តរេ បាដិបទទិវសេ, អាសាឡ្ហីបុណ្ណមិតោ វា អបរាយ បុណ្ណមាយ អនន្តរេ បាដិបទទិវសេយេវ វិហារំ បដិជគ្គិត្វា បានីយំ បរិភោជនីយំ ឧបដ្ឋបេត្វា សព្ពំ ចេតិយវន្ទនាទិសាមីចិកម្មំ និដ្ឋាបេត្វា “ឥមស្មឹ វិហារេ ឥមំ តេមាសំ វស្សំ ឧបេមី”តិ សកឹ វា ទ្វត្តិក្ខត្តុំ វា វាចំ និច្ឆារេត្វា វស្សំ ឧបគន្តព្ពំ។

វាចំ និច្ឆារេត្វា វស្សំ ឧបគន្តព្ពំ។

វស្សានេចារិកាបដិក្ខេបាទិកថា

១៨៥-៦. **យោ បក្កមេយ្យា**តិ ឯត្ថ អនបេក្ខគមនេន វា អញ្ញត្ថ អរុណំ ឧដ្ឋាបនេន វា អាបត្តិ វេទិតព្ពា។ **យោ អតិក្កមេយ្យា**តិ ឯត្ថ វិហារគណនាយ អាបត្តិយោ វេទិតព្ពា។ សចេ ហិ តំ ទិវសំ វិហារសតស្ស ឧបចារំ ឱក្កមិត្វា អតិក្កមតិ, សតំ អាបត្តិយោ។ សចេ បន វិហារូបចារំ អតិក្កមិត្វា អញ្ញស្ស វិហារស្ស ឧបចារំ អនោក្កមិត្វាវ និវត្តតិ, ឯកា ឯវ អាបត្តិ។ កេនចិ អន្តរាយេន បុរិមិកំ អនុបគតេន បច្ឆិមិកា ឧបគន្តព្ពា។

វស្សំ ឧក្កឌ្ឍិតុកាមោតិ វស្សនាមកំ បឋមមាសំ ឧក្កឌ្ឍិតុកាមោ, សាវណមាសំ អកត្វា បុន អាសាឡ្ហីមាសមេវ កត្តុកាមោតិ អត្ថោ។ **អាគមេ ជុណ្ហេ**តិ អាគមេ មាសេតិ អត្ថោ។ **អនុជានាមិ ភិក្ខវេ រាជូនំ អនុវត្តិតុ**ន្តិ ឯត្ថ វស្សុក្កឌ្ឍនេ ភិក្ខូនំ កាចិ បរិហានិ នាម នត្ថីតិ អនុវត្តិតុំ អនុញ្ញាតំ, តស្មា អញ្ញស្មិម្បិ ធម្មិកេ កម្មេ អនុវត្តិតព្ពំ។ អធម្មិកេ បន ន កស្សចិ អនុវត្តិតព្ពំ។

សត្តាហករណីយានុជាននកថា

១៨៧-៨. សត្តាហករណីយេសុ – **សត្តាហករណីយេន គន្តុ**ន្តិ សត្តាហព្ភន្តរេ យំ កត្តព្ពំ តំ សត្តាហករណីយំ, តេន សត្តាហករណីយេន ករណភូតេន គន្តុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ **បហិតេ គន្តុ**ន្តិ ឥមេហិ សត្តហិ ភិក្ខុអាទីហិ ទូតេ បហិតេយេវ គន្តុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ **សត្តាហំ សន្និវត្តោ កាតព្ពោ**តិ សត្តាហេយេវ សន្និវត្តិតព្ពោ, អដ្ឋមោ អរុណោ តត្ថេវ ន ឧដ្ឋាបេតព្ពោតិ អត្ថោ។

ភិក្ខុនិសង្ឃំ ឧទ្ទិស្សាតិ ឥតោ បដ្ឋាយ វច្ចកុដិ ជន្តាឃរំ ជន្តាឃរសាលាតិ ឥមានិ តីណិ បរិហីនានិ។

១៨៩. **ឧទោសិតាទីនិ** ឧទោសិតសិក្ខាបទាទីសុ វុត្តានេវ។ **រសវតី**តិ ភត្តគេហំ វុច្ចតិ។ **វារេយ្យំ** សញ្ចរិត្តសិក្ខាបទេ វុត្តមេវ។ **បុរាយំ សុត្តន្តោ បលុជ្ជតី**តិ យាវ អយំ សុត្តន្តោ ន បលុជ្ជតិ, យាវ អយំ សុត្តន្តោ ន វិនស្សតិ។ **អញ្ញតរំ វា បនស្ស កិច្ចំ ហោតិ ករណីយំ វា**តិ ឯតេន បរិសង្ខតំ យំកិញ្ចិ ករណីយំ សង្គហិតំ ហោតិ។ សព្ពត្ថ ច “ឥច្ឆាមិ ទានញ្ច ទាតុំ ធម្មញ្ច សោតុំ ភិក្ខូ ច បស្សិតុ”ន្តិ ឥមិនាវ កប្បិយវចនេន បេសិតេ គន្តព្ពំ, ឯតេសំ វា វេវចនេន។ បេយ្យាលក្កមោ បន ឯវំ វេទិតព្ពោ, យថា “ឧបាសកេន សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស វិហារាទយោ ការាបិតា ហោន្តិ, សម្ពហុលេ ភិក្ខូ ឧទ្ទិស្ស, ឯកំ ភិក្ខុំ ឧទ្ទិស្ស, ភិក្ខុនិសង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស, សម្ពហុលា ភិក្ខុនិយោ, ឯកំ ភិក្ខុនីំ, សម្ពហុលា សិក្ខមានាយោ, ឯកំ សិក្ខមានំ, សម្ពហុលេ សាមណេរេ, ឯកំ សាមណេរំ, សម្ពហុលា សាមណេរិយោ, ឯកំ សាមណេរិំ ឧទ្ទិស្ស អត្តនោ អត្ថាយ និវេសនំ ការាបិតំ ហោតី”តិ វុត្តំ; ឯវមេវ “ឧបាសិកាយ, ភិក្ខុនា, ភិក្ខុនិយា, សិក្ខមានាយ, សាមណេរេន, សាមណេរិយា សង្ឃំ ឧទ្ទិស្សា”តិ សព្ពំ វត្តព្ពំ។ ឯតេសុ សត្តប្បការេសុ ករណីយេសុ បហិតេ គន្តព្ពំ។

បញ្ចន្នំអប្បហិតេបិអនុជាននកថា

១៩៣. បញ្ចន្នំ សត្តាហករណីយេនាតិ ឯតេសំ ភិក្ខុអាទីនំ សហធម្មិកានំ “គិលានភត្តំ វា គិលានុបដ្ឋាកភត្តំ វា ភេសជ្ជំ វា បរិយេសិស្សាមិ , បុច្ឆិស្សាមិ វា, ឧបដ្ឋហិស្សាមិ វា”តិ ឯវមាទិនា បរតោ វិត្ថារេត្វា ទស្សិតេន ការណេន អប្បហិតេបិ គន្តព្ពំ, បគេវ បហិតេ។ ភិក្ខុ គិលានោ ហោតិ, អនភិរតិ ឧប្បន្នា ហោតិ, កុក្កុច្ចំ ឧប្បន្នំ ហោតិ, ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ ហោតិ, គរុធម្មំ អជ្ឈាបន្នោ ហោតិ បរិវាសារហោ, មូលាយ បដិកស្សនារហោ ហោតិ, មានត្តារហោ, អព្ភានារហោ, សង្ឃោ កម្មំ កត្តុកាមោ ហោតិ, កតំ វា សង្ឃេន កម្មំ ហោតីតិ ឯតេហិ ទសហិ ការណេហិ ភិក្ខុស្ស សន្តិកំ គន្តព្ពំ។ ភិក្ខុនិយា សន្តិកំ នវហិ ការណេហិ គន្តព្ពំ, សិក្ខមានាយ សន្តិកំ ឆហិ – អាទិតោ ចតូហិ, សិក្ខា កុប្បិតា ហោតិ, ឧបសម្បជ្ជិតុកាមា ហោតីតិ។ សាមណេរស្សាបិ ឆហិ – អាទិតោ ចតូហិ, វស្សំ បុច្ឆិតុកាមោ ឧបសម្បជ្ជិតុកាមោ ហោតីតិ។ សាមណេរិយា ឧបសម្បទំ អបនេត្វា សិក្ខាបទំ ទាតុកាមោ ហោតីតិ ឥមិនា សទ្ធឹ បញ្ចហិ។ បរតោ មាតាបិតូនំ អនុញ្ញាតដ្ឋានេបិ ឯសេវ នយោ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ បន “យេ មាតាបិតូនំ ឧបដ្ឋាកា ញាតកា វា អញ្ញាតកា វា តេសម្បិ អប្បហិតេ គន្តុំ វដ្ដតី”តិ វុត្តំ, តំ នេវ អដ្ឋកថាយំ, ន បាឡិយា វុត្តំ, តស្មា ន គហេតព្ពំ។

បហិតេយេវអនុជាននកថា

១៩៩. ភិក្ខុគតិកោតិ ឯកស្មឹ វិហារេ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ វសនកបុរិសោ។ **ឧន្ទ្រិយតី**តិ បលុជ្ជតិ។ **ភណ្ឌំ ឆេទាបិត**ន្តិ ទព្ពសម្ភារភណ្ឌំ ឆេទាបិតំ។ **អាវហាបេយ្យុ**ន្តិ អាហរាបេយ្យុំ។ **ទជ្ជាហ**ន្តិ ទជ្ជេ អហំ។ **សង្ឃករណីយេនា**តិ ឯត្ថ យំកិញ្ចិ ឧបោសថាគារាទីសុ សេនាសនេសុ ចេតិយឆត្តវេទិកាទីសុ វា កត្តព្ពំ, អន្តមសោ ភិក្ខុនោ បុគ្គលិកសេនាសនម្បិ, សព្ពំ សង្ឃករណីយមេវ។ តស្មា តស្ស និប្ផាទនត្ថំ ទព្ពសម្ភារាទីនិ វា អាហរិតុំ វឌ្ឍកីប្បភុតីនំ ភត្តវេតនាទីនិ វា ទាបេតុំ គន្តព្ពំ។

អយំ បនេត្ថ បាឡិមុត្តករត្តិច្ឆេទវិនិច្ឆយោ – ធម្មសវនត្ថាយ អនិមន្តិតេន គន្តុំ ន វដ្ដតិ។ សចេ ឯកស្មឹ មហាវាសេ បឋមំយេវ កតិកា កតា ហោតិ – “អសុកទិវសំ នាម សន្និបតិតព្ព”ន្តិ , និមន្តិតោយេវ នាម ហោតិ, គន្តុំ វដ្ដតិ។ “ភណ្ឌកំ ធោវិស្សាមី”តិ គន្តុំ ន វដ្ដតិ។ សចេ បន អាចរិយុបជ្ឈាយា បហិណន្តិ, វដ្ដតិ។ នាតិទូរេ វិហារោ ហោតិ, តត្ថ គន្ត្វា អជ្ជេវ អាគមិស្សាមីតិ សម្បាបុណិតុំ ន សក្កោតិ, វដ្ដតិ។ ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទីនំ អត្ថាយបិ គន្តុំ ន វដ្ដតិ។ “អាចរិយំ បស្សិស្សាមី”តិ បន គន្តុំ លភតិ។ សចេ បន នំ អាចរិយោ “អជ្ជ មា គច្ឆា”តិ វទតិ, វដ្ដតិ។ ឧបដ្ឋាកកុលំ វា ញាតិកុលំ វា ទស្សនាយ គន្តុំ ន លភតីតិ។

អន្តរាយេអនាបត្តិវស្សច្ឆេទកថា

២០១. យេន គាមោ តេន គន្តុន្តិអាទីសុ សចេ គាមោ អវិទូរំ គតោ ហោតិ, តត្ថ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា វិហារមេវ អាគន្ត្វា វសិតព្ពំ។ សចេ ទូរំ គតោ, សត្តាហវារេន អរុណោ ឧដ្ឋាបេតព្ពោ។ ន សក្កា ចេ ហោតិ, តត្រេវ សភាគដ្ឋានេ វសិតព្ពំ។ សចេ មនុស្សា យថាបវត្តានិ សលាកភត្តាទីនិ ទេន្តិ, “ន មយំ តស្មឹ វិហារេ វសិម្ហា”តិ វត្តព្ពា។ “មយំ វិហារស្ស វា បាសាទស្ស វា ន ទេម, តុម្ហាកំ ទេម, យត្ថ កត្ថចិ វសិត្វា ភុញ្ជថា”តិ វុត្តេ បន យថាសុខំ ភុញ្ជិតព្ពំ, តេសំយេវ តំ បាបុណាតិ។ “តុម្ហាកំ វសនដ្ឋានេ បាបុណាបេត្វា ភុញ្ជថា”តិ វុត្តេ បន យត្ថ វសន្តិ, តត្ថ នេត្វា វស្សគ្គេន បាបុណាបេត្វា ភុញ្ជិតព្ពំ។

សចេ បវារិតកាលេ វស្សាវាសិកំ ទេន្តិ, យទិ សត្តាហវារេន អរុណំ ឧដ្ឋាបយឹសុ, គហេតព្ពំ។ ឆិន្នវស្សេហិ បន “ន មយំ តត្ថ វសិម្ហ, ឆិន្នវស្សា មយ”ន្តិ វត្តព្ពំ។ យទិ “យេសំ អម្ហាកំ សេនាសនំ បាបិតំ, តេ គណ្ហន្តូ”តិ វទន្តិ, គហេតព្ពំ។ យំ បន វិហារេ ឧបនិក្ខិត្តកំ មា វិនស្សីតិ ឥធ អាហដំ ចីវរាទិវេភង្គិយភណ្ឌំ, តំ តត្ថេវ គន្ត្វា អបលោកេត្វា ភាជេតព្ពំ។ “ឥតោ អយ្យានំ ចត្តារោ បច្ចយេ ទេថា”តិ កប្បិយការកានំ ទិន្នេ ខេត្តវត្ថុអាទិកេ តត្រុប្បាទេបិ ឯសេវ នយោ។ សង្ឃិកញ្ហិ វេភង្គិយភណ្ឌំ អន្តោវិហារេ វា ពហិសីមាយ វា ហោតុ, ពហិសីមាយ ឋិតានំ អបលោកេត្វា ភាជេតុំ ន វដ្ដតិ។ ឧភយត្ថ ឋិតម្បិ បន អន្តោសីមាយ ឋិតានំ អបលោកេត្វា ភាជេតុំ វដ្ដតិយេវ។

សង្ឃភេទេអនាបត្តិវស្សច្ឆេទកថា

២០២. សង្ឃោ ភិន្នោតិ ឯត្ថ ភិន្នេ សង្ឃេ គន្ត្វា ករណីយំ នត្ថិ, យោ បន “ភិជ្ជិស្សតី”តិ អាសង្កិតោ, តំ សន្ធាយ “ភិន្នោ”តិ វុត្តំ។ **សម្ពហុលាហិ ភិក្ខុនីហិ សង្ឃោ ភិន្នោ**តិ ឯត្ថ ន ភិក្ខុនីហិ សង្ឃោ ភិន្នោតិ ទដ្ឋព្ពោ។ វុត្តញ្ហេតំ “ន ខោ ឧបាលិ ភិក្ខុនី សង្ឃំ ភិន្ទតី”តិ។ ឯតា បន និស្សាយ អនុពលំ កត្វា យំ សង្ឃំ “ភិក្ខូ ភិន្ទេយ្យុ”ន្តិ អាសង្កា ហោតិ, តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។

វជាទិសុវស្សូបគមនកថា

២០៣. វជោតិ គោបាលកានំ និវាសដ្ឋានំ។ **យេន វជោ**តិ ឯត្ថ វជេន សទ្ធឹ គតស្ស វស្សច្ឆេទេ អនាបត្តិ។

ឧបកដ្ឋាយាតិ អាសន្នាយ។ **សត្ថេ វស្សំ ឧបគន្តុ**ន្តិ ឯត្ថ វស្សូបនាយិកទិវសេ តេន ភិក្ខុនា ឧបាសកា វត្តព្ពា “កុដិកា លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ។ សចេ ករិត្វា ទេន្តិ, តត្ថ បវិសិត្វា “ឥធ វស្សំ ឧបេមី”តិ តិក្ខត្តុំ វត្តព្ពំ។ នោ ចេ ទេន្តិ, សាលាសង្ខេបេន ឋិតសកដស្ស ហេដ្ឋា ឧបគន្តព្ពំ។ តម្បិ អលភន្តេន អាលយោ កាតព្ពោ។ សត្ថេ បន វស្សំ ឧបគន្តុំ ន វដ្ដតិ។ អាលយោ នាម “ឥធ វស្សំ វសិស្សាមី”តិ ចិត្តុប្បាទមត្តំ។ សចេ មគ្គប្បដិបន្នេយេវ សត្ថេ បវារណាទិវសោ ហោតិ, តត្ថេវ បវារេតព្ពំ។ អថ សត្ថោ អន្តោវស្សេយេវ ភិក្ខុនា បត្ថិតដ្ឋានំ បត្វា អតិក្កមតិ, បត្ថិតដ្ឋានេ វសិត្វា តត្ថ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ បវារេតព្ពំ។ អថាបិ សត្ថោ អន្តោវស្សេយេវ អន្តរា ឯកស្មឹ គាមេ តិដ្ឋតិ វា វិប្បកិរតិ វា, តស្មឹយេវ គាមេ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ វសិត្វា បវារេតព្ពំ, អបវារេត្វា តតោ បរំ គន្តុំ ន វដ្ដតិ។

នាវាយំ វស្សំ ឧបគច្ឆន្តេនាបិ កុដិយំយេវ ឧបគន្តព្ពំ។ បរិយេសិត្វា អលភន្តេន អាលយោ កាតព្ពោ។ សចេ អន្តោតេមាសំ នាវា សមុទ្ទេយេវ ហោតិ, តត្ថេវ បវារេតព្ពំ។ អថ នាវា កូលំ លភតិ, អយញ្ច បរតោ គន្តុកាមោ ហោតិ, គន្តុំ ន វដ្ដតិ។ នាវាយ លទ្ធគាមេយេវ វសិត្វា ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ បវារេតព្ពំ។ សចេបិ នាវា អនុតីរមេវ អញ្ញត្ថ គច្ឆតិ, ភិក្ខុ ច បឋមំ លទ្ធគាមេយេវ វសិតុកាមោ, នាវា គច្ឆតុ ភិក្ខុនា តត្ថេវ វសិត្វា ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ បវារេតព្ពំ ។

ឥតិ វជេ សត្ថេ នាវាយន្តិ តីសុ ឋានេសុ នត្ថិ វស្សច្ឆេទេ អាបត្តិ, បវារេតុញ្ច លភតិ។ បុរិមេសុ បន “វាឡេហិ ឧព្ពាឡ្ហា ហោន្តី”តិអាទីសុ សង្ឃភេទបរិយន្តេសុ វត្ថូសុ កេវលំ អនាបត្តិ ហោតិ, បវារេតុំ បន ន លភតិ។

២០៤. ន ភិក្ខវេ រុក្ខសុសិរេតិ ឯត្ថ សុទ្ធេ រុក្ខសុសិរេយេវ ន វដ្ដតិ; មហន្តស្ស បន រុក្ខសុសិរស្ស អន្តោ បទរច្ឆទនំ កុដិកំ កត្វា បវិសនទ្វារំ យោជេត្វា ឧបគន្តុំ វដ្ដតិ។ រុក្ខំ ឆិន្ទិត្វា ខាណុកមត្ថកេ បទរច្ឆទនំ កុដិកំ កត្វាបិ វដ្ដតិយេវ។ **រុក្ខវិដភិយា**តិ ឯត្ថាបិ សុទ្ធេ វិដបមត្តេ ន វដ្ដតិ។ មហាវិដបេ បន អដ្ដកំ ពន្ធិត្វា តត្ថ បទរច្ឆទនំ កុដិកំ កត្វា ឧបគន្តព្ពំ។ **អសេនាសនិកេនា**តិ យស្ស បញ្ចន្នំ ឆទនានំ អញ្ញតរេន ឆន្នំ យោជិតទ្វារពន្ធនំ សេនាសនំ នត្ថិ, តេន ន ឧបគន្តព្ពំ។ **ន ភិក្ខវេ ឆវកុដិកាយ**ន្តិ ឆវកុដិកា នាម ដង្កិតមញ្ចាទិភេទា កុដិ, តត្ថ ឧបគន្តុំ ន វដ្ដតិ។ សុសានេ បន អញ្ញំ កុដិកំ កត្វា ឧបគន្តុំ វដ្ដតិ។ **ន ភិក្ខវេ ឆត្តេ**តិ ឯត្ថាបិ ចតូសុ ថម្ភេសុ ឆត្តំ ឋបេត្វា អាវរណំ កត្វា ទ្វារំ យោជេត្វា ឧបគន្តុំ វដ្ដតិ, ឆត្តកុដិកា នាមេសា ហោតិ។ **ចាដិយា**តិ ឯត្ថាបិ មហន្តេន កបល្លេន ឆត្តេ វុត្តនយេន កុដឹ កត្វា ឧបគន្តុំ វដ្ដតិ។

អធម្មិកកតិកាទិកថា

២០៥. ឯវរូបា កតិកាតិ ឯត្ថ អញ្ញាបិ យា ឦទិសី អធម្មិកា កតិកា ហោតិ, សា ន កាតព្ពាតិ អត្ថោ។ តស្សា លក្ខណំ មហាវិភង្គេ វុត្តំ។

២០៧-៨. បដិស្សវេ ច អាបត្តិ ទុក្កដស្សាតិ ឯត្ថ ន កេវលំ “ឥមំ តេមាសំ ឥធ វស្សំ វសថា”តិ ឯតស្សេវ បដិស្សវេ អាបត្តិ, “ឥមំ តេមាសំ ភិក្ខំ គណ្ហថ, ឧភោបិ មយំ ឥធ វស្សំ វសិស្សាម, ឯកតោ ឧទ្ទិសាបេស្សាមា”តិ ឯវមាទិនាបិ តស្ស តស្ស បដិស្សវេ ទុក្កដំ។ តញ្ច ខោ បឋមំ សុទ្ធចិត្តស្ស បច្ឆា វិសំវាទនបច្ចយា, បឋមម្បិ អសុទ្ធចិត្តស្ស បន បដិស្សវេ បាចិត្តិយំ, វិសំវាទនេ ទុក្កដន្តិ បាចិត្តិយេន សទ្ធឹ ទុក្កដំ យុជ្ជតិ។

សោ តទហេវ អករណីយោតិអាទីសុ សចេ វស្សំ អនុបគន្ត្វា វា បក្កមតិ, ឧបគន្ត្វា វា សត្តាហំ ពហិទ្ធា វីតិនាមេតិ, បុរិមិកា ច ន បញ្ញាយតិ, បដិស្សវេ ច អាបត្តិ។ វស្សំ ឧបគន្ត្វា បន អរុណំ អនុដ្ឋាបេត្វា តទហេវ សត្តាហករណីយេន បក្កមន្តស្សាបិ អន្តោសត្តាហេ និវត្តន្តស្ស អនាបត្តិ, កោ បន វាទោ ទ្វីហតីហំ វសិត្វា អន្តោសត្តាហេ និវត្តន្តស្ស។ **ទ្វីហតីហំ វសិត្វា**តិ ឯត្ថាបិ និរបេក្ខេនេវ ឧបចារាតិក្កមេ វស្សច្ឆេទោ វេទិតព្ពោ។ សចេ ឥធ វសិស្សាមីតិ អាលយោ អត្ថិ, អសតិយា បន វស្សំ ន ឧបេតិ, គហិតសេនាសនំ សុគ្គហិតំ, ឆិន្នវស្សោ ន ហោតិ, បវារេតុំ លភតិយេវ។

សត្តាហំ អនាគតាយ បវារណាយាតិ ឯត្ថ នវមិតោ បដ្ឋាយ គន្តុំ វដ្ដតិ, អាគច្ឆតុ វា មា វា, អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

វស្សូបនាយិកក្ខន្ធកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. បវារណាក្ខន្ធកំ

អផាសុកវិហារកថា

២០៩. បវារណាក្ខន្ធកេ – **នេវ អាលបេយ្យាម ន សល្លបេយ្យាមា**តិ ឯត្ថ **អាលាបោ** នាម បឋមវចនំ; **សល្លាបោ** បច្ឆិមវចនំ។ **ហត្ថវិលង្ឃកេនា**តិ ហត្ថុក្ខេបកេន។ **បសុសំវាស**ន្តិ បសូនំ វិយ សំវាសំ។ បសវោបិ ហិ អត្តនោ ឧប្បន្នំ សុខទុក្ខំ អញ្ញមញ្ញស្ស ន អារោចេន្តិ, បដិសន្ថារំ ន ករោន្តិ, តថា ឯតេបិ ន អកំសុ; តស្មា នេសំ សំវាសោ “បសុសំវាសោ”តិ វុច្ចតិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ **ន ភិក្ខវេ មូគព្ពតំ តិត្ថិយសមាទាន**ន្តិ “ឥមំ តេ មាសំ ន កថេតព្ព”ន្តិ ឯវរូបំ វតសមាទានំ ន កាតព្ពំ; អធម្មកតិកា ហេសា។ **អញ្ញមញ្ញានុលោមតា**តិ អញ្ញមញ្ញំ វត្តុំ អនុលោមភាវោ។ “វទន្តុ មំ អាយស្មន្តោ”តិ ហិ វទន្តំ សក្កា ហោតិ កិញ្ចិ វត្តុំ; ន ឥតរំ។ **អាបត្តិវុដ្ឋានតា វិនយបុរេក្ខារតា**តិ អាបត្តីហិ វុដ្ឋានភាវោ វិនយំ បុរតោ កត្វា ចរណភាវោ។ “វទន្តុ មំ អាយស្មន្តោ”តិ ហិ ឯវំ វទន្តោ អាបត្តីហិ វុដ្ឋហិស្សតិ, វិនយញ្ច បុរក្ខត្វា វិហរិស្សតីតិ វុច្ចតិ។

២១០. **សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ អជ្ជ បវារណា, យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ បវារេយ្យា**តិ អយំ សព្ពសង្គាហិកា នាម ញត្តិ; ឯវញ្ហិ វុត្តេ តេវាចិកំ ទ្វេវាចិកំ ឯកវាចិកញ្ច បវារេតុំ វដ្ដតិ។ សមានវស្សិកំ ន វដ្ដតិ។ “តេវាចិកំ បវារេយ្យា”តិ វុត្តេ បន តេវាចិកមេវ វដ្ដតិ, អញ្ញំ ន វដ្ដតិ។ “ទ្វេវាចិកំ បវារេយ្យា”តិ វុត្តេ ទ្វេវាចិកញ្ច តេវាចិកញ្ច វដ្ដតិ, ឯកវាចិកញ្ច សមានវស្សិកញ្ច ន វដ្ដតិ។ “ឯកវាចិកំ បវារេយ្យា”តិ វុត្តេ បន ឯកវាចិក-ទ្វេវាចិក-តេវាចិកានិ វដ្ដន្តិ, សមានវស្សិកមេវ ន វដ្ដតិ។ “សមានវស្សិក”ន្តិ វុត្តេ សព្ពំ វដ្ដតិ។

២១១. **អច្ឆន្តី**តិ និសិន្នាវ ហោន្តិ, ន ឧដ្ឋហន្តិ។ **តទមន្តរា**តិ តទន្តរា; តាវតកំ កាលន្តិ អត្ថោ។

បវារណាភេទកថា

២១២. **ចាតុទ្ទសិកា ច បន្នរសិកា ចា**តិ ឯត្ថ ចាតុទ្ទសិកាយ “អជ្ជ បវារណា ចាតុទ្ទសី”តិ ឯវំ បុព្ពកិច្ចំ កាតព្ពំ, បន្នរសិកាយ “អជ្ជ បវារណា បន្នរសី”តិ។

បវារណកម្មេសុ សចេ ឯកស្មិំ វិហារេ បញ្ចសុ ភិក្ខូសុ វសន្តេសុ ឯកស្ស បវារណំ អាហរិត្វា ចត្តារោ គណញត្តិំ ឋបេត្វា បវារេន្តិ, ចតូសុ តីសុ វា វសន្តេសុ ឯកស្ស បវារណំ អាហរិត្វា តយោ វា ទ្វេ វា សង្ឃញត្តិំ ឋបេត្វា បវារេន្តិ, សព្ពមេតំ អធម្មេនវគ្គំ បវារណកម្មំ។

សចេ បន សព្ពេបិ បញ្ច ជនា ឯកតោ សន្និបតិត្វា គណញត្តិំ ឋបេត្វា បវារេន្តិ, ចត្តារោ តយោ វា ទ្វេ វា វសន្តា ឯកតោ សន្និបតិត្វា សង្ឃញត្តិំ ឋបេត្វា បវារេន្តិ, សព្ពមេតំ អធម្មេនសមគ្គំ បវារណកម្មំ។

សចេ បញ្ចសុ ជនេសុ ឯកស្ស បវារណំ អាហរិត្វា ចត្តារោ សង្ឃញត្តិំ ឋបេត្វា បវារេន្តិ, ចតូសុ តីសុ វា ឯកស្ស បវារណំ អាហរិត្វា តយោ វា ទ្វេ វា គណញត្តិំ ឋបេត្វា បវារេន្តិ, សព្ពមេតំ ធម្មេនវគ្គំ បវារណកម្មំ ។

សចេ បន សព្ពេបិ បញ្ច ជនា ឯកតោ សន្និបតិត្វា សង្ឃញត្តិំ ឋបេត្វា បវារេន្តិ, ចត្តារោ វា តយោ វា ឯកតោ សន្និបតិត្វា គណញត្តិំ ឋបេត្វា បវារេន្តិ, ទ្វេ អញ្ញមញ្ញំ បវារេន្តិ, ឯកកោ វសន្តោ អធិដ្ឋានបវារណំ ករោតិ, សព្ពមេតំ ធម្មេនសមគ្គំ នាម បវារណកម្មន្តិ។

បវារណាទានានុជាននកថា

២១៣. **ទិន្នា ហោតិ បវារណា**តិ ឯត្ថ ឯវំ ទិន្នាយ បវារណាយ បវារណាហារកេន សង្ឃំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ បវារេតព្ពំ – “តិស្សោ ភន្តេ ភិក្ខុ សង្ឃំ បវារេតិ ទិដ្ឋេន វា សុតេន វា បរិសង្កាយ វា, វទតុ តំ ភន្តេ សង្ឃោ អនុកម្បំ ឧបាទាយ, បស្សន្តោ បដិករិស្សតិ។ ទុតិយម្បិ…បេ…. តតិយម្បិ ភន្តេ តិស្សោ ភិក្ខុ សង្ឃំ បវារេតិ…បេ…. បដិករិស្សតី”តិ ។ សចេ បន វុឌ្ឍតរោ ហោតិ, “អាយស្មា ភន្តេ តិស្សោ”តិ វត្តព្ពំ; ឯវញ្ហិ តេន តស្សត្ថាយ បវារិតំ ហោតីតិ។

បវារណំ ទេន្តេន ឆន្ទម្បិ ទាតុន្តិ ឯត្ថ ឆន្ទទានំ ឧបោសថក្ខន្ធកេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ ឥទាបិ ច ឆន្ទទានំ អវសេសកម្មត្ថាយ។ តស្មា សចេ បវារណំ ទេន្តោ ឆន្ទំ ទេតិ, វុត្តនយេន អាហដាយ បវារណាយ តេន ច

ភិក្ខុនា សង្ឃេន ច បវារិតមេវ ហោតិ។ អថ បវារណមេវ ទេតិ, ន ឆន្ទំ, តស្ស ច បវារណាយ អារោចិតាយ សង្ឃេន ច បវារិតេ សព្ពេសំ សុប្បវារិតំ ហោតិ, អញ្ញំ បន កម្មំ កុប្បតិ។ សចេ ឆន្ទមេវ ទេតិ ន បវារណំ, សង្ឃស្ស បវារណា ច សេសកម្មានិ ច ន កុប្បន្តិ, តេន បន ភិក្ខុនា អប្បវារិតំ ហោតិ។ បវារណាទិវសេ បន ពហិ សីមាយំ បវារណំ អធិដ្ឋហិត្វា អាគតេនបិ ឆន្ទោ ទាតព្ពោ, តេន សង្ឃស្ស បវារណកម្មំ ន កុប្បតិ។

២១៨. អជ្ជ មេ បវារណាតិ ឯត្ថ សចេ ចាតុទ្ទសិកា ហោតិ, “អជ្ជ មេ បវារណា ចាតុទ្ទសី”តិ សចេ បន្នរសិកា “អជ្ជ មេ បវារណា បន្នរសី”តិ ឯវំ អធិដ្ឋាតព្ពំ។

២១៩. តទហុបវារណាយ អាបត្តិន្តិអាទិ វុត្តនយមេវ។

អនាបត្តិបន្នរសកាទិកថា

២២២. បុន បវារេតព្ពាន្តិ បុន បុព្ពកិច្ចំ កត្វា ញត្តិំ ឋបេត្វា សង្ឃត្ថេរតោ បដ្ឋាយ បវារេតព្ពំ។ សេសំ ឧបោសថក្ខន្ធកវណ្ណនាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

២២៨. អាគន្តុកេហិ អាវាសិកានំ អនុវត្តិតព្ពាន្តិ “អជ្ជ បវារណា ចាតុទ្ទសី”តិ ឯតទេវ បុព្ពកិច្ចំ កាតព្ពំ។ បន្នរសិកវារេបិ ឯសេវ នយោ។ **អាវាសិកេហិ និស្សីមំ គន្ត្វា បវារេតព្ពា**ន្តិ អស្សាវសានេ អយំ បាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយោ – សចេ បុរិមិកាយ បញ្ច ភិក្ខូ វស្សំ ឧបគតា, បច្ឆិមិកាយបិ បញ្ច, បុរិមេហិ ញត្តិំ ឋបេត្វា បវារិតេ បច្ឆិមេហិ តេសំ សន្តិកេ បារិសុទ្ធិឧបោសថោ កាតព្ពោ, ន ឯកស្មិំ ឧបោសថគ្គេ ទ្វេ ញត្តិយោ ឋបេតព្ពា។ សចេបិ បច្ឆិមិកាយ ឧបគតា ចត្តារោ តយោ ទ្វេ ឯកោ វា ហោតិ, ឯសេវ នយោ។ អថ បុរិមិកាយ ចត្តារោ បច្ឆិមិកាយបិ ចត្តារោ តយោ ទ្វេ ឯកោ វា ឯសេវ នយោ។ អថាបិ បុរិមិកាយ តយោ, បច្ឆិមិកាយបិ តយោ ទ្វេ វា, ឯសេវ នយោ។ ឥទញ្ហេត្ថ លក្ខណំ – សចេ បុរិមិកាយ ឧបគតេហិ បច្ឆិមិកាយ ឧបគតា ថោកតរា ចេវ ហោន្តិ សមសមា ច, សង្ឃបវារណាយ គណំ បូរេន្តិ, សង្ឃបវារណាវសេន ញត្តិ ឋបេតព្ពាតិ។

សចេ បន បុរិមិកាយ តយោ, បច្ឆិមិកាយ ឯកោ ហោតិ, តេន សទ្ធិំ តេ ចត្តារោ ហោន្តិ, ចតុន្នំ សង្ឃញត្តិំ ឋបេត្វា បវារេតុំ ន វដ្ដតិ។ គណញត្តិយា បន សោ គណបូរកោ ហោតិ, តស្មា គណវសេន ញត្តិំ ឋបេត្វា បុរិមេហិ បវារេតព្ពំ។ ឥតរេន តេសំ សន្តិកេ បារិសុទ្ធិឧបោសថោ កាតព្ពោ។ សចេ បុរិមិកាយ ទ្វេ បច្ឆិមិកាយ ទ្វេ វា ឯកោ វា ហោតិ, ឯសេវ នយោ។ សចេ បុរិមិកាយ ឯកោ, បច្ឆិមិកាយបិ ឯកោ ហោតិ, ឯកេន ឯកស្ស សន្តិកេ បវារេតព្ពំ, ឯកេន បារិសុទ្ធិឧបោសថោ កាតព្ពោ។ សចេ បន បុរិមវស្សូបគតេហិ បច្ឆិមវស្សូបគតា ឯកេនបិ អធិកតរា ហោន្តិ, បឋមំ បាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិត្វា បច្ឆា ថោកតរេហិ តេសំ សន្តិកេ បវារេតព្ពំ។

កត្តិកចាតុមាសិនិយា បវារណាយ បន សចេ បឋមំ វស្សូបគតេហិ មហាបវារណាយ បវារិតេហិ បច្ឆា ឧបគតា អធិកតរា វា សមសមា វា ហោន្តិ, បវារណាញត្តិំ ឋបេត្វា បវារេតព្ពំ។ តេហិ បវារិតេ បច្ឆា ឥតរេហិ បារិសុទ្ធិឧបោសថោ កាតព្ពោ។ អថ មហាបវារណាយ បវារិតា ពហូ ភិក្ខូ ហោន្តិ, បច្ឆិមវស្សូបគតា ថោកតរា វា ឯកោ វា, បាតិមោក្ខេ ឧទ្ទិដ្ឋេ បច្ឆា តេសំ សន្តិកេ តេន បវារេតព្ពំ។

២៣៣. ន ច ភិក្ខវេ អប្បវារណាយ បវារេតព្ពំ, អញ្ញត្រ សង្ឃសាមគ្គិយាតិ ឯត្ថ កោសម្ពកសាមគ្គីសទិសាវ សាមគ្គី វេទិតព្ពា។ “អជ្ជ បវារណា សាមគ្គី”តិ ឯវញ្ចេត្ថ បុព្ពកិច្ចំ កាតព្ពំ។ យេ បន កិស្មិញ្ចិទេវ អប្បមត្តកេ បវារណំ ឋបេត្វា សមគ្គា ហោន្តិ, តេហិ បវារណាយមេវ បវារណា កាតព្ពា។ សាមគ្គីបវារណំ ករោន្តេហិ ច បឋមបវារណំ ឋបេត្វា បាដិបទតោ បដ្ឋាយ យាវ កត្តិកចាតុមាសិនី បុណ្ណមា, ឯត្ថន្តរេ កាតព្ពា, តតោ បច្ឆា វា បុរេ វា ន វដ្ដតិ។

ទ្វេវាចិកាទិបវារណាកថា

២៣៤. ទ្វេវាចិកំ បវារេតុន្តិ ឯត្ថ ញត្តិំ ឋបេន្តេនាបិ “យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ សង្ឃោ ទ្វេវាចិកំ បវារេយ្យា”តិ វត្តព្ពំ, ឯកវាចិកេ “ឯកវាចិកំ បវារេយ្យា”តិ, សមានវស្សិកេបិ “សមានវស្សិកំ បវារេយ្យា”តិ វត្តព្ពំ, ឯត្ថ ច ពហូបិ សមានវស្សា ឯកតោ បវារេតុំ លភន្តិ។

បវារណាឋបនកថា

២៣៦. ភាសិតាយ លបិតាយ អបរិយោសិតាយាតិ ឯត្ថ សព្ពសង្គាហិកញ្ច បុគ្គលិកញ្ចាតិ ទុវិធំ បវារណាបទំ។ តត្ថ សព្ពសង្គាហិកេ "សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ...បេ.... សង្ឃោ តេវាចិកំ បវារេ" ឥតិ សុការតោ យាវ រេការោ, តាវ ភាសិតា លបិតា អបរិយោសិតាវ ហោតិ បវារណា។ ឯត្ថន្តរេ ឯកបទេបិ ឋបេន្តេន ឋបិតា ហោតិ បវារណា។ 'យ្យ'ការេ បន បត្តេ បរិយោសិតា ហោតិ, តស្មា តតោ បដ្ឋាយ ឋបេន្តេន ឋបិតាបិ អដ្ឋបិតា ហោតិ។ បុគ្គលិកបទេ បន – "សង្ឃំ ភន្តេ បវារេមិ...បេ.... តតិយម្បិ ភន្តេ សង្ឃំ បវារេមិ ទិដ្ឋេន វា...បេ.... បស្សន្តោ បដិ"តិ សង្ការតោ យាវ អយំ សព្ពបច្ឆិមោ 'ដិ'ការោ តាវ ភាសិតា លបិតា អបរិយោសិតាវ ហោតិ បវារណា, ឯត្ថន្តរេ ឯកបទេបិ ឋបេន្តេន ឋបិតា ហោតិ បវារណា, "ករិស្សាមី"តិ វុត្តេ បន បរិយោសិតា ហោតិ, តស្មា "ករិស្សាមី"តិ ឯតស្មិំ បទេ បត្តេ ឋបិតាបិ អដ្ឋបិតា ហោតិ។ ឯស នយោ ទ្វេវាចិកឯកវាចិកសមានវស្សិកាសុបិ។ ឯតាសុបិ ហិ ដិការាវសានំយេវ ឋបនខេត្តន្តិ។

២៣៧. អនុយុញ្ជិយមានោតិ "កិម្ហិ នំ ឋបេសី"តិ បរតោ វុត្តនយេន បុច្ឆិយមានោ។ **ឱមទ្ទិត្វា**តិ ឯតានិ "អលំ ភិក្ខុ មា ភណ្ឌន"ន្តិអាទីនិ វចនានិ វត្វា, វចនោមទ្ទនា ហិ ឥធ ឱមទ្ទនាតិ អធិប្បេតា។ **អនុទ្ធំសិតំ បដិជានាតី**តិ "អមូលកេន បារាជិកេន អនុទ្ធំសិតោ អយំ មយា"តិ ឯវំ បដិជានាតិ។ **យថាធម្ម**ន្តិ សង្ឃាទិសេសេន អនុទ្ធំសនេ បាចិត្តិយំ; ឥតរេហិ ទុក្កដំ។ **នាសេត្វា**តិ លិង្គនាសនាយ នាសេត្វា។

២៣៨. សាសូ យថាធម្មំ បដិកតាតិ ឯត្តកមេវ វត្វា បវារេថាតិ វត្តព្ពា, អសុកា នាម អាបត្តីតិ ឥទំ បន ន វត្តព្ពំ, ឯតញ្ហិ កលហស្ស មុខំ ហោតិ។

វត្ថុឋបនាទិកថា

២៣៩. ឥទំ វត្ថុ បញ្ញាយតិ ន បុគ្គលោតិ ឯត្ថ ចោរា កិរ អរញ្ញវិហារេ បោក្ខរណិតោ មច្ឆេ គហេត្វា បចិត្វា ខាទិត្វា អគមំសុ។ សោ តំ វិប្បការំ ទិស្វា អារាមេ វា កិញ្ចិ ធុត្តេន កតំ វិប្បការំ ទិស្វា "ភិក្ខុស្ស ឥមិនា កម្មេន ភវិតព្ព"ន្តិ សល្លក្ខេត្វា ឯវមាហ។ **វត្ថុំ ឋបេត្វា សង្ឃោ បវារេយ្យា**តិ "យទា តំ បុគ្គលំ ជានិស្សាម, តទា នំ ចោទេស្សាម។ ឥទានិ បន សង្ឃោ បវារេតូ"តិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ **ឥទានេវ នំ វទេហី**តិ សចេ ឥមិនា វត្ថុនា កញ្ចិ បុគ្គលំ បរិសង្កសិ, ឥទានេវ នំ អបទិសាហីតិ អត្ថោ។ សចេ អបទិសតិ, តំ បុគ្គលំ អនុវិជ្ជិត្វា បវារេតព្ពំ; នោ ចេ អបទិសតិ, ឧបបរិក្ខិត្វា ជានិស្សាមាតិ បវារេតព្ពំ។

អយំ បុគ្គលោ បញ្ញាយតិ ន វត្ថូតិ ឯត្ថ ឯកោ ភិក្ខុ មាលាគន្ធវិលេបនេហិ ចេតិយំ វា បូជេសិ, អរិដ្ឋំ វា បិវិ, តស្ស តទនុរូបោ សរីរគន្ធោ អហោសិ; សោ តំ គន្ធំ សន្ធាយ "ឥមស្ស ភិក្ខុនោ ឯវរូបោ សរីរគន្ធោ"តិ វត្ថុំ បកាសេន្តោ ឯវមាហ។ **បុគ្គលំ ឋបេត្វា សង្ឃោ បវារេយ្យា**តិ ឯតំ បុគ្គលំ ឋបេត្វា សង្ឃោ បវារេតុ។ **ឥទានេវ នំ វទេហី**តិ យំ ត្វំ បុគ្គលំ ឋបេសិ, តស្ស បុគ្គលស្ស ឥទានេវ ទោសំ វទ។ សចេ អយមស្ស ទោសោតិ វទតិ, តំ បុគ្គលំ សោធេត្វា បវារេតព្ពំ។ អថ នាហំ ជានាមីតិ វទតិ, ឧបបរិក្ខិត្វា ជានិស្សាមាតិ បវារេតព្ពំ។

ឥទំ វត្ថុ ច បុគ្គលោ ច បញ្ញាយតីតិ បុរិមនយេនេវ ចោរេហិ មច្ឆេ គហេត្វា បចិត្វា បរិភុត្តដ្ឋានញ្ច គន្ធាទីហិ នហានដ្ឋានញ្ច ទិស្វា "បព្ពជិតស្ស កម្ម"ន្តិ មញ្ញមានោ សោ ឯវមាហ។ **ឥទានេវ នំ វទេហី**តិ ឥទានេវ តេន វត្ថុនា បរិសង្កិតំ បុគ្គលំ វទេហិ; ឥទំ បន ឧភយម្បិ ទិស្វា ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ វិនិច្ឆិនិត្វាវ បវារេតព្ពំ។ **កល្លំ វចនាយា**តិ កល្លំ ចោទនាយ; ចោទេតុំ វដ្ដតីតិ អត្ថោ។ កស្មា? បវារណតោ បុព្ពេ អវិនិច្ឆិតត្តា បច្ឆា ច ទិស្វា ចោទិតត្តាតិ។ **ឧក្កោដនកំ បាចិត្តិយ**ន្តិ ឥទញ្ហិ ឧភយំ បុព្ពេ បវារណាយ ទិស្វា វិនិច្ឆិនិត្វាវ ភិក្ខូ បវារេន្តិ, តស្មា បុន តំ ឧក្កោដេន្តស្ស អាបត្តិ។

ភណ្ឌនការកវត្ថុកថា

២៤០. ទ្វេ តយោ ឧបោសថេ ចាតុទ្ទសិកេ កាតុន្តិ ឯត្ថ ចតុត្ថបញ្ចមា ទ្វេ, តតិយោ បន បកតិយាបិ ចតុទ្ទសិកោយេវាតិ។ តស្មា តតិយចតុត្ថា វា តតិយចតុត្ថបញ្ចមា វា ទ្វេ តយោ ចាតុទ្ទសិកា កាតព្ពា។ អថ ចតុត្ថេ កតេ សុណន្តិ, បញ្ចមោ ចាតុទ្ទសិកោ កាតព្ពោ។ ឯវម្បិ ទ្វេ ចាតុទ្ទសិកា ហោន្តិ។ ឯវំ ករោន្តា ភណ្ឌនការកានំ តេរសេ វា ចាតុទ្ទសេ វា ឥមេ បន្នរសីបវារណំ បវារេស្សន្តិ។ ឯវំ បវារេន្តេហិ ច ពហិសីមាយ សាមណេរេ ឋបេត្វា "តេ អាគច្ឆន្តី"តិ សុត្វា លហុំ លហុំ សន្និបតិត្វា បវារេតព្ពំ។ ឯតមត្ថំ ទស្សេតុំ "តេ ចេ ភិក្ខវេ...បេ.... តថា ករោន្តូ"តិ វុត្តំ។

អសំវិហិតាតិ សំវិទហនរហិតា អាគមនជាននត្ថាយ អកតសំវិទហិតា; អវិញ្ញាតាវ ហុត្វាតិ អត្ថោ។ **តេសំ វិក្ខិត្វា**តិ “កិលន្តត្ថ មុហុត្តំ វិស្សមថា”តិអាទិនា នយេន សម្មោហំ កត្វាតិ អត្ថោ។ **នោ ចេ លភេថា**តិ នោ ចេ ពហិសីមំ គន្តុំ លភេយ្យុំ; ភណ្ឌនការកានំ សាមណេរេហិ ច ទហរភិក្ខូហិ ច និរន្តរំ អនុពទ្ធាវ ហោន្តិ។ **អាគមេ ជុណ្ហេ**តិ យំ សន្ធាយ អាគមេ ជុណ្ហេ បវារេយ្យាមាតិ ញត្តិ ឋបេសុំ, តស្មិំ អាគមេ ជុណ្ហេ កោមុទិយា ចាតុមាសិនិយា អកាមា បវារេតព្ពំ, អវស្សំ បវារេតព្ពំ, ន ហិ តំ អតិក្កមិត្វា បវារេតុំ លព្ភតិ។ **តេហិ ចេ ភិក្ខវេ ភិក្ខូហិ បវារិយមានេ**តិ ឯវំ ចាតុមាសិនិយា បវារិយមានេ។

បវារណាសង្គហកថា

២៤១. អញ្ញតរោ ផាសុវិហារោតិ តរុណសមថោ វា តរុណវិបស្សនា វា។ **បរិពាហិរា ភវិស្សាមា**តិ អនិពទ្ធរត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានាទិភាវេន ភាវនានុយោគំ សម្បាទេតុំ អសក្កោន្តា ពាហិរា ភវិស្សាម។ **សព្ពេហេវ ឯកជ្ឈំ សន្និបតិតព្ព**ន្តិ ឥមិនា ឆន្ទទានំ បដិក្ខិបតិ។ ភិន្នស្ស ហិ សង្ឃស្ស សមគ្គករណកាលេ តិណវត្ថារកសមថេ ឥមស្មិញ្ច បវារណាសង្គហេតិ ឥមេសុ តីសុ ឋានេសុ ឆន្ទំ ទាតុំ ន វដ្ដតិ។ បវារណាសង្គហោ នាមាយំ វិស្សដ្ឋកម្មដ្ឋានានំ ថាមគតសមថវិបស្សនានំ សោតាបន្នាទីនញ្ច ន ទាតព្ពោ។ តរុណសមថវិបស្សនាលាភិនោ បន សព្ពេ វា ហោន្តុ, ឧបឌ្ឍា វា, ឯកបុគ្គលោ វា ឯកស្សាបិ វសេន ទាតព្ពោយេវ។ ទិន្នេ បវារណាសង្គហេ អន្តោវស្សេ បរិហារោវ ហោតិ, អាគន្តុកា តេសំ សេនាសនំ គហេតុំ ន លភន្តិ។ តេហិបិ ឆិន្នវស្សេហិ ន ភវិតព្ពំ, បវារេត្វា បន អន្តរាបិ ចារិកំ បក្កមិតុំ លភន្តីតិ ទស្សនត្ថំ **“តេហិ ចេ ភិក្ខវេ”**តិអាទិមាហ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បវារណាក្ខន្ធកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. ចម្មក្ខន្ធកំ

សោណកោឡិវិសវត្ថុកថា

២៤២. ចម្មក្ខន្ធកេ – **ឥស្សរិយាធិបច្ចន្តិ** ឥស្សរភាវេន ច អធិបតិភាវេន ច សមន្នាគតំ។ **រជ្ជន្តិ** រាជភាវំ, រញ្ញោ កត្តព្ពកិច្ចំ វា។ **សោណោ នាម កោឡិវិសោ**តិ ឯត្ថ **សោណោ**តិ តស្ស នាមំ; **កោឡិវិសោ**តិ គោត្តំ។ **បាទតលេសុ លោមានី**តិ រត្តេសុ បាទតលេសុ សុខុមានិ អញ្ជនវណ្ណានិ កម្ពុចិត្តីកតានិ លោមានិ ជាតានិ ហោន្តិ។ សោ កិរ បុព្ពេ អសីតិសហស្សានំ បុរិសានំ ជេដ្ឋបុរិសោ ហុត្វា តេហិ សទ្ធឹ បច្ចេកពុទ្ធស្ស វសនដ្ឋានេ បណ្ណសាលំ កត្វា អត្តនោ សស្សិរិកំ ឧណ្ណបាវារកំ បច្ចេកពុទ្ធស្ស បាទេហិ អក្កមនដ្ឋានេ បាទបុញ្ឆនិកំ កត្វា ឋបេសិ។ តេមាសំ បន សព្ពេវ បច្ចេកពុទ្ធំ ឧបដ្ឋហឹសុ។ អយំ តស្ស ច តេសញ្ច អសីតិយា គាមិកសហស្សានំ បុព្ពយោគោ។

អសីតិគាមិកសហស្សានីតិ តេសុ គាមេសុ វសន្តានំ កុលបុត្តានំ អសីតិសហស្សានិ។ **កេនចិទេវ ករណីយេនា**តិ កេនចិ ករណីយេន វិយ; ន បនស្ស កិញ្ចិ ករណីយំ អត្ថិ អញ្ញត្រ តស្ស ទស្សនា។ រាជា កិរ តានិបិ អសីតិកុលបុត្តសហស្សានិ សន្និបាតាបេន្តោ “ឯវំ អបរិសង្កន្តោ សោណោ អាគមិស្សតី”តិ សន្និបាតាបេសិ។ **ទិដ្ឋធម្មិកេ អត្ថេ**តិ “កសិវណិជ្ជាទីនិ ធម្មេន កត្តព្ពានិ, មាតាបិតរោ ធម្មេន បោសិតព្ពា”តិ ឯវមាទិនា នយេន ឥធលោកហិតេ អត្ថេ អនុសាសិត្វា។ **សោ នោ ភគវា**តិ សោ អម្ហាកំ ភគវា តុម្ហេ សម្បរាយិកេ អត្ថេ អនុសាសិស្សតីតិ អត្ថោ។

ភគវន្តំ បដិវេទេមីតិ ភគវន្តំ ជានាបេមិ។ **បាដិកាយ និមុជ្ជិត្វា**តិ សោបានស្ស ហេដ្ឋា អឌ្ឍចន្ទបាសាណេ និមុជ្ជិត្វា។ **យស្ស ទានិ ភន្តេ ភគវា កាលំ មញ្ញតី**តិ យស្ស តេសំ ហិតកិរិយត្ថស្ស ភគវា កាលំ ជានាតិ។ **វិហារបច្ឆាយាយ**ន្តិ វិហារបច្ចន្តេ ឆាយាយំ។ **សមន្នាហរន្តី**តិ បសាទវសេន បុនប្បុនំ មនសិ ករោន្តិ។ **ភិយ្យោសោមត្តាយា**តិ ភិយ្យោសោមត្តាយ បុន វិសិដ្ឋតរំ ទស្សេហីតិ អត្ថោ។ **អន្តរធាយតី**តិ អទស្សនំ ហោតិ។

សោណស្ស បព្ពជ្ជាកថា

២៤៣. **លោហិតេន ផុដោ ហោតី**តិ លោហិតេន មក្ខិតោ ហោតិ។ **គវាឃាតនន្តិ** យត្ថ គាវោ ហញ្ញន្តិ, តាទិសោតិ អត្ថោ។ **កុសលោ** នាម វីណាយ វាទនកុសលោ។ **វីណាយ តន្តិស្សរេ**តិ វីណាយ តន្តិយា សរេ។ **អច្ចាយតា**តិ អតិអាយតា ខរមុច្ឆិតា។ **សរវតី**តិ សរសម្បន្នា។ **កម្មញ្ញា**តិ កម្មក្ខមា។ **អតិសិថិលា**តិ មន្ទមុច្ឆនា។ **សមេ គុណេ បតិដ្ឋិតា**តិ មជ្ឈិមេ សរេ ឋបេត្វា មុច្ឆិតា។ **វីរិយសមតំ អធិដ្ឋហា**តិ វីរិយសម្បយុត្តសមតំ អធិដ្ឋាហិ, វីរិយំ សមថេន យោជេហីតិ អត្ថោ។ **ឥន្ទ្រិយានញ្ច សមតំ បដិវិជ្ឈា**តិ សទ្ធាទីនំ ឥន្ទ្រិយានំ សមតំ សមភាវំ។ តត្ថ សទ្ធំ បញ្ញាយ, បញ្ញញ្ច សទ្ធាយ, វីរិយំ សមាធិនា, សមាធិញ្ច វីរិយេន យោជយមានោ ឥន្ទ្រិយានំ សមតំ បដិវិជ្ឈ។ **តត្ថ ច និមិត្តំ គណ្ហាហី**តិ តស្មិំ សមថេ សតិ, យេន អាទាសេ មុខពិម្ពេនេវ និមិត្តេន ឧប្បជ្ជិតព្ពំ , តំ សមថនិមិត្តំ វិបស្សនានិមិត្តំ មគ្គនិមិត្តំ ផលនិមិត្តញ្ច គណ្ហាហិ, និព្ពត្តេហីតិ អត្ថោ។

២៤៤. **អញ្ញំ ព្យាករេយ្យ**ន្តិ អរហា អហន្តិ ជានាបេយ្យំ។ **ឆ ឋានានី**តិ ឆ ការណានិ។ **អធិមុត្តោ ហោតី**តិ បដិវិជ្ឈិត្វា បច្ចក្ខំ កត្វា ឋិតោ ហោតិ។ **នេក្ខម្មាធិមុត្តោ**តិអាទិ សព្ពំ អរហត្តវសេន វុត្តំ។ អរហត្តញ្ហិ សព្ពកិលេសេហិ និក្ខន្តត្តា **នេក្ខម្មំ**, តេហេវ បវិវិត្តត្តា **បវិវេកោ**, ព្យាបជ្ឈាភាវតោ **អព្យាបជ្ជំ**, ឧបាទានស្ស ខយន្តេ ឧប្បន្នត្តា **ឧបាទានក្ខយោ**, តណ្ហាក្ខយន្តេ ឧប្បន្នត្តា **តណ្ហក្ខយោ**, សម្មោហាភាវតោ **អសម្មោហោ**តិ ច វុច្ចតិ។

កេវលំ សទ្ធាមត្តកន្តិ បដិវេធរហិតំ កេវលំ បដិវេធបញ្ញាយ អសម្មិស្សំ សទ្ធាមត្តកំ។ **បដិចយ**ន្តិ បុនប្បុនំ ករណេន វុឌ្ឍឹ។ **វីតរាគត្តា**តិ មគ្គប្បដិវេធេន រាគស្ស វិគតត្តាយេវ នេក្ខម្មសង្ខាតំ អរហត្តំ បដិវិជ្ឈិត្វា ឋិតោ ហោតិ។ ផលសមាបត្តិវិហារេនេវ វិហរតិ, តន្និន្នមានសោយេវ ហោតីតិ អត្ថោ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។

លាភសក្ការសិលោកន្តិ ចតុបច្ចយលាភញ្ច តេសំយេវ សុកតភាវញ្ច វណ្ណភណនញ្ច។ **និកាមយមានោ**តិ ឥច្ឆមានោ បត្ថយមានោ។ **បវិវេកាធិមុត្តោ**តិ វិវេកេ អធិមុត្តោ អហន្តិ ឯវំ អរហត្តំ ព្យាករោតីតិ អត្ថោ។

សីលព្ពតបរាមាសន្តិ សីលញ្ច វតញ្ច បរាមសិត្វា គហិតគហណមត្តំ។ **សារតោ បច្ចាគច្ឆន្តោ**តិ សារភាវេន ជានន្តោ។ **អព្យាបជ្ជាធិមុត្តោ**តិ អព្យាបជ្ជំ អរហត្តំ ព្យាករោតីតិ អត្ថោ។ ឥមិនាវ នយេន សព្ពវារេសុ អត្ថោ

វេទិតព្វោ។

ភុសាតិ ពលវន្តោ។ **នេវស្ស ចិត្តំ បរិយាទិយន្តី**តិ ឯតស្ស ខីណាសវស្ស ចិត្តំ គហេត្វា ឋាតុំ ន សក្កោន្តិ។ **អមិស្សីកត**ន្តិ អមិស្សកតំ។ កិលេសាហិ អារម្មណេន សទ្ធិំ ចិត្តំ មិស្សំ ករោន្តិ, តេសំ អភាវា អមិស្សីកតំ។ **ឋិត**ន្តិ បតិដ្ឋិតំ។ **អានេញ្ជប្បត្ត**ន្តិ អចលនប្បត្តំ។ **វយញ្ចស្សានុបស្សតី**តិ តស្ស ចិត្តស្ស ឧប្បាទម្បិ វយម្បិ បស្សតិ។

នេក្ខម្មំ អធិមុត្តស្សាតិ អរហត្តំ បដិវិជ្ឈិត្វា ឋិតស្ស។ សេសបទេហិបិ អរហត្តមេវ កថិតំ។ **ឧបាទានក្ខយស្សា**តិ ឧបយោគត្ថេ សាមិវចនំ។ **អសម្មោហញ្ច ចេតសោ**តិ ចិត្តស្ស ច អសម្មោហំ អធិមុត្តស្ស។ **ទិស្វា អាយតនុប្បាទ**ន្តិ អាយតនានំ ឧប្បាទញ្ច វយញ្ច ទិស្វា។ **សម្មា ចិត្តំ វិមុច្ចតី**តិ សម្មា ហេតុនា នយេន ឥមាយ វិបស្សនាយ បដិបត្តិយា ផលសមាបត្តិវសេន ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, និព្ពានារម្មណេ អធិមុច្ចតិ។ **សន្តចិត្តស្សា**តិ និព្ពុតចិត្តស្ស។ **តាទិនោ**តិ ឥដ្ឋានិដ្ឋេ អនុនយបដិឃេហិ អកម្បិយត្តា តាទី, តស្ស តាទិនោ។

ទិគុណាទិឧបាហនបដិក្ខេបកថា

២៤៥. អញ្ញំ ព្យាករោន្តីតិ អរហត្តំ ព្យាករោន្តិ។ **អត្ថោ ច វុត្តោ**តិ យេន អរហាតិ ញាយតិ, សោ អត្ថោ វុត្តោ។ សុត្តន្តោ បន សុត្តវណ្ណនតោយេវ គហេតព្វោ។ **អត្តា ច អនុបនីតោ**តិ អហំ អរហាតិ ឯវំ ព្យញ្ជនវសេន អត្តា ន ឧបនីតោ។ **អថ ច បនិធេកច្ចេ មោឃបុរិសា**តិ អញ្ញេ បន តុច្ឆបុរិសា ហសមានា វិយ អសន្តមេវ អញ្ញំ វចនមត្តេន សន្តំ កត្វា ព្យាករោន្តិ។ **ឯកបលាសិក**ន្តិ ឯកបដលំ ។ **អសីតិសកដវាហេ**តិ ឯត្ថ ទ្វេ សកដភារា ឯកោ វាហោតិ វេទិតព្វោ។ **សត្តហត្ថិកញ្ច អនីក**ន្តិ ឯត្ថ ឆ ហត្ថិនិយោ ឯកោ ច ហត្ថីតិ ឥទមេកំ **អនីកំ**។ ឦទិសានិ សត្ត អនីកានិ សត្តហត្ថិកំ អនីកំ នាម។ **ទិគុណា**តិ ទ្វិបដលា។ **តិគុណា**តិ តិបដលា។ **គណង្គណូបាហនា**តិ ចតុបដលតោ បដ្ឋាយ វុច្ចតិ។

សព្ពនីលិកាទិបដិក្ខេបកថា

២៤៦. សព្ពនីលិកាតិ សព្ពាវ នីលិកា។ ឯស នយោ **សព្ពបីតិកា**ទីសុបិ។ តត្ថ ច នីលិកា ឧមាបុប្ផវណ្ណា ហោតិ, បីតិកា កណិការបុប្ផវណ្ណា, លោហិតិកា ជយសុមនបុប្ផវណ្ណា , មញ្ជិដ្ឋិកា មញ្ជិដ្ឋវណ្ណា ឯវ, កណ្ហា អទ្ទារិដ្ឋកវណ្ណា, មហារង្គរត្តា សតបទិបិដ្ឋិវណ្ណា, មហានាមរត្តា សម្ភិន្នវណ្ណា ហោតិ បណ្ឌុបលាសវណ្ណា។ កុរុន្ទិយំ បន “បទុមបុប្ផវណ្ណា”តិ វុត្តា។ ឯតាសុ យំកិញ្ចិ លភិត្វា រជនំ ចោឡកេន បុញ្ឆិត្វា វណ្ណំ ភិន្ទិត្វា ធារេតុំ វដ្ដតិ។ អប្បមត្តកេបិ ភិន្នេ វដ្ដតិយេវ។

នីលកវទ្ធិកាតិ យាសំ វទ្ធាយេវ នីលា។ ឯសេវ នយោ សព្ពត្ថ។ ឯតាបិ វណ្ណភេទំ កត្វា ធារេតព្ពា។ **ខល្លកពទ្ធា**តិ បណ្ហិបិធានត្ថំ តលេ ខល្លកំ ពន្ធិត្វា កតា។ **បុដពទ្ធា**តិ យោនកឧបាហនា វុច្ចតិ, យា យាវ ជង្ឃតោ សព្ពបាទំ បដិច្ឆាទេតិ។ **បាលិគុណ្ឋិមា**តិ បលិគុណ្ឋិត្វា កតា; យា ឧបរិ បាទមត្តមេវ បដិច្ឆាទេតិ, ន ជង្ឃំ។ **តូលបុណ្ណិកា**តិ តូលបិចុនា បូរេត្វា កតា។ **តិត្តិរបត្តិកា**តិ តិត្តិរបត្តសទិសា វិចិត្តពទ្ធា។ **មេណ្ឌវិសាណវទ្ធិកា**តិ កណ្ណិកដ្ឋានេ មេណ្ឌកសិង្គសណ្ឋានេ វទ្ធេ យោជេត្វា កតា។ **អជវិសាណវទ្ធិកា**ទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ **វិច្ឆិកាឡិកា**បិ តត្ថេវ វិច្ឆិកនង្គុដ្ឋសណ្ឋានេ វទ្ធេ យោជេត្វា កតា។ **មោរបិញ្ឆបរិសិព្ពិតា**តិ តលេសុ វា វទ្ធេសុ វា មោរបិញ្ឆេហិ សុត្តកសទិសេហិ បរិសិព្ពិតា។ **ចិត្រា**តិ វិចិត្រា; ឯតាសុ យំកិញ្ចិ លភិត្វា, សចេ តានិ ខល្លកាទីនិ អបនេត្វា សក្កា ហោន្តិ វឡញ្ជិតុំ, វឡញ្ជេតព្ពា។ តេសុ បន សតិ វឡញ្ជន្តស្ស ទុក្កដំ។ **សីហចម្មបរិក្ខដា** នាម បរិយន្តេសុ ចីវរេ អនុវាតំ វិយ សីហចម្មំ យោជេត្វា កតា។ **លូវកចម្មបរិក្ខដា**តិ បក្ខិពិឡាលចម្មបរិក្ខដា ។ ឯតាសុបិ យា កាចិ លភិត្វា តំ ចម្មំ អបនេត្វា ធារេតព្ពា។

២៤៧. ឱមុក្កន្តិ បដិមុញ្ចិត្វា អបនីតំ។ **នវា**តិ អបរិភុត្តា។

អជ្ឈារាមេឧបាហនបដិក្ខេបកថា

២៤៨. អភិជីវនិកស្សាតិ យេន សិប្បេន អភិជីវន្តិ, ជីវិកំ កប្បេន្តិ, តស្ស ការណាតិ អត្ថោ។ **ឥធ ខោ តំ ភិក្ខវេ**តិ ឯត្ថ តន្តិ និបាតមត្តំ, ឥធ ខោ ភិក្ខវេ សោភេយ្យាថាតិ អត្ថោ។ **យំ តុម្ហេ**តិ យេ តុម្ហេ។ អថ វា យទិ តុម្ហេតិ វុត្តំ ហោតិ។ យទិសទ្ទស្ស ហិ អត្ថេ អយំ និបាតោ។ **អាចរិយេសូ**តិអាទិម្ហិ បព្ពជ្ជាចរិយោ, ឧបសម្បទាចរិយោ, និស្សយាចារិយោ, ឧទ្ទេសាចរិយោតិ ឥមេ ចត្តារោបិ ឥធ អាចរិយា ឯវ។ អវស្សិកស្ស ឆព្ពស្សោ អាចរិយមត្តោ។ សោ ហិ ចតុវស្សកាលេ តំ និស្សាយ វច្ឆតិ; ឯវំ ឯកវស្សស្ស សត្តវស្សោ, ទុវស្សស្ស អដ្ឋ

វស្សោ, តិវស្សស្ស នវវស្សោ, ចតុវស្សស្ស ទសវស្សោ។ ឥមេបិ អាចរិយមត្តា ឯវ ។ ឧបជ្ឈាយស្ស សន្ទិដ្ឋសម្ភត្តា បន សហាយភិក្ខូ, យេ វា បន កេចិ ទសហិ វស្សេហិ មហន្តតរា តេ សព្ពេបិ ឧបជ្ឈាយមត្តា នាម។ ឯត្តកេសុ ភិក្ខូសុ អនុបាហនេសុ ចង្កមន្តេសុ សឧបាហនស្ស ចង្កមតោ អាបត្តិ។

២៤៩. **បាទខីលាពាធោ** នាម បាទតោ ខីលសទិសំ មំសំ និក្ខន្តំ ហោតិ។

២៥១. **តិណបាទុកា**តិ យេន កេនចិ តិណេន កតបាទុកា។ **ហិន្តាលបាទុកា**តិ ខជ្ជូរិបត្តេហិ កតបាទុកា; ហិន្តាលបត្តេហិបិ ន វដ្ដតិយេវ។ **កមលបាទុកា**តិ កមលតិណំ នាម អត្ថិ, តេន កតបាទុកា; ឧសិរបាទុកាតិបិ វទន្តិ។ **កម្ពលបាទុកា**តិ ឧណ្ណាហិ កតបាទុកា។ **អសង្កមនីយា**តិ ភូមិយំ សុប្បតិដ្ឋិតា និច្ចលា អសំហារិយា។

២៥២. **អង្គជាតំ ឆុបន្តី**តិ អង្គជាតេនេវ អង្គជាតំ ឆុបន្តិ។ **ឱគាហេត្វា មារេន្តី**តិ អន្តោ ឧទកេ ទឡ្ហំ គហេត្វា មារេន្តិ។

យានាទិបដិក្ខេបកថា

២៥៣. **ឥត្ថិយុត្តេនា**តិ ធេនុយុត្តេន។ **បុរិសន្តរេនា**តិ បុរិសសារថិនា។ **បុរិសយុត្តេនា**តិ គោណយុត្តេន។ **ឥត្ថន្តរេនា**តិ ឥត្ថិសារថិនា។ **គង្គាមហិយាយា**តិ គង្គាមហកីឡិកាយ។ **បុរិសយុត្តំ ហត្ថវដ្ដក**ន្តិ ឯត្ថ បុរិសយុត្តំ ឥត្ថិសារថិ វា ហោតុ, បុរិសសារថិ វា វដ្ដតិ។ ហត្ថវដ្ដកំ បន ឥត្ថិយោ វា វដ្ដេន្តុ បុរិសា វា, វដ្ដតិយេវ។ **យានុគ្ឃាតេនា**តិ យានំ អភិរុហន្តស្ស សព្ពោ កាយោ ចលតិ តប្បច្ចយា។ **សិវិក**ន្តិ បីឋកសិវិកំ។ **បាដង្កិ**ន្តិ វំសេ លគ្គេត្វា កតំ បដបោតលិកំ។

២៥៤. **ឧច្ចាសយនមហាសយនានី**តិ ឯត្ថ **ឧច្ចាសយន**ន្តិ បមាណាតិក្កន្តំ មញ្ចំ។ **មហាសយន**ន្តិ អកប្បិយត្ថរណំ, អាសន្ទីអាទីសុ **អាសន្ទី**តិ បមាណាតិក្កន្តាសនំ។ **បល្លង្កោ**តិ បាទេសុ វាឡរូបានិ ឋបេត្វា កតោ។ **គោនកោ**តិ ទីឃលោមកោ មហាកោជវោ; ចតុរង្គុលាធិកានិ កិរ តស្ស លោមានិ។ **ចិត្តកា**តិ វានចិត្រោ ឧណ្ណាមយត្ថរណោ។ **បដិកា**តិ ឧណ្ណាមយោ សេតត្ថរណោ។ **បដលិកា**តិ ឃនបុប្ផកោ ឧណ្ណាមយលោហិតត្ថរណោ; យោ អាមលកបដ្ដោតិបិ វុច្ចតិ។ **តូលិកា**តិ បកតិតូលិកាយេវ។ **វិកតិកា**តិ សីហព្យគ្ឃាទិរូបវិចិត្រោ ឧណ្ណាមយត្ថរណោ។ **ឧទ្ទលោមី**តិ ឯកតោ ឧគ្គតលោមំ ឧណ្ណាមយត្ថរណំ; “ឧទ្ធលោមី”តិបិ បាឋោ។ **ឯកន្តលោមី**តិ ឧភតោ ឧគ្គតលោមំ ឧណ្ណាមយត្ថរណំ។ **កដ្ឋិស្ស**ន្តិ រតនបរិសិព្ពិតំ កោសេយ្យកដ្ឋិស្សមយំ បច្ចត្ថរណំ ។ **កោសេយ្យ**ន្តិ រតនបរិសិព្ពិតំ កោសិយសុត្តមយំ បច្ចត្ថរណំ; សុទ្ធកោសេយ្យំ បន វដ្ដតិ។

កុត្តកន្តិ សោឡសន្នំ នាដកិត្ថីនំ ឋត្វា នច្ចនយោគ្គំ ឧណ្ណាមយអត្ថរណំ។ **ហត្ថត្ថរអស្សត្ថរា**តិ ហត្ថិអស្សបិដ្ឋីសុ អត្ថរណកអត្ថរណា ឯវ។ **រថត្ថរេបិ** ឯសេវ នយោ។ **អជិនប្បវេណី**តិ អជិនចម្មេហិ មញ្ចប្បមាណេន សិព្ពិត្វា កតា បវេណី។ **កទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណ**ន្តិ កទលិមិគចម្មំ នាម អត្ថិ, តេន កតំ បវរបច្ចត្ថរណំ, ឧត្តមបច្ចត្ថរណន្តិ អត្ថោ។ តំ កិរ សេតវត្ថស្ស ឧបរិ កទលិមិគចម្មំ បត្ថរិត្វា សិព្ពិត្វា ករោន្តិ។ **សឧត្តរច្ឆទ**ន្តិ សហ ឧត្តរច្ឆទនេន; ឧបរិពទ្ធេន រត្តវិតានេន សទ្ធិន្តិ អត្ថោ ។ សេតវិតានម្បិ ហេដ្ឋា អកប្បិយបច្ចត្ថរណេ សតិ ន វដ្ដតិ, អសតិ បន វដ្ដតិ។ **ឧភតោលោហិតកូបធាន**ន្តិ សីសូបធានញ្ច បាទូបធានញ្ចាតិ មញ្ចស្ស ឧភតោ លោហិតកូបធានំ, ឯតំ ន កប្បតិ។ យំ បន ឯកមេវ ឧបធានំ ឧភោសុ បស្សេសុ រត្តំ វា ហោតិ, បទុមវណ្ណំ វា ចិត្រំ វា, សចេ បមាណយុត្តំ, វដ្ដតិ។ មហាឧបធានំ បន បដិក្ខិត្តំ។

សព្ពចម្មបដិក្ខេបាទិកថា

២៥៥. **ទីបិច្ឆាបោ**តិ ទីបិបោតកោ។ **ឱគុម្ផិយន្តី**តិ ភិត្តិទណ្ឌកាទីសុ វេឋេត្វា ពន្ធន្តិ។

២៥៦. **អភិនិសីទិតុ**ន្តិ អភិនិស្សាយ និសីទិតុំ; អបស្សយំ កត្វា និសីទិតុន្តិ អត្ថោ។ **គិលានេន ភិក្ខុនា សឧបាហនេនា**តិ ឯត្ថ គិលានោ នាម យោ ន សក្កោតិ អនុបាហនោ គាមំ បវិសិតុំ។

២៥៧. **កុររឃរេ**តិ ឯវំនាមកេ នគរេ; ឯតេនស្ស គោចរគាមោ វុត្តោ។ **បបតកេ បព្ពតេ**តិ បបតនាមកេ បព្ពតេ; ឯតេនស្ស និវាសនដ្ឋានំ វុត្តំ។ **សោណោ**តិ តស្ស នាមំ។ កោដិអគ្ឃនកំ បន កណ្ណបិឡន្ធនកំ ធារេតិ, តស្មា “កុដិកណ្ណោ”តិ វុច្ចតិ; កោដិកណ្ណោតិ អត្ថោ។ **បាសាទិក**ន្តិ បសាទជនកំ។ **បសាទនីយ**ន្តិ ឥទំ តស្សេវ អត្ថវេវចនំ។ **ឧត្តមទមថសមថ**ន្តិ ឧត្តមំ ទមថញ្ច សមថញ្ច បញ្ញញ្ច សមាធិញ្ច កាយូបសមញ្ច ចិត្តូបសមញ្ចាតិបិ

អត្ថោ។ **ទន្ត**ន្តិ សព្ពេសំ វិសូកាយិកវិប្ផន្ទិតានំ ឧបច្ឆិន្នត្តា ទន្តំ; ខីណកិលេសន្តិ អត្ថោ។ **គុត្ត**ន្តិ សំវរគុត្តិយា គុត្តំ។ **សន្តិន្ទ្រិយ**ន្តិ យតិន្ទ្រិយំ។ **នាគ**ន្តិ អាគុវិរហិតំ។ **តិណ្ណំ មេ វស្សានំ អច្ចយេនា**តិ មម បព្ពជ្ជាទិវសតោ បដ្ឋាយ តិណ្ណំ វស្សានំ អច្ចយេន។ **ឧបសម្បទំ អលត្ថ**ន្តិ អហំ ឧបសម្បទំ អលភឹ ។ **កណ្ណុត្តរា**តិ កណ្ណមត្ថកុត្តរា; ឧបរិ វឌ្ឍិតកណ្ណមត្ថកាតិ អត្ថោ។ **គោកណ្ដកហតា**តិ គុន្នំ ខុរេហិ អក្កន្តភូមិតោ សមុដ្ឋិតេហិ គោកណ្ដកេហិ ឧបហតា។ តេ កិរ គោកណ្ដកេ ឯកបដលិកា ឧបាហនា រក្ខិតុំ ន សក្កោន្តិ; ឯវំ ខរា ហោន្តិ។ **ឯរគូ, មោរគូ, មជ្ជារូ, ជន្តូ**តិ ឥមា ចតស្សោបិ តិណជាតិយោ; ឯតេហិ កដសារកេ ច តដ្ដិកាយោ ច ករោន្តិ។ ឯត្ថ **ឯរគូ**តិ ឯរកតិណំ; តំ ឱឡារិកំ។ មោរគូតិណំ តម្ពសីសំ មុទុកំ សុខសម្ផស្សំ, តេន កតតដ្ដិកា និបជ្ជិត្វា វុដ្ឋិតមត្តេ បុន ឧទ្ធុមាតា ហុត្វា តិដ្ឋតិ។ មជ្ជារុនា សាដកេបិ ករោន្តិ។ ជន្តុស្ស មណិសទិសោ វណ្ណោ ហោតិ។ **សេនាសនំ បញ្ញបេសី**តិ ភិសិំ វា កដសារកំ វា បញ្ញបេសិ; បញ្ញបេត្វា ច បន សោណស្ស អារោចេតិ – “អាវុសោ សត្ថា តយា សទ្ធិំ ឯកាវាសេ វសិតុកាមោ, គន្ធកុដិយំយេវ តេ សេនាសនំ បញ្ញត្ត”ន្តិ។

២៥៨. អយំ ខ្វស្ស កាលោតិ អយំ ខោ កាលោ ភវេយ្យ។ **បរិទស្សី**តិ បរិទស្សេសិ។ “ឥទញ្ចិទញ្ច វទេយ្យាសីតិ យំ មេ ឧបជ្ឈាយោ ជានាបេសិ, តស្ស អយំ កាលោ ភវេយ្យ, ហន្ទ ទានិ អារោចេមិ តំ សាសន”ន្តិ អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។

២៥៩. វិនយធរបញ្ចមេនាតិ អនុស្សាវនាចរិយបញ្ចមេន។ **អនុជានាមិ ភិក្ខវេ សព្ពបច្ចន្តិមេសុ ជនបទេសុ គុណង្គុណូបាហនន្តិ** ឯត្ថ មនុស្សចម្មំ ឋបេត្វា យេន កេនចិ ចម្មេន ឧបាហនា វដ្ដតិ។ ឧបាហនកោសកសត្ថកោសកកុញ្ចិកកោសកេសុបិ ឯសេវ នយោ។ **ចម្មានិ អត្ថរណានី**តិ ឯត្ថ បន យំកិញ្ចិ ឯឡកចម្មំ អជចម្មញ្ច អត្ថរិត្វា និបជ្ជិតុំ វា និសីទិតុំ វា វដ្ដតិ។ មិគចម្មេ ឯណិមិគោ វាតមិគោ បសទមិគោ កុរង្គមិគោ មិគមាតុកោ រោហិតមិគោតិ ឯតេសំយេវ ចម្មានិ វដ្ដន្តិ។ អញ្ញេសំ បន –

> មក្កដោ កាឡសីហោ ច, សរភោ កទលីមិគោ;
> យេ ច វាឡមិគា កេចិ, តេសំ ចម្មំ ន វដ្ដតិ។

តត្ថ **វាឡមិគា**តិ សីហព្យគ្ឃអច្ឆតរច្ឆា; ន កេវលញ្ច ឯតេសំយេវ, យេសំ បន ចម្មំ វដ្ដតីតិ វុត្តំ, តេ ឋបេត្វា អវសេសា អន្តមសោ គោមហឹសសសពិឡារាទយោបិ សព្ពេ ឥមស្មិំ អត្ថេ វាឡមិគាត្វេវ វេទិតព្ពា។ ឯតេសញ្ហិ សព្ពេសំ ចម្មំ ន វដ្ដតិ។ **ន តាវ តំ គណនូបគំ យាវ ន ហត្ថំ គច្ឆតី**តិ យាវ អាហរិត្វា វា ន ទិន្នំ, តុម្ហាកំ ភន្តេ ចីវរំ ឧប្បន្នន្តិ បហិណិត្វា វា នារោចិតំ, តាវ គណនំ ន ឧបេតិ។ សចេ អនធិដ្ឋិតំ, វដ្ដតិ; អធិដ្ឋិតញ្ច គណនំ ន ឧបេតីតិ អត្ថោ។ យទា បន អានេត្វា វា ទិន្នំ ហោតិ, ឧប្បន្នន្តិ វា សុតំ, តតោ បដ្ឋាយ ទសាហមេវ បរិហារំ លភតីតិ។

ចម្មក្ខន្ធកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. ភេសជ្ជក្ខន្ធកំ

បញ្ចភេសជ្ជាទិកថា

២៦០. ភេសជ្ជក្ខន្ធកេ – **សារទិកេន អាពាធេនា**តិ សរទកាលេ ឧប្បន្នេន បិត្តាពាធេន, តស្មិញ្ហិ កាលេ វស្សោទកេនបិ តេមេន្តិ, កទ្ទមម្បិ មទ្ទន្តិ, អន្តរន្តរា អាតបោបិ ខរោ ហោតិ, តេន តេសំ បិត្តំ កោដ្ឋព្ភន្តរគតំ ហោតិ។ **អាហារត្ថញ្ច ផរេយ្យា**តិ អាហារត្ថំ សាធេយ្យ។

២៦១. **នច្ឆាទេន្តី**តិ ន ជិរន្តិ, ន វាតរោគំ បដិប្បស្សម្ភេតុំ សក្កោន្តិ។ **សេនេសិតានី**តិ សិនិទ្ធានិ។ **ភត្តាច្ឆាទកេនា**តិ ភត្តំ អរោចិកេន។

២៦២. **អច្ឆវស**ន្តិអាទីសុ និស្សគ្គិយវណ្ណនាយំ វុត្តនយេនេវ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ។ **កាលេ បដិគ្គហិត**ន្តិអាទីសុ មជ្ឈន្ហិកេ អវីតិវត្តេ បដិគ្គហេត្វា បចិត្វា បរិស្សាវេត្វា ចាតិ អត្ថោ។ **តេលបរិភោគេន បរិភុញ្ជិតុ**ន្តិ សត្តាហកាលិកតេលបរិភោគេន បរិភុញ្ជិតុំ។

២៦៣. **មូលភេសជ្ជា**ទិ វិនិច្ឆយោបិ ឧទ្ទកវណ្ណនាយំ វុត្តោយេវ។ តស្មា តត្ថ យំ យំ បុព្ពេ អវុត្តំ តំ តទេវ វណ្ណយិស្សាម។ **វចត្ត**ន្តិ សេតវចំ។ **និសទំ និសទបោតក**ន្តិ បិសនសិលា ច បិសនបោតោ ច។ **ផគ្គវ**ន្តិ លតាជាតិ។ **នត្តមាល**ន្តិ ករញ្ជំ។ **ហិង្គុហិង្គុជតុហិង្គុសិបាដិកា** ហិង្គុជាតិយោយេវ។ **តកតកបត្តិតកបណ្ណិយោ** លាខាជាតិយោ។

សាមុទ្ទន្តិ សមុទ្ទតីរេ វាលុកា វិយ សន្តិដ្ឋតិ។ **កាឡលោណ**ន្តិ បកតិលោណំ។ **សិន្ធវ**ន្តិ សេតវណ្ណំ បព្ពតេ ឧដ្ឋហតិ។ **ឧព្ភិទ**ន្តិ ភូមិតោ អង្កុរំ ឧដ្ឋហតិ។ **ពិល**ន្តិ ទព្ពសម្ភារេហិ សទ្ធឹ បចិតំ, តំ រត្តវណ្ណំ។

២៦៤-៦. **កាយោ វា ទុគ្គន្ធោ**តិ កស្សចិ អស្សាទីនំ វិយ កាយគន្ធោ ហោតិ, តស្សាបិ សិរីស កោសុម្ភាទិចុណ្ណានិ វា គន្ធចុណ្ណានិ វា សព្ពានិ វដ្ដន្តិ។ **ឆកណ**ន្តិ គោមយំ។ **រជននិប្បក្ក**ន្តិ រជនកសដំ។ បាកតិកចុណ្ណម្បិ កោដ្ដេត្វា ឧទកេន តេមេត្វា ន្ហាយិតុំ វដ្ដតិ; ឯតម្បិ រជននិប្បក្កសង្ខេបមេវ គច្ឆតិ។

អាមកមំសញ្ច ខាទិ អាមកលោហិតញ្ច បិវីតិ ន តំ ភិក្ខុ ខាទិ ន បិវិ, អមនុស្សោ ខាទិត្វា ច បិវិត្វា ច បក្កន្តោ, តេន វុត្តំ – ‘‘តស្ស សោ អមនុស្សិកាពាធោ បដិប្បស្សម្ភី’’តិ។

អញ្ជនន្តិ សព្ពសង្គាហិកវចនមេតំ។ **កាឡញ្ជន**ន្តិ ឯកា អញ្ជនជាតិ។ **រសញ្ជនំ** នានាសម្ភារេហិ កតំ។ **សោតញ្ជន**ន្តិ នទីសោតាទីសុ ឧប្បជ្ជនកំ អញ្ជនំ។ **គេរុកោ** នាម សុវណ្ណគេរុកោ។ **កបល្ល**ន្តិ ទីបសិខតោ គហិតមសិ។ **អញ្ជនូបបីសនេហី**តិ អញ្ជនេន សទ្ធឹ ឯកតោ បីសិតព្ពេហិ, ន ហិ កិញ្ចិ អញ្ជនូបបីសនំ ន វដ្ដតិ។ **ចន្ទន**ន្តិ លោហិតចន្ទនាទិកំ យំកិញ្ចិ។ **តគរា**ទីនិ បាកដានិ, អញ្ញានិបិ នីលុប្បលាទីនិ វដ្ដន្តិយេវ។

អដ្ឋិមយន្តិ មនុស្សដ្ឋឹ ឋបេត្វា អវសេសអដ្ឋិមយំ។ **ទន្តមយ**ន្តិ ហត្ថិទន្តាទិសព្ពទន្តមយំ។ **វិសាណមយេ**បិ អកប្បិយំ នាម នត្ថិ, **នឡមយា**ទយោ ឯកន្តកប្បិយាយេវ។ **សលាកដ្ឋានិយ**ន្តិ យត្ថ សលាកំ ឱទហន្តិ, តំ សុសិរ ទណ្ឌកំ វា ថវិកំ វា អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ **អំសពទ្ធកោ**តិ អញ្ជនិត្ថវិកាយ អំសពទ្ធកោ។ **យមកនត្ថុករណិ**ន្តិ សម សោតាហិ ទ្វីហិ បនាឡិកាហិ ឯកំ នត្ថុករណឹ។

២៦៧. **អនុជានាមិ ភិក្ខវេ តេលបាក**ន្តិ យំកិញ្ចិ ភេសជ្ជបក្ខិត្តំ សព្ពំ អនុញ្ញាតមេវ ហោតិ។ **អតិបក្ខិត្ត មជ្ជានី**តិ អតិវិយ ខិត្តមជ្ជានិ; ពហុំ មជ្ជំ បក្ខិបិត្វា យោជិតានីតិ អត្ថោ។

អង្គវាតោតិ ហត្ថបាទេ វាតោ។ **សម្ភារសេទ**ន្តិ នានាវិធបណ្ណភង្គសេទំ។ **មហាសេទ**ន្តិ មហន្តំ សេទំ; បោរិ សប្បមាណំ អាវាដំ អង្គារានំ បូរេត្វា បំសុវាលិកាទីហិ បិទហិត្វា តត្ថ នានាវិធានិ វាតហរណបណ្ណានិ សន្ថរិត្វា តេលមក្ខិតេន គត្តេន តត្ថ និបជ្ជិត្វា សម្បរិវត្តន្តេន សរីរំ សេទេតុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ **ភង្គោទក**ន្តិ នានា បណ្ណភង្គកុថិតំ ឧទកំ; តេហិ បណ្ណេហិ ច ឧទកេន ច សិញ្ចិត្វា សិញ្ចិត្វា សេទេតព្ពោ។ **ឧទកកោដ្ឋក**ន្តិ ឧទក កោដ្ឋេ ចាដឹ វា ទោណឹ វា ឧណ្ហោទកស្ស បូរេត្វា តត្ថ បវិសិត្វា សេទកម្មករណំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។

បព្ពវាតោ ហោតីតិ បព្ពេ បព្ពេ វាតោ វិជ្ឈតិ។ **លោហិតំ មោចេតុ**ន្តិ សត្ថកេន លោហិតំ មោចេតុំ។ **បជ្ជំ អភិសង្ខរិតុ**ន្តិ យេន ផាលិតបាទា បាកតិកា ហោន្តិ; តំ នាឡិកេរាទីសុ នានាភេសជ្ជានិ បក្ខិបិត្វា បជ្ជំ

អភិសង្ខរិតុំ; បាទានំ សប្បាយភេសជ្ជំ បចិតុន្តិ អត្ថោ។ **តិលកក្កេន អត្ថោ**តិ បិដ្ឋេហិ តិលេហិ អត្ថោ។ **កពឡិក**ន្តិ វណមុខេ សត្តុបិណ្ឌំ បក្ខិបិតុំ។ **សាសបកុដ្ឌេនា**តិ សាសបបិដ្ឋេន។ **វឌ្ឍមំស**ន្តិ អធិកមំសំ អាណិ វិយ ឧដ្ឋហតិ។ **លោណសក្ខរិកាយ ឆិន្ទិតុ**ន្តិ ខុរេន ឆិន្ទិតុំ។ **វិកាសិក**ន្តិ តេលរុន្ធនបិលោតិកំ។ **សព្ពំ វណបដិកម្ម**ន្តិ យំកិញ្ចិ វណបរិកម្មំ នាម អត្ថិ; សព្ពំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។

២៦៨. សាមំ គហេត្វាតិ ឥទំ ន កេវលំ សប្បទដ្ឋស្សេវ, អញ្ញស្មិម្បិ ទដ្ឋវិសេ សតិ សាមំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិតព្ពំ; អញ្ញេសុ បន ការណេសុ បដិគ្គហិតមេវ វដ្ដតិ។ **កតោ ន បុន បដិគ្គហេតព្ពោ**តិ សចេ ភូមិប្បត្តោ, បដិគ្គហេតព្ពោ; អប្បត្តំ បន គហេតុំ វដ្ដតិ។

២៦៩. ឃរទិន្នកាពាធោតិ វសីករណបានកសមុដ្ឋិតរោគោ។ **សីតាលោឡិ**ន្តិ នង្គលេន កសន្តស្ស ផាលេ លគ្គមត្តិកំ ឧទកេន អាលោឡេត្វា បាយេតុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។

ទុដ្ឋគហណិកោតិ វិបន្នគហណិកោ; កិច្ឆេន ឧច្ចារោ និក្ខមតីតិ អត្ថោ។ **អាមិសខារ**ន្តិ សុក្ខោទនំ ឈាបេត្វា តាយ ឆារិកាយ បគ្ឃរិតំ ខារោទកំ។ **មុត្តហរីតក**ន្តិ គោមុត្តបរិភាវិតំ ហរីតកំ។ **អភិសន្នកាយោ**តិ ឧស្សន្នទោសកាយោ។ **អច្ឆកញ្ជិយ**ន្តិ តណ្ឌុលោទកមណ្ឌោ។ **អកដយុស**ន្តិ អសិនិទ្ធោ មុគ្គបចិតបានីយោ។ **កដាកដ**ន្តិ សោវ ធោតសិនិទ្ធោ។ **បដិច្ឆាទនីយេនា**តិ មំសរសេន។

គុឡាទិអនុជាននកថា

២៧២. សចេ ភិក្ខវេ បក្កាបិ មុគ្គា ជាយន្តីតិ បក្កា មុគ្គា សចេបិ ជាយន្តិ, យថាសុខំ បរិភុញ្ជិតព្ពា។ បក្កត្តា ហិ តេ កប្បិយា ឯវ។

២៧៤. អន្តោវុត្ថន្តិ អកប្បិយកុដិយំ វុត្ថំ។ **សាមំ បក្ក**ន្តិ ឯត្ថ យំកិញ្ចិ អាមិសំ ភិក្ខុនោ បចិតុំ ន វដ្ដតិ។ សចេបិស្ស ឧណ្ហយាគុយា សុលសិបណ្ណានិ វា សិង្គិវេរំ វា លោណំ វា បក្ខិបន្តិ, តម្បិ ចាលេតុំ ន វដ្ដតិ, "យាគុំ និព្ពាបេមី"តិ បន ចាលេតុំ វដ្ដតិ។ ឧត្តណ្ឌុលភត្តំ លភិត្វាបិ បិទហិតុំ ន វដ្ដតិ។ សចេ បន មនុស្សា បិទហិត្វាវ ទេន្តិ, វដ្ដតិ; "ភត្តំ វា មា និព្ពាយតូ"តិ បិទហិតុំ វដ្ដតិ។ ខីរតក្កាទីសុ បន សកឹ កុថិតេសុ អគ្គឹ ទាតុំ វដ្ដតិ, បុនបាកស្ស អនុញ្ញាតត្តា។ **ឧក្កបិណ្ឌកាបិ ខាទន្តី**តិ ពិឡាមូសិកគោធាមង្គុសា ខាទន្តិ។ **ទមកា**តិ វិឃាសាទា។

២៧៦. តតោ នីហដន្តិ យត្ថ និមន្តិតា ភុញ្ជន្តិ, តតោ នីហដំ។

២៧៨. វនដ្ឋំ បោក្ខរដ្ឋន្តិ វនេ ចេវ បទុមិនិគច្ឆេ ច ជាតំ។ **អពីជ**ន្តិ តរុណផលំ, យស្ស ពីជំ ន អង្កុរំ ជនេតិ។ **និព្ពដ្ដពីជ**ន្តិ ពីជំ និព្ពដ្ដេត្វា អបនេត្វា បរិភុញ្ជិតព្ពកំ អម្ពបនសាទិ។

២៧៩. ទុរោបយោ វណោតិ ទុក្ខេន រុហតិ, ទុក្ខេន បាកតិកោ ហោតីតិ អត្ថោ។ **ទុប្បរិហារំ សត្ថ**ន្តិ សម្ពាធេ ទុក្ខេន សត្ថំ បរិហរីយតិ។ **សត្ថកម្មំ វា វត្ថិកម្មំ វា**តិ យថាបរិច្ឆិន្នេ ឱកាសេ យេន កេនចិ សត្ថេន វា សូចិយា វា កណ្ដកេន វា សត្តិកាយ វា បាសាណសក្ខលិកាយ វា នខេន វា ឆិន្ទនំ វា ផាលនំ វា វិជ្ឈនំ វា លេខនំ វា ន កាតព្ពំ; សព្ពញ្ហេតំ សត្ថកម្មមេវ ហោតិ។ យេន កេនចិ បន ចម្មេន វា វត្ថេន វា វត្ថិបីឡនម្បិ ន កាតព្ពំ; សព្ពញ្ហេតំ វត្ថិកម្មមេវ ហោតិ។ ឯត្ថ ច **សម្ពាធស្ស សាមន្តា ទ្វង្គុលា**តិ ឥទំ សត្ថកម្មំយេវ សន្ធាយ វុត្តំ។ វត្ថិកម្មំ បន សម្ពាធេយេវ បដិក្ខិត្តំ។ តត្ថ បន ខារំ អាទាតុំ យេន កេនចិ រជ្ជុកេន វា ពន្ធិតុំ វដ្ដតិ។ យទិ តេន ឆិជ្ជតិ, សុច្ឆិន្នំ។ អណ្ឌវុឌ្ឍិរោគេបិ សត្ថកម្មំ ន វដ្ដតិ, តស្មា អណ្ឌំ ផាលេត្វា ពីជានិ ឧទ្ធរិត្វា "អរោគំ ករិស្សាមី"តិ ន កត្តព្ពំ។ អគ្គិតាបនភេសជ្ជាលិម្បនេសុ បន បដិក្ខេបោ នត្ថិ។ វច្ចមគ្គេ ភេសជ្ជមក្ខិតា អាទានវដ្ដិ វា វេឡុនាឡិកា វា វដ្ដតិ, យាយ ខារកម្មំ វា ករោន្តិ, តេលំ វា បវេសេន្តិ។

២៨០. បវត្តមំសន្តិ មតស្ស មំសំ។ **មាឃាតោ**តិ តំ ទិវសំ ន លព្ភា កេនចិ កិញ្ចិ ជីវិតា វោរោបេតុំ។ **បោត្ថនិក**ន្តិ មំសច្ឆេទនសត្ថកំ វុច្ចតិ។ **កិម្បិមាយា**តិ កិម្បិ ឥមាយ។ **ន ភគវា ឧស្សហតី**តិ ន ភគវា សក្កោតិ។ **យត្រ ហិ នាមា**តិ យស្មា នាម។ **បដិវេក្ខី**តិ វិមំសិ; បដិបុច្ឆីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **អប្បដិវេក្ខិត្វា**តិ អប្បដិបុច្ឆិត្វា។ សចេ បន អសុកមំសន្តិ ជានាតិ, បដិបុច្ឆនកិច្ចំ នត្ថិ, អជានន្តេន បន បុច្ឆិត្វាវ ខាទិតព្ពំ។

ហត្ថិមំសាទិបដិក្ខេបកថា

២៨១. សុនខមំសន្តិ ឯត្ថ អរញ្ញកោកា នាម សុនខសទិសា ហោន្តិ, តេសំ មំសំ វដ្ដតិ។ យោ បន គាមសុនខិយា វា កោកេន កោកសុនខិយា វា គាមសុនខេន សំយោគា ឧប្បន្នោ, តស្ស មំសំ ន វដ្ដតិ, សោ ហិ ឧភយំ ភជតីតិ។ **អហិមំស**ន្តិ កស្សចិ អបាទកស្ស ទីឃជាតិកស្ស មំសំ ន វដ្ដតិ។ **សីហមំសា**ទីនិ បាកដានេវ។

ឯត្ថ ច មនុស្សមំសំ សជាតិតាយ បដិក្ខិត្តំ, ហត្ថិអស្សមំសំ រាជង្គតាយ, សុនខមំសញ្ច អហិមំសញ្ច បដិកូលតាយ, សីហមំសាទីនិ បញ្ច អត្តនោ អនុបទ្ទវត្ថាយាតិ។ ឥមេសំ មនុស្សាទីនំ ទសន្នំ មំសម្បិ អដ្ឋិបិ លោហិតម្បិ ចម្មម្បិ លោមម្បិ សព្ពំ ន វដ្ដតិ, យំកិញ្ចិ ញត្វា វា អញត្វា វា ខាទន្តស្ស អាបត្តិយេវ។ យទា ជានាតិ, តទា ទេសេតព្ពា។ “អបុច្ឆិត្វា ខាទិស្សាមី”តិ គណ្ហតោ បដិគ្គហណេ ទុក្កដំ, “បុច្ឆិត្វា ខាទិស្សាមី”តិ គណ្ហតោ អនាបត្តិ។ ឧទ្ទិស្ស កតំ បន ជានិត្វា ខាទន្តស្សេវ អាបត្តិ, បច្ឆា ជានន្តោ អាបត្តិយា ន ការេតព្ពោតិ។

យាគុមធុគោឡកាទិកថា

២៨២. ឯកត្តកោតិ ឯកកោ, នត្ថិ មេ ទុតិយោតិ អត្ថោ។ **បហូតំ យាគុញ្ច មធុគោឡកញ្ច បដិយាទាបេត្វា**តិ សោ កិរ សតសហស្សំ វយំ កត្វា បដិយាទាបេសិ។ អនុមោទនាគាថាបរិយោសានេ “បត្ថយតំ ឥច្ឆត”ន្តិ បទានំ “អលមេវ ទាតុ”ន្តិ ឥមិនា សម្ពន្ធោ។ សចេ បន “បត្ថយតា ឥច្ឆតា”តិ បាឋោ អត្ថិ, សោយេវ គហេតព្ពោ។

២៨៣. ភោជ្ជយាគុន្តិ យា បវារណំ ជនេតិ។ **យទគ្គេនា**តិ យំ អាទឹ កត្វា។ **សគ្គា តេ អារទ្ធា**តិ សគ្គនិព្ពត្តកបុញ្ញំ ឧបចិតន្តិ អត្ថោ។ **យថាធម្មោ ការេតព្ពោ**តិ បរម្បរភោជនេន ការេតព្ពោ, ភោជ្ជយាគុយា ហិ បវារណា ហោតីតិ។

២៨៤. នាហំ តំ កច្ចានាតិ តស្មឹ កិរ អវសិដ្ឋគុឡេ ទេវតា សុខុមោជំ បក្ខិបឹសុ, សា អញ្ញេសំ បរិណាមំ ន គច្ឆតិ, តស្មា ឯវមាហ។ **គិលានស្ស គុឡ**ន្តិ តថារូបេន ព្យាធិនា គិលានស្ស បច្ឆាភត្តំ គុឡំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។

បាដលិគាមវត្ថុកថា

២៨៥. សព្ពសន្ថរិន្តិ យថា សព្ពំ សន្ថតំ ហោតិ, ឯវំ។

២៨៦. សុនិធវស្សការាតិ សុនិធោ ច វស្សការោ ច ទ្វេ ព្រាហ្មណា មគធរញ្ញោ មហាមត្តា មហាមច្ចា។ **វជ្ជីនំ បដិពាហាយា**តិ វជ្ជិរាជកុលានំ អាយមុខបច្ឆិន្ទនត្ថំ។ **វត្ថូនី**តិ ឃរវត្ថូនិ។ **ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ មាបេតុ**ន្តិ តា កិរ ទេវតា វត្ថុវិជ្ជាបាឋកានំ សរីរេ អធិមុច្ចិត្វា ឯវំ ចិត្តានិ នាមេន្តិ។ កស្មា? អម្ហាកំ យថានុរូបំ សក្ការំ ករិស្សន្តីតិ អត្ថោ។ **តាវតឹសេហី**តិ លោកេ កិរ សក្កំ ទេវរាជានំ វិស្សកម្មញ្ច ឧបាទាយ តាវតឹសា បណ្ឌិតាតិ សទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ, តេនេវាហ តាវតឹសេហីតិ, តាវតឹសេហិ សទ្ធឹ មន្តេត្វា វិយ មាបេន្តីតិ អត្ថោ។ **យាវតា អរិយំ អាយតន**ន្តិ យត្តកំ អរិយមនុស្សានំ ឱសរណដ្ឋានំ នាម អត្ថិ។ **យាវតា វណិប្បថោ**តិ យត្តកំ វាណិជានំ អាភតភណ្ឌស្ស រាសិវសេនេវ កយវិក្កយដ្ឋានំ នាម អត្ថិ។ **ឥទំ អគ្គនគរ**ន្តិ តេសំ អរិយាយតនវណិប្បថានំ ឥទំ អគ្គនគរំ ភវិស្សតិ។ **បុដភេទន**ន្តិ បុដភេទនដ្ឋានំ មោចនដ្ឋានន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **អគ្គិតោ វា**តិអាទីសុ សមុច្ចយត្ថោ វា សទ្ទោ។ តត្រ ហិ ឯកស្ស កោដ្ឋាសស្ស អគ្គិតោ, ឯកស្ស ឧទកតោ, ឯកស្ស អព្ភន្តរតោ, អញ្ញមញ្ញភេទា អន្តរាយោ ភវិស្សតិ។ **ឧឡុម្ប**ន្តិ បារគមនត្ថាយ អាណិយោ អាកោដេត្វា កតំ។ **កុល្ល**ន្តិ វល្លិអាទីហិ ពន្ធិត្វា កតំ។

អណ្ណវន្តិ សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន យោជនមត្តំ គម្ភីរស្ស ច បុថុលស្ស ច ឧទកដ្ឋានស្សេតំ អធិវចនំ។ **សរ**ន្តិ ឥធ នទី អធិប្បេតា។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – យេ គម្ភីរំ វិត្ថតំ តណ្ហាសរំ តរន្តិ, តេ អរិយមគ្គសង្ខាតំ សេតុំ កត្វាន វិសជ្ជ បល្លលានិ អនាមសិត្វាវ ឧទកភរិតានិ និន្នដ្ឋានានិ; អយំ បន ឥទំ អប្បមត្តកំ ឧទកំ ឧត្តរិតុកាមោបិ កុល្លញ្ហិ បរិជនោ ពន្ធតិ, ពុទ្ធា បន ពុទ្ធសាវកា ច វិនា ឯវ កុល្លេន តិណ្ណា មេធាវិនោ ជនាតិ។

២៨៧. អននុពោធាតិ អពុជ្ឈនេន។ **សន្ធាវិត**ន្តិ ភវតោ ភវំ គមនវសេន សន្ធាវិតំ។ **សំសរិត**ន្តិ បុនប្បុនំ គមនវសេន សំសរិតំ។ **មមញ្ចេវ តុម្ហាកញ្ចា**តិ មយា ច តុម្ហេហិ ច។ អថ វា **សន្ធាវិតំ សំសរិត**ន្តិ សន្ធាវនំ សំសរណំ មមញ្ចេវ តុម្ហាកញ្ច អហោសីតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ **សំសិត**ន្តិ សំសរិតំ។ **ភវនេត្តិ សមូហតា**តិ ភវតោ ភវគមនា សន្ធាវនា តណ្ហារជ្ជុ សុដ្ឋុ ហតា ឆិន្នា អប្បវត្តិកតា។

២៨៩. **នីលា**តិ ឥទំ សព្ពសង្គាហកំ។ **នីលវណ្ណា**តិអាទិ តស្សេវ វិភាគទស្សនត្ថំ។ តត្ថ ន តេសំ បកតិវណ្ណា នីលា, នីលវិលេបនានំ វិចិត្តតាវសេនេតំ វុត្តំ។ **បដិវដ្ដេសី**តិ បហារេសិ។ **សាហារំ ទជ្ជេយ្យាថា**តិ សជនបទំ ទទេយ្យាថ។ **អង្គុលឹ ផោដេសុ**ន្តិ អង្គុលឹ ចាលេសុំ។ **អម្ពកាយា**តិ ឥត្ថិកាយ។ **ឱលោកេថា**តិ បស្សថ។ **អបលោកេថា**តិ បុនប្បុនំ បស្សថ។ **ឧបសំហរថា**តិ ឧបនេថ។ ឥមំ លិច្ឆវិបរិសំ តុម្ហាកំ ចិត្តេន តាវតឹសបរិសំ ហរថ, តាវតឹសស្ស សមកំ កត្វា បស្សថាតិ អត្ថោ។

សីហសេនាបតិវត្ថុអាទិកថា

២៩០. **ធម្មស្ស ច អនុធម្មំ ព្យាករោន្តី**តិ ភគវតា វុត្តការណស្ស អនុការណំ កថេន្តិ។ **សហធម្មិកោ វាទានុវាទោ**តិ អបរេហិ វុត្តការណេន សការណោ ហុត្វា តុម្ហាកំ វាទោ វិញ្ញូគរហិតព្ពំ ការណំ កោចិ អប្បមត្តកោបិ កឹ ន អាគច្ឆតិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ “កឹ សព្ពាការេនាបិ តុម្ហាកំ វាទេ គារយ្ហការណំ នត្ថី”តិ។ **អនព្ភក្ខាតុកាមា**តិ អភិភវិត្វា ន អាចិក្ខិតុកាមា។

២៩៣. **អនុវិច្ចការ**ន្តិ អនុវិទិត្វា ចិន្តេត្វា តុលយិត្វា កាតព្ពំ ករោហីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ញាតមនុស្សាន**ន្តិ លោកេ បាកដានំ។ **សាធុ ហោតី**តិ សុន្ទរំ ហោតិ។ **បដាកំ បរិហរេយ្យុ**ន្តិ បដាកំ ឧក្ខិបិត្វា នគរេ ឃោសន្តា អាហិណ្ឌេយ្យុំ។ កស្មា? “ឯវំ នោ អម្ហាកំ មហន្តភាវោ ភវិស្សតី”តិ។ **ឱបានភូត**ន្តិ បដិយត្តឧទបានោ វិយ ឋិតំ។ **កុល**ន្តិ និវេសនំ។ **ទាតព្ពំ មញ្ញេយ្យាសី**តិ មា ឥមេសំ ទេយ្យធម្មំ ឧបច្ឆិន្ទិត្ថ, សម្បត្តានញ្ហិ ទាតព្ពមេវាតិ ឱវទតិ។ **ឱការោ**តិ អវការោ លាមកភាវោ។ **សាមុក្កំសិកា**តិ អត្តនាយេវ ឧទ្ធរិត្វា គហិតា; អសាធារណំ អញ្ញេសន្តិ អត្ថោ។ **ឧទ្ទិស្ស កត**ន្តិ ឧទ្ទិសិត្វា កតំ។

២៩៤. **បដិច្ចកម្ម**ន្តិ អត្តានំ បដិច្ច កតន្តិ អត្ថោ។ អថ វា **បដិច្ចកម្ម**ន្តិ និមិត្តកម្មស្សេតំ អធិវចនំ, តំ បដិច្ចកម្មំ ឯត្ថ អត្ថីតិ មំសម្បិ បដិច្ចកម្មន្តិ វុត្តំ។ យោ ហិ ឯវរូបំ មំសំ បរិភុញ្ជតិ, សោបិ តស្ស កម្មស្ស ទាយាទោ ហោតិ, វធកស្ស វិយ តស្សាបិ បាណឃាតកម្មំ ហោតីតិ អធិប្បាយោ ។ **ជិរិទន្តិ**តិ ជិរន្តិ អព្ភាចិក្ខន្តា ន ជិរន្តិ, អព្ភក្ខានស្ស អន្តំ ន គច្ឆន្តីតិ អត្ថោ។ **តិកោដិបរិសុទ្ធកថា** សង្ឃភេទសិក្ខាបទវណ្ណនាយំ វុត្តា។

កប្បិយភូមិអនុជាននកថា

២៩៥. **សកដបរិវដ្ដ**ន្តិ សកដេហិ បរិក្ខេបំ វិយ កត្វា អច្ឆន្តិ។ **បច្ចន្តិម**ន្តិ អភិលាបមត្តមេតំ “យំ សង្ឃោ អាកង្ខតី”តិ វុត្តត្តា បន ធុរវិហារោបិ សម្មន្និតុំ វដ្ដតិ, កម្មវាចំ អវត្វា អបលោកនេនាបិ វដ្ដតិយេវ។ **កាកោរវសទ្ទ**ន្តិ តត្ថ តត្ថ បរិដ្ឋានំ អាមិសខាទនត្ថាយ អនុប្បគេយេវ សន្និបតិតានំ កាកានំ ឱរវសទ្ទំ។ **យសោជោ** នាម កបិលសុត្តបរិយោសានេ បព្ពជិតានំ បញ្ចន្នំ សតានំ អគ្គបុរិសោ។

ឧស្សាវនន្តិកន្តិអាទីសុ ឧស្សាវនន្តិកា តាវ ឯវំ កាតព្ពា។ យោ ថម្ភានំ វា ឧបរិ ភិត្តិបាទេ វា និខនិត្វា វិហារោ ករិយតិ, តស្ស ហេដ្ឋា ថម្ភបដិច្ឆកា បាសាណា ភូមិគតិកា ឯវ។ បឋមថម្ភំ បន បឋមភិត្តិបាទំ វា បតិដ្ឋាបេន្តេហិ ពហូហិ សម្បរិវារេត្វា “កប្បិយកុដឹ ករោម, កប្បិយកុដឹ ករោមា”តិ វាចំ និច្ឆារេន្តេហិ មនុស្សេសុ ឧក្ខិបិត្វា បតិដ្ឋាបេន្តេសុ អាមសិត្វា វា សយំ ឧក្ខិបិត្វា វា ថម្ភោ វា ភិត្តិបាទោ វា បតិដ្ឋាបេតព្ពោ។ កុរុន្ទិមហាបច្ចរីសុ បន “កប្បិយកុដិ កប្បិយកុដី”តិ វត្វា បតិដ្ឋាបេតព្ពន្តិ វុត្តំ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ “សង្ឃស្ស កប្បិយកុដឹ អធិដ្ឋាមី”តិ វុត្តំ។ តំ បន អវត្វាបិ អដ្ឋកថាសុ វុត្តនយេន វុត្តេ ទោសោ នត្ថិ។ ឥទំ បនេត្ថ សាធារណលក្ខណំ, ថម្ភបតិដ្ឋានញ្ច វចនបរិយោសានញ្ច សមកាលំ វដ្ដតិ។ សចេ ហិ អនិដ្ឋិតេ វចនេ ថម្ភោ បតិដ្ឋាតិ, អប្បតិដ្ឋិតេ វា តស្មឹ វចនំ និដ្ឋាតិ, អកតា ហោតិ កប្បិយកុដិ។ តេនេវ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ – “ពហូហិ សម្បរិវារេត្វា វត្តព្ពំ, អវស្សញ្ហិ ឯត្ថ ឯកស្សបិ វចននិដ្ឋានញ្ច ថម្ភបតិដ្ឋានញ្ច ឯកតោ ភវិស្សតី”តិ។

ឥដ្ឋកសិលាមត្តិកាកុដ្ដិកាសុ បន កុដីសុ ហេដ្ឋា ចយំ ពន្ធិត្វា វា អពន្ធិត្វា វា ករោន្តុ, យតោ បដ្ឋាយ ភិត្តឹ ឧដ្ឋាបេតុកាមា ហោន្តិ, តំ សព្ពបឋមំ ឥដ្ឋកំ វា សិលំ វា មត្តិកាបិណ្ឌំ វា គហេត្វា វុត្តនយេនេវ កប្បិយកុដិ កាតព្ពា។ ឥដ្ឋកាទយោ ហិ ភិត្តិយា បឋមិដ្ឋកាទីនំ ហេដ្ឋា ន វដ្ដន្តិ, ថម្ភា បន ឧបរិ ឧគ្គច្ឆន្តិ, តស្មា វដ្ដន្តិ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ “ថម្ភេហិ ករិយមានេ ចតូសុ កោណេសុ ចត្តារោ ថម្ភា ឥដ្ឋកាទិកុដ្ដេ ចតូសុ កោណេសុ ទ្វេ តិស្សោ ឥដ្ឋកា អធិដ្ឋាតព្ពា”តិ វុត្តំ។ តថា បន អកតាយបិ ទោសោ នត្ថិ, អដ្ឋកថាសុ ហិ វុត្តមេវ បមាណំ។

គោនិសាទិកា ទុវិធា – អារាមគោនិសាទិកា, វិហារគោនិសាទិកាតិ។ តាសុ យត្ថ នេវ អារាមោ ន សេនាសនានិ បរិក្ខិត្តានិ ហោន្តិ, អយំ “**អារាមគោនិសាទិកា**” នាម។ យត្ថ សេនាសនានិ សព្ពានិ វា ឯកច្ចានិ

វា បរិក្ខិត្តានិ, អារាមោ អបរិក្ខិត្តោ, អយំ **“វិហារគោនិសាទិកា”** នាម។ ឥតិ ឧភយត្រាបិ អារាមស្ស អបរិក្ខិត្តភាវោយេវ បមាណំ។ អារាមោ បន ឧបឌ្ឍបរិក្ខិត្តោបិ ពហុតរំ បរិក្ខិត្តោបិ បរិក្ខិត្តោយេវ នាមាតិ កុរុន្ទិមហាបច្ចរិយាទីសុ វុត្តំ។ ឯត្ថ កប្បិយកុដិ លទ្ធុំ វដ្ដតិ។

គហបតីតិ មនុស្សា អាវាសំ កត្វា “កប្បិយកុដិ ទេម, បរិភុញ្ជថា”តិ វទន្តិ, ឯសា គហបតិ នាម។ “កប្បិយកុដិ កាតុំ ទេមា”តិ វុត្តេបិ វដ្ដតិយេវ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ បន “យស្មា ភិក្ខុំ ឋបេត្វា សេសសហធម្មិកានំ សព្ពេសញ្ច ទេវមនុស្សានំ ហត្ថតោ បដិគ្គហោ ច សន្និធិ ច អន្តោវុត្ថញ្ច តេសំ សន្តកំ ភិក្ខុស្ស វដ្ដតិ, តស្មា តេសំ គេហានិ វា តេហិ ទិន្នា កប្បិយកុដិ វា គហបតីតិ វុច្ចតី”តិ វុត្តំ។ បុនបិ វុត្តំ – “ភិក្ខុសង្ឃស្ស វិហារំ ឋបេត្វា ភិក្ខុនុបស្សយោ វា អារាមិកានំ វា តិត្ថិយានំ វា ទេវតានំ វា នាគានំ វា អបិ ព្រហ្មានំ វិមានំ កប្បិយកុដិ ហោតី”តិ, តំ សុវុត្តំ; សង្ឃសន្តកមេវ ហិ ភិក្ខុសន្តកំ វា គេហំ គហបតិកុដិកា ន ហោតិ។ **សម្មុតិកា** នាម កម្មវាចំ សាវេត្វា កតាតិ។

យំ ឥមាសុ ចតូសុ កប្បិយភូមីសុ វុត្ថំ អាមិសំ, តំ សព្ពំ អន្តោវុត្ថសង្ខ្យំ ន គច្ឆតិ។ ភិក្ខូនញ្ច ភិក្ខុនីនញ្ច អន្តោវុត្ថអន្តោបក្កមោចនត្ថញ្ហិ កប្បិយកុដិយោ អនុញ្ញាតា។ យំ បន អកប្បិយភូមិយំ សហសេយ្យប្បហោនកេ គេហេ វុត្ថំ សង្ឃិកំ វា បុគ្គលិកំ វា ភិក្ខុស្ស ភិក្ខុនិយា វា សន្តកំ ឯករត្តម្បិ ឋបិតំ, តំ អន្តោវុត្ថំ; តត្ថ បក្កញ្ច អន្តោបក្កំ នាម ហោតិ, ឯតំ ន កប្បតិ។ សត្តាហកាលិកំ បន យាវជីវិកញ្ច វដ្ដតិ។

តត្រាយំ វិនិច្ឆយោ – សាមណេរោ ភិក្ខុស្ស តណ្ឌុលាទិកំ អាមិសំ អាហរិត្វា កប្បិយកុដិយំ និក្ខិបិត្វា បុនទិវសេ បចិត្វា ទេតិ, អន្តោវុត្ថំ ន ហោតិ។ តត្ថ អកប្បិយកុដិយំ និក្ខិត្តសប្បិអាទីសុ យំកិញ្ចិ បក្ខិបិត្វា ទេតិ, មុខសន្និធិ នាម ហោតិ។ មហាបច្ចរិយំ បន “អន្តោវុត្ថំ ហោតី”តិ វុត្តំ។ តត្ថ នាមមត្តមេវ នានាករណំ។ ភិក្ខុ អកប្បិយកុដិយំ ឋបិតសប្បិញ្ច យាវជីវិកបណ្ណញ្ច ឯកតោ បចិត្វា បរិភុញ្ជតិ, សត្តាហំ និរាមិសំ វដ្ដតិ។ សចេ អាមិសសំសដ្ឋំ កត្វា បរិភុញ្ជតិ, អន្តោវុត្ថញ្ចេវ សាមំបាកញ្ច ហោតិ។ ឯតេនុបាយេន សព្ពសំសគ្គា វេទិតព្ពា។

ឥមា បន កប្បិយកុដិយោ កទា ជហិតវត្ថុកា ហោន្តិ? ឧស្សាវនន្តិកា តាវ យា ថម្ភានំ ឧបរិ ភិត្តិបាទេ វា និខណិត្វា កតា, សា សព្ពេសុ ថម្ភេសុ ច ភិត្តិបាទេសុ ច អបនីតេសុ ជហិតវត្ថុកា ហោតិ។ សចេ បន ថម្ភេ វា ភិត្តិបាទេ វា បរិវត្តេន្តិ, យោ យោ ឋិតោ តត្ថ តត្ថ បតិដ្ឋាតិ, សព្ពេសុបិ បរិវត្តិតេសុ អជហិតវត្ថុកាវ ហោតិ។ ឥដ្ឋកាទីហិ កតា ចយស្ស ឧបរិ ភិត្តិអត្ថាយ ឋបិតំ ឥដ្ឋកំ វា សិលំ វា មត្តិកាបិណ្ឌំ វា អាទឹកត្វា វិនាសិតកាលេ ជហិតវត្ថុកា ហោតិ។ យេហិ បន ឥដ្ឋកាទីហិ អធិដ្ឋិតា, តេសុ អបនីតេសុបិ តទញ្ញាសុ បតិដ្ឋិតាសុ អជហិតវត្ថុកាវ ហោតិ។

គោនិសាទិកា បាការាទីហិ បរិក្ខេបេ កតេ ជហិតវត្ថុកា ហោតិ។ បុន តស្មឹ អារាមេ កប្បិយកុដិ លទ្ធុំ វដ្ដតិ។ សចេ បន បុនបិ បាការាទយោ តត្ថ តត្ថ ខណ្ឌា ហោន្តិ, តតោ តតោ គាវោ បវិសន្តិ, បុន កប្បិយកុដិ ហោតិ។ ឥតរា បន ទ្វេ គោបានសិមត្តំ ឋបេត្វា សព្ពស្មឹ ឆទនេ វិនដ្ឋេ ជហិតវត្ថុកា ហោន្តិ។ សចេ គោបានសីនំ ឧបរិ ឯកម្បិ បក្ខបាសកមណ្ឌលំ អត្ថិ, រក្ខតិ។

យត្រ បនិមា ចតស្សោបិ កប្បិយភូមិយោ នត្ថិ, តត្ថ កឹ កាតព្ពំ? អនុបសម្បន្នស្ស ទត្វា តស្ស សន្តកំ កត្វា បរិភុញ្ជិតព្ពំ។ តត្រិទំ វត្ថុ – ករវិកតិស្សត្ថេរោ កិរ វិនយធរបាមោក្ខោ មហាសីវត្ថេរស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ សោ ទីបាលោកេន សប្បិកុម្ភំ បស្សិត្វា “ភន្តេ កិមេត”ន្តិ បុច្ឆិ។ ថេរោ “អាវុសោ គាមតោ សប្បិកុម្ភោ អាភតោ, លូខទិវសេ សប្បិនា ភុញ្ជនត្ថាយា”តិ អាហ។ តតោ នំ តិស្សត្ថេរោ “ន វដ្ដតិ ភន្តេ”តិ អាហ។ ថេរោ បុនទិវសេ បមុខេ និក្ខិបាបេសិ។ តិស្សត្ថេរោ បុន ឯកទិវសេ អាគតោ តំ ទិស្វា តថេវ បុច្ឆិត្វា “ភន្តេ សហសេយ្យប្បហោនកដ្ឋានេ ឋបេតុំ ន វដ្ដតី”តិ អាហ។ ថេរោ បុនទិវសេ ពហិ នីហរាបេត្វា និក្ខិបាបេសិ, តំ ចោរា ហរឹសុ។ សោ បុន ឯកទិវសំ អាគតំ តិស្សត្ថេរំ អាហ – “អាវុសោ តយា ‘ន វដ្ដតី’តិ វុត្តោ សោ កុម្ភោ ពហិ និក្ខិត្តោ ចោរេហិ អវហតោ”តិ។ តតោ នំ តិស្សត្ថេរោ អាហ – “ននុ ភន្តេ អនុបសម្បន្នស្ស ទាតព្ពោ អស្ស, អនុបសម្បន្នស្ស ហិ ទត្វា តស្ស សន្តកំ កត្វា បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតី”តិ។

២៨៦-៨. មេណ្ឌកវត្ថុ ឧត្តានមេវ។ អបិ ចេត្ថ **អនុជានាមិ ភិក្ខវេ បញ្ច គោរសេ**តិ ឥមេ បញ្ច គោរសេ វិសុំ បរិភោគេន បរិភុញ្ជិតុម្បិ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ **បាថេយ្យំ បរិយេសិតុ**ន្តិ ឯត្ថ សចេ កេចិ សយមេវ ញត្វា ទេន្តិ, ឥច្ចេតំ កុសលំ; នោ ចេ ទេន្តិ, ញាតិបវារិតដ្ឋានតោ វា ភិក្ខាចារវត្តេន វា បរិយេសិតព្ពំ។ តថា អលភន្តេន អញ្ញាតិកអបវារិតដ្ឋានតោ យាចិត្វាបិ គហេតព្ពំ។ ឯកទិវសេន គមនីយេ មគ្គេ ឯកភត្តត្ថាយ បរិយេសិតព្ពំ។ ទីឃេ អទ្ធានេ យត្តកេន កន្តារំ និត្ថរតិ, តត្តកំ បរិយេសិតព្ពំ។

កេណិយជដិលវត្ថុកថា

៣០០. កាជេហិ គាហាបេត្វាតិ បញ្ចហិ កាជសតេហិ សុសង្ខតស្ស ពទរបានស្ស កុដសហស្សំ គាហាបេត្វា។ **ឯតស្មឹ និទានេ ឯតស្មឹ បករណេ ធម្មឹ កថំ កត្វា**តិ “សាធុ ភិក្ខវេ បានំ អបិវន្តា សមណស្ស គោតមស្ស សាវកា បច្ចយពាហុល្លិកាតិ វាទំ ន ឧប្បាទយិត្ថ, មយិ ច គារវំ អកត្ថ, មម ច តុម្ហេសុ គារវំ ជនយិត្ថ, ឥតិ វោ អហំ ឥមិនា ការណេន សុដ្ឋុ បសន្នោ”តិអាទិនា នយេន ធម្មឹ កថំ កត្វា **អនុជានាមិ ភិក្ខវេ អដ្ឋ បានានី**តិអាទិមាហ។

តត្ថ **អម្ពបាន**ន្តិ អាមេហិ វា បក្កេហិ វា អម្ពេហិ កតបានំ។ តត្ថ អាមេហិ ករោន្តេន អម្ពតរុណានិ ភិន្ទិត្វា ឧទកេ បក្ខិបិត្វា អាតបេ អាទិច្ចបាកេន បចិត្វា បរិស្សាវេត្វា តទហុបដិគ្គហិតេហិ មធុសក្ករកប្បូរាទីហិ យោជេត្វា កាតព្ពំ។ ឯវំ កតំ បុរេភត្តមេវ កប្បតិ។ អនុបសម្បន្នេហិ កតំ លភិត្វា បន បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតំ បុរេភត្តំ សាមិសបរិភោគេនាបិ វដ្ដតិ, បច្ឆាភត្តំ និរាមិសបរិភោគេន យាវ អរុណុគ្គមនា វដ្ដតិយេវ។ ឯស នយោ សព្ពបានេសុ។

តេសុ បន **ជម្ពុបាន**ន្តិ ជម្ពុផលេហិ កតបានំ។ **ចោចបាន**ន្តិ អដ្ឋិកេហិ កទលិផលេហិ កតបានំ។ **មោចបាន**ន្តិ អនដ្ឋិកេហិ កទលិផលេហិ កតបានំ។ **មធុកបាន**ន្តិ មធុកានំ ជាតិរសេន កតបានំ; តំ បន ឧទកសម្ភិន្នំ វដ្ដតិ, សុទ្ធំ ន វដ្ដតិ។ **មុទ្ទិកបាន**ន្តិ មុទ្ទិកា ឧទកេ មទ្ទិត្វា អម្ពបានំ វិយ កតបានំ។ **សាលូកបាន**ន្តិ រត្តុប្បលនីលុប្បលាទីនំ សាលូកេ មទ្ទិត្វា កតបានំ។ **ផារុសកបាន**ន្តិ ផារុសកផលេហិ អម្ពបានំ វិយ កតបានំ។ ឥមានិ អដ្ឋ បានានិ សីតានិបិ អាទិច្ចបាកានិបិ វដ្ដន្តិ, អគ្គិបាកានិ ន វដ្ដន្តិ។ **ធញ្ញផលរស**ន្តិ សត្តន្នំ ធញ្ញានំ ផលរសំ។ **ឌាករស**ន្តិ បក្កឌាករសំ។ យាវកាលិកបត្តានញ្ហិ បុរេភត្តំយេវ រសោ កប្បតិ។ យាវជីវិកានំ បដិគ្គហេត្វា ឋបិតសប្បិអាទីហិ សទ្ធឹ បក្កានំ សត្តាហំ កប្បតិ។ សចេ បន សុទ្ធឧទកេន បចតិ, យាវជីវម្បិ វដ្ដតិ។ ខីរាទីហិ បន សទ្ធឹ បចិតុំ ន វដ្ដតិ។ អញ្ញេហិ បក្កម្បិ ឌាករសសង្ខ្យមេវ គច្ឆតិ។ កុរុន្ទិយំ បន “យាវកាលិកបត្តានម្បិ សីតោទកេន មទ្ទិត្វា កតរសោ វា អាទិច្ចបាកោ វា វដ្ដតី”តិ វុត្តំ។ **ឋបេត្វា មធុកបុប្ផរស**ន្តិ ឯត្ថ មធុកបុប្ផរសោ អគ្គិបាកោ វា ហោតុ អាទិច្ចបាកោ វា, បច្ឆាភត្តំ ន វដ្ដតិ។ បុរេភត្តម្បិ យំ បានំ គហេត្វា មជ្ជំ ករោន្តិ, សោ អាទិតោ បដ្ឋាយ ន វដ្ដតិ។ មធុកបុប្ផំ បន អល្លំ វា សុក្ខំ វា ភជ្ជិតំ វា តេន កតផាណិតំ វា យតោ បដ្ឋាយ មជ្ជំ ន ករោន្តិ, តំ សព្ពំ បុរេភត្តំ វដ្ដតិ។ ឧច្ឆុរសោ និកសដោ បច្ឆាភត្តំ វដ្ដតិ ។ ឥតិ បានានិ អនុជានន្តេន ឥមេបិ ចត្តារោ រសា អនុញ្ញាតាតិ។ **អគ្គិហុត្តមុខា យញ្ញា**តិអាទីសុ អគ្គិហុតំ សេដ្ឋំ, អគ្គិហុតំ មុខន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

រោជមល្លាទិវត្ថុកថា

៣០១-២. រោជវត្ថុ ឧត្តានត្ថមេវ។ តត្ថ **សង្ការំ អកំសូ**តិ កតិកំ អកំសុ។ **ឧឡារំ ខោ តេ ឥទ**ន្តិ សុន្ទរំ ខោ តេ ឥទំ។ **នាហំ ភន្តេ អានន្ទ ពហុកតោ**តិ នាហំ ពុទ្ធាទិគតបសាទពហុមានេន ឥធាគតោតិ ទស្សេតិ។ **សព្ពញ្ច ឌាក**ន្តិ សប្បិអាទីហិ បក្កំ វា អបក្កំ វា យំកិញ្ចិ ឌាកំ។ **បិដ្ឋខាទនីយ**ន្តិ បិដ្ឋមយំ ខាទនីយំ; រោជោ កិរ ឥទំ ឧភយម្បិ សតសហស្សំ វយំ កត្វា បដិយាទាបេសិ។

៣០៣. មញ្ជុកាតិ មធុរវចនា។ **បដិភានេយ្យកា**តិ សកេ សិប្បេ បដិភានសម្បន្នា។ **ទក្ខា**តិ ឆេកា, អនលសា វា។ **បរិយោទាតសិប្បា**តិ និទ្ទោសសិប្បា។ **នាឡិយាវាបកេនា**តិ នាឡិយា ច អាវាបកេន ច។ អាវាបកោ នាម យត្ថ លទ្ធំ លទ្ធំ អាវបន្តិ, បក្ខិបន្តីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ន ច ភិក្ខវេ នហាបិតបុព្ពេន ខុរភណ្ឌ**ន្តិ ឯត្ថ គហេត្វា បរិហរិតុមេវ ន វដ្ដតិ, អញ្ញស្ស សន្តកេន កេសេ ឆេទេតុំ វដ្ដតិ។ សចេ វេតនំ គហេត្វា ឆិន្ទតិ, ន វដ្ដតិ។ យោ អនហាបិតបុព្ពោ តស្ស បរិហរិតុម្បិ វដ្ដតិ, តំ វា អញ្ញំ វា គហេត្វា កេសេ ឆេទេតុម្បិ វដ្ដតិ។

៣០៤. ភាគំ ទត្វាតិ ទសមភាគំ ទត្វា; ឥទំ កិរ ជម្ពុទីបេ បោរាណកចារិត្តំ, តស្មា ទសកោដ្ឋាសេ កត្វា ឯកោ កោដ្ឋាសោ ភូមិសាមិកានំ ទាតព្ពោ។

ចតុមហាបទេសកថា

៣០៥. យំ ភិក្ខវេ មយា ឥទំ ន កប្បតីតិ ឥមេ ចត្តារោ មហាបទេសេ ភគវា ភិក្ខូនំ នយគ្គហណត្ថាយ អាហ។ តត្ថ ធម្មសង្គាហកត្ថេរា សុត្តំ គហេត្វា បរិមទ្ទន្តា ឥទំ អទ្ទសំសុ។ **ឋបេត្វា ធញ្ញផលរស**ន្តិ សត្តធញ្ញរសានិ បច្ឆាភត្តំ ន កប្បន្តីតិ បដិក្ខិត្តានិ។ តាលនាឡិកេរបនសលពុជអលាពុកុម្ភណ្ឌបុស្សផលតិបុសផលឯឡាលុកានិ , នវ មហាផលានិ សព្ពញ្ច អបរណ្ណំ, ធញ្ញគតិកមេវ។ តំ កិញ្ចាបិ ន បដិក្ខិត្តំ, អថ ខោ អកប្បិយំ អនុលោមេតិ, តស្មា បច្ឆាភត្តំ ន កប្បតិ។ អដ្ឋ បានានិ អនុញ្ញាតានិ។ អវសេសានិ វេត្តតិន្តិណិកមាតុលុង្គ

កបិត្ថកោសម្ពករមន្ទាទិខុទ្ទកផលបានានិ អដ្ឋបានគតិកានេវ, តានិ កិញ្ចាបិ ន អនុញ្ញាតានិ, អថ ខោ កប្បិយំ អនុលោមេន្តិ, តស្មា កប្បន្តិ។ ឋបេត្វា ហិ សានុលោមំ ធញ្ញផលរសំ អញ្ញំ ផលបានំ នាម អកប្បិយំ នត្ថិ, សព្ពំ យាមកាលិកំយេវាតិ កុរុន្ទិយំ វុត្តំ។

ភគវតា ឆ ចីវរានិ អនុញ្ញាតានិ។ ធម្មសង្គាហកត្ថេរេហិ តេសំ អនុលោមានិ ទុកូលំ, បត្តុណ្ណំ, ចីនបដ្ដំ, សោមារបដ្ដំ, ឥទ្ធិមយិកំ, ទេវទត្តិយន្តិ អបរានិ ឆ អនុញ្ញាតានិ។ តត្ថ “**បត្តុណ្ណ**”ន្តិ បត្តុណ្ណទេសេ បាណកេហិ សញ្ជាតវត្ថំ។ ទ្វេ បដា ទេសនាមេនេវ វុត្តា។ តានិ តីណិ កោសេយ្យស្សានុលោមានិ។ ទុកូលំ សាណស្ស, ឥតរានិ ទ្វេ កប្បាសិកស្ស វា សព្ពេសំ វា។

ភគវតា ឯកាទស បត្តេ បដិក្ខិបិត្វា ទ្វេ បត្តា អនុញ្ញាតា – លោហបត្តោ ចេវ មត្តិកាបត្តោ ច។ លោហថាលកំ, មត្តិកាថាលកំ, តម្ពលោហថាលកន្តិ តេសំយេវ អនុលោមានិ។ ភគវតា តយោ តុម្ពា អនុញ្ញាតា – លោហតុម្ពោ, កដ្ឋតុម្ពោ, ផលតុម្ពោតិ។ កុណ្ឌិកា, កញ្ចនកោ, ឧទកតុម្ពោតិ តេសំយេវ អនុលោមានិ។ កុរុន្ទិយំ បន “បានីយសង្ខបានីយសរាវកានិ ឯតេសំ អនុលោមានី”តិ វុត្តំ។ បដ្ដិកា, សូករន្តន្តិ ទ្វេ កាយពន្ធនានិ អនុញ្ញាតានិ, ទុស្សបដ្ដេន រជ្ជុកេន ច កតកាយពន្ធនានិ តេសំ អនុលោមានិ។ សេតច្ឆត្តំ, កិលញ្ជច្ឆត្តំ, បណ្ណច្ឆត្តន្តិ តីណិ ឆត្តានិ អនុញ្ញាតានិ។ ឯកបណ្ណច្ឆត្តំ តេសំយេវ អនុលោមន្តិ ឥមិនា នយេន បាឡិញ្ច អដ្ឋកថញ្ច អនុបេក្ខិត្វា អញ្ញានិបិ កប្បិយាកប្បិយានំ អនុលោមានិ វេទិតព្ពានិ។

តទហុបដិគ្គហិតំ កាលេ កប្បតីតិអាទិ សព្ពំ សម្ភិន្នរសំ សន្ធាយ វុត្តំ។ សចេ ហិ ឆល្លិម្បិ អនបនេត្វា សកលេនេវ នាឡិកេរផលេន សទ្ធិំ បានកំ បដិគ្គហិតំ ហោតិ , នាឡិកេរំ អបនេត្វា តំ វិកាលេបិ កប្បតិ។ ឧបរិ សប្បិបិណ្ឌំ ឋបេត្វា សីតលបាយាសំ ទេន្តិ, យំ បាយាសេន អសំសដ្ឋំ សប្បិ, តំ អបនេត្វា សត្តាហំ បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ ពទ្ធមធុផាណិតាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ តក្កោលជាតិផលាទីហិ អលង្ករិត្វា បិណ្ឌបាតំ ទេន្តិ, តានិ ឧទ្ធរិត្វា ធោវិត្វា យាវជីវំ បរិភុញ្ជិតព្ពានិ។ យាគុយំ បក្ខិបិត្វា ទិន្នសិង្គិវេរាទីសុបិ តេលាទីសុ បក្ខិបិត្វា ទិន្នលដ្ឋិមធុកាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯវំ យំ យំ អសម្ភិន្នរសំ ហោតិ, តំ តំ ឯកតោ បដិគ្គហិតម្បិ យថា សុទ្ធំ ហោតិ, តថា ធោវិត្វា វា តច្ឆេត្វា វា តស្ស តស្ស កាលវសេន បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។

សចេ បន សម្ភិន្នរសំ ហោតិ សំសដ្ឋំ, ន វដ្ដតិ។ យាវកាលិកញ្ហិ អត្តនា សទ្ធិំ សម្ភិន្នរសានិ តីណិបិ យាមកាលិកាទីនិ អត្តនោ សភាវំ ឧបនេតិ, យាមកាលិកំ ទ្វេបិ សត្តាហកាលិកាទីនិ អត្តនោ សភាវំ ឧបនេតិ, សត្តាហកាលិកម្បិ អត្តនា សទ្ធិំ សំសដ្ឋំ យាវជីវិកំ អត្តនោ សភាវញ្ញេវ ឧបនេតិ; តស្មា តេន តទហុបដិគ្គហិតេន សទ្ធិំ តទហុបដិគ្គហិតំ វា បុរេបដិគ្គហិតំ វា យាវជីវិកំ សត្តាហំ កប្បតិ ទ្វីហបដិគ្គហិតេន ឆាហំ, តីហបដិគ្គហិតេន បញ្ចាហំ...បេ.... សត្តាហបដិគ្គហិតេន តទហេវ កប្បតីតិ វេទិតព្ពំ។ តស្មាយេវ ហិ “សត្តាហកាលិកេន ភិក្ខវេ យាវជីវិកំ តទហុបដិគ្គហិត”ន្តិ អវត្វា “បដិគ្គហិតំ សត្តាហំ កប្បតី”តិ វុត្តំ។

កាលយាមសត្តាហាតិក្កមេសុ ចេត្ថ វិកាលភោជនសន្និធិភេសជ្ជសិក្ខាបទានំ វសេន អាបត្តិយោ វេទិតព្ពា។ ឥមេសុ ច បន ចតូសុ កាលិកេសុ យាវកាលិកំ យាមកាលិកន្តិ ឥទមេវ ទ្វយំ អន្តោវុត្ថកញ្ចេវ សន្និធិការកញ្ច ហោតិ, សត្តាហកាលិកញ្ច យាវជីវិកញ្ច អកប្បិយកុដិយំ និក្ខិបិតុម្បិ វដ្ដតិ, សន្និធិម្បិ ន ជនេតីតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ភេសជ្ជក្ខន្ធកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. កថិនក្ខន្ធកំ

កថិនានុជាននកថា

៣០៦. កថិនក្ខន្ធកេ – **បាវេយ្យកា**តិ បាវេយ្យរដ្ឋវាសិនោ។ បាវេយ្យំ នាម កោសលេសុ បច្ឆិមទិសាភាគេ រដ្ឋំ; តត្ថ វាសិនោតិ វុត្តំ ហោតិ។ កោសលរញ្ញោ ឯកបិតុកភាតូនំ ភទ្ទវគ្គិយត្ថេរានំ ឯតំ អធិវចនំ។ តេសុ សព្ពជេដ្ឋកោ អនាគាមី, សព្ពបច្ឆិមកោ សោតាបន្នោ, ឯកោបិ អរហា វា បុថុជ្ជនោ វា នត្ថិ។ **អារញ្ញិកា**តិ ធុតង្គសមាទានវសេន អារញ្ញិកា; ន អរញ្ញវាសមត្តេន។ បិណ្ឌបាតិកាទិភាវេបិ តេសំ ឯសេវ នយោ។ សីសវសេន ចេតំ វុត្តំ។ តេរស បន តេរសាបិ ធុតង្គានិ សមាទាយេវ វត្តន្តិ។ **ឧទកសង្គហេ**តិ ឧទកេន សង្គហិតេ ឃដិតេ សំសដ្ឋេ; ថលេ ច និន្នេ ច ឯកោទកីភូតេតិ អត្ថោ។

ឧទកចិក្ខល្លេតិ អក្កន្តអក្កន្តដ្ឋានេ ឧទកចិក្ខល្លោ ឧដ្ឋហិត្វា យាវ អាទិសទា បហរតិ, ឦទិសេ ចិក្ខល្លេតិ អត្ថោ។ **ឱកបុណ្ណេហី**តិ ឧទកបុណ្ណេហិ។ តេសំ កិរ ចីវរានិ ឃនានិ, តេសុ បតិតំ ឧទកំ ន បគ្ឃរតិ ឃនត្តា បុដពទ្ធំ វិយ តិដ្ឋតិ។ តេន វុត្តំ – ‘‘ឱកបុណ្ណេហិ ចីវរេហី’’តិ។ ‘‘ឱឃបុណ្ណេហី’’តិបិ បាឋោ។

អប្បត្តា នាម វស្សំ វសិម្ហាតិ ឯត្ថ អាគន្តុកដ្ឋានេ សេនាសនផាសុតាយ អភាវេន ច ភគវតោ ទស្សនាលាភេន ឧក្កណ្ឋិតតាយ ច តេ ភិក្ខូ ផាសុំ ន វសឹសុ, តស្មា ‘‘អវិវទមានា ផាសុកំ វស្សំ វសិម្ហា’’តិ នាវោចុំ។ **ធម្មិំ កថំ កត្វា**តិ ភគវា តេសំ ភិក្ខូនំ អនមតគ្គិយកថំ កថេសិ។ តេ សព្ពេបិ កថាបរិយោសានេ អរហត្តំ បាបុណិត្វា និសិន្នដ្ឋានតោយេវ អាកាសេ ឧប្បតិត្វា អគមំសុ, តំ សន្ធាយ វុត្តំ – ‘‘ធម្មិំ កថំ កត្វា’’តិ។ តតោ ភគវា ‘‘សចេ កថិនត្ថារោ បញ្ញត្តោ អភវិស្ស, ឯតេ ភិក្ខូ ឯកំ ចីវរំ ឋបេត្វា សន្តរុត្តរេន អាគច្ឆន្តា ន ឯវំ កិលន្តា អស្សុ, កថិនត្ថារោ ច នាមេស សព្ពពុទ្ធេហិ អនុញ្ញាតោ’’តិ ចិន្តេត្វា កថិនត្ថារំ អនុជានិតុកាមោ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ, អាមន្តេត្វា ច បន ‘‘**អនុជានាមិ ភិក្ខវេ**’’តិអាទិមាហ។

តត្ថ **អត្ថតកថិនានំ វោ**តិ និបាតមត្តំ វោការោ; អត្ថតកថិនានន្តិ អត្ថោ។ ឯវញ្ហិ សតិ បរតោ ‘‘សោ នេសំ ភវិស្សតី’’តិ យុជ្ជតិ។ អថ វា **វោ**តិ សាមិវចនមេវេតំ។ **សោ នេសន្តិ** ឯត្ថ បន សោ ចីវរុប្បាទោ យេ អត្ថតកថិនា, តេសំ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។

តត្ថ **អនាមន្តចារោ**តិ យាវ កថិនំ ន ឧទ្ធរិយតិ, តាវ អនាមន្តេត្វា ចរណំ កប្បិស្សតិ , ចារិត្តសិក្ខាបទេន អនាបត្តិ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។ **អសមាទានចារោ**តិ តិចីវរំ អសមាទាយ ចរណំ; ចីវរវិប្បវាសោ កប្បិស្សតីតិ អត្ថោ។ **គណភោជនន្តិ** គណភោជនម្បិ កប្បិស្សតិ។ **យាវទត្ថចីវរន្តិ** យាវត្តកេន ចីវរេន អត្ថោ, តាវត្តកំ អនធិដ្ឋិតំ អវិកប្បិតំ កប្បិស្សតីតិ អត្ថោ។ **យោ ច តត្ថ ចីវរុប្បាទោ**តិ តត្ថ កថិនត្ថតសីមាយំ មតកចីវរំ វា ហោតុ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស ទិន្នំ វា សង្ឃិកេន តត្រុប្បាទេន អាភតំ វា, យេន កេនចិ អាការេន យំ សង្ឃិកចីវរំ ឧប្បជ្ជតិ, តំ តេសំ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។

ឯវញ្ច បន ភិក្ខវេ កថិនំ អត្ថរិតព្ពន្តិ ឯត្ថ កថិនត្ថារំ កេ លភន្តិ, កេ ន លភន្តីតិ? គណនវសេន តាវ បច្ឆិមកោដិយា បញ្ច ជនា លភន្តិ, ឧទ្ធំ សតសហស្សម្បិ, បញ្ចន្នំ ហេដ្ឋា ន លភន្តិ។ វុត្ថវស្សវសេន បុរិមិកាយ វស្សំ ឧបគន្ត្វា បឋមបវារណាយ បវារិតា លភន្តិ, ឆិន្នវស្សា វា បច្ឆិមិកាយ ឧបគតា វា ន លភន្តិ, អញ្ញស្មិំ វិហារេ វុត្ថវស្សាបិ ន លភន្តីតិ មហាបច្ចរិយំ វុត្តំ។ បុរិមិកាយ ឧបគតានំ បន សព្ពេ គណបូរកា ហោន្តិ, អានិសំសំ ន លភន្តិ, អានិសំសោ ឥតរេសំយេវ ហោតិ។ សចេ បុរិមិកាយ ឧបគតា ចត្តារោ វា ហោន្តិ តយោ វា ទ្វេ វា ឯកោ វា, ឥតរេ គណបូរកេ កត្វា កថិនំ អត្ថរិតព្ពំ។ អថ ចត្តារោ ភិក្ខូ ឧបគតា, ឯកោ បរិបុណ្ណវស្សោ សាមណេរោ, សោ ចេ បច្ឆិមិកាយ ឧបសម្បជ្ជតិ, គណបូរកោ ចេវ ហោតិ, អានិសំសញ្ច លភតិ។ តយោ ភិក្ខូ ទ្វេ សាមណេរា, ទ្វេ ភិក្ខូ តយោ សាមណេរា, ឯកោ ភិក្ខុ ចត្តារោ សាមណេរាតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ សចេ បុរិមិកាយ ឧបគតា កថិនត្ថារកុសលា ន ហោន្តិ, អត្ថារកុសលា ខន្ធកភាណកថេរា បរិយេសិត្វា អានេតព្ពា។ កម្មវាចំ សាវេត្វា កថិនំ អត្ថរាបេត្វា ទានញ្ច ភុញ្ជិត្វា គមិស្សន្តិ។ អានិសំសោ បន ឥតរេសំយេវ ហោតិ។

កថិនំ កេន ទិន្នំ វដ្ដតិ? យេន កេនចិ ទេវេន វា មនុស្សេន វា បញ្ចន្នំ វា សហធម្មិកានំ អញ្ញតរេន ទិន្នំ វដ្ដតិ។ កថិនទាយកស្ស វត្តំ អត្ថិ, សចេ សោ តំ អជានន្តោ បុច្ឆតិ – ‘‘ភន្តេ កថំ កថិនំ ទាតព្ព’’ន្តិ តស្ស ឯវំ អាចិក្ខិតព្ពំ – ‘‘តិណ្ណំ ចីវរានំ អញ្ញតរប្បហោនកំ សូរិយុគ្គមនសមយេ វត្ថំ ‘កថិនចីវរំ ទេមា’តិ ទាតុំ វដ្ដតិ , តស្ស

បរិកម្មត្ថំ ឯត្តកា នាម សូចិយោ, ឯត្តកំ សុត្តំ, ឯត្តកំ រជនំ, បរិកម្មំ ករោន្តានំ ឯត្តកានំ ភិក្ខូនំ យាគុភត្តញ្ច ទាតុំ វដ្ដតី”តិ។

កថិនត្ថារកេនាបិ ធម្មេន សមេន ឧប្បន្នំ កថិនំ អត្ថរន្តេន វត្តំ ជានិតព្ពំ។ តន្តវាយគេហតោ ហិ អាភតសន្តានេនេវ ខលិមក្ខិតសាដកោ ន វដ្ដតិ, មលីនសាដកោបិ ន វដ្ដតិ, តស្មា កថិនត្ថារសាដកំ លភិត្វា សុដ្ឋុ ធោវិត្វា សូចិអាទីនិ ចីវរកម្មូបករណានិ សជ្ជេត្វា ពហូហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ តទហេវ សិព្ពិត្វា និដ្ឋិតសូចិកម្មំ រជិត្វា កប្បពិន្ទុំ ទត្វា កថិនំ អត្ថរិតព្ពំ។ សចេ តស្មឹ អនត្ថតេយេវ អញ្ញំ កថិនសាដកំ អាហរតិ, អញ្ញានិ ច ពហូនិ កថិនានិសំសវត្ថានិ ទេតិ, យោ អានិសំសំ ពហុំ ទេតិ, តស្ស សន្តកេនេវ អត្ថរិតព្ពំ។ ឥតរោ យថា តថា ឱវទិត្វា សញ្ញាបេតព្ពោ។

កថិនំ បន កេន អត្ថរិតព្ពំ? យស្ស សង្ឃោ កថិនចីវរំ ទេតិ។ សង្ឃេន បន កស្ស ទាតព្ពំ? យោ ជិណ្ណចីវរោ ហោតិ។ សចេ ពហូ ជិណ្ណចីវរា ហោន្តិ, វុឌ្ឍស្ស ទាតព្ពំ។ វុឌ្ឍេសុបិ យោ មហាបរិសោ តទហេវ ចីវរំ កត្វា អត្ថរិតុំ សក្កោតិ, តស្ស ទាតព្ពំ។ សចេ វុឌ្ឍោ ន សក្កោតិ នវកតរោ សក្កោតិ, តស្ស ទាតព្ពំ។ អបិច សង្ឃេន មហាថេរស្ស សង្គហំ កាតុំ វដ្ដតិ, តស្មា “តុម្ហេ ភន្តេ គណ្ហថ, មយំ កត្វា ទស្សាមា”តិ វត្តព្ពំ។ តីសុ ចីវរេសុ យំ ជិណ្ណំ ហោតិ, តទត្ថាយ ទាតព្ពំ។ បកតិយា ទុបដ្ដចីវរស្ស ទុបដ្ដត្ថាយេវ ទាតព្ពំ។ សចេបិស្ស ឯកបដ្ដចីវរំ ឃនំ ហោតិ, កថិនសាដកោ ច បេលវោ, សារុប្បត្ថាយ ទុបដ្ដប្បហោនកមេវ ទាតព្ពំ, “អហំ អលភន្តោ ឯកបដ្ដំ បារុបាមី”តិ វទន្តស្សាបិ ទុបដ្ដំ ទាតុំ វដ្ដតិ។ យោ បន លោភបកតិកោ ហោតិ, តស្ស ន ទាតព្ពំ។ តេនាបិ “កថិនំ អត្ថរិត្វា បច្ឆា សិព្ពិត្វា ទ្វេ ចីវរានិ ករិស្សាមី”តិ ន គហេតព្ពំ។ យស្ស បន ទីយតិ, តស្ស យេន វិធិនា ទាតព្ពំ, តំ ទស្សេតុំ “ឯវញ្ច បន ភិក្ខវេ កថិនំ អត្ថរិតព្ព”ន្តិ អារភិត្វា **សុណាតុ មេ ភន្តេ**តិអាទិកា ទានកម្មវាចា តាវ វុត្តា។

ឯវំ ទិន្នេ បន កថិនេ សចេ តំ កថិនទុស្សំ និដ្ឋិតបរិកម្មមេវ ហោតិ , ឥច្ចេតំ កុសលំ។ នោ ចេ និដ្ឋិតបរិកម្មំ ហោតិ, “អហំ ថេរោ”តិ វា “ពហុស្សុតោ”តិ វា ឯកេនាបិ អកាតុំ ន លព្ភតិ, សព្ពេហេវ សន្និបតិត្វា ធោវនសិព្ពនរជនានិ និដ្ឋាបេតព្ពានិ។ ឥទញ្ហិ កថិនវត្តំ នាម ពុទ្ធប្បសត្ថំ។ អតីតេ បទុមុត្តរោបិ ភគវា កថិនវត្តំ អកាសិ។ តស្ស កិរ អគ្គសាវកោ សុជាតត្ថេរោ នាម កថិនំ គណ្ហិ, តំ សត្ថា អដ្ឋសដ្ឋិយា ភិក្ខុសតសហស្សេហិ សទ្ធឹ និសីទិត្វា អកាសិ។

កតបរិយោសិតំ បន កថិនំ គហេត្វា អត្ថារកេន ភិក្ខុនា “សចេ សង្ឃាដិយា កថិនំ អត្ថរិតុកាមោ ហោតិ, បោរាណិកា សង្ឃាដិ បច្ចុទ្ធរិតព្ពា, នវា សង្ឃាដិ អធិដ្ឋាតព្ពា។ ‘ឥមាយ សង្ឃាដិយា កថិនំ អត្ថរាមី’តិ វាចា ភិន្ទិតព្ពា”តិអាទិនា បរិវារេ វុត្តវិធានេន កថិនំ អត្ថរិតព្ពំ។ អត្ថរិត្វា ច បន “តេន កថិនត្ថារកេន ភិក្ខុនា សង្ឃំ ឧបសង្កមិត្វា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា អញ្ជលឹ បគ្គហេត្វា ឯវមស្ស វចនីយោ – ‘អត្ថតំ ភន្តេ សង្ឃស្ស កថិនំ, ធម្មិកោ កថិនត្ថារោ, អនុមោទថា’តិ តេហិ អនុមោទកេហិ ភិក្ខូហិ ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា អញ្ជលឹ បគ្គហេត្វា ឯវមស្ស វចនីយោ – ‘អត្ថតំ អាវុសោ សង្ឃស្ស កថិនំ, ធម្មិកោ កថិនត្ថារោ, អនុមោទាមា”តិ ឯវមាទិនា បរិវារេ វុត្តវិធានេនេវ អនុមោទាបេតព្ពំ, ឥតរេហិ ច អនុមោទិតព្ពំ។ ឯវំ សព្ពេសំ អត្ថតំ ហោតិ កថិនំ។ វុត្តញ្ហេតំ បរិវារេ “ទ្វិន្នំ បុគ្គលានំ អត្ថតំ ហោតិ កថិនំ – អត្ថារកស្ស ច អនុមោទកស្ស ចា”តិ (បរិ. ៤០៣)។ បុនបិ វុត្តំ – “ន សង្ឃោ កថិនំ អត្ថរតិ, ន គណោ កថិនំ អត្ថរតិ, បុគ្គលោ កថិនំ អត្ថរតិ, សង្ឃស្ស អនុមោទនា គណស្ស អនុមោទនា បុគ្គលស្ស អត្ថារា សង្ឃស្ស អត្ថតំ ហោតិ កថិនំ, គណស្ស អត្ថតំ ហោតិ កថិនំ, បុគ្គលស្ស អត្ថតំ ហោតិ កថិនំ”តិ (បរិ. ៤១៤)។

ឯវំ អត្ថតេ បន កថិនេ សចេ កថិនចីវរេន សទ្ធឹ អាភតំ អានិសំសំ ទាយកា “យេន អម្ហាកំ កថិនំ គហិតំ, តស្សេវ ទេមា”តិ ទេន្តិ , ភិក្ខុសង្ឃោ អនិស្សរោ។ អថ អវិចារេត្វាវ ទត្វា គច្ឆន្តិ, ភិក្ខុសង្ឃោ ឥស្សរោ។ តស្មា សចេ កថិនត្ថារកស្ស សេសចីវរានិបិ ទុព្ពលានិ ហោន្តិ, សង្ឃេន អបលោកេត្វា តេសម្បិ អត្ថាយ វត្ថានិ ទាតព្ពានិ។ កម្មវាចា បន ឯកាយេវ វដ្ដតិ។ អវសេសេ កថិនានិសំសេ ពលវវត្ថានិ វស្សាវាសិកដ្ឋិតិកាយ ទាតព្ពានិ, ឋិតិកាយ អភាវេ ថេរាសនតោ បដ្ឋាយ ទាតព្ពានិ, គរុភណ្ឌំ ន ភាជេតព្ពំ។ សចេ បន ឯកសីមាយ ពហូ វិហារា ហោន្តិ, សព្ពេ ភិក្ខូ សន្និបាតេត្វា ឯកត្ថ កថិនំ អត្ថរិតព្ពំ, វិសុំ វិសុំ អត្ថរិតុំ ន វដ្ដតិ។

៣០៨. ឥទានិ យថា ច កថិនំ អត្ថតំ ហោតិ, យថា ច អនត្ថតំ, តំ វិធឹ វិត្ថារតោ ទស្សេតុំ **ឯវញ្ច បន ភិក្ខវេ អត្ថតំ ហោតិ កថិនំ ឯវំ អនត្ថត**ន្តិ វត្វា អករណីយញ្ចេវ មហាភូមិកញ្ច អនត្ថតលក្ខណំ តាវ ទស្សេន្តោ **ន ឧល្លិខិតមត្តេនា**តិអាទិកេ ចតុវីសតិ អាការេ ទស្សេសិ។ តតោ បរំ អត្ថតលក្ខណំ ទស្សេន្តោ **អហតេន អត្ថត**ន្តិអាទិកេ សត្តរស អាការេ ទស្សេសិ។ បរិវារេបិ ហិ “ចតុវីសតិយា អាការេហិ អនត្ថតំ ហោតិ កថិនំ, សត្តរសហិ អាការេហិ អត្ថតំ ហោតិ កថិន”ន្តិ ឥទមេវ លក្ខណំ វុត្តំ។

តត្ថ **ឧល្លិខិតមត្តេនា**តិ ទីឃតោ ច បុថុលតោ ច បមាណគ្គហណមត្តេន។ បមាណញ្ហិ គណ្ហន្តោ តស្ស តស្ស បទេសស្ស សញ្ញាននត្ថំ នខាទីហិ វា បរិច្ឆេទំ ទស្សេន្តោ ឧល្លិខតិ, នលាដាទីសុ វា ឃំសតិ, តស្មា តំ បមាណគ្គហណំ "ឧល្លិខិតមត្ត"ន្តិ វុច្ចតិ។ **ធោវនមត្តេនា**តិ កថិនទុស្សធោវនមត្តេន។ **ចីវរវិចារណមត្តេនា**តិ "បញ្ចកំ វា សត្តកំ វា នវកំ វា ឯកាទសកំ វា ហោតូ"តិ ឯវំ វិចារិតមត្តេន។ **ឆេទនមត្តេនា**តិ យថាវិចារិតស្ស វត្ថស្ស ឆេទនមត្តេន។ **ពន្ធនមត្តេនា**តិ មោឃសុត្តការោបនមត្តេន។ **ឱវដ្ដិយករណមត្តេនា**តិ មោឃសុត្តកានុសារេន ទីឃសិព្ពិតមត្តេន។ **កណ្ឌុសករណមត្តេនា**តិ មុទ្ទិយបត្តពន្ធនមត្តេន។ **ទឡ្ហីកម្មករណមត្តេនា**តិ ទ្វេ ចិមិលិកាយោ ឯកតោ កត្វា សិព្ពិតមត្តេន។ អថ វា បឋមចិមិលិកា឴ ឃដេត្វា ឋបិតា ហោតិ, កថិនសាដកំ តស្សា កុច្ឆិចិមិលិកំ កត្វា សិព្ពិតមត្តេនាតិបិ អត្ថោ។ មហាបច្ចរិយំ "បកតិចីវរស្ស ឧបស្សយទានេនា"តិ វុត្តំ។ កុរុន្ទិយំ បន "បកតិបត្តពទ្ធចីវរំ ទុបដ្ដំ កាតុំ កុច្ឆិចិមិលិកំ អល្លិយាបនមត្តេនា"តិ វុត្តំ។ **អនុវាតករណមត្តេនា**តិ បិដ្ឋិអនុវាតារោបនមត្តេន។ **បរិភណ្ឌករណមត្តេនា**តិ កុច្ឆិអនុវាតារោបនមត្តេន។ **ឱវទ្ធេយ្យករណមត្តេនា**តិ អាគន្តុកបត្តារោបនមត្តេន ។ កថិនចីវរតោ វា បត្តំ គហេត្វា អញ្ញស្មិំ អកថិនចីវរេ បត្តារោបនមត្តេន។

កម្ពលមទ្ទនមត្តេនាតិ ឯកវារំយេវ រជនេ បក្ខិត្តេន ទន្តវណ្ណេន បណ្ឌុបលាសវណ្ណេន វា។ សចេ បន សកឹ វា ទ្វិក្ខត្តុំ វា រត្តម្បិ សារុប្បំ ហោតិ, វដ្ដតិ។ **និមិត្តកតេនា**តិ "ឥមិនា ទុស្សេន កថិនំ អត្ថរិស្សាមី"តិ ឯវំ និមិត្តកតេន។ ឯត្តកមេវ ហិ បរិវារេ វុត្តំ។ អដ្ឋកថាសុ បន "អយំ សាដកោ សុន្ទរោ, សក្កា ឥមិនា កថិនំ អត្ថរិតុ'ន្តិ ឯវំ និមិត្តកម្មំ កត្វា លទ្ធេនា"តិ វុត្តំ។ **បរិកថាកតេនា**តិ "កថិនំ នាម ទាតុំ វដ្ដតិ, កថិនទាយកោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតី"តិ ឯវំ បរិកថាយ ឧប្បាទិតេន។ កថិនំ នាម អតិឧក្កដ្ឋំ វដ្ដតិ, មាតរម្បិ វិញ្ញាបេតុំ ន វដ្ដតិ, អាកាសតោ ឱតិណ្ណសទិសមេវ វដ្ដតីតិ។ **កុក្កុកតេនា**តិ តាវកាលិកេន។ **សន្និធិកតេនា**តិ ឯត្ថ ទុវិធោ សន្និធិ ករណសន្និធិ ច និចយសន្និធិ ច។ តត្ថ តទហេវ អកត្វា ឋបេត្វា ករណំ ករណសន្និធិ។ សង្ឃោ អជ្ជ កថិនទុស្សំ លភិត្វា បុនទិវសេ ទេតិ, អយំ និចយសន្និធិ។

និស្សគ្គិយេនាតិ រត្តិនិស្សគ្គិយេន។ បរិវារេបិ វុត្តំ – "និស្សគ្គិយំ នាម ករិយមានេ អរុណំ ឧដ្ឋហតី"តិ។ **អកប្បកតេនា**តិ អនាទិន្នកប្បពិន្ទុនា។ **អញ្ញត្រ សង្ឃាដិយា**តិអាទីសុ ឋបេត្វា សង្ឃាដិឧត្តរាសង្គអន្តរវាសកេ អញ្ញេន បច្ចត្ថរណាទិនា អត្ថតំ អនត្ថតំ ហោតីតិ។ **អញ្ញត្រ បញ្ចកេន វា អតិរេកបញ្ចកេន វា**តិ បញ្ច វា អតិរេកានិ វា ខណ្ឌានិ កត្វា មហាមណ្ឌលអឌ្ឍមណ្ឌលានិ ទស្សេត្វា កតេនេវ វដ្ដតិ។ ឯវញ្ហិ សមណ្ឌលិកតំ ហោតិ, តំ ឋបេត្វា អញ្ញេន អច្ឆិន្នកេន វា ទ្វត្តិចតុខណ្ឌេន វា ន វដ្ដតិ។ **អញ្ញត្រ បុគ្គលស្ស អត្ថារា**តិ បុគ្គលស្ស អត្ថារំ ឋបេត្វា ន អញ្ញេន សង្ឃស្ស វា គណស្ស វា អត្ថារេន អត្ថតំ ហោតិ។ **និស្សីមដ្ឋោ អនុមោទតី**តិ ពហិឧបចារសីមាយ ឋិតោ អនុមោទតិ។

៣០៩. **អហតេនា**តិ អបរិភុត្តេន។ **អហតកប្បេនា**តិ អហតសទិសេន ឯកវារំ វា ទ្វិក្ខត្តុំ វា ធោតេន។ **បិលោតិកាយា**តិ ហតវត្ថកសាដកេន ។ **បំសុកូលេនា**តិ តេវីសតិយា ខេត្តេសុ ឧប្បន្នបំសុកូលេន។ បំសុកូលិកភិក្ខុនា ចោឡកភិក្ខំ អាហិណ្ឌិត្វា លទ្ធចោឡកេហិ កតចីវរេនាតិបិ កុរុន្ទិមហាបច្ចរីសុ វុត្តំ។ **បាបណិកេនា**តិ អាបណទ្វារេ បតិតបិលោតិកំ គហេត្វា កថិនត្ថាយ ទេតិ, តេនាបិ វដ្ដតីតិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្តវិបល្លាសេនេវ វេទិតព្ពំ។ ឥមស្មិំ បន ឋានេ "សហ កថិនស្ស អត្ថារា កតិ ធម្មា ជាយន្តី"តិអាទិ ពហុអដ្ឋកថាសុ វុត្តំ, តំ សព្ពំ បរិវារេ បាឡិអារុឡ្ហមេវ, តស្មា តត្ថ អាគតនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ ន ហិ តេន ឥធ អវុច្ចមានេន កថិនត្ថារកស្ស កិញ្ចិ បរិហាយតិ។

៣១០. ឯវំ កថិនត្ថារំ ទស្សេត្វា ឥទានិ ឧព្ភារំ ទស្សេតុំ **កថញ្ច ភិក្ខវេ ឧព្ភតំ ហោតិ កថិន**ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ **មាតិកា**តិ មាតរោ; ជនេត្តិយោតិ អត្ថោ។ កថិនុព្ភារញ្ហិ ឯតា អដ្ឋ ជនេត្តិយោ។ តាសុ បក្កមនំ អន្តោ អស្សាតិ **បក្កមនន្តិកា**។ ឯវំ សេសាបិ វេទិតព្ពា។

អាទាយសត្តកកថា

៣១១. **ន បច្ចេស្ស**ន្តិ ន បុន អាគមិស្សំ។ ឯតស្មិំ បន បក្កមនន្តិកេ កថិនុទ្ធារេ បឋមំ ចីវរបលិពោធោ ឆិជ្ជតិ, បច្ឆា អាវាសបលិពោធោ។ ឯវំ បក្កមតោ ហិ ចីវរបលិពោធោ អន្តោសីមាយមេវ ឆិជ្ជតិ, អាវាសបលិពោធោ សីមាតិក្កមេ។ វុត្តម្បិ ចេតំ បរិវារេ –

> "បក្កមនន្តិកោ កថិនុទ្ធារោ, វុត្តោ អាទិច្ចពន្ធុនា;
> ឯតញ្ច តាហំ វិស្សជ្ជិស្សំ, ចីវរបលិពោធោ បឋមំ ឆិជ្ជតិ;

បច្ឆា អាវាសបលិពោធោ ឆិជ្ជតី’’តិ។ (បរិ. ៤១៥);

ចីវរំ អាទាយាតិ អកតចីវរំ អាទាយ។ **ពហិសីមគតស្សា**តិ អញ្ញំ សាមន្តវិហារំ គតស្ស។ **ឯវំ ហោតី**តិ តស្មិំ វិហារេ សេនាសនផាសុកំ វា សហាយសម្បត្តិំ វា ទិស្វា ឯវំ ហោតិ ។ ឯតស្មិំ បន និដ្ឋានន្តិកេ កឋិនុទ្ធារេ អាវាសបលិពោធោ បឋមំ ឆិជ្ជតិ, សោ ហិ “ន បច្ចេស្ស’’ន្តិ ចិត្តេ ឧប្បន្នមត្តេយេវ ឆិជ្ជតិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ –

“និដ្ឋានន្តិកោ កឋិនុទ្ធារោ, វុត្តោ អាទិច្ចពន្ធុនា;
ឯតញ្ច តាហំ វិស្សជ្ជិស្សំ, អាវាសបលិពោធោ បឋមំ ឆិជ្ជតិ;
ចីវរេ និដ្ឋិតេ ចីវរបលិពោធោ ឆិជ្ជតី’’តិ។

ឯតេន នយេន សេសមាតិកាវិភជនេបិ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ អយំ បន វិសេសោ – “សន្និដ្ឋានន្តិកេ ទ្វេបិ បលិពោធា នេវិមំ ចីវរំ ការេស្សំ, ន បច្ចេស្សន្តិ ចិត្តេ ឧប្បន្នមត្តេយេវ ឯកតោ ឆិជ្ជន្តីតិ។ វុត្តញ្ចេតំ –

“សន្និដ្ឋានន្តិកោ កឋិនុទ្ធារោ, វុត្តោ អាទិច្ចពន្ធុនា;
ឯតញ្ច តាហំ វិស្សជ្ជិស្សំ, ទ្វេ បលិពោធា អបុព្ពំ អចរិមំ ឆិជ្ជន្តី’’តិ។

ឯវំ សព្ពកឋិនុទ្ធារេសុ បលិពោធុបច្ឆេទោ វេទិតព្ពោ។ សោ បន យស្មា ឥមិនា ច វុត្តនយេន បរិវារេ ច អាគតភាវេន សក្កា ជានិតុំ, តស្មា វិត្ថារតោ ន វុត្តោ។ អយំ បនេត្ថ សង្ខេបោ – នាសនន្តិកេ អាវាសបលិពោធោ បឋមំ ឆិជ្ជតិ, ចីវរេ នដ្ឋេ ចីវរបលិពោធោ ឆិជ្ជតិ។ យស្មា ចីវរេ នដ្ឋេ ចីវរបលិពោធោ ឆិជ្ជតិ, តស្មា “នាសនន្តិកោ’’តិ វុត្តំ។

សវនន្តិកេ ចីវរបលិពោធោ បឋមំ ឆិជ្ជតិ, តស្មា តស្ស សហ សវនេន អាវាសបលិពោធោ ឆិជ្ជតិ។

អាសាវច្ឆេទិកេ អាវាសបលិពោធោ បឋមំ ឆិជ្ជតិ។ ចីវរាសាយ ឧបច្ឆិន្នាយ ចីវរបលិពោធោ ឆិជ្ជតិ។ អយំ បន យស្មា “អនាសាយ លភតិ; អាសាយ ន លភតិ; តស្ស ឯវំ ហោតិ ‘ឥធេវិមំ ចីវរំ ការេស្សំ, ន បច្ចេស្ស’’’ន្តិអាទិនា នយេន ឥតរេហិ ឧទ្ធារេហិ សទ្ធិំ វោមិស្សកទេសនោ អនេកប្បភេទោ ហោតិ, តស្មា បរតោ វិសុំ វិត្ថារេត្វា វុត្តោ, ឥធ ន វុត្តោ។ ឥធ បន សវនន្តិកស្ស អនន្តរំ សីមាតិក្កន្តិកោ វុត្តោ។ តត្ថ ចីវរបលិពោធោ បឋមំ ឆិជ្ជតិ, តស្ស ពហិសីមេ អាវាសបលិពោធោ ឆិជ្ជតិ។ សហុព្ភារេ ទ្វេ បលិពោធា អបុព្ពំ អចរិមំ ឆិជ្ជន្តីតិ។

៣១៦-៣២៥. ឯវំ អាទាយវារេ សត្តកឋិនុទ្ធារេ ទស្សេត្វា បុន សមាទាយវារេបិ វិប្បកតចីវរស្ស អាទាយសមាទាយវារេសុបិ យថាសម្ភវំ តេយេវ ទស្សិតា។ តតោ បរំ អន្តោសីមាយំ “បច្ចេស្សំ ន បច្ចេស្ស’’ន្តិ ឥមំ វិធិំ អនាមសិត្វាវ “ន បច្ចេស្ស’’ន្តិ ឥមមេវ អាមសិត្វា អនធិដ្ឋិតេនា’’តិអាទិនា នយេន ច យេ យេ យុជ្ជន្តិ, តេ តេ ទស្សិតា។ តតោ បរំ “ចីវរាសាយ បក្កមតី’’តិអាទិនា នយេន ឥតរេហិ សទ្ធិំ វោមិស្សកនយេន អនេកក្ខត្តុំ អាសាវច្ឆេទិកំ ទស្សេត្វា បុន ទិសំគមិយវសេន ច ផាសុវិហារិកវសេន ច និដ្ឋានន្តិកេសុ យុជ្ជមានា កឋិនុទ្ធារា ទស្សិតា។ ឯវំ បភេទតោ កឋិនុទ្ធារំ ទស្សេត្វា ឥទានិ យេ តេន តេន កឋិនុទ្ធារេន បលិពោធា ឆិជ្ជន្តីតិ វុត្តា, តេសំ បដិបក្ខេ ទស្សេន្តោ **ទ្វេមេ ភិក្ខវេ កឋិនស្ស បលិពោធា**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **ចត្តេនា**តិ យេន ចិត្តេន សោ អាវាសោ ចត្តោ ហោតិ, តំ ចត្តំ នាម, តេន ចត្តេន។ **វន្តមុត្តេសុបិ** ឯសេវ នយោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

កឋិនក្ខន្ធកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. ចីវរក្ខន្ធកំ

ជីវកវត្ថុកថា

៣២៦. ចីវរក្ខន្ធកេ – **បទក្ខិណា**តិ ឆេកា កុសលា។ **អភិសដា**តិ អភិគតា។ កេហិ អភិគតាតិ? អត្ថិកេហិ អត្ថិកេហិ មនុស្សេហិ; ករណត្ថេ បន សាមិវចនំ កត្វា “អត្ថិកានំ អត្ថិកានំ មនុស្សាន”ន្តិ វុត្តំ។ **បញ្ញាសាយ ច រត្តិំ គច្ឆតី**តិ បញ្ញាស កហាបណេ គហេត្វា រត្តិំ គច្ឆតិ។ **នេគមោ**តិ កុដុម្ពិយគណោ។

៣២៧. **សាលវតី កុមារិ គណិកំ វុដ្ឋាបេសី**តិ នាគរា ទ្វេ សតសហស្សានិ, រាជា សតសហស្សន្តិ តីណិ សតសហស្សានិ, អញ្ញញ្ច អារាមុយ្យានវាហនាទិបរិច្ឆេទំ ទត្វា វុដ្ឋាបេសុំ; គណិកដ្ឋានេ ឋបេសុន្តិ អត្ថោ។ **បដិសតេន ច រត្តិំ គច្ឆតី**តិ រត្តិំ បដិសតេន គច្ឆតិ។ **គិលានំ បដិវេទេយ្យ**ន្តិ គិលានភាវំ ជានាបេយ្យំ។ **កត្តរសុប្បេ**តិ ជិណ្ណសុប្បេ។

៣២៨. **កា មេ ទេវ មាតា, កោ បិតា**តិ កស្មា បុច្ឆិ? តំ កិរ អញ្ញេ រាជទារកា កីឡន្តា កលហេ ឧដ្ឋិតេ “និម្មាតិកោ និប្បិតិកោ”តិ វទន្តិ។ យថា ច អញ្ញេសំ ទារកានំ ឆណាទីសុ ចុឡមាតាមហាមាតាទយោ កិញ្ចិ បណ្ណាការំ បេសេន្តិ, តថា តស្ស ន កោចិ កិញ្ចិ បេសេតិ។ ឥតិ សោ តំ សព្ពំ ចិន្តេត្វា “និម្មាតិកោយេវ នុ ខោ អហ”ន្តិ ជាននត្ថំ “កា មេ ទេវ មាតា, កោ បិតា”តិ បុច្ឆិ។

យន្នូនាហំ សិប្បំ សិក្ខេយ្យន្តិ យំនូន អហំ វេជ្ជសិប្បំ សិក្ខេយ្យន្តិ ចិន្តេសិ។ តស្ស កិរ ឯតទហោសិ – “ឥមានិ ខោ ហត្ថិអស្សសិប្បាទីនិ បរូបឃាតបដិសំយុត្តានិ, វេជ្ជសិប្បំ មេត្តាបុព្ពភាគំ សត្តានំ ហិតបដិសំយុត្ត”ន្តិ។ តស្មា វេជ្ជសិប្បមេវ សន្ធាយ “យំនូនាហំ សិប្បំ សិក្ខេយ្យ”ន្តិ ចិន្តេសិ។ អបិចាយំ ឥតោ កប្បសតសហស្សស្ស ឧបរិ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ ឧបដ្ឋាកំ “ពុទ្ធុបដ្ឋាកោ អយ”ន្តិ ចតុបរិសន្តរេ បត្ថតគុណំ វេជ្ជំ ទិស្វា “អហោ វតាហម្បិ ឯវរូបំ ឋានន្តរំ បាបុណេយ្យ”ន្តិ ចិន្តេត្វា សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស ទានំ ទត្វា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា “អហម្បិ ភគវា តុម្ហាកំ ឧបដ្ឋាកោ អសុកវេជ្ជោ វិយ អនាគតេ ពុទ្ធុបដ្ឋាកោ ភវេយ្យ”ន្តិ បត្ថនមកាសិ។ តាយ បុរិមបត្ថនាយ ចោទិយមានោបេស វេជ្ជសិប្បមេវ សន្ធាយ “យំនូនាហំ សិប្បំ សិក្ខេយ្យ”ន្តិ ចិន្តេសិ។

៣២៩. **ទិសាបាមោក្ខោ**តិ សព្ពទិសាសុ វិទិតោ បាកដោ បធានោ វាតិ អត្ថោ។ តស្មិញ្ច សមយេ តក្កសីលតោ វាណិជា អភយរាជកុមារំ ទស្សនាយ អគមំសុ។ តេ ជីវកោ “កុតោ តុម្ហេ អាគតា”តិ បុច្ឆិ។ “តក្កសីលតោ”តិ វុត្តេ “អត្ថិ តត្ថ វេជ្ជសិប្បាចរិយោ”តិ បុច្ឆិ។ “អាម កុមារ, តក្កសីលាយំ ទិសាបាមោក្ខោ វេជ្ជោ បដិវសតី”តិ សុត្វា “តេន ហិ យទា គច្ឆថ, មយ្ហំ អារោចេយ្យាថា”តិ អាហ។ តេ តថា អកំសុ។ សោ បិតរំ អនាបុច្ឆា តេហិ សទ្ធិំ តក្កសីលំ អគមាសិ។ តេន វុត្តំ – “អភយំ រាជកុមារំ អនាបុច្ឆា”តិអាទិ។

ឥច្ឆាមហំ អាចរិយ សិប្បំ សិក្ខិតុន្តិ តំ កិរ ឧបសង្កមន្តំ ទិស្វា សោ វេជ្ជោ “កោសិ ត្វំ តាតា”តិ បុច្ឆិ។ សោ “ពិម្ពិសារមហារាជស្ស នត្តា អភយកុមារស្ស បុត្តោម្ហី”តិ អាហ។ “កស្មា បន ត្វមសិ តាត ឥធាគតោ”តិ, តតោ សោ “តុម្ហាកំ សន្តិកេ សិប្បំ សិក្ខិតុ”ន្តិ វត្វា ឥច្ឆាមហំ អាចរិយ សិប្បំ សិក្ខិតុន្តិ អាហ។ **ពហុញ្ច គណ្ហាតី**តិ យថា អញ្ញេ ខត្តិយកុមារាទយោ អាចរិយស្ស ធនំ ទត្វា កិញ្ចិ កម្មំ អកត្វា សិក្ខន្តិយេវ, ន សោ ឯវំ។ សោ បន កិញ្ចិ ធនំ អទត្វា ធម្មន្តេវាសិកោវ ហុត្វា ឯកំ កាលំ ឧបជ្ឈាយស្ស កម្មំ ករោតិ, ឯកំ កាលំ សិក្ខតិ។ ឯវំ សន្តេបិ អភិនីហារសម្បន្នោ កុលបុត្តោ អត្តនោ មេធាវិតាយ ពហុញ្ច គណ្ហាតិ, លហុញ្ច គណ្ហាតិ, សុដ្ឋុ ច ឧបធារេតិ, គហិតញ្ចស្ស ន សម្មុស្សតិ។

សត្ត ច មេ វស្សានិ អធីយន្តស្ស នយិមស្ស សិប្បស្ស អន្តោ បញ្ញាយតីតិ ឯត្ថ អយំ កិរ ជីវកោ យត្តកំ អាចរិយោ ជានាតិ, យំ អញ្ញោ សោឡសហិ វស្សេហិ ឧគ្គណ្ហន្តិ, តំ សព្ពំ សត្តហិ វស្សេហិ ឧគ្គហេសិ ។ សក្កស្ស បន ទេវរញ្ញោ ឯតទហោសិ – “អយំ ពុទ្ធានំ ឧបដ្ឋាកោ អគ្គវិស្សាសកោ ភវិស្សតិ, ហន្ទ នំ ភេសជ្ជយោជនំ សិក្ខាបេមី”តិ អាចរិយស្ស សរីរេ អជ្ឈាវសិត្វា យថា ឋបេត្វា កម្មវិបាកំ អវសេសរោគំ ឯកេនេវ ភេសជ្ជយោគេន តិកិច្ឆិតុំ សក្កោតិ, តថា នំ ភេសជ្ជយោជនំ សិក្ខាបេសិ។ សោ បន “អាចរិយស្ស សន្តិកេ សិក្ខាមី”តិ មញ្ញតិ, តស្មា “សមត្ថោ ឥទានិ ជីវកោ តិកិច្ឆិតុ”ន្តិ សក្កេន វិស្សដ្ឋមត្តេ ឯវំ ចិន្តេត្វា អាចរិយំ បុច្ឆិ។ អាចរិយោ បន “ន ឥមិនា មមានុភាវេន ឧគ្គហិតំ, ទេវតានុភាវេន ឧគ្គហិត”ន្តិ ញត្វាវ **តេន ហិ ភណេ**តិអាទិមាហ។ **សមន្តា យោជនំ អាហិណ្ឌន្តោ**តិ ទិវសេ ទិវសេ ឯកេកេន ទ្វារេន និក្ខមិត្វា ចត្តារោ ទិវសេ អាហិណ្ឌន្តោ។ **បរិត្តំ បាថេយ្យំ បាទាសី**តិ អប្បមត្តកំ អទាសិ។ កស្មា? តស្ស កិរ ឯតទហោសិ – “អយំ មហាកុលស្ស បុត្តោ គតមត្តោយេវ បិតិ

បិតាមហានំ សន្តិកា មហាសក្ការំ លភិស្សតិ, តតោ មយ្ហំ វា សិប្បស្ស វា គុណំ ន ជានិស្សតិ, អន្តរាមគ្គេ បន ខីណបាថេយ្យោ សិប្បំ បយោជេត្វា អវស្សំ មយ្ហញ្ច សិប្បស្ស ច គុណំ ជានិស្សតី”តិ បរិត្តំ ទាបេសិ។

សេដ្ឋិភរិយាទិវត្ថុកថា

៣៣០. បសតេនាតិ ឯកហត្ថបុដេន។ **បិចុនា**តិ កប្បាសបដលេន។ **យត្រហិ នាមា**តិ យា នាម។ **កិម្បិមាយន្តិ** កិម្បិ មេ អយំ។ **ឧបដានាមេតស្ស សំយមស្សា**តិ កតស្ស ច រោគូបសមស្ស ច ឧបការំ ជានាមាតិ អធិប្បាយោ។

៣៣១. សព្ពាលង្ការំ តុយ្ហំ ហោតូតិ រាជា កិរ “សចេ ឥមំ គណ្ហិស្សតិ, បមាណយុត្តេ ឋានេ នំ ឋបេស្សាមិ។ សចេ ន គណ្ហិស្សតិ, អព្ភន្តរិកំ នំ វិស្សាសកំ ករិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា ឯវមាហ។ អភយកុមារស្សាបិ នាដកានម្បិ ចិត្តំ ឧប្បជ្ជិ “អហោ វត ន គណ្ហេយ្យា”តិ។ សោបិ តេសំ ចិត្តំ ញត្វា វិយ “ឥទំ មេ ទេវ អយ្យិកានំ អាភរណំ, នយិទំ មយ្ហំ គណ្ហិតុំ បតិរូប”ន្តិ វត្វា **អលំ ទេវា**តិអាទិមាហ។ **អធិការំ មេ ទេវោ សរតូ**តិ កតស្ស ឧបការំ មេ ទេវោ សរតូតិ អត្ថោ។ រាជា បសន្នោ សព្ពាការសម្បន្នំ គេហញ្ច អម្ពវនុយ្យានញ្ច អនុសំវច្ឆរំ សតសហស្សឧដ្ឋានកំ គាមញ្ច មហាសក្ការញ្ច ទត្វា **តេន ហិ ភណេ**តិអាទិមាហ។

រាជគហសេដ្ឋិវត្ថុកថា

៣៣២. សក្ខិស្សសិ បន ត្វំ គហបតីតិ កស្មា អាហ? ឥរិយាបថសម្បរិវត្តនេន កិរ មត្ថលុង្គំ ន សណ្ឋាតិ, អស្ស ច តីហិ សត្តាហេហិ និច្ចលស្ស និបន្នស្ស មត្ថលុង្គំ សណ្ឋហិស្សតីតិ ញត្វា អប្បេវ នាម សត្តសត្តមាសេ បដិជានិត្វា សត្តសត្តទិវសេបិ និបជ្ជេយ្យាតិ នំ ឯវមាហ។ តេនេវ បរតោ វុត្តំ “អបិ ច បដិកច្ចេវ មយា ញាតោ”តិ។ **សីសច្ឆវិំ ឧប្បាដេត្វា**តិ សីសចម្មំ អបនេត្វា។ **សិព្ពិនី វិនាមេត្វា**តិ សិព្ពិនី វិវរិត្វា។ **នាហំ អាចរិយ សក្កោមី**តិ តស្ស កិរ សរីរេ មហាឌាហោ ឧប្បជ្ជិ, តស្មា ឯវមាហ។ **តីហិ សត្តាហេហី**តិ តីហិ បស្សេហិ ឯកេកេន សត្តាហេន។

៣៣៣. ជនំ ឧស្សារេត្វាតិ ជនំ នីហរាបេត្វា។

បជ្ជោតរាជវត្ថុកថា

៣៣៤. ជេគុច្ឆំ មេ សប្បីតិ អយំ កិរ រាជា វិច្ឆិកស្ស ជាតោ, វិច្ឆិកវិសបដិឃាតាយ ច សប្បិ ភេសជ្ជំ ហោតិ វិច្ឆិកានំ បដិកូលំ, តស្មា ឯវមាហ។ **ឧទ្ទេកំ ទស្សតី**តិ ឧគ្គារំ ទស្សតិ។ **បញ្ញាស យោជនិកា ហោតី**តិ បញ្ញាស យោជនានិ គន្តុំ សមត្ថា ហោតិ។ ន កេវលញ្ចស្ស រញ្ញោ ហត្ថិនីយេវ, នាឡាគិរិ នាម ហត្ថី យោជនសតំ គច្ឆតិ, ចេលកណ្ណោ ច មុញ្ចកេសោ ចាតិ ទ្វេ អស្សា វីសយោជនសតំ គច្ឆន្តិ, កាកោ ទាសោ សដ្ឋិយោជនានិ គច្ឆតិ។

ឯកស្ស កិរ កុលបុត្តស្ស អនុប្បន្នេ ពុទ្ធេ ឯកទិវសំ ភុញ្ជិតុំ និសិន្នស្ស បច្ចេកពុទ្ធោ ទ្វារេ ឋត្វា អគមាសិ, តស្សេកោ បុរិសោ “បច្ចេកពុទ្ធោ អាគន្ត្វា គតោ”តិ អារោចេសិ។ សោ សុត្វា “គច្ឆ, វេគេន បត្តំ អាហរា”តិ អាហរាបេត្វា អត្តនោ សជ្ជិតំ ភត្តំ សព្ពំ ទត្វា បេសេសិ។ ឥតរោ តំ អាហរិត្វា បច្ចេកពុទ្ធស្ស ហត្ថេ ឋបេត្វា “អហំ ភន្តេ តុម្ហាកំ កតេន ឥមិនា កាយវេយ្យាវតិកេន យត្ថ យត្ថ និព្ពត្តោបិ វាហនសម្បន្នោ ហោមី”តិ បត្ថនំ អកាសិ។ សោ អយំ ឯតរហិ បជ្ជោតោ នាម រាជា ជាតោ, តាយ បត្ថនាយ អយំ វាហនសម្បត្តិ។

សប្បិំ បាយេត្វាតិ សប្បិញ្ច បាយេត្វា; បរិចារិកានញ្ច អាហារាចារេ វិធិំ អាចិក្ខិត្វា។ **នខេន ភេសជ្ជំ ឱលុម្បេត្វា**តិ នខេន ភេសជ្ជំ ឱទហិត្វា; បក្ខិបិត្វាតិ អត្ថោ។ **និច្ឆារេសី**តិ វិរេចេសិ។

សិវេយ្យកទុស្សយុគកថា

៣៣៥. សិវេយ្យកំ នាម ឧត្តរកុរុសុ សិវថិកំ អវមង្គលវត្ថំ។ តត្ថ កិរ មនុស្សា មតំ តេន វត្ថេន វេឋេត្វា និក្ខិបន្តិ, តំ “មំសបេសី”តិ សល្លក្ខេត្វា ហត្ថិសោណ្ឌកសកុណា ឧក្ខិបិត្វា ហិមវន្តកូដេ ឋបេត្វា វត្ថំ អបនេត្វា ខាទន្តិ។ អថ វនចរកា វត្ថំ ទិស្វា រញ្ញោ អាហរន្តិ។ ឯវមិទំ បជ្ជោតេន លទ្ធំ។ សិវិរដ្ឋេ កុសលា ឥត្ថិយោ តីហិ អំសូហិ សុត្តំ កន្តន្តិ, តេន សុត្តេន វាយិតវត្ថំ ឯតន្តិបិ វទន្តិ។

សមត្តឹសវិរេចនកថា

៣៣៦. **សិនេហេថា**តិ កី បន ភគវតោ កាយោ លូខោតិ ន លូខោ? ភគវតោ ហិ អាហារេ សទា ទេវតា ទិព្ពោជំ បក្ខិបន្តិ, សិនេហបានំ បន សព្ពត្ថ ទោសេ តេមេតិ, សិរា មុទុកា ករោតិ, តេនាយំ ឯវមាហ។ **តីណិ ឧប្បលហត្ថានី**តិ ឯកំ ឱឡារិកទោសហរណត្ថំ, ឯកំ មជ្ឈិមទោសហរណត្ថំ, ឯកំ សុខុមទោសហរណត្ថំ។ **នចិរស្សេវ បកតត្តោ អហោសី**តិ ឯវំ បកតត្តេ បន កាយេ នាគរា ទានំ សម្បាទេសុំ។ ជីវកោ អាគន្ត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ភគវា អជ្ជ នាគរា តុម្ហាកំ ទានំ ទាតុកាមា, មា អន្តោគាមំ បិណ្ឌាយ បវិសថា”តិ។ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ ចិន្តេសិ – “កុតោ នុ ខោ អជ្ជ ភគវតោ បឋមំ បិណ្ឌបាតោ លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ។ តតោ ចិន្តេសិ – “សោណោ សេដ្ឋិបុត្តោ ខេត្តបរិកម្មតោ បដ្ឋាយ អញ្ញេហិ អសាធារណានំ ខីរោទកសេចនសំវទ្ធានំ គន្ធសាលីនំ ឱទនំ ភុញ្ជតិ, តតោ ភគវតោ បិណ្ឌបាតំ អាហរិស្សាមី”តិ ឥទ្ធិយា គន្ត្វា តស្ស បាសាទតលេ អត្តានំ ទស្សេសិ។ សោ ថេរស្ស បត្តំ គហេត្វា បណីតំ បិណ្ឌបាតំ អទាសិ។ ថេរស្ស ច គមនាការំ ទិស្វា “ភុញ្ជថ ភន្តេ”តិ អាហ។ ថេរោ តមត្ថំ អារោចេសិ “ភុញ្ជថ ភន្តេ, អហំ អញ្ញំ ភគវតោ ទស្សាមី”តិ ថេរំ ភោជេត្វា គន្ធេហិ បត្តំ ឧព្ពដ្តេត្វា បិណ្ឌបាតស្ស បូរេត្វា អទាសិ, តំ ថេរោ អាហរិត្វា ភគវតោ អទាសិ។

រាជាបិ ខោ ពិម្ពិសារោ “អជ្ជ ភគវា កី ភុញ្ជិស្សតី”តិ វិហារំ អាគន្ត្វា បរិសមានោវ បិណ្ឌបាតគន្ធំ ឃាយិត្វា ភុញ្ជិតុកាមោ អហោសិ ។ ភគវតោ ទ្វីសុយេវ បិណ្ឌបាតេសុ ភាជនគតេសុ ទេវតា ឱជំ បក្ខិបឹសុ – យញ្ច សុជាតា អទាសិ; យញ្ច បរិនិព្ពានកាលេ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ; អញ្ញេសុ កពឡេ កពឡេ បក្ខិបឹសុ, តស្មា ភគវា រញ្ញោ ឥច្ឆំ ជានិត្វា អបក្ខិត្តោជមេវ ថោកំ បិណ្ឌបាតំ រញ្ញោ ទាបេសិ។ សោ បរិភុញ្ជិត្វា បុច្ឆិ – “កឹ ភន្តេ, ឧត្តរកុរុតោ អាភតំ ភោជន”ន្តិ? “ន មហារាជ, ឧត្តរកុរុតោ; អបិច ខោ តវេវ វិជិតវាសិនោ គហបតិបុត្តស្ស ភោជនំ ឯត”ន្តិ វត្វា សោណស្ស សម្បត្តិំ អាចិក្ខិ។ តំ សុត្វា រាជា សោណំ ទដ្ឋុកាមោ ហុត្វា ចម្មក្ខន្ធកេ វុត្តនយេន អសីតិយា កុលបុត្តសហស្សេហិ សទ្ធិំ សោណស្ស អាគមនំ អកាសិ។ តេ ភគវតោ ធម្មទេសនំ សុត្វា សោតាបន្នា ជាតា។ សោណោ បន បព្ពជិត្វា អរហត្តេ បតិដ្ឋិតោ។ ភគវាបិ ឯតទត្ថមេវ រញ្ញោ បិណ្ឌបាតំ ទាបេសិ។

វរយាចនកថា

៣៣៧. ឯវំ កតភត្តកិច្ចេ ភគវតិ អថ ខោ ជីវកោ កោមារភច្ចោ តំ សិវេយ្យកំ ទុស្សយុគំ អាទាយ…បេ…. ឯតទវោច។ **អតិក្កន្តវរា**តិ ឯត្ថ វិនិច្ឆយោ មហាខន្ធកេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។ **ភគវា ភន្តេ បំសុកូលិកោ ភិក្ខុសង្ឃោ ចា**តិ ភគវតោ ហិ ពុទ្ធត្តំ បត្តតោ បដ្ឋាយ យាវ ឥទំ វត្ថុ, ឯត្ថន្តរេ វីសតិ វស្សានិ ន កោចិ គហបតិចីវរំ សាទិយិ, សព្ពេ បំសុកូលិកាវ អហេសុំ។ តេនាយំ ឯវមាហ។ **គហបតិចីវរ**ន្តិ គហបតីហិ ទិន្នចីវរំ។ **ធម្មិយា កថាយា**តិ វត្ថទានានិសំសបដិសំយុត្តាយ កថាយ។ **ឥតរីតរេនាបី**តិ អប្បគ្ឃេនបិ មហគ្ឃេនបិ; យេន កេនចីតិ អត្ថោ។ **បាវារោ**តិ សលោមកោ កប្បាសាទិភេទោ។ **អនុជានាមិ ភិក្ខវេ កោជវ**ន្តិ ឯត្ថ បកតិកោជវមេវ វដ្ដតិ, មហាបិដ្ឋិយកោជវំ ន វដ្ដតិ។ មហាបិដ្ឋិយកោជវន្តិ ឧណ្ណាមយោ បាវារសទិសោ កោជវោ។

កម្ពលានុជានានាទិកថា

៣៣៨. **កាសិរាជា**តិ កាសីនំ រាជា; បសេនទិស្ស ឯកបិតិកភាតា ឯស។ **អឌ្ឍកាសិយ**ន្តិ ឯត្ថ កាសីតិ សហស្សំ វុច្ចតិ តំ អគ្ឃនកោ កាសិយោ ។ អយំ បន បញ្ចសតានិ អគ្ឃតិ, តស្មា “អឌ្ឍកាសិយោ”តិ វុត្តោ។ តេនេវាហ – “ឧបឌ្ឍកាសីនំ ខមមាន”ន្តិ។

៣៣៩. **ឧច្ចាវចានី**តិ សុន្ទរានិ ច អសុន្ទរានិ ច។ **ភង្គំ** នាម ខោមាទីហិ បញ្ចហិ សុត្តេហិ មិស្សេត្វា កតំ; វាកមយមេវាតិបិ វទន្តិ។

៣៤០. **ឯកំយេវ ភគវតា ចីវរំ អនុញ្ញាតំ ន ទ្វេ**តិ តេ កិរ ឥតរីតរេន ចីវរេនាតិ ឯតស្ស “គហបតិកេន វា បំសុកូលេន វា”តិ ឯវំ អត្ថំ សល្លក្ខីសុ។ **នាគមេសុ**ន្តិ យាវ តេ សុសានតោ អាគច្ឆន្តិ, តាវ តេ ន អច្ឆឹសុ; បក្កមឹសុយេវ។ **នាកាមា ភាគំ ទាតុ**ន្តិ ន អនិច្ឆាយ ទាតុំ; យទិ បន ឥច្ឆន្តិ, ទាតព្ពោ។ **អាគមេសុ**ន្តិ ឧបចារេ អច្ឆឹសុ។ តេនាហ ភគវា អាហ – “អនុជានាមិ ភិក្ខវេ អាគមេន្តានំ អកាមា ភាគំ ទាតុ”ន្តិ។ យទិ បន មនុស្សា “ឥធាគតា ឯវ គណ្ហន្តូ”តិ ទេន្តិ, សញ្ញាណំ វា កត្វា គច្ឆន្តិ “សម្បត្តា គណ្ហន្តូ”តិ សម្បត្តានំ សព្ពេសម្បិ បាបុណន្តិ។ សចេ ឆឌ្ឌេត្វា គតា, យេន គហិតំ, សោ ឯវ សាមី។ **សទិសា សុសានំ ឱក្កមឹសូ**តិ សព្ពេ សមំ ឱក្កមឹសុ; ឯកទិសាយ វា ឱក្កមឹសូតិបិ អត្ថោ។ **តេ កតិកំ កត្វា**តិ លទ្ធំ បំសុកូលំ សព្ពេ ភាជេត្វា គណ្ហិស្សាមាតិ ពហិមេវ កតិកំ កត្វា។

៣៤២. ចីវរបដិគ្គាហកន្តិ យោ គហបតិកេហិ សង្ឃស្ស ទីយមានំ ចីវរំ គណ្ហាតិ។ **យោ ន ឆន្ទាគតឹ គច្ឆេយ្យា**តិអាទីសុ ចីវរបដិគ្គាហកេសុ បច្ឆា អាគតានម្បិ អត្តនោ ញាតកាទីនំ បឋមតរំ បដិគ្គណ្ហន្តោ វា ឯកច្ចស្សិ បេមំ ទស្សេត្វា គណ្ហន្តោ វា លោភបកតិកតាយ អត្តនោ បរិណាមេន្តោ វា **ឆន្ទាគតឹ គច្ឆតិ** នាម។ បឋមតរំ អាគតស្សាបិ កោធវសេន បច្ឆា គណ្ហន្តោ វា ទុគ្គតមនុស្សេសុ អវមញ្ញំ កត្វា គណ្ហន្តោ វា "កឹ វោ ឃរេ ឋបនោកាសោ នត្ថិ, តុម្ហាកំ សន្តកំ គហេត្វា គច្ឆថា"តិ ឯវំ សង្ឃស្ស លាភន្តរាយំ ករោន្តោ វា **ទោសាគតឹ គច្ឆតិ** នាម។ យោ បន មុដ្ឋស្សតិ អសម្បជានោ, អយំ **មោហាគតឹ គច្ឆតិ** នាម។ បច្ឆា អាគតានម្បិ ឥស្សរានម្បិ ភយេន បឋមតរំ បដិគ្គណ្ហន្តោ វា "ចីវរបដិគ្គាហកដ្ឋានំ នាមេតំ ភារិយ"ន្តិ សន្តសន្តោ វា **ភយាគតឹ គច្ឆតិ** នាម។ "មយា ឥទញ្ចិទញ្ច គហិតំ, ឥទញ្ចិទញ្ច ន គហិត"ន្តិ ឯវំ ជានន្តោ **គហិតាគហិតំ ជានាតិ** នាម។ តស្មា យោ ន ឆន្ទាគតិអាទិវសេន គច្ឆតិ, ញាតកអញ្ញាតកអឌ្ឍទុគ្គតេសុ វិសេសំ អកត្វា អាគតបអបាដិយា គណ្ហាតិ, សីលាចារបដិបត្តិយុត្តោ ហោតិ, សតិមា មេធាវី ពហុស្សុតោ, សក្កោតិ ទាយកានំ វិស្សដ្ឋវាចាយ បរិមណ្ឌលេហិ បទព្យញ្ជនេហិ អនុមោទនំ ករោន្តោ បសាទំ ជនេតុំ, ឯវរូបោ សម្មន្និតព្ពោ។

ឯវញ្ច បន ភិក្ខវេ សម្មន្និតព្ពោតិ ឯត្ថ បន ឯតាយ យថាវុត្តាយ កម្មវាចាយបិ អបលោកនេនាបិ អន្តោវិហារេ សព្ពសង្ឃមជ្ឈេបិ ខណ្ឌសីមាយបិ សម្មន្និតុំ វដ្ដតិយេវ។ ឯវំ សម្មតេន ច វិហារបច្ចន្តេ វា បធានឃរេ វា ន អច្ឆិតព្ពំ។ យត្ថ បន អាគតាគតា មនុស្សា សុខំ បស្សន្តិ, តាទិសេ ធុរវិហារដ្ឋានេ ពីជនី បស្សេ ឋបេត្វា សុនិវត្ថេន សុបារុតេន និសីទិតព្ពន្តិ។

តត្ថេវ ឧជ្ឈិត្វាតិ "បដិគ្គហណមេវ អម្ហាកំ ភារោ"តិ វត្វា គហិតដ្ឋានេយេវ ឆឌ្ឌេត្វា គច្ឆន្តិ។ **ចីវរនិទហក**ន្តិ ចីវរបដិសាមកំ។ **យោ ន ឆន្ទាគតឹ គច្ឆេយ្យា**តិអាទីសុ ចេត្ថ ឥតោ បរញ្ច សព្ពត្ថ វុត្តនយេនេវ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ។ សម្មុតិវិនិច្ឆយោបិ កឋិនានុសារេនេវ ជានិតព្ពោ។

ភណ្ឌាគារសម្មុតិអាទិកថា

៣៤៣. **វិហារំ វា**តិអាទីសុ យោ អារាមមជ្ឈេ អារាមិកសាមណេរាទីហិ អវិវិត្តោ សព្ពេសំ សមោសរណដ្ឋានេ វិហារោ វា អឌ្ឍយោគោ វា ហោតិ, សោ សម្មន្និតព្ពោ។ បច្ចន្តសេនាសនំ បន ន សម្មន្និតព្ពំ។ ឥទំ បន ភណ្ឌាគារំ ខណ្ឌសីមំ គន្ត្វា ខណ្ឌសីមាយ និសិន្នេហិ សម្មន្និតុំ ន វដ្ដតិ, វិហារមជ្ឈេយេវ សម្មន្និតព្ពំ។

គុត្តាគុត្តញ្ច ជានេយ្យាតិ ឯត្ថ យស្ស តាវ ឆទនាទីសុ កោចិ ទោសោ នត្ថិ, តំ គុត្តំ។ យស្ស បន ឆទនតិណំ វា ឆទនិដ្ឋកា វា យត្ថ កត្ថចិ បតិតា, យេន ឱវស្សតិ វា, មូសិកាទីនំ វា បវេសោ ហោតិ, ភិត្តិអាទីសុ វា កត្ថចិ ឆិទ្ទំ ហោតិ, ឧបចិកា វា ឧដ្ឋហន្តិ, តំ សព្ពំ អគុត្តំ នាម។ តំ សល្លក្ខេត្វា បដិសង្ខរិតព្ពំ។ សីតសមយេ ទ្វារញ្ច វាតបានញ្ច សុបិហិតំ កាតព្ពំ, សីតេន ហិ ចីវរានិ កណ្ណកិតានិ ហោន្តិ។ ឧណ្ហសមយេ អន្តរន្តរា វាតប្បវេសនត្ថំ វិវរិតព្ពំ។ ឯវំ ករោន្តោ ហិ គុត្តាគុត្តំ ជានាតិ នាម។

ឥមេហិ បន ចីវរបដិគ្គាហកាទីហិ តីហិបិ អត្តនោ វត្តំ ជានិតព្ពំ។ តត្ថ ចីវរបដិគ្គាហកេន តាវ យំ យំ មនុស្សា "កាលចីវរ"ន្តិ វា "អកាលចីវរ"ន្តិ វា "អច្ចេកចីវរ"ន្តិ វា "វស្សិកសាដិក"ន្តិ វា "និសីទន"ន្តិ វា "បច្ចត្ថរណ"ន្តិ វា "មុខបុញ្ឆនចោឡ"ន្តិ វា ទេន្តិ, តំ សព្ពំ ឯករាសី កត្វា មិស្សេត្វា ន គណ្ហិតព្ពំ, វិសុំ វិសុំ កត្វាវ គណ្ហិត្វា ចីវរនិទហកស្ស តថេវ អាចិក្ខិត្វា ទាតព្ពំ។ ចីវរនិទហកេនាបិ ភណ្ឌាគារិកស្ស ទទមានេន ឥទំ កាលចីវរំ...បេ.... ឥទំ មុខបុញ្ឆនចោឡន្តិ អាចិក្ខិត្វាវ ទាតព្ពំ។ ភណ្ឌាគារិកេនាបិ តថេវ វិសុំ វិសុំ វិយ សញ្ញាណំ កត្វា ឋបេតព្ពំ។ តតោ សង្ឃេន "កាលចីវរំ អាហរា"តិ វុត្តេ កាលចីវរមេវ ទាតព្ពំ...បេ.... មុខបុញ្ឆនចោឡកំ អាហរាតិ វុត្តេ តទេវ ទាតព្ពំ។

ឥតិ ភគវតា ចីវរបដិគ្គាហកោ អនុញ្ញាតោ, ចីវរនិទហកោ អនុញ្ញាតោ, ភណ្ឌាគារំ អនុញ្ញាតំ, ភណ្ឌាគារិកោ អនុញ្ញាតោ, ន ពាហុលិកតាយ ន អសន្តុដ្ឋិយា; អបិច ខោ សង្ឃស្សានុគ្គហាយ។ សចេ ហិ អាហដាហដំ គហេត្វា ភិក្ខូ ភាជេយ្យុំ, នេវ អាហដំ ន អនាហដំ ន ទិន្នំ នាទិន្នំ ន លទ្ធំ នាលទ្ធំ ជានេយ្យុំ, អាហដាហដំ ថេរាសនេ វា ទទេយ្យុំ, ខណ្ឌាខណ្ឌំ វា ឆិន្ទិត្វា គណ្ហេយ្យុំ; ឯវំ សតិ អយុត្តបរិភោគោ ច ហោតិ, ន ច សព្ពេសំ សង្គហោ កតោ ហោតិ។ ភណ្ឌាគារេ បន ចីវរំ ឋបេត្វា ឧស្សន្នកាលេ ឯកេកស្ស ភិក្ខុនោ តិចីវរំ វា ទ្វេ ទ្វេ វា ឯកេកំ វា ចីវរំ ទស្សន្តិ, លទ្ធាលទ្ធំ ជានិស្សន្តិ, អលទ្ធភាវំ ញត្វា សង្គហំ កាតុំ មញ្ញិស្សន្តីតិ។

ន ភិក្ខវេ ភណ្ឌាគារិកោ វុដ្ឋាបេតព្ពោតិ ឯត្ថ អញ្ញេបិ អវុដ្ឋាបនីយា ជានិតព្ពា។ ចត្តារោ ហិ ន វុដ្ឋាបេតព្ពា – វុឌ្ឍតរោ , ភណ្ឌាគារិកោ, គិលានោ, សង្ឃតោ លទ្ធសេនាសនោតិ។ តត្ថ វុឌ្ឍតរោ អត្តនោ វុឌ្ឍតាយ

នវកតរេន ន វុឌ្ឍាបេតព្ពោ, ភណ្ឌាគារិកោ សង្ឃេន សម្មន្និត្វា ភណ្ឌាគារស្ស ទិន្នត្តាយ, គិលានោ អត្តនោ គិលានតាយ, សង្ឃោ បន ពហុស្សុតស្ស ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទីហិ ពហុបការស្ស ភារនិត្ថារកស្ស ផាសុកំ អាវាសំ អនុដ្ឋាបនីយំ កត្វា ទេតិ, តស្មា សោ ឧបការតាយ ច សង្ឃតោ លទ្ធតាយ ច ន វុឌ្ឍាបេតព្ពោតិ។

ឧស្សន្នំ ហោតីតិ ពហុ រាសិកតំ ហោតិ, ភណ្ឌាគារំ ន គណ្ហាតិ។ **សម្មុខីភូតេនា**តិ អន្តោឧបចារសីមាយំ ឋិតេន។ **ភាជេតុ**ន្តិ កាលំ ឃោសេត្វា បដិបាដិយា ភាជេតុំ។ **កោលាហលំ អកាសី**តិ "អម្ហាកំ អាចរិយស្ស ទេថ, ឧបជ្ឈាយស្ស ទេថា"តិ ឯវំ មហាសទ្ទំ អកាសិ។ ចីវរភាជនកង្គេសុ សភាគានំ ភិក្ខូនំ អបាបុណន្តម្បិ មហគ្ឃំ ចីវរំ ទេន្តោ ឆន្ទាគតឹ គច្ឆតិ នាម។ អញ្ញេសំ វុឌ្ឍតរានំ បាបុណន្តម្បិ មហគ្ឃំ ចីវរំ អទត្វា អប្បគ្ឃំ ទេន្តោ ទោសាគតឹ គច្ឆតិ នាម។ មោហមូឡ្ហោ ចីវរទានវត្តំ អជានន្តោ មោហាគតឹ គច្ឆតិ នាម។ មុខរានំ នវកានម្បិ ភយេន អបាបុណន្តមេវ មហគ្ឃំ ចីវរំ ទេន្តោ ភយាគតឹ គច្ឆតិ នាម។ យោ ឯវំ ន គច្ឆតិ, សព្ពេសំ តុលាភូតោ បមាណភូតោ មជ្ឈត្តោ ហោតិ, សោ សម្មន្និតព្ពោ។ **ភាជិតាភាជិត**ន្តិ "ឯត្តកានិ វត្ថានិ ភាជិតានិ, ឯត្តកានិ អភាជិតានី"តិ ជានន្តោ "ភាជិតាភាជិតញ្ច ជានេយ្យា"តិ វុច្ចតិ។

ឧច្ចិនិត្វាតិ "ឥទំ ថូលំ, ឥទំ សណ្ហំ, ឥទំ ឃនំ, ឥទំ តនុកំ, ឥទំ បរិភុត្តំ, ឥទំ អបរិភុត្តំ, ឥទំ ទីឃតោ ឯត្តកំ បុថុលតោ ឯត្តក"ន្តិ ឯវំ វត្ថានិ វិចិនិត្វា។ **តុលយិត្វា**តិ "ឥទំ ឯត្តកំ អគ្ឃតិ, ឥទំ ឯត្តក"ន្តិ ឯវំ អគ្ឃបរិច្ឆេទំ កត្វា។ **វណ្ណាវណ្ណំ កត្វា**តិ សចេ សព្ពេសំ ឯកេកមេវ ទសគ្ឃនកំ បាបុណាតិ, ឥច្ចេតំ កុសលំ; នោ ចេ បាបុណាតិ, យំ នវ វា អដ្ឋ វា អគ្ឃតិ, តំ អញ្ញេន ឯកអគ្ឃនកេន ច ទ្វិអគ្ឃនកេន ច សទ្ធឹ ពន្ធិត្វា ឯតេន ឧបាយេន សមេ បដិវីសេ ឋបេត្វាតិ អត្ថោ។ **ភិក្ខូ គណេត្វា វគ្គំ ពន្ធិត្វា**តិ សចេ ឯកេកស្ស ទិយមានេ ទិវសោ នប្បហោតិ, ទស ទស ភិក្ខូ គណេត្វា ទស ទស ចីវរបដិវីសេ ឯកវគ្គំ ពន្ធិត្វា ឯកំ ភណ្ឌិកំ កត្វា ឯវំ ចីវរបដិវីសំ ឋបេតុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ ឯវំ ឋបិតេសុ ចីវរបដិវីសេសុ កុសោ បាតេតព្ពោ។ តេហិបិ ភិក្ខូហិ បុន កុសបាតំ កត្វា ភាជេតព្ពំ។

សាមណេរានំ ឧបឌ្ឍបដិវីសន្តិ ឯត្ថ យេ សាមណេរា អត្តិស្សរា ភិក្ខុសង្ឃស្ស កត្តព្ពកម្មំ ន ករោន្តិ, ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាសុ យុត្តា អាចរិយុបជ្ឈាយានំយេវ វត្តបដិបត្តឹ ករោន្តិ, អញ្ញេសំ ន ករោន្តិ, ឯតេសំយេវ ឧបឌ្ឍភាគោ ទាតព្ពោ។ យេ បន បុរេភត្តញ្ច បច្ឆាភត្តញ្ច ភិក្ខុសង្ឃស្សេវ កត្តព្ពកិច្ចំ ករោន្តិ, តេសំ សមកោ ទាតព្ពោ។ ឥទញ្ច បិដ្ឋិសមយេ ឧប្បន្នេន ភណ្ឌាគារេ ឋបិតេន អកាលចីវរេនេវ កថិតំ។ កាលចីវរំ បន សមកមេវ ទាតព្ពំ។ តត្រុប្បាទវស្សាវាសិកំ សម្មុញ្ជនីពន្ធនាទិ សង្ឃស្ស ផាតិកម្មំ កត្វា គហេតព្ពំ។ ឯតញ្ហេត្ថ សព្ពេសំ វត្តំ។ ភណ្ឌាគារិកចីវរេបិ សចេ សាមណេរា អាគន្ត្វា "ភន្តេ មយំ យាគុំ បចាម, ភត្តំ បចាម, ខជ្ជកំ បចាម, អប្បហរិតកំ ករោម, ទន្តកដ្ឋំ អាហរាម, រង្គឆល្លិំ កប្បិយំ កត្វា ទេម, កឹ អម្ហេហិ ន កតំ នាមា"តិ ឧក្កុដ្ឋឹ ករោន្តិ, សមភាគោវ ទាតព្ពោ។ ឯតំ យេ ច វិរជ្ឈិត្វា ករោន្តិ, យេសញ្ច ករណភាវោ ន បញ្ញាយតិ, តេ សន្ធាយ វុត្តំ។ **កុរុន្ទិយំ** បន "សចេ សាមណេរា 'កស្មា មយំ ភន្តេ សង្ឃកម្មំ ន ករោម, ករិស្សាមា'តិ យាចន្តិ, សមបដិវីសោ ទាតព្ពោ"តិ វុត្តំ។

ឧត្តរិតុកាមោតិ នទី វា កន្តារំ វា ឧត្តរិតុកាមោ; សត្ថំ លភិត្វា ទិសា បក្កមិតុកាមោតិ អត្ថោ។ **សកំ ភាគំ ទាតុ**ន្តិ ឥទំ ភណ្ឌាគារតោ ចីវរានិ នីហរិត្វា បុញ្ជេ កតេ ឃណ្ដិយា បហដាយ ភិក្ខុសង្ឃេ សន្និបតិតេ សត្ថំ លភិត្វា គន្តុកាមោ "សត្ថតោ មា បរិហាយី"តិ ឯតមត្ថំ សន្ធាយ វុត្តំ។ តស្មា អនីហតេសុ វា ចីវរេសុ អប្បហដាយ វា ឃណ្ដិយា អសន្និបតិតេ វា សង្ឃេ ទាតុំ ន វដ្ដតិ។ ចីវរេសុ បន នីហតេសុ ឃណ្ដឹ បហរិត្វា ភិក្ខុសង្ឃេ សន្និបតិតេ ចីវរភាជកេន "ឥមស្ស ភិក្ខុនោ កោដ្ឋាសេន ឯត្តកេន ភវិតព្ព"ន្តិ តក្កេត្វា នយគ្គាហេន ចីវរំ ទាតព្ពំ។ តុលាយ តុលិតមិវ ហិ សមសមំ ទាតុំ ន សក្កា, តស្មា ឩនំ វា ហោតុ អធិកំ វា, ឯវំ តក្កេន នយេន ទិន្នំ សុទិន្នំ។ នេវ ឩនកំ បុន ទាតព្ពំ, នាតិរិត្តំ បដិគ្គណ្ហិតព្ពន្តិ។

អតិរេកភាគេនាតិ ទស ភិក្ខូ ហោន្តិ, សាដកាបិ ទសេវ, តេសុ ឯកោ ទ្វាទស អគ្ឃតិ, សេសា ទសគ្ឃនកា។ សព្ពេសុ ទសគ្ឃនកវសេន កុសេ បាតិតេ យស្ស ភិក្ខុនោ ទ្វាទសគ្ឃនកោ កុសោ បាតិតោ, សោ "ឯត្តកេន មម ចីវរំ បហោតី"តិ តេន អតិរេកភាគេន គន្តុកាមោ ហោតិ។ ភិក្ខូ "អតិរេកំ អាវុសោ សង្ឃស្ស សន្តក"ន្តិ វទន្តិ, តំ សុត្វា ភគវា "សង្ឃិកេ ច គណសន្តកេ ច អប្បកំ នាម នត្ថិ, សព្ពត្ថ សំយមោ កាតព្ពោ, គណ្ហន្តេនាបិ កុក្កុច្ចាយិតព្ព"ន្តិ ទស្សេតុំ **"អនុជានាមិ ភិក្ខវេ អនុក្ខេបេ ទិន្នេ"**តិ អាហ។ តត្ថ **អនុក្ខេបោ** នាម យំកិញ្ចិ អនុក្ខិបិតព្ពំ អនុប្បទាតព្ពំ កប្បិយភណ្ឌំ; យត្តកំ តស្ស បដិវីសេ អធិកំ, តត្តកេ អគ្ឃនកេ យស្មឹ កិស្មិញ្ចិ កប្បិយភណ្ឌេ ទិន្នេតិ អត្ថោ។

វិកលកេ តោសេត្វាតិ ឯត្ថ ចីវរវិកលកំ បុគ្គលវិកលកន្តិ ទ្វេ វិកលកា។ **ចីវរវិកលកំ** នាម សព្ពេសំ បញ្ច បញ្ច វត្ថានិ បត្តានិ, សេសានិបិ អត្ថិ, ឯកេកំ បន ន បាបុណាតិ, ឆិន្ទិត្វា ទាតព្ពានិ។ ឆិន្ទន្តេហិ ច អឌ្ឍមណ្ឌលាទីនំ វា ឧបាហនត្ថវិកាទីនំ វា បហោនកានិ ខណ្ឌានិ កត្វា ទាតព្ពានិ, ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទេន ចតុរង្គុលវិត្ថារម្បិ អនុវាតប្បហោនកាយាមំ ខណ្ឌំ កត្វា ទាតុំ វដ្ដតិ, អបរិភោគំ បន ន កាតព្ពន្តិ ឯវមេត្ថ ចីវរស្ស អប្បហោនកភាវោ ចីវរវិកលកំ។ ឆិន្ទិត្វា ទិន្នេ បន តំ តោសិតំ ហោតិ, អថ កុសបាតោ កាតព្ពោ។ សចេបិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ កោដ្ឋាសេ ឯកំ វា ទ្វេ វា វត្ថានិ នប្បហោន្តិ, តត្ថ អញ្ញំ សាមណកំ បរិក្ខារំ ឋបេត្វា យោ តេន តុស្សតិ, តស្ស តំ ភាគំ ទត្វា បច្ឆា កុសបាតោ កាតព្ពោ។ ឥទម្បិ ចីវរវិកលកន្តិ **អន្ធកដ្ឋកថាយំ** វុត្តំ។

បុគ្គលវិកលកំ នាម ទស ទស ភិក្ខូ គណេត្វា វគ្គំ ករោន្តានំ ឯកោ វគ្គោ ន បូរតិ, អដ្ឋ វា នវ វា ហោន្តិ, តេសំ អដ្ឋ វា នវ វា កោដ្ឋាសា “តុម្ហេ ឥមេ គហេត្វា វិសុំ ភាជេថា”តិ ទាតព្ពា។ ឯវមយំ បុគ្គលានំ អប្បហោនកភាវោ បុគ្គលវិកលកំ។ វិសុំ ទិន្នេ បន តំ តោសិតំ ហោតិ, ឯវំ តោសេត្វា កុសបាតោ កាតព្ពោតិ។ អថ វា វិកលកេ តោសេត្វាតិ យោ ចីវរវិភាគោ ឩនកោ, តំ អញ្ញេន បរិក្ខារេន សមំ កត្វា កុសបាតោ កាតព្ពោ។

ចីវររជនកថា

៣៤៤. ឆកណេនាតិ គោមយេន។ **បណ្ឌុមត្តិកាយា**តិ តម្ពមត្តិកាយ។ មូលរជនាទីសុ ហលិទ្ទឹ ឋបេត្វា សព្ពំ មូលរជនំ វដ្ដតិ។ មញ្ជិដ្ឋិញ្ច តុង្គហារញ្ច ឋបេត្វា សព្ពំ ខន្ធរជនំ វដ្ដតិ។ តុង្គហារោ នាម ឯកោ សកណ្ដករុក្ខោ, តស្ស ហរិតាលវណ្ណំ ខន្ធរជនំ ហោតិ។ លោទ្ទញ្ច កណ្ឌុលញ្ច ឋបេត្វា សព្ពំ តចរជនំ វដ្ដតិ។ អល្លិបត្តំ នីលិបត្តញ្ច ឋបេត្វា សព្ពំ បត្តរជនំ វដ្ដតិ។ គិហិបរិភុត្តំ បន អល្លិបត្តេន ឯកវារំ រជិតុំ វដ្ដតិ។ កឹសុកបុប្ផញ្ច កុសុម្ភបុប្ផញ្ច ឋបេត្វា សព្ពំ បុប្ផរជនំ វដ្ដតិ។ ផលរជនេ បន ន កិញ្ចិ ន វដ្ដតិ។

សីតុទកាតិ អបក្ករជនំ វុច្ចតិ។ **ឧត្តរាឡុម្ប**ន្តិ វដ្ដាធារកំ, រជនកុម្ភិយា មជ្ឈេ ឋបេត្វា តំ អាធារកំ បរិក្ខិបិត្វា រជនំ បក្ខិបិតុំ អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ ឯវញ្ហិ កតេ រជនំ ន ឧត្តរតិ។ **ឧទកេ វា នខបិដ្ឋិកាយ វា**តិ សចេ បរិបក្កំ ហោតិ, ឧទកបាតិយា ទិន្នោ ថេវោ សហសា ន វិសរតិ, នខបិដ្ឋិយម្បិ អវិសរន្តោ តិដ្ឋតិ។ **រជនុឡុង្ក**ន្តិ រជនឧឡុង្កំ។ **ទណ្ឌកថាលក**ន្តិ តមេវ សទណ្ឌកំ។ **រជនកោលម្ប**ន្តិ រជនកុណ្ឌំ។ **ឱមទ្ទន្តី**តិ សម្មទ្ទន្តិ។ **ន ច អច្ឆិន្នេ ថេវេ បក្កមិតុ**ន្តិ យាវ រជនពិន្ទុ គឡិតំ ន ឆិជ្ជតិ, តាវ ន អញ្ញត្រ គន្តព្ពំ។ **បត្ថិន្ន**ន្តិ អតិរជិតត្តា ថទ្ធំ។ **ឧទកេ ឱសារេតុ**ន្តិ ឧទកេ បក្ខិបិត្វា ឋបេតុំ។ រជនេ បន និក្ខន្តេ តំ ឧទកំ ឆឌ្ឌេត្វា ចីវរំ មទ្ទិតព្ពំ។ **ទន្តកាសាវានី**តិ ឯកំ វា ទ្វេ វា វារេ រជិត្វា ទន្តវណ្ណានិ ធារេន្តិ។

ឆិន្នកចីវរានុជាននកថា

៣៤៥. អច្ឆិពទ្ធន្តិ ចតុរស្សកេទារកពទ្ធំ។ **បាឡិពទ្ធ**ន្តិ អាយាមតោ ច វិត្ថារតោ ច ទីឃមរិយាទពទ្ធំ។ **មរិយាទពទ្ធ**ន្តិ អន្តរន្តរា រស្សមរិយាទពទ្ធំ។ **សិង្ឃាដកពទ្ធ**ន្តិ មរិយាទាយ មរិយាទំ វិនិវិជ្ឈិត្វា គតដ្ឋានេ សិង្ឃាដកពទ្ធំ; ចតុក្កសណ្ឋានន្តិ អត្ថោ។ **សំវិទហិតុ**ន្តិ កាតុំ។ **ឧស្សហសិ ត្វំ អានន្ទា**តិ សក្កោសិ ត្វំ អានន្ទ។ **ឧស្សហាមិ ភគវា**តិ តុម្ហេហិ ទិន្ននយេន សក្កោមីតិ ទស្សេតិ។ **យត្រ ហិ នាមា**តិ យោ នាម។ **កុសិម្បិ នាមា**តិអាទីសុ **កុសី**តិ អាយាមតោ ច វិត្ថារតោ ច អនុវាតាទីនំ ទីឃបត្តានមេតំ អធិវចនំ។ **អឌ្ឍកុសី**តិ អន្តរន្តរា រស្សបត្តានំ នាមំ។ **មណ្ឌល**ន្តិ បញ្ចខណ្ឌិកចីវរស្ស ឯកេកស្មឹ ខណ្ឌេ មហាមណ្ឌលំ។ **អឌ្ឍមណ្ឌល**ន្តិ ខុទ្ទកមណ្ឌលំ។ **វិវដ្ដ**ន្តិ មណ្ឌលញ្ច អឌ្ឍមណ្ឌលញ្ច ឯកតោ កត្វា សិព្ពិតំ មជ្ឈិមខណ្ឌំ។

អនុវិវដ្ដន្តិ តស្ស ឧភោសុ បស្សេសុ ទ្វេ ខណ្ឌានិ។ **គីវេយ្យក**ន្តិ គីវាវេឋនដ្ឋានេ ទឡ្ហីករណត្ថំ អញ្ញំ សុត្តសំសិព្ពិតំ អាគន្តុកបត្តំ។ **ជង្ឃេយ្យក**ន្តិ ជង្ឃបាបុណនដ្ឋានេ តថេវ សំសិព្ពិតំ បត្តំ។ គីវដ្ឋានេ ច ជង្ឃដ្ឋានេ ច បត្តានមេវេតំ នាមន្តិបិ វទន្តិ។ **ពាហន្ត**ន្តិ អនុវិវដ្ដានំ ពហិ ឯកេកំ ខណ្ឌំ។ ឥតិ បញ្ចខណ្ឌិកចីវរេនេតំ វិចារិតន្តិ។ អថ វា **អនុវិវដ្ដ**ន្តិ វិវដ្ដស្ស ឯកបស្សតោ ទ្វិន្នំ ឯកបស្សតោ ទ្វិន្នន្តិ ចតុន្នម្បិ ខណ្ឌានមេតំ នាមំ។ **ពាហន្ត**ន្តិ សុប្បមាណំ ចីវរំ បារុបន្តេន សំហរិត្វា ពាហាយ ឧបរិ ឋបិតា ឧភោ អន្តា ពហិមុខា តិដ្ឋន្តិ, តេសំ ឯតំ នាមំ។ អយមេវ ហិ នយោ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តោតិ។

តិចីវរានុជាននកថា

៣៤៦. ចីវរេហិ ឧព្ភណ្ឌិកេតិ ចីវរេហិ ឧព្ភណ្ឌេ កតេ; យថា ឧក្ខិត្តភណ្ឌា ហោន្តិ ឯវំ កតេ; ឧក្ខិត្តភណ្ឌិកភាវំ អាបាទិតេតិ អត្ថោ។ **ចីវរភិសិ**ន្តិ ឯត្ថ **ភិសី**តិ ទ្វេ តីណិ ឯកតោ កត្វា ភិសិសង្ខេបេន សំហរិតចីវរានិ វុត្តានិ។

តេ កិរ ភិក្ខូ “ទក្ខិណាគិរិតោ ភគវា លហុំ បដិនិវត្តិស្សតី”តិ តត្ថ គច្ឆន្តា ជីវកវត្ថុស្មឹ លទ្ធចីវរានិ ឋបេត្វា អគមំសុ។ ឥទានិ បន ចិរេន អាគមិស្សតីតិ មញ្ញមានា អាទាយ បក្កមឹសុ។ **អន្តរវដ្ដកាសូ**តិ មាឃស្ស ច ផគ្គុណស្ស ច អន្តរា អដ្ឋសុ។ **ន ភគវន្តំ សីតំ អហោសី**តិ ភគវតោ សីតំ នាហោសិ។ **ឯតទហោសិ យេបិ ខោ តេ កុលបុត្តា**តិ ន ភគវា អជ្ឈោកាសេ អនិសីទិត្វា ឯតមត្ថំ ន ជានាតិ, មហាជនសញ្ញាបនត្ថំ បន ឯវមកាសិ។ **សីតាលុកា**តិ សីតបកតិកា; យេ បកតិយាវ សីតេន កិលមន្តិ។ **ទិគុណំ សង្ឃាដិ**ន្តិ ទុបដ្ដំ សង្ឃាដឹ។ **ឯកច្ចិយ**ន្តិ ឯកបដ្ដំ។ ឥតិ “ភគវា អត្តនា ចតូហិ ចីវរេហិ យាបេតិ, អម្ហាកំ បន តិចីវរំ អនុជានាតី”តិ វចនស្ស ឱកាសំ ឧបច្ឆិន្ទិតុំ ទិគុណំ សង្ឃាដឹ អនុជានាតិ, ឯកច្ចិកេ ឥតរេ។ ឯវញ្ហិ នេសំ ចត្តារិ ភវិស្សន្តីតិ។

អតិរេកចីវរាទិកថា

៣៤៨. **អគ្គឡំ អច្ឆុបេយ្យ**ន្តិ ឆិទ្ទដ្ឋានេ បិលោតិកខណ្ឌំ លគ្គាបេយ្យំ។ **អហតកប្បាន**ន្តិ ឯកវារំ ធោតានំ។ **ឧតុទ្ធដាន**ន្តិ ឧតុតោ ទីឃកាលតោ ឧទ្ធដានំ ហតវត្ថកានំ, បិលោតិកានន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **បាបណិកេ**តិ អន្តរាបណតោ បតិតបិលោតិកចីវរេ។ **ឧស្សាហោ ករណីយោ**តិ បរិយេសនា កាតព្ពា។ បរិច្ឆេទោ បនេត្ថ នត្ថិ, បដ្ដសតម្បិ វដ្ដតិ។ សព្ពមិទំ សាទិយន្តស្ស ភិក្ខុនោ វសេន វុត្តំ។ **អគ្គឡំ តុន្ន**ន្តិ ឯត្ថ ឧទ្ធរិត្វា អល្លីយាបនខណ្ឌំ **អគ្គឡំ**, សុត្តេន សំសិព្ពិតំ **តុន្នំ**; វដ្ដេត្វា ករណំ **ឱវដ្ដិកំ ។ កណ្ឌុសកំ** វុច្ចតិ មុទ្ទិកា។ **ទឡ្ហីកម្ម**ន្តិ អនុទ្ធរិត្វាវ ឧបស្សយំ កត្វា អល្លីយាបនកំ វត្ថខណ្ឌំ។

៣៤៩-៣៥១. វិសាខាវត្ថុ ឧត្តានត្ថំ។ តតោ បរំ បុព្ពេ វិនិច្ឆិតមេវ។ **សោវគ្គិក**ន្តិ សគ្គប្បត្តហេតុកំ។ តេនេវាហ “សោវគ្គិក”ន្តិ ។ សោកំ អបនេតីតិ **សោកនុទំ។ អនាមយា**តិ អរោគា។ **សគ្គម្ហិ កាយម្ហី**តិ សគ្គោបបន្នា។

៣៥៣. **បុថុជ្ជនា កាមេសុ វីតរាគា**តិ ឈានលាភិនោ។

៣៥៦. **សន្ទិដ្ឋោ**តិ ទិដ្ឋមត្តកមិត្តោ។ **សម្ភត្តោ**តិ ឯកសម្ភោគោ ទឡ្ហមិត្តោ។ **អាលបិតោ**តិ “មម សន្តកំ យំ ឥច្ឆេយ្យាសិ, តំ គណ្ហេយ្យាសី”តិ ឯវំ វុត្តោ។ ឯតេសុ តីសុ អញ្ញតរនាមេន សទ្ធឹ ជីវតិ, គហិតេ អត្តមនោ ហោតីតិ ឥមេហិ គហិតវិស្សាសោ រុហតិ។

បច្ឆិមវិកប្បនុបគចីវរាទិកថា

៣៥៨. **បំសុកូលកតោ**តិ កតបំសុកូលោ។ **គរុកោ ហោតី**តិ ជិណ្ណជិណ្ណដ្ឋានេ អគ្គឡារោបនេន គរុកោ ហោតិ។ **សុត្តលូខំ កាតុ**ន្តិ សុត្តេនេវ អគ្គឡំ កាតុន្តិ អត្ថោ។ **វិកណ្ណោ ហោតី**តិ សុត្តំ អច្ឆេត្វា អច្ឆេត្វា សិព្ពន្តានំ ឯកោ សង្ឃាដិកោណោ ទីឃោ ហោតិ។ **វិកណ្ណំ ឧទ្ធរិតុ**ន្តិ ទីឃកោណំ ឆិន្ទិតុំ។ **ឱកិរិយន្តី**តិ ឆិន្នកោណតោ គឡន្តិ។ **អនុវាតំ បរិភណ្ឌ**ន្តិ អនុវាតញ្ចេវ បរិភណ្ឌញ្ច។ **បត្តា លុជ្ជន្តី**តិ មហន្តេសុ បត្តមុខេសុ ទិន្នានិ សុត្តានិ គឡន្តិ, តតោ បត្តា លុជ្ជន្តិ។ **អដ្ឋបទកំ កាតុ**ន្តិ អដ្ឋបទកច្ឆន្ទេន បត្តមុខំ សិព្ពិតុំ។

៣៦០. **អន្វាធិកម្បិ អារោបេតុ**ន្តិ អាគន្តុកបត្តម្បិ ទាតុំ។ ឥទំ បន អប្បហោនកេ អារោបេតព្ពំ។ សចេ បហោតិ, អាគន្តុកបត្តំ ន វដ្ដតិ, ឆិន្ទិតព្ពមេវ។

៣៦១. **ន ច ភិក្ខវេ សទ្ធាទេយ្យ**ន្តិ ឯត្ថ សេសញាតីនំ ទេន្តោ វិនិបាតេតិយេវ។ មាតាបិតរោ បន សចេ រជ្ជេ ឋិតា បត្ថយន្តិ, ទាតព្ពំ។

៣៦២. **គិលានោ**តិ គិលានតាយ គហេត្វា គន្តុំ អសមត្ថោ។ **វស្សិកសង្កេត**ន្តិ វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ។ **នទីបារ**ន្តិ នទិយា បារេ ភត្តំ ភុញ្ជិតព្ពំ ហោតិ។ **អគ្គឡគុត្តិវិហារោ**តិ សព្ពេស្វេវ ចេតេសុ គិលានវស្សិកសង្កេតនទីបារគមនអត្ថតកថិនភាវេសុ អគ្គឡគុត្តិយេវ បមាណំ។ គុត្តោ ឯវ ហិ វិហារេ ឯតេសុ ការណេសុ និក្ខិបិត្វា ពហិ គន្តុំ វដ្ដតិ, ន អគុត្តេ។ អារញ្ញកស្ស បន វិហារោ ន សុគុត្តោ ហោតិ, តេន ភណ្ឌុក្ខលិកាយ បក្ខិបិត្វា បាសាណសុសិរ រុក្ខសុសិរាទីសុ សុប្បដិច្ឆន្នេសុ ឋបេត្វា គន្តព្ពំ។

សង្ឃិកចីវរុប្បាទកថា

៣៦៣. **តុម្ហេវ ភិក្ខុ តានិ ចីវរានី**តិ អញ្ញត្ថ គហេត្វា ហដានិបិ តុយ្ហេវ; ន តេសំ អញ្ញោ កោចិ ឥស្សរោតិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា អនាគតេបិ និក្កុក្កុច្ចា គណ្ហិស្សន្តីតិ ទស្សេតុំ **ឥធ បនា**តិអាទិមាហ។ **តស្សេវ តានិ ចីវរានិ យាវ**

កថិនស្ស ឧព្ភារាតិ សចេ គណបូរកេ ភិក្ខូ លភិត្វា កថិនំ អត្ថតំ ហោតិ, បញ្ចមាសេ; នោ ចេ អត្ថតំ ហោតិ, ឯកំ ចីវរមាសមេវ។ យំ “សង្ឃស្ស ទេមា”តិ វា ទេន្តិ, “សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស ទេមា”តិ វា ទេន្តិ, “វស្សំវុត្ថសង្ឃស្ស ទេមា”តិ វា ទេន្តិ, “វស្សាវាសិកំ ទេមា”តិ វា ទេន្តិ, សចេបិ មតកចីវរំ អវិភជិត្វា តំ វិហារំ បវិសន្តិ, តំ សព្ពំ តស្សេវ ភិក្ខុនោ ហោតិ។ យម្បិ សោ វស្សាវាសត្ថាយ វឌ្ឍិំ បយោជេត្វា ឋបិតឧបនិក្ខេបតោ វា តត្រុប្បាទតោ វា វស្សាវាសិកំ គណ្ហាតិ, សព្ពំ សុគ្គហិតមេវ ហោតិ។ ឥទមេត្ថ លក្ខណំ, យេន តេនាការេន សង្ឃស្ស ឧប្បន្នំ វត្ថំ អត្ថតកថិនស្ស បញ្ចមាសេ, អនត្ថតកថិនស្ស ឯកំ ចីវរមាសំ បាបុណាតីតិ។ យំ បន “ឥទំ ឥធ វស្សំវុត្ថសង្ឃស្ស ទេមា”តិ វា “វស្សាវាសិកំ ទេមា”តិ វា វត្វា ទិន្នំ, តំ អនត្ថតកថិនស្សាបិ បញ្ចមាសេ បាបុណាតិ។ តតោ បរំ បន ឧប្បន្នំ វស្សាវាសិកំ បុច្ឆិតព្ពំ – “កឹ អតីតវស្សេ ឥទំ វស្សាវាសិកំ, ឧទាហុ អនាគតវស្សេ”តិ! កស្មា? ឋិតិកសមយេ ឧប្បន្នត្តា។

ឧតុកាលន្តិ វស្សានតោ អញ្ញំ កាលំ។ **តានិ ចីវរានិ អាទាយ សាវត្ថឹ គន្ត្វា**តិ ឯត្ថ តានិ ចីវរានិ គតគតដ្ឋានេ សង្ឃិកានេវ ហោន្តិ, ភិក្ខូហិ ទិដ្ឋមត្តមេវេត្ថ បមាណំ។ តស្មា សចេ កេចិ បដិបថំ អាគច្ឆន្តា “កុហឹ អាវុសោ គច្ឆសី”តិ បុច្ឆិត្វា តមត្ថំ សុត្វា “កឹ អាវុសោ មយំ សង្ឃោ ន ហោមា”តិ តត្ថេវ ភាជេត្វា គណ្ហន្តិ, សុគ្គហិតានិ។ សចេបិ ឯស មគ្គា ឱក្កមិត្វា កញ្ចិ វិហារំ វា អាសនសាលំ វា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ឯកំ គេហមេវ វា បវិសតិ, តត្រ ច នំ ភិក្ខូ ទិស្វា តមត្ថំ បុច្ឆិត្វា ភាជេត្វា គណ្ហន្តិ, សុគ្គហិតានេវ។

អធិដ្ឋាតុន្តិ ឯត្ថ អធិដ្ឋហន្តេន វត្តំ ជានិតព្ពំ ។ តេន ហិ ភិក្ខុនា ឃណ្ឌឹ បហរិត្វា កាលំ ឃោសេត្វា ថោកំ អាគមេត្វា សចេ ឃណ្ឌិសញ្ញាយ វា កាលសញ្ញាយ វា ភិក្ខូ អាគច្ឆន្តិ, តេហិ សទ្ធឹ ភាជេតព្ពានិ។ នោ ចេ អាគច្ឆន្តិ, “មយ្ហិមានិ ចីវរានិ បាបុណន្តី”តិ អធិដ្ឋាតព្ពានិ។ ឯវំ អធិដ្ឋិតេ សព្ពានិ តស្សេវ ហោន្តិ, ឋិតិកា បន ន តិដ្ឋតិ។

សចេ ឯកេកំ ឧទ្ធរិត្វា “អយំ បឋមភាគោ មយ្ហំ បាបុណាតិ, អយំ ទុតិយភាគោ”តិ ឯវំ គណ្ហាតិ, គហិតានិ ច សុគ្គហិតានិ ហោន្តិ, ឋិតិកា ច តិដ្ឋតិ។ ឯវំ បាបេត្វា គណ្ហន្តេនាបិ អធិដ្ឋិតមេវ ហោតិ។ សចេ បន ឃណ្ឌឹ បហរិត្វា វា អប្បហរិត្វា វា កាលម្បិ ឃោសេត្វា វា អឃោសេត្វា វា “អហមេវេត្ថ មយ្ហមេវ ឥមានិ ចីវរានី”តិ គណ្ហាតិ, ទុគ្គហិតានិ ហោន្តិ។ អថ “អញ្ញោ កោចិ ឥធ នត្ថិ, មយ្ហំ ឯតានិ បាបុណន្តី”តិ គណ្ហាតិ, សុគ្គហិតានិ។

បាតិតេ កុសេតិ ឯកកោដ្ឋាសេ កុសទណ្ឌកេ បាតិតមត្តេ សចេបិ ភិក្ខុសហស្សំ ហោតិ, គហិតមេវ នាម ចីវរំ។ នាកាមា ភាគោ ទាតព្ពោ។ សចេ បន អត្តនោ រុចិយា ទាតុកាមា ហោន្តិ, ទេន្តុ។ អនុភាគេបិ ឯសេវ នយោ។

សចីវរានីតិ “កាលចីវរម្បិ សង្ឃស្ស ឥតោវ ទស្សាម, វិសុំ សង្ឃិយមានេ អតិចិរំ ហោតី”តិ ខិប្បំយេវ សចីវរានិ ភត្តានិ អកំសុ។ **ថេរេ អាគម្ម ឧប្បន្នានី**តិ តុម្ហេសុ បសាទេន ខិប្បំ ឧប្បន្នានិ។

សង្ឃស្ស ទេមាតិ ចីវរានិ ទេន្តីតិ សកលម្បិ ចីវរកាលំ សណិកំ សណិកំ ទេន្តិយេវ។ បុរិមេសុ បន ទ្វីសុ វត្ថូសុ បច្ចិន្នទានត្តា អទំសូតិ វុត្តំ។ **សម្ពហុលា ថេរា**តិ វិនយធរបាមោក្ខថេរា។ ឥទំ បន វត្ថុំ សទ្ធឹ បុរិមេន ទ្វេភាតិកវត្ថុនា បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ ឧប្បន្នំ, ឥមេ ច ថេរា ទិដ្ឋបុព្ពា តថាគតំ, តស្មា បុរិមេសុ វត្ថូសុ តថាគតេន បញ្ញត្តនយេនេវ កថេសុំ។

ឧបនន្ទសក្យបុត្តវត្ថុកថា

៣៦៤. គាមកាវាសំ អគមាសីតិ អប្បេវ នាម ចីវរានិ ភាជេន្តា មយ្ហម្បិ សង្គហំ ករេយ្យុន្តិ ចីវរភាជនកាលំ សល្លក្ខេត្វាវ អគមាសិ។ **សាទិយិស្សសី**តិ គណ្ហិស្សសិ។ ឯត្ថ ច កិញ្ចាបិ តស្ស ភាគោ ន បាបុណាតិ។ អថ ខោ “នគរវាសិកោ អយំ មុខរោ ធម្មកថិកោ”តិ តេ ភិក្ខូ “សាទិយិស្សសី”តិ អាហំសុ។ **យោ សាទិយេយ្យ អាបត្តិ ទុក្កដស្សា**តិ ឯត្ថ បន កិញ្ចាបិ លហុកា អាបត្តិ, អថ ខោ គហិតានិ គហិតដ្ឋានេ ទាតព្ពានិ។ សចេបិ នដ្ឋានិ វា ជិណ្ណានិ វា ហោន្តិ, តស្សេវ គីវា។ ទេហីតិ វុត្តេ អទេន្តោ ធុរនិក្ខេបេ ភណ្ឌគ្ឃេន ការេតព្ពោ។

ឯកាធិប្បាយន្តិ ឯកំ អធិប្បាយំ; ឯកំ បុគ្គលបដិវីសមេវ ទេថាតិ អត្ថោ។ ឥទានិ យថា សោ ទាតព្ពោ, តំ ទស្សេតុំ តន្តឹ ឋបេន្តោ **ឥធ បនា**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **សចេ អមុត្រ ឧបឌ្ឍំ អមុត្រ ឧបឌ្ឍ**ន្តិ ឯកេកស្មឹ ឯកាហមេកាហំ វា សត្តាហំ សត្តាហំ វា សចេ វសតិ, ឯកេកស្មឹ វិហារេ យំ ឯកោ បុគ្គលោ លភតិ, តតោ តតោ ឧបឌ្ឍំ ឧបឌ្ឍំ ទាតព្ពំ។ ឯវំ ឯកាធិប្បាយោ ទិន្នោ ហោតិ។ **យត្ថ វា បន ពហុតរ**ន្តិ សចេ ឯកស្មឹ វិហារេ វសន្តោ ឥតរស្មឹ សត្តាហវារេន អរុណមេវ ឧដ្ឋាបេតិ, ឯវំ បុរិមស្មឹ ពហុតរំ វសតិ នាម។ តស្មា តតោ ពហុតរំ វសិតវិហារតោ តស្ស បដិវីសោ ទាតព្ពោ។ ឯវម្បិ ឯកាធិប្បាយោ ទិន្នោ ហោតិ។ ឥទញ្ច នានាលាភេហិ នានូបចារេហិ ឯកសីម

វិហារេហិ កថិតំ, នានាសីមវិហារេ បន សេនាសនគ្គាហោ បដិប្បស្សម្ភតិ។ តស្មា តត្ថ ចីវរបដិវីសោ ន បាបុណាតិ។ សេសំ បន អាមិសភេសជ្ជាទិ សព្ពំ សព្ពត្ថ អន្តោសីមគតស្ស បាបុណាតិ។

គិលានវត្ថុកថា

៣៦៥. មញ្ចកេ និបាតេសុន្តិ ឯវំ ធោវិត្វា អញ្ញំ កាសាវំ និវាសេត្វា មញ្ចកេ និបជ្ជាបេសុំ; និបជ្ជាបេត្វា ច ប នាយស្មា អានន្ទោ មុត្តករីសកិលិដ្ឋំ កាសាវំ ធោវិត្វា ភូមិយំ បរិភណ្ឌំ អកាសិ។ **យោ ភិក្ខវេ មំ ឧបដ្ឋហេយ្យ, សោ គិលានំ ឧបដ្ឋហេយ្យា**តិ យោ មំ ឱវាទានុសាសនីករណេន ឧបដ្ឋហេយ្យ, សោ គិលានំ ឧបដ្ឋហេយ្យ; មម ឱវាទការកេន គិលានោ ឧបដ្ឋាតព្ពោតិ អយមេវេត្ថ អត្ថោ។ ភគវតោ ច គិលានស្ស ច ឧបដ្ឋានំ ឯកសទិសន្តិ ឯវំ បនេត្ថ អត្ថោ ន គហេតព្ពោ។ **សង្ឃេន ឧបដ្ឋាតព្ពោ**តិ យស្សេតេ ឧបជ្ឈាទយោ តស្មិំ វិហារេ នត្ថិ, អាគន្តុកោ ហោតិ ឯកចារិកោ ភិក្ខុ, សោ សង្ឃស្ស ភារោ, តស្មា សង្ឃេន ឧបដ្ឋាតព្ពោ។ នោ ចេ ឧបដ្ឋហេយ្យ, សកលស្ស សង្ឃស្ស អាបត្តិ។ វារំ ឋបេត្វា ជគ្គន្តេសុ បន យោ អត្តនោ វារេ ន ជគ្គតិ, តស្សេវ អាបត្តិ។ សង្ឃត្ថេរោបិ វារកោន មុច្ចតិ។ សចេ សកលោ សង្ឃោ ឯកស្ស ភារំ ករោតិ, ឯកោ វា វត្តសម្បន្នោ ភិក្ខុ អហមេវ ជគ្គិស្សាមីតិ បដិជគ្គតិ, សង្ឃោ អាបត្តិតោ មុច្ចតិ។

៣៦៦. អភិក្កមន្តំ វា អភិក្កមតីតិអាទីសុ វឌ្ឍន្តំ វា អាពាធំ “ឥទំ នាម មេ បរិភុញ្ជន្តស្ស វឌ្ឍតិ, ឥទំ បរិភុញ្ជន្តស្ស បរិហាយតិ, ឥទំ បរិភុញ្ជន្តស្ស តិដ្ឋតី”តិ យថាភូតំ នាវិករោតីតិ ឯវមត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ **នាល**ន្តិ ន បតិរូបោ, ន យុត្តោ ឧបដ្ឋាតុំ។ **ភេសជ្ជំ សំវិធាតុ**ន្តិ ភេសជ្ជំ យោជេតុំ អសមត្ថោ ហោតិ។ **អាមិសន្តរោ**តិ អាមិសំ អស្ស អន្តរន្តិ អាមិសន្តរោ។ **អន្តរ**ន្តិ ការណំ វុច្ចតិ; អាមិសការណា យាគុភត្តបត្តចីវរានិ បត្ថេន្តោ ឧបដ្ឋាតីតិ អត្ថោ។

មតសន្តកកថា

៣៦៧. កាលង្កតេតិ កាលកិរិយាយ។ **គិលានុបដ្ឋាកានំ ទាតុ**ន្តិ ឯត្ថ អនន្តរំ វុត្តាយ កម្មវាចាយ ទិន្នម្បិ អបលោកេត្វា ទិន្នម្បិ ទិន្នមេវ ហោតិ, វដ្ដតិ។

៣៦៨. យំ តត្ថ លហុភណ្ឌំ យំ តត្ថ គរុភណ្ឌន្តិ ឯត្ថ លហុភណ្ឌគរុភណ្ឌានំ នានាករណំ បរតោ វណ្ណយិស្សាម។ គិលានុបដ្ឋាកលាភេ បន អយំ អាទិតោ បដ្ឋាយ វិនិច្ឆយោ –

សចេ សកលេ ភិក្ខុសង្ឃេ ឧបដ្ឋហន្តេ កាលំ ករោតិ, សព្ពេបិ សាមិកា។ អថ ឯកច្ចេហិ វារេ កតេ ឯកច្ចេហិ អកតេយេវ កាលំ ករោតិ, តត្ថ ឯកច្ចេ អាចរិយា វទន្តិ – “សព្ពេបិ អត្តនោ វារេ សម្បត្តេ ករេយ្យុំ, តស្មា សព្ពេបិ សាមិនោ”តិ។ ឯកច្ចេ វទន្តិ – “យេហិ ជគ្គិតោ តេ ឯវ លភន្តិ, ឥតរេ ន លភន្តី”តិ។ សាមណេរេ កាលង្កតេ សចេ ចីវរំ អត្ថិ, គិលានុបដ្ឋាកានំ ទាតព្ពំ។ នោ ចេ អត្ថិ យំ អត្ថិ, តំ ទាតព្ពំ។ អញ្ញស្មិំ បរិក្ខារេ សតិ ចីវរភាគំ កត្វា ទាតព្ពំ។

ភិក្ខុ ច សាមណេរោ ច សចេ សមំ ឧបដ្ឋហឹសុ, សមកោ ភាគោ ទាតព្ពោ។ អថ សាមណេរោវ ឧបដ្ឋហតិ, ភិក្ខុស្ស សំវិទហនមត្តមេវ ហោតិ, សាមណេរស្ស ជេដ្ឋកភាគោ ទាតព្ពោ។ សចេ សាមណេរោ ភិក្ខុនា អានីតឧទកេន យាគុំ បចិត្វា បដិគ្គាហាបនមត្តមេវ ករោតិ, ភិក្ខុ ឧបដ្ឋហតិ, ភិក្ខុស្ស ជេដ្ឋកភាគោ ទាតព្ពោ។

ពហូ ភិក្ខូ សមគ្គា ហុត្វា ឧបដ្ឋហន្តិ, សព្ពេសំ សមកោ ភាគោ ទាតព្ពោ។ យោ បនេត្ថ វិសេសេន ឧបដ្ឋហតិ, តស្ស វិសេសោ កាតព្ពោ។ យេន បន ឯកទិវសម្បិ គិលានុបដ្ឋាកវសេន យាគុភត្តំ វា បចិត្វា ទិន្នំ, នហានំ វា បដិយាទិតំ, សោបិ គិលានុបដ្ឋាកោវ។ យោ សមីបំ អនាគន្ត្វា ភេសជ្ជតណ្ឌុលាទីនិ បេសេតិ, អយំ គិលានុបដ្ឋាកោ ន ហោតិ។ យោ បរិយេសិត្វា គាហាបេត្វា អាគច្ឆតិ, អយំ គិលានុបដ្ឋាកោវ។

ឯកោ វត្តសីសេន ជគ្គតិ; ឯកោ បច្ចាសាយ, មតកាលេ ឧភោបិ បច្ចាសីសន្តិ, ឧភិន្នម្បិ ទាតព្ពំ។ ឯកោ ឧបដ្ឋហិត្វា គិលានស្ស វា កម្មេន អត្តនោ វា កម្មេន កត្ថចិ គតោ “បុន អាគន្ត្វា ជគ្គិស្សាមី”តិ, ឯតស្សបិ ទាតព្ពំ។ ឯកោ ចិរំ ឧបដ្ឋហិត្វា “ឥទានិ ន សក្កោមី”តិ ធុរំ និក្ខិបិត្វា គច្ឆតិ, សចេបិ តំទិវសមេវ គិលានោ កាលំករោតិ, ឧបដ្ឋាកភាគោ ន ទាតព្ពោ។

គិលានុបដ្ឋាកោ នាម គិហិ វា ហោតុ បព្ពជិតោ វា, អន្តមសោ មាតុគាមោបិ, សព្ពេ ភាគំ លភន្តិ។ សចេ តស្ស ភិក្ខុនោ បត្តចីវរមត្តមេវ ហោតិ, អញ្ញំ នត្ថិ; សព្ពំ គិលានុបដ្ឋាកានំយេវ ទាតព្ពំ។ សចេបិ សហស្សំ អគ្ឃតិ, អញ្ញំ បន ពហុម្បិ បរិក្ខារំ តេ ន លភន្តិ; សង្ឃស្សេវ ហោតិ។ អវសេសំ ភណ្ឌំ ពហុកញ្ចេវ មហគ្ឃញ្ច, តិចីវរំ អប្បគ្ឃំ; តតោ គហេត្វា តិចីវរបរិក្ខារោ ទាតព្ពោ។ សព្ពញ្ចេតំ សង្ឃិកតោវ លព្ភតិ។

សចេ បន សោ ជីវមានោយេវ សព្ពំ អត្តនោ បរិក្ខារំ និស្សជ្ជិត្វា កស្សចិ អទាសិ, កោចិ វា វិស្សាសំ អគ្គហេសិ, យស្ស ទិន្នំ, យេន ច គហិតំ, តស្សេវ ហោតិ។ តស្ស រុចិយា ឯវ គិលានុបដ្ឋាកា លភន្តិ, អញ្ញេសំ អទត្វា ទូរេ ឋបិតបរិក្ខារាបិ តត្ថ តត្ថ សង្ឃស្សេវ ហោន្តិ។ ទ្វិន្នំ សន្តកំ ហោតិ អវិភត្តំ, ឯកស្មិំ កាលង្កតេ ឥតរោ សាមី ។ ពហូនម្បិ សន្តកេ ឯសេវ នយោ។ សព្ពេសុ មតេសុ សង្ឃិកំ ហោតិ។ សចេបិ អវិភជិត្វា សទ្ធិវិហារិកាទីនំ ទេន្តិ អទិន្នមេវ ហោតិ។ វិភជិត្វា ទិន្នំ បន សុទិន្នំ។ តំ តេសុ មតេសុបិ សទ្ធិវិហារិកាទីនំយេវ ហោតិ, ន សង្ឃស្ស។

កុសចីរាទិបដិក្ខេបកថា

៣៧១. កុសចីរាទីសុ **អក្កនាឡន្តិ** អក្កនាឡមយំ។ **បោត្ថកោតិ** មកចិមយោ វុច្ចតិ។ សេសានិ បឋមបារាជិកវណ្ណនាយំ វុត្តានិ។ តេសុ បោត្ថកេ ឯវ ទុក្កដំ។ សេសេសុ ថុល្លច្ចយានីតិ។ អក្កទុស្សកទលិទុស្សឯរកទុស្សានិ បន បោត្ថកគតិកានេវ។

៣៧២. សព្ពនីលកាទីនិ រជនំ ធោវិត្វា បុន រជិត្វា ធារេតព្ពានិ។ ន សក្កា ចេ ហោន្តិ ធោវិតុំ, បច្ចត្ថរណានិ វា កាតព្ពានិ។ ទុបដ្ដចីវរស្ស វា មជ្ឈេ ទាតព្ពានិ។ តេសំ វណ្ណនានត្តំ ឧបាហនាសុ វុត្តនយមេវ។ អច្ឆិន្នទសទីឃទសានិ ទសា ឆិន្ទិត្វា ធារេតព្ពានិ។ កញ្ចុកំ លភិត្វា ផាលេត្វា រជិត្វា បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ វេឋនេបិ ឯសេវ នយោ។ តិរីដកំ បន រុក្ខឆល្លិមយំ; តំ បាទបុញ្ឆនំ កាតុំ វដ្ដតិ។

៣៧៤. **បតិរូបេ គាហកេតិ** សចេ កោចិ ភិក្ខុ “អហំ តស្ស គណ្ហាមី”តិ គណ្ហាតិ, ទាតព្ពន្តិ អត្ថោ។ ឯវមេតេសុ តេវីសតិយា បុគ្គលេសុ សោឡស ជនា ន លភន្តិ, សត្ត ជនា លភន្តីតិ។

សង្ឃេភិន្នេចីវរុប្បាទកថា

៣៧៦. **សង្ឃោ ភិជ្ជតីតិ** ភិជ្ជិត្វា កោសម្ពកភិក្ខូ វិយ ទ្វេ កោដ្ឋាសា ហោន្តិ។ **ឯកស្មិំ បក្ខេតិ** ឯកស្មិំ កោដ្ឋាសេ ទក្ខិណោទកញ្ច គន្ធាទីនិ ច ទេន្តិ, ឯកស្មិំ ចីវរានិ។ **សង្ឃស្សេវេតន្តិ** សកលស្ស សង្ឃស្ស ទ្វិន្នម្បិ កោដ្ឋាសានំ ឯតំ ហោតិ, ឃណ្ដិំ បហរិត្វា ទ្វីហិបិ បក្ខេហិ ឯកតោ ភាជេតព្ពំ។ **បក្ខស្សេវេតន្តិ** ឯវំ ទិន្នេ យស្ស កោដ្ឋាសស្ស ឧទកំ ទិន្នំ, តស្ស ឧទកមេវ ហោតិ; យស្ស ចីវរំ ទិន្នំ, តស្សេវ ចីវរំ។ យត្ថ បន ទក្ខិណោទកំ បមាណំ ហោតិ, តត្ថ ឯកោ បក្ខោ ទក្ខិណោទកស្ស លទ្ធត្តា ចីវរានិ លភតិ, ឯកោ ចីវរានមេវ លទ្ធត្តាតិ ឧភោហិបិ ឯកតោ ហុត្វា យថាវុឌ្ឍំ ភាជេតព្ពំ។ ឥទំ កិរ បរសមុទ្ទេ លក្ខណន្តិ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។ **តស្មិំយេវ បក្ខេតិ** ឯត្ថ បន ឥតរោ បក្ខោ អនិស្សរោយេវ។ **ចីវរបេសនវត្ថូនិ** បាកដានេវ។

អដ្ឋចីវរមាតិកាកថា

៣៧៩. ឥទានិ អាទិតោ បដ្ឋាយ វុត្តចីវរានំ បដិលាភខេត្តំ ទស្សេតុំ **“អដ្ឋិមា ភិក្ខវេ មាតិកា”**តិអាទិមាហ។ **សីមាយ ទេតីតិ**អាទិ បុគ្គលាធិដ្ឋាននយេន វុត្តំ។ ឯត្ថ បន សីមាយ ទានំ ឯកា មាតិកា, កតិកាយ ទានំ ទុតិយា...បេ.... បុគ្គលស្ស ទានំ អដ្ឋមា។ តត្ថ សីមាយ ទម្មីតិ ឯវំ សីមំ បរាមសិត្វា ទេន្តោ **សីមាយ ទេតិ** នាម។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

សីមាយ ទេតិ, យាវតិកា ភិក្ខូ អន្តោសីមគតា តេហិ ភាជេតព្ពន្តិអាទិម្ហិ បន មាតិកានិទ្ទេសេ **សីមាយ ទេតីតិ** ឯត្ថ តាវ ខណ្ឌសីមា, ឧបចារសីមា, សមានសំវាសសីមា, អវិប្បវាសសីមា, លាភសីមា, គាមសីមា, និគមសីមា, នគរសីមា, អព្ភន្តរសីមា, ឧទកុក្ខេបសីមា, ជនបទសីមា, រដ្ឋសីមា, រជ្ជសីមា, ទីបសីមា, ចក្កវាឡសីមាតិ បន្នរស សីមា វេទិតព្ពា។

តត្ថ ខណ្ឌសីមា សីមាកថាយំ វុត្តាវ។ ឧបចារសីមា បរិក្ខិត្តស្ស វិហារស្ស បរិក្ខេបេន អបរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបារហដ្ឋានេន បរិច្ឆិន្នា ហោតិ។ អបិច ភិក្ខូនំ ធុវសន្និបាតដ្ឋានតោ វា បរិយន្តេ ឋិតភោជនសាលតោ វា

និពទ្ធវសេនកអាវាសតោ វា ថាមមជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស ទ្វិន្នំ លេឌ្ឌុបាតានំ អន្តោ ឧបចារសីមា វេទិតព្ពា, សា បន អាវាសេសុ វឌ្ឍន្តេសុ វឌ្ឍតិ, បរិហាយន្តេសុ បរិហាយតិ។ មហាបច្ចរិយំ បន “ភិក្ខូសុបិ វឌ្ឍន្តេសុ វឌ្ឍតី”តិ វុត្តំ។ តស្មា សចេ វិហារេ សន្និបតិតភិក្ខូហិ សទ្ធិំ ឯកាពទ្ធា ហុត្វា យោជនសតម្បិ បូរេត្វា និសីទន្តិ, យោជនសតម្បិ ឧបចារសីមាវ ហោតិ, សព្ពេសំ លាភោ បាបុណាតិ។ សមានសំវាសអវិប្បវាសសីមាទ្វយម្បិ វុត្តមេវ។

លាភសីមា នាម នេវ សម្មាសម្ពុទ្ធេន អនុញ្ញាតា, ន ធម្មសង្គាហកត្ថេរេហិ ឋបិតា; អបិច ខោ រាជរាជមហាមត្តា វិហារំ ការេត្វា គាវុតំ វា អឌ្ឍយោជនំ វា យោជនំ វា សមន្តតោ បរិច្ឆិន្ទិត្វា “អយំ អម្ហាកំ វិហារស្ស លាភសីមា”តិ នាមលិខិតកេ ថម្ភេ និខណិត្វា “យំ ឯត្ថន្តរេ ឧប្បជ្ជតិ, សព្ពំ តំ អម្ហាកំ វិហារស្ស ទេមា”តិ សីមំ ឋបេន្តិ, អយំ លាភសីមា នាម។ គាមនិគមនគរអព្ភន្តរឧទកុក្ខេបសីមាបិ វុត្តា ឯវ។ ជនបទសីមា នាម – កាសិកោសលរដ្ឋាទីនំ អន្តោ ពហូ ជនបទា ហោន្តិ, តត្ថ ឯកេកោ ជនបទបរិច្ឆេទោ ជនបទសីមា។ រដ្ឋសីមា នាម កាសិកោសលាទិរដ្ឋបរិច្ឆេទោ។ រជ្ជសីមា នាម “ចោឡភោគោ កេរឡភោគោ”តិ ឯវំ ឯកេកស្ស រញ្ញោ អាណាបវត្តិដ្ឋានំ។ ទីបសីមា នាម សមុទ្ទន្តេន បរិច្ឆិន្នមហាទីបា ច អន្តរទីបា ច។ ចក្កវាឡសីមា នាម ចក្កវាឡបព្ពតេនេវ បរិច្ឆិន្នា។

ឯវមេតាសុ សីមាសុ ខណ្ឌសីមាយ កេនចិ កម្មេន សន្និបតិតំ សង្ឃំ ទិស្វា “ឯត្ថេវ សីមាយ សង្ឃស្ស ទេមី”តិ វុត្តេ យាវតិកា ភិក្ខូ អន្តោខណ្ឌសីមគតា, តេហិ ភាជេតព្ពំ។ តេសំយេវ ហិ តំ បាបុណាតិ។ អញ្ញេសំ សីមន្តរិកាយ វា ឧបចារសីមាយ វា ឋិតានម្បិ ន បាបុណាតិ។ ខណ្ឌសីមាយ ឋិតេ បន រុក្ខេ វា បព្ពតេ វា ឋិតស្ស ហេដ្ឋា វា បថវីវេមជ្ឈគតស្ស បាបុណាតិយេវ។ “ឥមិស្សា ឧបចារសីមាយ សង្ឃស្ស ទម្មី”តិ ទិន្នំ បន ខណ្ឌសីមាសីមន្តរិកាសុ ឋិតានម្បិ បាបុណាតិ។ “សមានសំវាសសីមាយ ទម្មី”តិ ទិន្នំ បន ខណ្ឌសីមាសីមន្តរិកាសុ ឋិតានំ ន បាបុណាតិ។ អវិប្បវាសសីមាលាភសីមាសុ ទិន្នំ តាសុ សីមាសុ អន្តោគតានំ បាបុណាតិ។ គាមសីមាទីសុ ទិន្នំ តាសំ សីមានំ អព្ភន្តរេ ពទ្ធសីមាយ ឋិតានម្បិ បាបុណាតិ។ អព្ភន្តរសីមាឧទកុក្ខេបសីមាសុ ទិន្នំ តត្ថ អន្តោគតានំយេវ បាបុណាតិ។ ជនបទរដ្ឋរជ្ជទីបចក្កវាឡសីមាសុបិ គាមសីមាទីសុ វុត្តសទិសោយេវ វិនិច្ឆយោ។

សចេ បន ជម្ពុទីបេ ឋិតោ “តម្ពបណ្ណិទីបេ សង្ឃស្ស ទម្មី”តិ ទេតិ, តម្ពបណ្ណិទីបតោ ឯកោបិ គន្ត្វា សព្ពេសំ គណ្ហិតុំ លភតិ។ សចេបិ តត្រេវ ឯកោ សភាគភិក្ខុ សភាគានំ ភាគំ គណ្ហាតិ, ន វារេតព្ពោ។ ឯវំ តាវ យោ សីមំ បរាមសិត្វា ទេតិ, តស្ស ទានេ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ។

យោ បន អសុកសីមាយាតិ វត្តុំ ន ជានាតិ, កេវលំ សីមាតិ វចនមត្តមេវ ជានន្តោ វិហារំ គន្ត្វា “សីមាយ ទម្មី”តិ វា “សីមដ្ឋកសង្ឃស្ស ទម្មី”តិ វា ភណតិ, សោ បុច្ឆិតព្ពោ – “សីមា នាម ពហុវិធា, កតរសីមំ សន្ធាយ ភណសី”តិ ? សចេ វទតិ – “អហំ អសុកសីមាតិ ន ជានាមិ, សីមដ្ឋកសង្ឃោ ភាជេត្វា គណ្ហាតូ”តិ កតរសីមាយ ភាជេតព្ពំ? មហាសីវត្ថេរោ កិរាហ – “អវិប្បវាសសីមាយា”តិ។ តតោ នំ អាហំសុ – “អវិប្បវាសសីមា នាម តិយោជនាបិ ហោតិ, ឯវំ សន្តេ តិយោជនេ ឋិតា លាភំ គណ្ហិស្សន្តិ, តិយោជនេ ឋត្វា អាគន្តុកវត្តំ បូរេត្វា អារាមំ បវិសិតព្ពំ ភវិស្សតិ, គមិកោ តិយោជនំ គន្ត្វា សេនាសនំ អាបុច្ឆិស្សតិ, និស្សយបដិបន្នស្ស តិយោជនាតិក្កមេ និស្សយោ បដិប្បស្សម្ភិស្សតិ, បារិវាសិកេន តិយោជនំ អតិក្កមិត្វា អរុណំ ឧដ្ឋាបេតព្ពំ ភវិស្សតិ, ភិក្ខុនិយា តិយោជនេ ឋត្វា អារាមប្បវេសនំ អាបុច្ឆិតព្ពំ ភវិស្សតិ, សព្ពម្បេតំ ឧបចារសីមាយ បរិច្ឆេទវសេនេវ កាតុំ វដ្ដតិ។ តស្មា ឧបចារសីមាយមេវ ភាជេតព្ព”ន្តិ។

កតិកាយាតិ សមានលាភកតិកាយ។ តេនេវាហ – “សម្ពហុលា អាវាសា សមានលាភា ហោន្តី”តិ។ តត្រេវំ កតិកា កាតព្ពា, ឯកស្មិំ វិហារេ សន្និបតិតេហិ ភិក្ខូហិ យំ វិហារំ សង្គណ្ហិតុកាមា សមានលាភំ កាតុំ ឥច្ឆន្តិ, តស្ស នាមំ គហេត្វា អសុកោ នាម វិហារោ បោរាណកោតិ វា ពុទ្ធាធិវុត្ថោតិ វា អប្បលាភោតិ វា យំកិញ្ចិ ការណំ វត្វា តំ វិហារំ ឥមិនា វិហារេន សទ្ធិំ ឯកលាភំ កាតុំ សង្ឃស្ស រុច្ចតីតិ តិក្ខត្តុំ សាវេតព្ពំ។ ឯត្តាវតា តស្មិំ វិហារេ និសិន្នោបិ ឥធ និសិន្នោវ ហោតិ, តស្មិំ វិហារេបិ សង្ឃេន ឯវមេវ កាតព្ពំ។ ឯត្តាវតា ឥធ និសិន្នោបិ តស្មិំ និសិន្នោវ ហោតិ។ ឯកស្មិំ លាភេ ភាជិយមានេ ឥតរស្មិំ ឋិតស្ស ភាគំ គហេតុំ វដ្ដតិ។ ឯវំ ឯកេន វិហារេន សទ្ធិំ ពហូបិ អាវាសា ឯកលាភា កាតព្ពា។

ភិក្ខាបញ្ញត្តិយាតិ អត្តនោ បរិច្ចាគបញ្ញាបនដ្ឋានេ។ តេនេវាហ – “យត្ថ សង្ឃស្ស ធុវការា ករិយន្តី”តិ។ តស្សត្ថោ – យស្មិំ វិហារេ ឥមស្ស ចីវរទាយកស្ស សន្តកំ សង្ឃស្ស បាកវដ្ដំ វា វត្តតិ, យស្មិំ វា វិហារេ ភិក្ខូ អត្តនោ ភារំ កត្វា សទា គេហេ ភោជេតិ, យត្ថ វា អនេន អាវាសោ ការិតោ, សលាកភត្តាទីនិ វា និពទ្ធានិ, យេន បន សកលោបិ វិហារោ បតិដ្ឋាបិតោ, តត្ថ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ, ឥមេ ធុវការា នាម។ តស្មា សចេ សោ “យត្ថ មយ្ហំ ធុវ

ការា ករិយន្តិ, តត្ថ ទម្មី”តិ វា “តត្ថ ទេថា”តិ វា ភណតិ, ពហូសុ ចេបិ ឋានេសុ ធុរការា ហោន្តិ, សព្ពត្ថ ទិន្នមេវ ហោតិ។

សចេ បន ឯកស្មិំ វិហារេ ភិក្ខូ ពហុតរា ហោន្តិ, តេហិ វត្តព្ពំ – “តុម្ហាកំ ធុរការេ ឯកត្ថ ភិក្ខូ ពហូ ឯកត្ថ អប្បកា”តិ។ សចេ “ភិក្ខុគណនាយ គណ្ហថា”តិ ភណតិ, តថា ភាជេត្វា គណ្ហិតុំ វដ្ដតិ។ ឯត្ថ ច វត្ថភេសជ្ជាទិ អប្បកម្បិ សុខេន ភាជិយតិ។ យទិ បន មញ្ចោ វា បីឋកំ វា ឯកមេវ ហោតិ, តំ បុច្ឆិត្វា យស្ស វា វិហារស្ស ឯក វិហារេបិ វា យស្ស សេនាសនស្ស សោ វិចារេតិ, តត្ថ ទាតព្ពំ។ សចេ “អសុកភិក្ខុ គណ្ហាតូ”តិ វទតិ, វដ្ដតិ។ អថ “មយ្ហំ ធុរការេ ទេថា”តិ វត្វា អវិចារេត្វាវ គច្ឆតិ, សង្ឃស្សាបិ វិចារេតុំ វដ្ដតិ។ ឯវំ បន វិចារេតព្ពំ – “សង្ឃត្ថេរស្ស វសនដ្ឋានេ ទេថា”តិ វត្តព្ពំ។ សចេ តស្ស សេនាសនំ បរិបុណ្ណំ ហោតិ, យត្ថ នប្បហោតិ, តត្ថ ទាតព្ពំ។ សចេ ឯកោ ភិក្ខុ “មយ្ហំ វសនដ្ឋានេ សេនាសនបរិភោគភណ្ឌំ នត្ថី”តិ វទតិ, តត្ថ ទាតព្ពំ។

សង្ឃស្ស ទេតីតិ វិហារំ បវិសិត្វា “ឥមានិ ចីវរានិ សង្ឃស្ស ទម្មី”តិ ទេតិ។ **សម្មុខីភូតេនា**តិ ឧបចារសីមាយ ឋិតេន សង្ឃេន យណ្ហិ បហរិត្វា កាលំ ឃោសេត្វា ភាជេតព្ពំ។ សីមដ្ឋស្ស អសម្បត្តស្សាបិ ភាគំ គណ្ហន្តោ ន វារេតព្ពោ។ វិហារោ មហា ហោតិ, ថេរាសនតោ បដ្ឋាយ វត្ថេសុ ទិយ្យមានេសុ អលសជាតិកា មហាថេរា បច្ឆា អាគច្ឆន្តិ, “ភន្តេ វីសតិវស្សានំ ទិយ្យតិ, តុម្ហាកំ ឋិតិកា អតិក្កន្តា”តិ ន វត្តព្ពា, ឋិតិកំ ឋបេត្វា តេសំ ទត្វា បច្ឆា ឋិតិកាយ ទាតព្ពំ។

អសុកវិហារេ កិរ ពហុំ ចីវរំ ឧប្បន្នន្តិ សុត្វា យោជនន្តរិកវិហារតោបិ ភិក្ខូ អាគច្ឆន្តិ, សម្បត្តសម្បត្តានំ ឋិតដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ ទាតព្ពំ។ អសម្បត្តានម្បិ ឧបចារសីមំ បវិដ្ឋានំ អន្តេវាសិកាទីសុ គណ្ហន្តេសុ ទាតព្ពមេវ។ “ពហិ ឧបចារសីមាយ ឋិតានំ ទេថា”តិ វទន្តិ, ន ទាតព្ពំ។ សចេ បន ឧបចារសីមំ ឱក្កន្តេហិ ឯកាពទ្ធា ហុត្វា អត្តនោ វិហារទ្វារេ វា អន្តោវិហារេយេវ វា ហោន្តិ, បរិសវសេន វឌ្ឍិតា នាម ហោតិ សីមា , តស្មា ទាតព្ពំ។ សង្ឃនវកស្ស ទិន្នេបិ បច្ឆា អាគតានំ ទាតព្ពមេវ។ ទុតិយភាគេ បន ថេរាសនំ អារុឡ្ហេ អាគតានំ បឋមភាគោ ន បាបុណាតិ, ទុតិយភាគតោ វស្សគ្គេន ទាតព្ពំ។

ឯកស្មិំ វិហារេ ទស ភិក្ខូ ហោន្តិ, “ទស វត្ថានិ សង្ឃស្ស ទេមា”តិ ទេន្តិ, បាដេក្កំ ភាជេតព្ពានិ ។ សចេ “សព្ពានេវ អម្ហាកំ បាបុណន្តី”តិ គហេត្វា គច្ឆន្តិ, ទុប្បាបិតានិ ចេវ ទុគ្គហិតានិ ច គតគតដ្ឋានេ សង្ឃិកានេវ ហោន្តិ។ ឯកំ បន ឧទ្ធរិត្វា “ឥទំ តុម្ហាកំ បាបុណាតី”តិ សង្ឃត្ថេរស្ស ទត្វា “សេសានិ អម្ហាកំ បាបុណន្តី”តិ គហេតុំ វដ្ដតិ។

ឯកមេវ វត្ថំ សង្ឃស្ស ទេមាតិ អាហរន្តិ, អភាជេត្វាវ អម្ហាកំ បាបុណន្តីតិ គណ្ហន្តិ, ទុប្បាបិតញ្ចេវ ទុគ្គហិតញ្ច។ សត្ថកេន បន ហលិទ្ទិអាទិនា វា លេខំ កត្វា ឯកំ កោដ្ឋាសំ “ឥមំ ឋានំ តុម្ហាកំ បាបុណាតី”តិ សង្ឃត្ថេរស្ស បាបេត្វា “សេសំ អម្ហាកំ បាបុណាតី”តិ គហេតុំ វដ្ដតិ។ យំ បន វត្ថស្សេវ បុប្ផំ វា វលិ វា, តេន បរិច្ឆេទំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ សចេ ឯកំ តន្តំ ឧទ្ធរិត្វា “ឥទំ ឋានំ តុម្ហាកំ បាបុណាតី”តិ សង្ឃត្ថេរស្ស ទត្វា “សេសំ អម្ហាកំ បាបុណាតី”តិ គណ្ហន្តិ, វដ្ដតិ។ ខណ្ឌំ ខណ្ឌំ ឆិន្ទិត្វា ភាជិយមានំ វដ្ដតិយេវ។

ឯកភិក្ខុកេ វិហារេ សង្ឃស្ស ចីវរេសុ ឧប្បន្នេសុ សចេ បុព្ពេ វុត្តនយេនេវ សោ ភិក្ខុ “សព្ពានិ មយ្ហំ បាបុណន្តី”តិ គណ្ហាតិ, សុគ្គហិតានិ, ឋិតិកា បន ន តិដ្ឋតិ។ សចេ ឯកេកំ ឧទ្ធរិត្វា “ឥទំ មយ្ហំ បាបុណាតី”តិ គណ្ហាតិ, ឋិតិកា តិដ្ឋតិ។ តត្ថ អដ្ឋិតាយ ឋិតិកាយ បុន អញ្ញស្មិំ ចីវរេ ឧប្បន្នេ សចេ ឯកោ ភិក្ខុ អាគច្ឆតិ, មជ្ឈេ ឆិន្ទិត្វា ទ្វីហិបិ គហេតព្ពំ។ ឋិតាយ ឋិតិកាយ បុន អញ្ញស្មិំ ចីវរេ ឧប្បន្នេ សចេ នវកតរោ អាគច្ឆតិ, ឋិតិកា ហេដ្ឋា ឱរោហតិ។ សចេ វុឌ្ឍតរោ អាគច្ឆតិ, ឋិតិកា ឧទ្ធំ អារោហតិ។ អថញ្ញោ នត្ថិ, បុន អត្តនោ បាបេត្វា គហេតព្ពំ។

“សង្ឃស្ស ទេមា”តិ វា “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទេមា”តិ វា យេន កេនចិ អាការេន សង្ឃំ អាមសិត្វា ទិន្នំ បន បំសុកូលិកានំ ន វដ្ដតិ, “គហបតិចីវរំ បដិក្ខិបាមិ បំសុកូលិកង្គំ សមាទិយាមី”តិ វុត្តត្តា, ន បន អកប្បិយត្តា ។ ភិក្ខុសង្ឃេន អបលោកេត្វា ទិន្នម្បិ ន គហេតព្ពំ។ យំ បន ភិក្ខុ អត្តនោ សន្តកំ ទេតិ, តំ ភិក្ខុទត្តិយំ នាម វដ្ដតិ, បំសុកូលំ បន ន ហោតិ។ ឯវំ សន្តេបិ ធុតង្គំ ន ភិជ្ជតិ។ “ភិក្ខូនំ ទេម, ថេរានំ ទេមា”តិ វុត្តេ បន បំសុកូលិកានម្បិ វដ្ដតិ។ “ឥទំ វត្ថំ សង្ឃស្ស ទេម, ឥមិនា ឧបាហនត្ថវិកបត្តត្ថវិកអាយោគអំសពទ្ធកាទីនិ ករោន្តូ”តិ ទិន្នម្បិ វដ្ដតិ។

បត្តត្ថវិកាទីនំ អត្ថាយ ទិន្នានិ ពហូនិបិ ហោន្តិ, ចីវរត្ថាយបិ បហោន្តិ, តតោ ចីវរំ កត្វា បារុបិតុំ វដ្ដតិ។ សចេ បន សង្ឃោ ភាជិតាតិរិត្តានិ វត្ថានិ ឆិន្ទិត្វា ឧបាហនត្ថវិកាទីនំ អត្ថាយ ភាជេតិ, តតោ គហេតុំ ន វដ្ដតិ។ សាមិកេហិ វិចារិតមេវ ហិ វដ្ដតិ, ន ឥតរំ។

“បំសុកូលិកសង្ឃស្ស ធមករណបដាទីនំ អត្ថាយ ទេមា”តិ វុត្តេបិ គហេតុំ វដ្ដតិ, បរិក្ខារោ នាម បំសុកូលិកានម្បិ ឥច្ឆិតព្ពោ។ យំ តត្ថ អតិរេកំ ហោតិ, តំ ចីវរេបិ ឧបនេតុំ វដ្ដតិ។ សុត្តំ សង្ឃស្ស ទេន្តិ, បំសុកូលិកេហិបិ គហេតព្ពំ។ អយំ តាវ វិហារំ បវិសិត្វា “ឥមានិ ចីវរានិ សង្ឃស្ស ទម្មី”តិ ទិន្នេសុ វិនិច្ឆយោ។

សចេ បន ពហិឧបចារសីមាយំ អទ្ធានប្បដិបន្នេ ភិក្ខូ ទិស្វា “សង្ឃស្ស ទម្មី”តិ សង្ឃត្ថេរស្ស វា សង្ឃនវកស្ស វា អារោចេតិ, សចេបិ យោជនំ ផរិត្វា បរិសា ឋិតា ហោតិ, ឯកពទ្ធា ចេ, សព្ពេសំ បាបុណាតិ។ យេ បន ទ្វាទសហិ ហត្ថេហិ បរិសំ អសម្បត្តា, តេសំ ន បាបុណាតិ។

ឧភតោសង្ឃស្ស ទេតីតិ ឯត្ថ “ឧភតោសង្ឃស្ស ទម្មី”តិ វុត្តេបិ “ទ្វិធា សង្ឃស្ស ទម្មិ, ទ្វិន្នំ សង្ឃានំ ទម្មិ, ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស ច ទម្មី”តិ វុត្តេបិ ឧភតោសង្ឃស្ស ទិន្នមេវ ហោតិ។ **ឧបឌ្ឍំ ទាតព្ព**ន្តិ ទ្វេភាគេ សមេ កត្វា ឯកោ ទាតព្ពោ។ “ឧភតោសង្ឃស្ស ច តុយ្ហញ្ច ទម្មី”តិ វុត្តេ សចេ ទស ទស ភិក្ខូ ច ភិក្ខុនិយោ ច ហោន្តិ, ឯកវីសតិ បដិវីសេ កត្វា ឯកោ បុគ្គលស្ស ទាតព្ពោ, ទស ភិក្ខុសង្ឃស្ស, ទស ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស យេន បុគ្គលិកោ លទ្ធោ សោ សង្ឃតោបិ អត្តនោ វស្សគ្គេន គហេតុំ លភតិ។ កស្មា? ឧភតោសង្ឃគ្គហណេន គហិតត្តា។

“ឧភតោសង្ឃស្ស ច ចេតិយស្ស ច ទម្មី”តិ វុត្តេបិ ឯសេវ នយោ។ ឥធ បន ចេតិយស្ស សង្ឃតោ បាបុណន កោដ្ឋាសោ នាម នត្ថិ, ឯកបុគ្គលស្ស បត្តកោដ្ឋាសសមោវ កោដ្ឋាសោ ហោតិ។

“ឧភតោសង្ឃស្ស ច តុយ្ហញ្ច ចេតិយស្ស ចា”តិ វុត្តេ បន ទ្វាវីសតិ កោដ្ឋាសេ កត្វា ទស ភិក្ខូនំ, ទស ភិក្ខុនីនំ, ឯកោ បុគ្គលស្ស, ឯកោ ចេតិយស្ស ទាតព្ពោ។ តត្ថ បុគ្គលោ សង្ឃតោបិ អត្តនោ វស្សគ្គេន បុន គហេតុំ លភតិ, ចេតិយស្ស ឯកោយេវ។

“ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច ភិក្ខុនីនញ្ច ទម្មី”តិ វុត្តេ បន ន មជ្ឈេ ភិន្ទិត្វា ទាតព្ពំ, ភិក្ខូ ច ភិក្ខុនិយោ ច គណេត្វា ទាតព្ពំ។ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច ភិក្ខុនីនញ្ច តុយ្ហញ្ចា”តិ វុត្តេ បន បុគ្គលោ វិសុំ ន លភតិ, បាបុណនដ្ឋានតោ ឯកមេវ លភតិ។ កស្មា? ភិក្ខុសង្ឃគ្គហណេន គហិតត្តា។ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច ភិក្ខុនីនញ្ច តុយ្ហញ្ច ចេតិយស្ស ចា”តិ វុត្តេបិ ចេតិយស្ស ឯកបុគ្គលបដិវីសោ លព្ភតិ, បុគ្គលស្ស វិសុំ ន លព្ភតិ, តស្មា ឯកំ ចេតិយស្ស ទត្វា អវសេសំ ភិក្ខូ ច ភិក្ខុនិយោ ច គណេត្វា ភាជេតព្ពំ។

“ភិក្ខូនញ្ច ភិក្ខុនីនញ្ច ទម្មី”តិ វុត្តេបិ មជ្ឈេ ភិន្ទិត្វា ន ទាតព្ពំ, បុគ្គលគណនាយ ឯវ វិភជិតព្ពំ។ “ភិក្ខូនញ្ច ភិក្ខុនីនញ្ច តុយ្ហញ្ច ចេតិយស្ស ចា”តិ ឯវំ វុត្តេបិ ចេតិយស្ស ឯកបុគ្គលបដិវីសោ លព្ភតិ, បុគ្គលស្ស វិសុំ នត្ថិ, ភិក្ខូ ច ភិក្ខុនិយោ ច គណេត្វា ឯវ ភាជេតព្ពំ។ យថា ច ភិក្ខុសង្ឃំ អាទឹ កត្វា នយោ នីតោ, ឯវំ ភិក្ខុនិសង្ឃំ អាទឹ កត្វាបិ នេតព្ពោ។ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច តុយ្ហញ្ចា”តិ វុត្តេ បុគ្គលស្ស វិសុំ ន លព្ភតិ, វស្សគ្គេនេវ គហេតព្ពំ។ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច ចេតិយស្ស ចា”តិ វុត្តេ បន ចេតិយស្ស វិសុំ បដិវីសោ លព្ភតិ។ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច តុយ្ហញ្ច ចេតិយស្ស ចា”តិ វុត្តេបិ ចេតិយស្សេវ លព្ភតិ, ន បុគ្គលស្ស។

“ភិក្ខូនញ្ច តុយ្ហញ្ចា”តិ វុត្តេបិ វិសុំ ន លព្ភតិ។ “ភិក្ខូនញ្ច ចេតិយស្ស ចា”តិ វុត្តេ បន ចេតិយស្ស លព្ភតិ។ “ភិក្ខូនញ្ច តុយ្ហញ្ច ចេតិយស្ស ចា”តិ វុត្តេបិ ចេតិយស្សេវ វិសុំ លព្ភតិ, ន បុគ្គលស្ស។ ភិក្ខុនិសង្ឃំ អាទឹ កត្វាបិ ឯវមេវ យោជេតព្ពំ។

បុព្ពេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ឧភតោសង្ឃស្ស ទានំ ទេន្តិ, ភគវា មជ្ឈេ និសីទតិ, ទក្ខិណតោ ភិក្ខូ វាមតោ ភិក្ខុនិយោ និសីទន្តិ, ភគវា ឧភិន្នំ សង្ឃត្ថេរោ , តទា ភគវា អត្តនា លទ្ធបច្ចយេ អត្តនាបិ បរិភុញ្ជតិ, ភិក្ខូនម្បិ ទាបេតិ។ ឯតរហិ បន បណ្ឌិតមនុស្សា សធាតុកំ បដិមំ វា ចេតិយំ វា ឋបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ឧភតោសង្ឃស្ស ទានំ ទេន្តិ។ បដិមាយ វា ចេតិយស្ស វា បុរតោ អាធារកេ បត្តំ ឋបេត្វា ទក្ខិណោទកំ ទត្វា ពុទ្ធានំ ទេមាតិ, តត្ថ យំ បឋមំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ ទេន្តិ, វិហារំ វា អាហរិត្វា ឥទំ ចេតិយស្ស ទេមាតិ បិណ្ឌបាតញ្ច មាលាគន្ធាទីនិ ច ទេន្តិ, តត្ថ កថំ បដិបជ្ជិតព្ពន្តិ? មាលាគន្ធាទីនិ តាវ ចេតិយេ អារោបេតព្ពានិ, វត្ថេហិ បដាកា, តេលេន បទីបា កាតព្ពា, បិណ្ឌបាតមធុផាណិតាទីនិ បន យោ និពទ្ធចេតិយជគ្គកោ ហោតិ បព្ពជិតោ វា គហដ្ឋោ វា,

តស្សេវ ទាតព្ពានិ។ និពទ្ធជគ្គកេ អសតិ អាហដភត្តំ បបេត្វា វត្តំ កត្វា បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ ឧបកដ្ឋេ កាលេ ភុញ្ជិត្វា បច្ឆាបិ វត្តំ កាតុំ វដ្ដតិយេវ។

មាលាគន្ធាទិសុ ច យំ កិញ្ចិ "ឥទំ ហរិត្វា ចេតិយស្សបូជំ ករោថា"តិ វុត្តេ ទូរម្បិ ហរិត្វា បូជេតព្ពំ។ "ភិក្ខុសង្ឃស្ស ហរា"តិ វុត្តេបិ ហរិតព្ពំ។ សចេ បន "អហំ បិណ្ឌាយ ចរាមិ, អាសនសាលាយ ភិក្ខូ អត្ថិ, តេ អាហរិស្សន្តី"តិ វុត្តេ "ភន្តេ តុយ្ហំយេវ ទម្មី"តិ វទតិ, ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។ អថ បន "ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទស្សាមី"តិ ហរន្តស្ស គច្ឆតោ អន្តរាវ កាលោ ឧបកដ្ឋោ ហោតិ, អត្តនោ បាបេត្វា ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ។

វស្សំវុដ្ឋសង្ឃស្ស ទេតីតិ វិហារំ បវិសិត្វា "ឥមានិ ចីវរានិ វស្សំវុដ្ឋសង្ឃស្ស ទម្មី"តិ ទេតិ។ **យាវតិកា ភិក្ខូ តស្មឹ អាវាសេ វស្សំវុដ្ឋា**តិ យត្តកា វស្សច្ឆេទំ អកត្វា បុរិមវស្សំវុដ្ឋា, តេហិ ភាជេតព្ពំ, អញ្ញេសំ ន បាបុណាតិ។ ទិសាបក្កន្តស្សាបិ សតិ បដិគ្គាហកេ យាវ កថិនស្សុព្ភារា ទាតព្ពំ, អនត្ថតេ បន កថិនេ អន្តោហេមន្តេ ឯវញ្ច វត្វា ទិន្នំ, បច្ឆិមវស្សំវុដ្ឋានម្បិ បាបុណាតីតិ លក្ខណញ្ញូ វទន្តិ។ អដ្ឋកថាសុ បនេតំ ន វិចារិតំ។

សចេ បន ពហិឧបចារសីមាយំ ឋិតោ "វស្សំវុដ្ឋសង្ឃស្ស ទម្មី"តិ វទតិ, សម្បត្តានំ សព្ពេសំ បាបុណាតិ។ អថ "អសុកវិហារេ វស្សំវុដ្ឋសង្ឃស្សា"តិ វទតិ, តត្រ វស្សំវុដ្ឋានមេវ យាវ កថិនស្សុព្ភារា បាបុណាតិ។ សចេ បន គិម្ហានំ បឋមទិវសតោ បដ្ឋាយ ឯវំ វទតិ, តត្រ សម្មុខីភូតានំ សព្ពេសំ បាបុណាតិ។ កស្មា? បិដ្ឋិសមយេ ឧប្បន្នត្តា។ អន្តោវស្សេយេវ "វស្សំ វសន្តានំ ទម្មី"តិ វុត្តេ ឆិន្នវស្សា ន លភន្តិ, វស្សំ វសន្តាវ លភន្តិ។ ចីវរមាសេ បន "វស្សំ វសន្តានំ ទម្មី"តិ វុត្តេ បច្ឆិមិកាយ វស្សូបគតានំយេវ បាបុណាតិ, បុរិមិកាយ វស្សូបគតានញ្ច ឆិន្នវស្សានញ្ច ន បាបុណាតិ។

ចីវរមាសតោ បដ្ឋាយ យាវ ហេមន្តស្ស បច្ឆិមោ ទិវសោ, តាវ វស្សាវាសិកំ ទេមាតិ វុត្តេ កថិនំ អត្ថតំ វា ហោតុ អនត្ថតំ វា អតីតវស្សំវុដ្ឋានមេវ បាបុណាតិ។ គិម្ហានំ បឋមទិវសតោ បដ្ឋាយ វុត្តេ បន មាតិកា អារោបេតព្ពា – "អតីតវស្សាវាសស្ស បញ្ច មាសា អតិក្កន្តា, អនាគតោ ចតុមាសច្ចយេន ភវិស្សតិ, កតរវស្សាវាសស្ស ទេតី"តិ? សចេ "អតីតវស្សំវុដ្ឋានំ ទម្មី"តិ វទតិ, តំអន្តោវស្សំវុដ្ឋានមេវ បាបុណាតិ, ទិសាបក្កន្តានម្បិ សភាគា គណ្ហិតុំ លភន្តិ។

សចេ "អនាគតេ វស្សាវាសិកំ ទម្មី"តិ វទតិ, តំ ឋបេត្វា វស្សូបនាយិកទិវសេ គហេតព្ពំ។ អថ "អគុត្តោ វិហារោ, ចោរភយំ អត្ថិ, ន សក្កា ឋបេតុំ, គណ្ហិត្វា វា អាហិណ្ឌិតុ"ន្តិ វុត្តេ "សម្បត្តានំ ទម្មី"តិ វទតិ, ភាជេត្វា គហេតព្ពំ។ សចេ វទតិ "ឥតោ មេ ភន្តេ តតិយេ វស្សេ វស្សាវាសិកំ ន ទិន្នំ, តំ ទម្មី"តិ, តស្មឹ អន្តោវស្សេ វុដ្ឋភិក្ខូនំ បាបុណាតិ។ សចេ តេ ទិសា បក្កន្តា, អញ្ញោ វិស្សាសិកោ គណ្ហាតិ, ទាតព្ពំ។ អថ ឯកោយេវ អវសិដ្ឋោ, សេសា កាលង្កតា, សព្ពំ ឯកស្សេវ បាបុណាតិ។ សចេ ឯកោបិ នត្ថិ, សង្ឃិកំ ហោតិ, សម្មុខីភូតេហិ ភាជេតព្ពំ។

អាទិស្ស ទេតីតិ អាទិសិត្វា បរិច្ឆិន្ទិត្វា ទេតិ; **យាគុយា វា**តិអាទីសុ អយមត្ថោ – យាគុយា វា…បេ… ភេសជ្ជេ វា អាទិស្ស ទេតិ។ តត្រាយំ យោជនា – ភិក្ខូ អជ្ជតនាយ វា ស្វាតនាយ វា យាគុយា និមន្តេត្វា តេសំ ឃរំ បវិដ្ឋានំ យាគុំ ទេតិ, យាគុំ ទត្វា បីតាយ យាគុយា "ឥមានិ ចីវរានិ, យេហិ មយ្ហំ យាគុ បីតា, តេសំ ទម្មី"តិ ទេតិ, យេហិ និមន្តិតេហិ យាគុ បីតា, តេសំយេវ បាបុណាតិ។ យេហិ បន ភិក្ខាចារវត្តេន ឃរទ្វារេន គច្ឆន្តេហិ វា ឃរំ បវិដ្ឋេហិ វា យាគុ លទ្ធា, យេសំ វា អាសនសាលតោ បត្តំ អាហរិត្វា មនុស្សេហិ នីតា, យេសំ វា ថេរេហិ បេសិតា, តេសំ ន បាបុណាតិ។ សចេ បន និមន្តិតភិក្ខូហិ សទ្ធឹ អញ្ញេបិ ពហូ អាគន្ត្វា អន្តោគេហញ្ច ពហិគេហញ្ច បូរេត្វា និសិន្នា, ទាយកោ ច ឯវំ វទតិ – "និមន្តិតា វា ហោន្តុ អនិមន្តិតា វា, យេសំ មយា យាគុ ទិន្នា, សព្ពេសំ ឥមានិ វត្ថានិ ហោន្តូ"តិ សព្ពេសំ បាបុណន្តិ។ យេហិ បន ថេរានំ ហត្ថតោ យាគុ លទ្ធា , តេសំ ន បាបុណន្តិ។ អថ សោ "យេហិ មយ្ហំ យាគុ បីតា, សព្ពេសំ ហោន្តូ"តិ វទតិ, សព្ពេសំ បាបុណន្តិ។ ភត្តខាទនីយេសុបិ ឯសេវ នយោ។

ចីវរេ វាតិ បុព្ពេបិ យេន វស្សំ វាសេត្វា ភិក្ខូនំ ចីវរំ ទិន្នបុព្ពំ ហោតិ, សោ ចេ ភិក្ខូ ភោជេត្វា វទតិ – "យេសំ មយា បុព្ពេ ចីវរំ ទិន្នំ, តេសំយេវ ឥមំ ចីវរំ វា សុត្តំ វា សប្បិមធុផាណិតាទីនិ វា ហោន្តូ"តិ, សព្ពំ តេសំយេវ បាបុណាតិ។ **សេនាសនេ វា**តិ យោ មយា ការិតេ វិហារេ វា បរិវេណេ វា វសតិ, តស្សិទំ ហោតូ"តិ វុត្តេ តស្សេវ ហោតិ។ **ភេសជ្ជេ វា**តិ "មយំ កាលេន កាលំ ថេរានំ សប្បិអាទីនិ ភេសជ្ជានិ ទេម, យេហិ តានិ លទ្ធានិ, តេសំយេវិទំ ហោតូ"តិ វុត្តេ តេសំយេវ ហោតិ។

បុគ្គលស្ស ទេតីតិ “ឥមំ ចីវរំ ឥត្ថន្នាមស្ស ទម្មី”តិ ឯវំ បរម្មុខា វា បាទមូលេ ឋបេត្វា “ឥមំ ភន្តេ តុម្ហាកំ ទម្មី”តិ ឯវំ សម្មុខា វា ទេតិ។ សចេ បន “ឥទំ តុម្ហាកញ្ច តុម្ហាកំ អន្តេវាសិកានញ្ច ទម្មី”តិ ឯវំ វទតិ, ថេរស្ស ច អន្តេវាសិកានញ្ច បាបុណាតិ។ ឧទ្ទេសំ គហេតុំ អាគតោ គហេត្វា គច្ឆន្តោ ច អត្ថិ, តស្សាបិ បាបុណាតិ។ “តុម្ហេហិ សទ្ធឹ និពទ្ធចារិកភិក្ខូនំ ទម្មី”តិ វុត្តេ ឧទ្ទេសន្តេវាសិកានំ វត្តំ កត្វា ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទីនិ គហេត្វា វិចរន្តានំ សព្ពេសំ បាបុណាតិ។ អយំ បុគ្គលស្ស ទេតីតិ ឥមស្មឹ បទេ វិនិច្ឆយោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ចីវរក្ខន្ធកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. ចម្បេយ្យក្ខន្ធកំ

កស្សបគោត្តភិក្ខុវត្ថុកថា

៣៨០. ចម្បេយ្យក្ខន្ធកេ – **គគ្គរាយ បោក្ខរណិយា តីរេ**តិ គគ្គរានាមិកាយ ឥត្ថិយា ការិតបោក្ខរណិយា តីរេ។ **តន្តិពទ្ធោ**តិ តស្មិំ អាវាសេ កត្តព្ពតាតន្តិបដិពទ្ធោ។ **ឧស្សុក្កម្បិ អកាសិ យាគុយា**តិអាទីសុ មនុស្សេហិ អាគន្តុកេសុ អាគតេសុ អាចិក្ខេយ្យាថាតិ វុត្តដ្ឋានេយេវ ឧស្សុក្កំ កាតុំ វដ្ដតិ; ន អវុត្តដ្ឋានេ។ **គច្ឆ ត្វំ ភិក្ខូ**តិ សត្ថា តស្ស ភិក្ខុនោ តត្ថេវ សេនាសនំ សប្បាយន្តិ អទ្ទស, តេនេវមាហ។

៣៨២. **អធម្មេន វគ្គកម្មំ ករោន្តី**តិអាទីនំ បរតោ បាឡិយំយេវ នានាករណំ អាគមិស្សតិ។

៣៨៥. **អញ្ញត្រាបិ ធម្មា កម្មំ ករោន្តី**តិ អញ្ញត្រាបិ ធម្មំ កម្មំ ករោន្តិ, អយមេវ វា បាឋោ។ ភូតេន វត្ថុនា កតំ ធម្មេន កតំ នាម ហោតិ, តថា ន ករោន្តីតិ អត្ថោ។ **អញ្ញត្រាបិ វិនយា កម្មំ, អញ្ញត្រាបិ សត្ថុសាសនា កម្ម**ន្តិ ឯតេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ បន **វិនយោ**តិ ចោទនា ច សារណា ច។ **សត្ថុសាសន**ន្តិ ញត្តិសម្បទា អនុស្សាវនសម្បទា ច; តាហិ វិនា កម្មំ ករោន្តីតិ អត្ថោ។ **បដិកុដ្ឋកត**ន្តិ បដិកុដ្ឋញ្ចេវ កតញ្ច; យំ អញ្ញេសុ បដិក្កោសន្តេសុ កតំ តំ បដិកុដ្ឋញ្ចេវ ហោតិ កតញ្ច; តាទិសម្បិ កម្មំ ករោន្តីតិ អត្ថោ។

៣៨៧. **ឆយិមានិ ភិក្ខវេ កម្មានិ អធម្មកម្ម**ន្តិអាទីសុ បន “**ធម្មោ**”តិ បាឡិយា អធិវចនំ។ តស្មា យំ យថា វុត្តាយ បាឡិយា ន ករិយតិ, តំ អធម្មកម្មន្តិ វេទិតព្ពំ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្ថារោ បន បាឡិយំយេវ អាគតោ។ សោ ច ខោ ញត្តិទុតិយញត្តិចតុត្ថកម្មានំយេវ វសេន។ យស្មា បន ញត្តិកម្មេ ញត្តិទុតិយញត្តិចតុត្ថេសុ វិយ ហាបនំ វា អញ្ញថា ករណំ វា នត្ថិ, អបលោកនកម្មញ្ច សាវេត្វាវ ករិយតិ, តស្មា តានិ បាឡិយំ ន ទស្សិតានិ, តេសំ សព្ពេសម្បិ កម្មានំ វិនិច្ឆយំ បរតោ វណ្ណយិស្សាម។

ចតុវគ្គករណាទិកថា

៣៨៨. ឥទានិ យទិទំ ឆដ្ឋំ ធម្មេន សមគ្គកម្មំ នាម, តំ យេហិ សង្ឃេហិ កាតព្ពំ, តេសំ បភេទំ ទស្សេតុំ “**បញ្ច សង្ឃា**”តិអាទិ វុត្តំ។ **កម្មប្បត្តោ**តិ កម្មំ បត្តោ, កម្មយុត្តោ កម្មារហោ; ន កិញ្ចិ កម្មំ កាតុំ នារហតីតិ អត្ថោ។

៣៨៩. **ចតុវគ្គករណញ្ចេ ភិក្ខវេ កម្មំ ភិក្ខុនិចតុត្ថោ**តិអាទិ បរិសតោ កម្មវិបត្តិទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ តត្ថ ឧក្ខិត្តកគ្គហណេន កម្មនានាសំវាសកោ គហិតោ, នានាសំវាសកគ្គហណេន លទ្ធិនានាសំវាសកោ។ **នានាសីមាយ ឋិតចតុត្ថោ**តិ សីមន្តរិកាយ វា ពហិសីមាយ វា ហត្ថបាសេ ឋិតេនាបិ សទ្ធិំ ចតុវគ្គោ ហុត្វាតិ អត្ថោ។

៣៩៣. **បារិវាសិកចតុត្ថោ**តិអាទិ បរិវាសាទិកម្មានំយេវ បរិសតោ វិបត្តិទស្សនត្ថំ វុត្តំ, តេសំ វិនិច្ឆយំ បរតោ វណ្ណយិស្សាម។

៣៩៤. **ឯកច្ចស្ស ភិក្ខវេ សង្ឃមជ្ឈេ បដិក្កោសនា រុហតី**តិអាទិ បដិកុដ្ឋកតកម្មស្ស កុប្បាកុប្បភាវទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ **បកតត្តស្សា**តិ អវិបន្នសីលស្ស បារាជិកំ អនជ្ឈាបន្នស្ស។ **អានន្តរិកស្សា**តិ អត្តនោ អនន្តរំ និសិន្នស្ស។

ទ្វេនិស្សារណាទិកថា

៣៩៥. **ទ្វេមា ភិក្ខវេ និស្សារណា**តិអាទិ វត្ថុតោ កម្មានំ កុប្បាកុប្បភាវទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ តត្ថ “**អប្បត្តោ និស្សារណំ, តញ្ចេ សង្ឃោ និស្សារេតិ, សុនិស្សារិតោ**”តិ ឥទំ បព្ពាជនីយកម្មំ សន្ធាយ វុត្តំ។ បព្ពាជនីយកម្មេន ហិ វិហារតោ និស្សារេន្តិ, តស្មា តំ “និស្សារណា”តិ វុច្ចតិ។ តញ្ចេស យស្មា កុលទូសកោ ន ហោតិ, តស្មា អាវេណិកេន លក្ខណេន អប្បត្តោ។ យស្មា បនស្ស អាកង្ខមានោ សង្ឃោ បព្ពាជនីយកម្មំ ករេយ្យាតិ វុត្តំ, តស្មា សុនិស្សារិតោ ហោតិ។ **តញ្ចេ សង្ឃោ និស្សារេតី**តិ សចេ សង្ឃោ តជ្ជនីយកម្មាទិវសេន និស្សារេតិ, សោ យស្មា តត្ថ “តិណ្ណំ ភិក្ខវេ ភិក្ខូនំ អាកង្ខមានោ សង្ឃោ តជ្ជនីយកម្មំ ករេយ្យ – ឯកោ ភណ្ឌនការកោ ហោតិ កលហការកោ វិវាទការកោ ភស្សការកោ សង្ឃេ អធិករណការកោ, ឯកោ ពាលោ ហោតិ អព្យត្តោ អាបត្តិពហុលោ អនបទានោ,

ឯកោ គិហិសំសដ្ឋោ វិហរតិ អននុលោមិកេហិ គិហិសំសគ្គេហី”តិ (ចូឡវ. ៣៩៥) ឯវំ ឯកេកេនបិ អង្គេន និស្សារណា អនុញ្ញាតា, តស្មា សុនិស្សារិតោ។

៣៩៦. **ឱសារណា**តិ បវេសនា។ **តត្ថ តញ្ចេ សង្ឃោ ឱសារេតី**តិ ឧបសម្បទកម្មវសេន បវេសេតិ។ **ទោសារិតោ**តិ ទុឱសារិតោ។ សហស្សក្ខត្តុម្បិ ឧបសម្បាទិតោ អនុបសម្បន្នោវ ហោតិ អាចរិយុបជ្ឈាយា ច សាតិសារា, តថា សេសោ ការកសង្ឃោ, ន កោចិ អាបត្តិតោ មុច្ចតិ។ ឥតិ ឥមេ ឯកាទស អភព្ពបុគ្គលា ទោសារិតា។ ហត្ថច្ឆិន្នាទយោ បន ទ្វត្តឹស សុឱសារិតា, ឧបសម្បាទិតា ឧបសម្បន្នាវ ហោន្តិ, ន តេ លព្ភា កិញ្ចិ វត្តុំ។ អាចរិយុបជ្ឈាយា បន ការកសង្ឃោ ច សាតិសារា, ន កោចិ អាបត្តិតោ មុច្ចតិ។

៣៩៧. **ឥធ បន ភិក្ខវេ ភិក្ខុស្ស ន ហោតិ អាបត្តិ ទដ្ឋព្ពា**តិអាទិ អភូតវត្ថុវសេន អធម្មកម្មំ, ភូតវត្ថុវសេន ធម្មកម្មញ្ច ទស្សេតុំ វុត្តំ។ តត្ថ **បដិនិស្សជ្ជិតា**តិ បដិនិស្សជ្ជិតព្ពា។

ឧបាលិបុច្ឆាកថា

៤០០. ឧបាលិបញ្ហេសុបិ វត្ថុវសេនេវ ធម្មាធម្មកម្មំ វិភត្តំ។ តត្ថ ទ្វេ នយា – ឯកមូលកោ ច ទ្វិមូលកោ ច។ ឯកមូលកោ ឧត្តានោយេវ។ ទ្វិមូលកេ យថា សតិវិនយោ អមូឡ្ហវិនយេន សទ្ធឹ ឯកា បុច្ឆា កតា, ឯវំ អមូឡ្ហវិនយាទយោបិ តស្សបាបិយ្យសិកាទីហិ។ អវសានេ បន **ឧបសម្បទារហំ ឧបសម្បាទេតី**តិ ឯកមេវ បទំ ហោតិ។ បរតោ ភិក្ខូនម្បិ សតិវិនយំ អាទឹ កត្វា ឯកេកេន សទ្ធឹ សេសបទានិ យោជេតព្ពានិ។

តជ្ជនីយកម្មកថា

៤០៧. **ឥធ បន ភិក្ខវេ ភិក្ខុ ភណ្ឌនការកោ**តិអាទិ “អធម្មេនវគ្គំ, អធម្មេនសមគ្គំ; ធម្មេនវគ្គំ, ធម្មបតិរូបកេនវគ្គំ, ធម្មបតិរូបកេនសមគ្គ”ន្តិ ឥមេសំ វសេន ចក្កំ ពន្ធិត្វា តជ្ជនីយាទីសុ សត្តសុ កម្មេសុ បដិបស្សទ្ធីសុ ច វិបត្តិទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ តត្ថ **អនបទានោ**តិ អបទានវិរហិតោ។ អបទានំ វុច្ចតិ បរិច្ឆេទោ; អាបត្តិបរិច្ឆេទវិរហិតោតិ អត្ថោ។ តតោ បរំ បដិកុដ្ឋកតកម្មប្បភេទំ ទស្សេតុំ សាយេវ បាឡិ “អកតំ កម្ម”ន្តិអាទីហិ សំសន្ទិត្វា វុត្តា។ តត្ថ ន កិញ្ចិ បាឡិអនុសារេន ន សក្កា វិទិតុំ, តស្មា វណ្ណនំ ន វិត្ថារយិម្ហាតិ។

ចម្បេយ្យក្ខន្ធកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. កោសម្ពកក្ខន្ធកំ

កោសម្ពកវិវាទកថា

៤៥១. កោសម្ពកក្ខន្ធកេ – **តំ ភិក្ខុំ អាបត្តិយា អទស្សនេ ឧក្ខិបឹសូ**តិ ឯត្ថ អយមនុបុព្វិកថា – ទ្វេ កិរ ភិក្ខូ ឯកស្មឹ អាវាសេ វសន្តិ វិនយធរោ ច សុត្តន្តិកោ ច។ តេសុ សុត្តន្តិកោ ភិក្ខុ ឯកទិវសំ វច្ចកុដឹ បវិដ្ឋោ អាចមនឧទកាវសេសំ ភាជនេ ឋបេត្វាវ និក្ខមិ។ វិនយធរោ បច្ឆា បវិដ្ឋោ តំ ឧទកំ ទិស្វា និក្ខមិត្វា តំ ភិក្ខុំ បុច្ឆិ – “អាវុសោ, តយា ឥទំ ឧទកំ ឋបិត”ន្តិ? “អាមាវុសោ”តិ។ “**កឹ តំ** ឯត្ថ អាបត្តិភាវំ ន ជានាសី”តិ? “អាម, ន ជានាមី”តិ។ “ហោតិ, អាវុសោ ឯត្ថ អាបត្តី”តិ? “សចេ ហោតិ, ទេសិស្សាមី”តិ។ “សចេ បន តេ, អាវុសោ, អសញ្ចិច្ច អសតិយា កតំ, នត្ថិ អាបត្តី”តិ។ សោ តស្សា អាបត្តិយា អនាបត្តិទិដ្ឋិ អហោសិ។

វិនយធរោបិ អត្តនោ និស្សិតកានំ “អយំ សុត្តន្តិកោ អាបត្តឹ អាបជ្ជមានោបិ ន ជានាតី”តិ អារោចេសិ។ តេ តស្ស និស្សិតកេ ទិស្វា “តុម្ហាកំ ឧបជ្ឈាយោ អាបត្តឹ អាបជ្ជិត្វាបិ អាបត្តិភាវំ ន ជានាតី”តិ អាហំសុ។ តេ គន្ត្វា អត្តនោ ឧបជ្ឈាយស្ស អារោចេសុំ។ សោ ឯវមាហ – “អយំ វិនយធរោ បុព្ពេ អនាបត្តី”តិ វត្វា “ឥទានិ អាបត្តី”តិ វទតិ។ មុសាវាទី ឯសោតិ។ តេ គន្ត្វា “តុម្ហាកំ ឧបជ្ឈាយោ មុសាវាទី”តិ ឯវំ អញ្ញមញ្ញំ កលហំ វឌ្ឍយឹសុ។ តតោ វិនយធរោ ឱកាសំ លភិត្វា តស្ស អាបត្តិយា អទស្សនេ ឧក្ខេបនីយកម្មំ អកាសិ។ តេន វុត្តំ – “តំ ភិក្ខុំ អាបត្តិយា អទស្សនេ ឧក្ខិបឹសូ”តិ។

៤៥៣. **ភិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ ភិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ**តិ ឯត្ថ ន តាវ ភិន្នោ; អបិច ខោ យថា ទេវេ វុដ្ឋេ “ឥទានិ សស្សំ និប្ផន្ន”ន្តិ វុច្ចតិ, អវស្សញ្ហិ តំ និប្ផជ្ជិស្សតិ, ឯវមេវ ឥមិនា ការណេន អាយតឹ អវស្សំ ភិជ្ជិស្សតិ, សោ ច ខោ កលហវសេន ន សង្ឃភេទវសេន, តស្មា “ភិន្នោ”តិ វុត្តំ។ សម្ភមអត្ថវសេន ចេត្ថ អាមេឌិតំ វេទិតព្ពំ។

៤៥៤. **ឯតមត្ថំ ភាសិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមី**តិ កស្មា ឯវំ ភាសិត្វា បក្កាមិ? សចេ ហិ ភគវា ឧក្ខេបកេ វា “អការណេ តុម្ហេហិ សោ ភិក្ខុ ឧក្ខិត្តោ”តិ វទេយ្យ, ឧក្ខិត្តានុវត្តកេ វា “តុម្ហេ អាបត្តឹ អាបន្នា”តិ វទេយ្យ, “ឯតេសំ ភគវា បក្ខោ, ឯតេសំ ភគវា បក្ខោ”តិ វត្វា អាឃាតំ ពន្ធេយ្យុំ, តស្មា តន្តិមេវ ឋបេត្វា ឯតមត្ថំ ភាសិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។

៤៥៥. **អត្តនា វា អត្តាន**ន្តិ ឯត្ថ យោ សង្ឃេន ឧក្ខេបនីយកតានំ អធម្មវាទីនំ បក្ខេ និសិន្នោ “តុម្ហេ កឹ ភណថា”តិ តេសញ្ច ឥតរេសញ្ច លទ្ធឹ សុត្វា “ឥមេ អធម្មវាទិនោ, ឥតរេ ធម្មវាទិនោ”តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេតិ, អយំ តេសំ មជ្ឈេ និសិន្នោវ តេសំ នានាសំវាសកោ ហោតិ, កម្មំ កោបេតិ, ឥតរេសម្បិ ហត្ថបាសំ អនាគតត្តា កោបេតិ។ ឯវំ អត្តនា វា អត្តានំ នានាសំវាសកំ ករោតិ។ **សមានសំវាសក**ន្តិ ឯត្ថាបិ យោ អធម្មវាទីនំ បក្ខេ និសិន្នោ “អធម្មវាទិនោ ឥមេ, ឥតរេ ធម្មវាទិនោ”តិ តេសំ មជ្ឈំ បវិសតិ, យត្ថ វា តត្ថ វា បន បក្ខេ និសិន្នោ “ឥមេ ធម្មវាទិនោ”តិ គណ្ហាតិ, អយំ អត្តនា វា អត្តានំ សមានសំវាសកំ ករោតីតិ វេទិតព្ពោ។

៤៥៦. **កាយកម្មំ វចីកម្ម**ន្តិ ឯត្ថ កាយេន បហរន្តា កាយកម្មំ ឧបទំសេន្តិ, ផរុសំ វទន្តា វចីកម្មំ ឧបទំសេន្តីតិ វេទិតព្ពា។ **ហត្ថបរាមាសំ ករោន្តី**តិ កោធវសេន ហត្ថេហិ អញ្ញមញ្ញំ បរាមសនំ ករោន្តិ។ **អធម្មិយាយមានេ**តិ អធម្មិយានិ កិច្ចានិ ករុមានេ។ **អសម្មោទិកាវត្តមានាយា**តិ អសម្មោទិកាយ វត្តមានាយ។ អយមេវ វា បាឋោ។ សម្មោទនកថាយ អវត្តមានាយាតិ អត្ថោ។ **ឯត្តាវតា ន អញ្ញមញ្ញ**ន្តិ ឯត្ថ ទ្វេ បន្តិយោ កត្វា ឧបចារំ មុញ្ចិត្វា និសីទិតព្ពំ, ធម្មិយាយមានេ បន សម្មោទិកាយ វត្តមានាយ អាសនន្តរិកាយ និសីទិតព្ពំ, ឯកេកំ អាសនំ អន្តរំ កត្វា និសីទិតព្ពំ។

៤៥៧-៤៥៨. **មា ភណ្ឌន**ន្តិអាទីសុ “អកត្ថា”តិ បាឋសេសំ គហេត្វា “មា ភណ្ឌនំ អកត្ថា”តិ ឯវមត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ **អធម្មវាទី**តិ ឧក្ខិត្តានុវត្តកេសុ អញ្ញតរោ។ អយំ បន ភិក្ខុ ភគវតោ អត្ថកាមោ, អយំ កិរស្ស អធិប្បាយោ “ឥមេ ភិក្ខូ កោធាភិភូតា សត្ថុ វចនំ ន គណ្ហន្តិ, មា ភគវា ឯតេ ឱវទន្តោ កិលមិត្ថា”តិ តស្មា ឯវមាហ។ ភគវា បន “បច្ឆាបិ សញ្ញំ លភិត្វា ឱរមិស្សន្តី”តិ តេសំ អនុកម្បាយ អតីតវត្ថុំ អាហរិត្វា កថេសិ។ តត្ថ **អនត្ថតោ**តិ អនត្ថោ អគោ; ឯតស្មា **មេ** បុរិសា អនត្ថោតិ វុត្តំ ហោតិ។ អថ វា អនត្ថតោតិ អនត្ថទោ។ សេសំ បាកដមេវ។

៤៦៤. បុថុសទ្ទោតិអាទិគាថាសុ បន បុថុ មហា សទ្ទោ អស្សាតិ **បុថុសទ្ទោ។ សមជនោ**តិ សមានោ ឯកសទិសោ ជនោ; សព្ពោ ចាយំ ភណ្ឌនការកោជនោ សមន្តតោ សទ្ទនិច្ឆារណេន បុថុសទ្ទោ ចេវ សទិសោ ចាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ន ពាលោ កោចិ មញ្ញថា**តិ តត្ថ កោចិ ឯកោបិ "អហំ ពាលោ"តិ ន មញ្ញិត្ថ; សព្ពេបិ បណ្ឌិតមានិនោយេវ។ **នាញ្ញំ ភិយ្យោ អមញ្ញរុ**ន្តិ កោចិ ឯកោបិ "អហំ ពាលោ"តិ ច ន មញ្ញិត្ថ; ភិយ្យោ ច សង្ឃស្មឹ ភិជ្ជមានេ អញ្ញម្បិ ឯកំ "មយ្ហំ ការណា សង្ឃោ ភិជ្ជតី"តិ ឥទំ ការណំ ន មញ្ញិត្ថាតិ អត្ថោ។

បរិមុដ្ឋាតិ បរិមុដ្ឋស្សតិនោ។ **វាចាគោចរភាណិនោ**តិ រាការស្ស រស្សាទេសោ កតោ , វាចាគោចរា ន សតិបដ្ឋានាទិគោចរា។ ភាណិនោ ច កថំ ភាណិនោ? **យាវិច្ឆន្តិ មុខាយាមំ** យាវ មុខំ បសារេតុំ ឥច្ឆន្តិ, តាវ បសារេត្វា ភាណិនោ, ឯកោបិ សង្ឃគារវេន មុខសង្កោចំ ន ករោតីតិ អត្ថោ។ **យេន នីតា**តិ យេន កលហេន ឥមំ និល្លជ្ជភាវំ នីតា។ **ន តំ វិទូ**តិ ន តំ ជានន្តិ, "ឯវំ សាទីនវោ អយ"ន្តិ។

យេ ច តំ ឧបនយ្ហន្តីតិ តំ "អក្កោច្ឆិ មំ, អវធិ ម"ន្តិអាទិកំ អាការំ យេ ច ឧបនយ្ហន្តិ។ **សនន្តនោ**តិ បោរាណោ។

បរេតិ បណ្ឌិតេ ឋបេត្វា តតោ អញ្ញេ ភណ្ឌនការកា បរេ នាម។ តេ ឯត្ថ សង្ឃមជ្ឈេ កលហំ ករោន្តា "មយំ យមាមសេ ឧបយមាម; សតតំ សមិតំ មច្ចុសន្តិកំ គច្ឆាមា"តិ ន ជានន្តិ។ **យេ ច តត្ថ វិជានន្តី**តិ យេ តត្ថ បណ្ឌិតា "មយំ មច្ចុសមីបំ គច្ឆាមា"តិ វិជានន្តិ។ **តតោ សម្មន្តិ មេធគា**តិ ឯវញ្ហិ តេ ជានន្តា យោនិសោ មនសិការំ ឧប្បាទេត្វា មេធគានំ កលហានំ វូបសមាយ បដិបជ្ជន្តិ។

អដ្ឋិច្ឆិន្នាតិ អយំ គាថា ព្រហ្មទត្តញ្ច ទីឃាវុកុមារញ្ច សន្ធាយ វុត្តា។ តេសម្បិ ហោតិ សង្គតិ, កស្មា តុម្ហាកំ ន ហោតិ, យេសំ វោ នេវ មាតាបិតូនំ អដ្ឋីនិ ឆិន្នានិ, ន បាណា ហតា, ន គវាស្សធនានិ ហដានីតិ។

សចេ លភេថាតិអាទិគាថា បណ្ឌិតសហាយស្ស ច ពាលសហាយស្ស ច វណ្ណាវណ្ណទីបនត្ថំ វុត្តា។ **អភិភុយ្យ សព្ពានិ បរិស្សយានី**តិ បាកដបរិស្សយេ ច បដិច្ឆន្នបរិស្សយេ ច អភិភវិត្វា តេន សទ្ធិំ អត្តមនោ សតិមា ចរេយ្យ។

រាជាវ រដ្ឋំ វិជិតន្តិ យថា អត្តនោ វិជិតំ រដ្ឋំ មហាជនករាជា ច អរិន្ទមមហារាជា ច បហាយ ឯកកា ចរឹសុ; ឯវំ ចរេយ្យាតិ អត្ថោ។ **មាតង្គរញ្ញេវ នាគោ**តិ មាតង្គោ អរញ្ញេ នាគោរ។ **មាតង្គោ**តិ ហត្ថី វុច្ចតិ; **នាគោ**តិ មហន្តាធិវចនមេតំ។ យថា ហិ មាតុបោសកោ មាតង្គនាគោ អរញ្ញេ ឯកោ ចរិ, ន ច បាបានិ អកាសិ។ យថា ច បាលិលេយ្យកោ, ឯវំ ឯកោ ចរេ, ន ច បាបានិ កយិរាតិ វុត្តំ ហោតិ។

បាលិលេយ្យកគមនកថា

៤៦៧. បាលិលេយ្យកេ វិហរតិ រក្ខិតវនសណ្ឌេតិ បាលិលេយ្យកំ ឧបនិស្សាយ រក្ខិតវនសណ្ឌេ វិហរតិ។ **ហត្ថិនាគោ**តិ មហាហត្ថី។ **ហត្ថិកលភេហី**តិ ហត្ថិបោតកេហិ។ **ហត្ថិច្ឆាបេហី**តិ ខីរូបកេហិ ទហរបោតកេហិ។ **ឆិន្នគ្គានី**តិ តេហិ បុរតោ បុរតោ គច្ឆន្តេហិ ឆិន្នគ្គានិ ខាយិតាវសេសានិ ខាណុសទិសានិ តិណានិ ខាទតិ។ **ឱភគ្គោភគ្គ**ន្តិ តេន ហត្ថិនាគេន ឧច្ចដ្ឋានតោ ភញ្ជិត្វា ភញ្ជិត្វា បាតិតំ។ **អស្ស សាខាភង្គ**ន្តិ ឯតស្ស សន្តកំ សាខាភង្គំ តេ ខាទន្តិ។ **អាវិលានី**តិ តេហិ បឋមតរំ ឱតរិត្វា បិវន្តេហិ អាលុលិតានិ កទ្ទមោទកានិ បិវតិ។ **ឱគាហា**តិ តិត្ថតោ។

នាគស្ស នាគេនាតិ ហត្ថិនាគស្ស ពុទ្ធនាគេន។ **ឦសាទន្តស្សា**តិ រថឦសាសទិសទន្តស្ស។ **យទេកោ រមតី វនេ**តិ យស្មា ពុទ្ធនាគោ វិយ អយម្បិ ហត្ថិនាគោ ឯកោ បវិវិត្តោ វនេ រមតិ; តស្មាស្ស នាគស្ស នាគេន ចិត្តំ សមេតិ, ឯកីភាវរតិយា ឯកសទិសំ ហោតីតិ អត្ថោ។

យថាភិរន្តំ វិហរិត្វាតិ ឯត្ថ តេមាសំ ភគវា តត្ថ វិហាសីតិ វេទិតព្ពោ។ ឯត្តាវតា កោសម្ពកេហិ កិរ ឧព្ពាឡ្ហោ ភគវា តេមាសំ អរញ្ញំ បវិសិត្វា វសីតិ សព្ពត្ថ កថា បត្ថដា អហោសិ។

អថ ខោ កោសម្ពកា ឧបាសកាតិ អថ ខោ ឥមំ កថាសល្លាបំ សុត្វា កោសម្ពិវាសិនោ ឧបាសកា។

អដ្ឋារសវត្ថុកថា

៤៦៨. **អធម្មំ ធម្មោ**តិអាទីនិ អដ្ឋារស ភេទករវត្ថូនិ សង្ឃភេទកក្ខន្ធកេ វណ្ណយិស្សាម។

៤៧៥. **តំ ឧក្ខិត្តកំ ភិក្ខុំ ឱសារេត្វា**តិ តំ គហេត្វា សីមំ គន្ត្វា អាបត្តឹ ទេសាបេត្វា កម្មវាចាយ ឱសារេត្វា។ **តាវទេវ ឧបោសថោ**តិ តំទិវសមេវ ឧបោសថក្ខន្ធកេ វុត្តនយេនេវ សាមគ្គីឧបោសថោ កាតព្ពោ។

៤៧៦. **អមូលា មូលំ គន្ត្វា**តិ ន មូលា មូលំ គន្ត្វា; តំ វត្ថុំ អវិនិច្ឆិនិត្វាតិ អត្ថោ។ **អយំ វុច្ចតិ ឧបាលិ សង្ឃសាមគ្គី អត្ថាបេតា ព្យញ្ជនូបេតា**តិ អត្ថតោ អបគតា, “សង្ឃសាមគ្គី”តិ ឥមំ បន ព្យញ្ជនមត្តំ ឧបេតា។

៤៧៧. **សង្ឃស្ស កិច្ចេសូ**តិ សង្ឃស្ស ករណីយេសុ ឧប្បន្នេសុ។ **មន្តនាសូ**តិ វិនយមន្តនាសុ។ **អត្ថេសុ ជាតេសូ**តិ វិនយអត្ថេសុ ឧប្បន្នេសុ។ **វិនិច្ឆយេសូ**តិ តេសំយេវ អត្ថានំ វិនិច្ឆយេសុ។ **មហត្ថិកោ**តិ មហាឧបការោ។ **បគ្គហារហោ**តិ បគ្គណ្ហិតុំ វុត្តោ។

អនានុវជ្ជោ បឋមេន សីលតោតិអាទិម្ហិយេវ តាវ សីលតោ ន ឧបវជ្ជោ។ **អវេក្ខិតាចារោ**តិ អបេក្ខិតាចារោ; អាលោកិតេ វិលោកិតេ សម្បជានការីតិអាទិនា នយេន ឧបបរិក្ខិតាចារោ។ អដ្ឋកថាសុ បន “អប្បដិច្ឆន្នាចារោ”តិ វុត្តំ។

វិសយ្ហាតិ អភិភវិត្វា។ **អនុយ្យុតំ ភណ**ន្តិ អនុញ្ញាតំ អនបគតំ ភណន្តោ។ យស្មា ហិ សោ អនុយ្យុតំ ភណតិ, ឧស្សូយាយ វា អគតិគមនវសេន វា ការណាបគតំ ន ភណតិ, តស្មា អត្ថំ ន ហាបេតិ។ ឧស្សូយាយ បន អគតិគមនវសេន វា ភណន្តោ អត្ថំ ហាបេតិ, ការណំ ន ទេតិ, តស្មា សោ បរិសគតោ ឆម្ភតិ ចេវ វេធតិ ច។ យោ ឦទិសោ ន ហោតិ, អយំ “បគ្គហារហោ”តិ ទស្សេតិ។

កិញ្ច ភិយ្យោ “តថេវ បញ្ហ”ន្តិ គាថា, តស្សត្ថោ – យថា ច អនុយ្យុតំ ភណន្តោ អត្ថំ ន ហាបេតិ, តថេវ បរិសាយ មជ្ឈេ បញ្ហំ បុច្ឆិតោ សមានោ ន ចេវ បជ្ឈាយតិ, ន ច មង្កុ ហោតិ។ យោ ហិ អត្ថំ ន ជានាតិ, សោ បជ្ឈាយតិ។ យោ វត្តុំ ន សក្កោតិ, សោ មង្កុ ហោតិ។ យោ បន អត្ថញ្ច ជានាតិ, វត្តុញ្ច សក្កោតិ; សោ ន បជ្ឈាយតិ, ន មង្កុ ហោតិ។ **កាលាគត**ន្តិ កថេតព្ពយុត្តកាលេ អាគតំ។ **ព្យាករណារហ**ន្តិ បញ្ហស្ស អត្ថានុលោមតាយ ព្យាករណានុច្ឆវិកំ។ **វចោ**តិ វទន្តោ; ឯវរូបំ វចនំ ភណន្តោតិ អត្ថោ។ **រញ្ជេតី**តិ តោសេតិ។ **វិញ្ញូបរិស**ន្តិ វិញ្ញូនំ បរិសំ។

អាចេរកម្ហិ ច សកេតិ អត្តនោ អាចរិយវាទេ។ **អលំ បមេតុ**ន្តិ វីមំសិតុំ តំ តំ ការណំ បញ្ញាយ តុលយិតុំ សមត្ថោ។ **បគុណោ**តិ កតបរិចយោ លទ្ធាសេវនោ។ **កថេតវេ**តិ កថេតព្ពេ។ **វិរទ្ធិកោវិទោ**តិ វិរទ្ធដ្ឋានកុសលោ។

បច្ចត្ថិកា យេន វជន្តីតិ អយំ គាថា យាទិសេ កថេតព្ពេ បគុណោ, តំ ទស្សេតុំ វុត្តា។ អយញ្ហេត្ថ អត្ថោ – យាទិសេន កថិតេន បច្ចត្ថិកា ច និគ្គហំ គច្ឆន្តិ, មហាជនោ ច សញ្ញាបនំ គច្ឆតិ; សញ្ញត្តឹ អវពោធនំ គច្ឆតីតិ អត្ថោ។ យញ្ច កថេន្តោ សកំ អាទាយំ អត្តនោ អាចរិយវាទំ ន ហាបេតិ, យស្មឹ វត្ថុស្មឹ អធិករណំ ឧប្បន្នំ, តទនុរូបំ អនុបឃាតករំ បញ្ហំ ព្យាករមានោ តាទិសេ កថេតព្ពេ បគុណោ ហោតីតិ។

ទូតេយ្យកម្មេសុ អលន្តិ អដ្ឋហិ ទូតង្គេហិ សមន្នាគតត្តា សង្ឃស្ស ទូតេយ្យកម្មេសុ សមត្ថោ។ សុដ្ឋុ ឧគ្គណ្ហាតីតិ **សមុគ្គហោ**។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – យថា នាម អាហុនំ អាហុតិបិណ្ឌំ សមុគ្គណ្ហន្តិ, ឯវំ បីតិសោមនស្សជាតេនេវ ចេតសា សង្ឃស្ស កិច្ចេសុ សមុគ្គហោ, សង្ឃស្សកិច្ចេសុ តស្ស តស្ស កិច្ចស្ស បដិគ្គាហកោតិ អត្ថោ។ **ករំ វចោ**តិ វចនំ ករោន្តោ។ **ន តេន មញ្ញតី**តិ តេន វចនករណេន “អហំ ករោមិ, សង្ឃភារំ និត្ថរាមី”តិ ន មានាតិមានំ ជប្បេតិ។

អាបជ្ជតិ យាវតកេសុ វត្ថូសូតិ យត្តកេសុ វត្ថូសុ អាបត្តឹ អាបជ្ជមានោ អាបជ្ជតិ។ **ហោតិ យថា ច វុដ្ឋិតី**តិ តស្សា ច អាបត្តិយា យថា វុដ្ឋានំ ហោតិ។ **ឯតេ វិភង្គា**តិ យេសុ វត្ថូសុ អាបជ្ជតិ, យថា ច វុដ្ឋានំ ហោតិ, ឥមេសំ អត្ថានំ ជោតកា ឯតេ វិភង្គា។ **ឧភយស្សា**តិ ឧភយេ អស្ស។ **ស្វាគតា**តិ សុដ្ឋុ អាគតា។ **អាបត្តិវុដ្ឋានបទស្ស កោវិទោ**តិ អាបត្តិវុដ្ឋានការណកុសលោ។

យានិ ចាចរន្តិ យានិ ច ភណ្ឌនការណាទីនិ អាចរន្តោ តជ្ជនីយកម្មាទិវសេន និស្សារណំ គច្ឆតិ។ **ឱសារណំ តំវុសិតស្ស ជន្តុនោ**តិ តំ វត្តំ វុសិតស្ស ជន្តុនោ, យា ឱសារណា កាតព្ពា, ឯតម្បិ ជានាតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

កោសម្ពកក្ខន្ធកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

មហាវគ្គវណ្ណនា សមត្តា។

មហាវគ្គ-អដ្ឋកថា និដ្ឋិតា។